

Київський національний лінгвістичний університет
Міністерство освіти і науки України

Кваліфікаційна наукова праця
на правах рукопису

КРАВЕЦЬ ОЛЕНА ІВАНІВНА

УДК 811.521.81

ДИСЕРТАЦІЯ
МОЛОДІЖНІ СОЦІОЛЕКТИ
В ЛІНГВОКУЛЬТУРНОМУ СЕРЕДОВИЩІ ЯПОНІЇ:
СЛОВОТВІРНИЙ ТА ФУНКЦІЙНИЙ АСПЕКТИ

035 – Філологія

Подається на здобуття наукового ступеня доктора філософії.

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____ О. І. Кравець

Науковий керівник

Валігура Ольга Романівна,
доктор філологічних наук,
професор

Київ – 2023

АНОТАЦІЯ

Кравець О. І. Молодіжні соціолекти в лінгвокультурному середовищі Японії: словотвірний та функційний аспекти. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 03 Гуманітарні науки за спеціальністю 035 Філологія. – Київський національний лінгвістичний університет, Київ, 2023.

У дисертації *розроблено* новий підхід до дослідження способів словотвору молодіжних соціолектів та їхнього функціонування в мережевому просторі з обґрунтуванням такого мовного утворення як цілісного та невід'ємного складника лексичної системи сучасної японської мови, що впливає на її інноваційні процеси у словотворі і семантиці.

Запропоновано визначення молодіжного соціолекту як варіанта загальнонаціональної мови, що репрезентує світосприйняття, культурний досвід та моделі комунікативної поведінки молоді, детермінованого низкою соціолінгвістичних змінних з провідним параметром віку, є засобом самоідентифікації і консолідації у групу "своїх" і відзначається специфічними лексичними, граматичними і фонетичними особливостями, маркованими експресивністю, грою слів, нестандартністю. Творення молодіжних соціолектів детерміновано такими соціолінгвальними параметрами, як соціальний тип, мовна спільнота, соціолінгвальні змінні віку, професії, статі, класу, статусу, належності до певної субкультури, що є критеріями класифікації соціолектів на стратифікаційні підмови.

У розробці комплексної інтегративної методики дослідження *використано* інструментарій сучасних соціолінгвістичних методів і спеціальних методів та прийомів лінгвістики, у тому числі метод деривативного аналізу, формально-структурні прийоми аналізу за безпосередніми складниками, структурно-семантичного компонентного аналізу, елементи ономасіологічного аналізу, прийоми аналізу аббревіатур і акронімів, метод концептуальної інтеграції,

зіставного і стилістичного аналізів, прагмалінгвістичні методики, метод кількісних підрахунків, метод словникових дефініцій і етимологічного аналізу, а також метод соціолінгвістичного інтерв'ювання і анкетування.

На основі деривативного аналізу і прийомів аналізу абревіатур і акронімів у поєднанні з компонентним та ономасіологічним методами лінгвістичного аналізу, аналізом за безпосередніми складниками *виявлено* найпоширеніші способи й моделі словотворення у японських молодіжних соціолектах та здійснено їхньої класифікацію; продуктивні дієслівні, іменникові, прикметникові і прислівникові афікси; типи твірних одиниць за їхню частиномовною належністю і походженням, особливості граматичних процесів, що відбуваються у японському молодіжному словотворі під час поєднання афіксів з твірними словами, а також морфологічні і семантичні трансформації похідних слів-новотворів; встановлено значення, які надають афікси похідному слову.

Обґрунтовано, що найпоширенішими способами словотворення у японських молодіжних соціолектах є скорочення, афіксація, англомовні запозичення, словоскладання, творення одиниць непрямой номінації і похідних, що ґрунтуються на прийомі словотвірної мовної гри.

Скорочення ґрунтується на усіченні одного, двох і більше складників простого або складного слова, етикетних висловів, вільних сполучень і фразеологізмів відповідно до різнокомпонентних абревіатурних моделей, що реалізують принцип мовної економії і прагнення молоді до стислості, експресивності, емотивності і оцінності мовлення, що реалізує специфічну аксіологічну модальність, на яку впливають цінності і стереотипи комунікативної поведінки молоді.

Установлено, що найпродуктивніші ініціальні абревіатури як латинізація літер повнозначних власне японських лексем і англомовних запозичень представлені "стилем КУ" за моделлю усічення кінцевої частини вихідного слова. Скороченню через редукцію дієслівного суфіксу ~5 найчастіше підпадають

дієслова з двома або трьома морами, рідше – з п'ятьма-шістьма морами. Чинником цього словотвірного прийому є поширеність серед японської молоді англійської мови, у якій пасив і потенційна форма є двома окремими формами дієслів та прагненням до економії часу та простору процесу комунікації. Аббревіатури і акроніми є засобами вираження стратегій позитивної ввічливості, маркуючи "внутрішню" групу, і негативної ввічливості для збереження "обличчя" співрозмовника.

Визначено, що найпоширенішою моделлю деривації у молодіжних соціолектах, що зумовлює їхню своєрідну граматику, суфіксальний спосіб за допомогою дієслівних суфіксів ることば, ~する, ~つく; прикметникових суфіксів ~い, ~げ, ~っぽい, у тому числі суфіксів ступеню ~フル і ~レス, вираження стану ~てる і "родовидових зв'язків" ~系; іменникових суфіксів ~さ, ~み, гонорифічних суфіксів ввічливості 君, ちゃん, 男, які є маркерами ввічливості; запозичених англійських суфіксів ~ing, ~ee, ~er, суфіксу ~チック, що співвідноситься з японським ~的. Дієслівний суфікс ることば вказує на належність похідних слів до дієслів 1-ї групи дієвідмінювання і спричинює усічення похідної одиниці до двох мор у дієсловах, іменниках, запозиченнях, предикативних і напівпредикативних прикметниках, ономатопеїчних словах, діалектизмах, жаргонізмах тощо. Суфікс ~する є словотвірним для дієслів із семантикою емотивно-оцінного ставлення, вираження соціальних або особистісних відношень, із різними лексико-семантичними розрядами у межах семантичних груп. Суфікс ~する утворює лексико-семантичні групи дієслів емоційного стану і соціальних та особистісних відношень від скорочень ономатопеїчної лексики і надає новотворам негативно-оцінних конотацій. Прикметниковий суфікс ~い приєднується до китаїзмів та іншомовних

запозичень зі скороченням простих слів з пяти-шести мор до трьох мор, складних слів і конструкцій, або не спричинює скорочення. Іменниковий суфікс *〜み* є прикметниковим за походженням і утворює молодіжні соціолектизми відповідно до трьох моделей: власна назва + *み*, іменник + *み* та дієслово + *み*; гонорифічні прикметникові суфікси ввічливості *君*, *ちゃん*, *男* втрачають у молодіжному соціолекті своє значення як маркеру ввічливості. Префікси-прислівники ступеню *超〜*, *鬼* функціонують у похідних соціолектемах на позначення найвищого ступеню ознаки *スパ〜*, *マジ〜*. Спосіб словоскладання у японських молодіжних соціолектах залучає девіантне для нормативної мови поєднання твірних морфем або лексем із шарів лексики ваго, канго, гайрайго.

Доведено, що на відміну від нормативної мови, де суфікси, які створюють одиниці всіх трьох частин мови, можуть бути і формотвірними, і словотвірними, у молодіжних соціолектах вони виконують словотвірну функцію. Ненормативні словотвірні моделі з погляду японського словотвору забезпечують експресивно-емотивні і оцінні конотації похідних соціолектизмів.

Визначено, що процеси запозичення іншомовних слів відзначені такими особливостями, як творення синонімів-дуплетів, інкорпорація неологізмів, формування акронімів, вихідні конститутивні одиниці яких можуть бути і запозиченими, і включати одиниці змішаного типу – із словотвірною, семантичною і фонологічною адаптацією запозичень з подовженням запозиченого слова через появу додаткових голосних після приголосних, що спричинює його скорочення до двох-чотирьох мор, а також з морфологічними змінами через субстантивізацію і вербалізацію похідних одиниць.

Творення молодіжних соціолектів, що ґрунтуються на прийомах мовної гри, залучає редуплікацію ономотопеїчних лексем із подвоєнням кореню, лексеми або морфеми, використання явища паронімії, ненормативну перестановку морфем; каламбури, контамінації із випадінням кінця першої або початку другої

лексем, засоби непрямой номінації через метафоризацію і метонімізацію. За проміантними ознаками джерельних просторів виокремлено чотири типи концептуальних метафор: відчуття і стану; кольору і форми; хронотопних характеристик простору, часу, місця; якості і способу дії.

Виявлено, що за сферою свого функціонування молодіжні соціолекти мережевого простору розподіляються на писемно-розмовну і усну форми. У писемно-розмовній формі просодика усного мовлення іконічно відтворюються паралінгвальними засобами, завдяки чому повідомленням надаються емотивні і експресивні конотації, що наближає писемну мову до розмовної. Провідними чинниками для творення мережевих соціолектизмів є легкість й швидкість набору новотворів на японській клавіатурі, експресивність новостворених одиниць, а також прагнення до скорочення складних текстів з великою кількістю піктограм.

Серед унікальних засобів творення соціолектизмів мережевого простору *виокремлено* використання і ненавмисної, і навмисної неправильної конвертації через схожість нотації звукових гіперполів; перетворення на основі графемної подібності ієрогліфів, із заміною похідних символів кількома графемами із розширенням семантики похідного елемента, використання піктограм, символів, адаптованих варіантів японських стилів письма і різномовних абеток, поєднання ієрогліфа з абрєвіатурами і акронімами від англійських слів.

Ідентифіковано, що новотвори мережевого простору, які за будовою слова належать до категорії 「語尾」 (gobi) "постфіксів", які, на відміну від нормативних афіксів, позбавлені модальних значень, є амбівалентним вираженням і позитивних, і негативно-оціночних значень, реалізуючи аксіологічну модальність соціолекту залежно від контексту. Це у свою чергу дозволило віднести їх до маркерів порушення максим кількості і прозорості інформації, а також до контекстуально залежних засобів вираження актів, загрозливих для "обличчя" інтерактанта, або позитивної ввічливості.

Обґрунтований вплив словотвірних явища і форми у мережевому просторі на нормативну мову, що призводить до певної зміни мовних норм і, опосередковано, стереотипів комунікативної поведінки у японському лінгвокультурному середовищі. Серед таких явищ виокремлено ら抜き言葉 – спрощення, що усувають різницю між п'ятиступневими та одноступневими дієвідмінами і постає як спосіб уніфікації системи дієвідмін; "нові прикметники" 新しい形容詞, що спрощують традиційні способи словотворення і відмінювання та використовуються як твірні основи напівпредикативних прикметників ナ形容詞, словотвір яких дозволяє залучати іншомовну лексику, не порушуючи її форм при творенні нового слова; прислівники ступеня; скорочення як спосіб реалізації мовної економії; письмові форми із соціальних мереж.

Перспективою подальших досліджень вбачаємо вивчення словотвірних інновацій на фонетичному рівні, а також дослідження словотвору молодіжних соціолектів порівняно з іншими групами лексики обмеженого соціального вжитку.

Ключові слова: абрєвіація, афіксальна деривація, запозичення, стандартизація мови, лексико-семантичний спосіб словотворення, лінгвокультурне середовище, метафора, молодіжний соціолект, модальність, соціальна стать, способи морфологічного словотвору, стимулююча лексика, комунікативна форма, функційність, японська мова.

ABSTRACT

Kravets O. I. Youth Sociolects in the Linguistic and Cultural Environment of Japan: Word-formation and Functional Aspects.

Thesis for the degree of higher education of Doctor of Philosophy, Specialty 035 Philology. – Kyiv National Linguistic University, Kyiv, 2023.

The thesis *introduces* a new approach to studying the word-formation methods of youth sociolect and its network functioning, with justification for such a linguistic formation as an integral and inseparable component of the lexical system of contemporary Japanese language, influencing its innovative processes in word formation and semantics.

The dissertation *proposes* the definition of youth sociolect as a variant of the colloquial-functional style of the national language that represents the world perception, cultural experience, and models of the communicative behaviour of young people, determined by a set of sociolinguistic variables with the leading parameter being age. It serves as a means of self-identification and consolidation within the group of "peers" and is characterized by specific vocabulary, grammar, and phonetic features marked by expressiveness, wordplay, and non-standard elements. The creation of a youth sociolect is determined by such sociolinguistic parameters as social type, linguistic community, sociolinguistic variables of age, profession, gender, class, status, and affiliation with a particular subculture, which serve as criteria for classifying the sociolect into stratification groups and subgroups.

In the development of a comprehensive integrative research methodology, a toolkit of modern sociolinguistic methods and specialized linguistic methods and techniques have been used, including the method of derivational analysis, formal-structural analysis techniques by immediate constituents, structural and semantic componential analysis, elements of onomasiological analysis, techniques for analyzing abbreviations and acronyms, the method of conceptual integration, comparative and stylistic analyses, pragmalinguistic methods, quantitative counting method, dictionary definitions, and etymological analysis, as well as the method of sociolinguistic interviewing and surveying.

Based on derivative analysis and techniques for analyzing abbreviations and acronyms in conjunction with componential and onomasiological analysis, as well as analysis of immediate constituents, the study *identifies* the most common methods and models of word formation in Japanese youth sociolects and *substantiates* their classification.

This includes productive verbal, nominal, adjectival, and adverbial affixes, types of derivative units based on their part-of-speech affiliation and origin, the specifics of grammatical processes that occur in Japanese youth word formation through the combination of affixes with derivational words, as well as morphological and semantic transformations of derived neologisms. The research establishes the significance that affixes provide to the derived word.

The research *justifies* that the most common word-formation methods in Japanese youth sociolects are abbreviation, acronym formation, the grammatical process of reduction of the verbal suffix -RA, suffixation, compounding, creating units of indirect nomination, and derivatives based on the word-formation language game technique.

Abbreviations are based on truncating one, two, or more components of a simple or compound word, etiquette expressions, free combinations, and idioms, according to various componential abbreviation models that contribute to the principles of linguistic economy and the youth's desire for conciseness, expressiveness, emotiveness, and evaluativeness, which implement a specific axiological modality influenced by the values and stereotypes of youth communicative behaviour. The most productive acronyms, as a Latinization of the letters of meaningful specific lexemes and English borrowings, are presented in the "KY style," following the model of truncating the final part of the original word. Verbs with two or three morae are most often subject to shortening through the reduction of the verbal suffix -RA, rarely those with 5 or 6 morae. The prevalence of English among Japanese youth, in which the passive and potential forms are separate verb forms, is a factor in this word-formation technique. Abbreviations and acronyms serve as a means to express strategies of positive politeness, marking "inner" group, and negative politeness to preserve the interlocutor's "face."

The study *determines* that the most common derivation model in youth sociolect, which shapes its distinctive grammar, is the suffixation method using verbal suffixes [ru kotoba], [suru], [zuku]; adjectival suffixes い, ~げ, ~っぽい, including degree suffixes ~フル [furu] and ~レス [resu], as well as state [teru], and "genus-species relationships"「~系; nominal suffixes ~さ,「~み」 [~mi], honorific politeness suffixes 「君」 [kun], 「ちゃん」 [chyan] 「男, which are negative politeness markers in the Japanese politeness system; borrowed English suffixes ~ing, ~ee, ~er, the suffix ~チツク [chikku], which corresponds to the Japanese ~的 [teki].

The verbal suffix [ru kotoba] indicates the affiliation of derived words to verbs of the 1st conjugation group and results in the truncation of the derivative unit to two morae in verbs, nouns, borrowings, predicative and semi-predicative adjectives, onomatopoeic words, dialects, jargon, etc. The suffix [suru] is derivational for verbs with semantics related to emotional-evaluative attitudes, expressing social or personal relationships, with various lexical-semantic categories within semantic groups. The suffix [zuku] forms lexical-semantic groups of verbs related to emotional states and social ([betazuku]) and personal relationships ([guzuzuku]) from abbreviations of onomatopoeic vocabulary and imparts negative evaluative connotations to neologisms. The adjectival suffix い is attached to Chinese loanwords and non-Chinese borrowings, resulting in the shortening of simple words from 6.5 morae to 3 morae, complex words, and constructions, or does not cause truncation. The nominal suffix「~み」 [~mi] is adjectival in origin and creates youth sociolectisms according to three models: Proper Names + Mi, Nouns + Mi, and Verb + Mi; honorific adjectival politeness suffixes「君」 [kun], 「ちゃん」 [chyan], and 「男」 lose their negative politeness meaning that this suffix carries in the system of Japanese politeness markers. Prefixes-adverbial degree 超~/

チヨ〜 [chyou] and 鬼 [oni] function in derived sociolects to denote the highest degree of attribute スパ〜、マジ〜. Word compounding in Japanese youth sociolects involves deviant combinations of derivational morphemes or lexemes from lexical strata such as wago, kango, and gairaigo, which deviate from the norms of standard language.

The dissertation *proves* that, unlike the standard language, where suffixes that create units in all three parts of speech can be both inflectional and derivational, they serve a derivational function in youth sociolects. In terms of Japanese word formation the non-standard derivational models provide the expressive, emotive, and evaluative connotations of derived sociolectisms.

The creation of youth sociolects, based on linguistic play techniques, involves the reduplication of onomatopoeic lexemes with the duplication of the root, lexeme, or morpheme, the use of the phenomenon of paronyms, non-standard morpheme rearrangement, puns, contamination with the omission of the end of the first or the beginning of the second lexeme, and means of indirect nomination through metaphorization and metonymization. According to the prominent features of the source spaces, the dissertation *identifies* four types of conceptual metaphors: feelings and states; colour and form; spatiotemporal characteristics of space, time, place; quality and manner of action.

The study *finds out* that in terms of their sphere of functioning in social networks, youth sociolects can be divided into written-spoken and oral forms of the colloquial-functional style. In the written-spoken form, the prosody of oral speech is iconically reproduced through paralinguistic means, which gives messages emotive and expressive connotations, thus bringing written language closer to spoken language. The primary factor in creating network sociolectisms is the ease and speed of typing neologisms on the Japanese keyboard, the expressiveness of newly created units, and the desire to shorten complex texts with a large number of pictograms.

The research *determines* that the processes of borrowing foreign words are characterized by features such as the creation of synonymic doublets, incorporation of neologisms, formation of acronyms, the original constitutive units of which can be

borrowed and include units of mixed type – with morphological, semantic, and phonological adaptation of borrowings, resulting in the lengthening of the borrowed word due to the addition of extra vowels after consonants, leading to its shortening to two to four morae. There are also morphological changes through substantiation and verbalization of derived units.

Among the unique means of creating network sociolectisms the dissertation *identifies* the use of both unintentional and intentional improper conversion due to the similarity of notation of sound hyperpoles. This involves transformation based on the graphemic similarity of hieroglyph characters, substituting derivative symbols with multiple graphemes to expand the semantics of the derivative element, the use of pictograms, symbols, adapted versions of Japanese writing styles, and various alphabets, as well as combining hieroglyph characters with abbreviations and acronyms from English words.

The study *proves* that neologisms of the network space, which structurally belong to the category of 「語尾」 [gobi] "postfixes," unlike standard affixes, lack modal meanings. They serve as an ambivalent expression conveying both positive and negative evaluative meanings, thus realizing the axiological modality of the sociolect depending on the context. This allows them to be classified as markers of the violation of the maxim of quantity and transparency of information, as well as contextually dependent means of expressing either positive politeness or acts that are threatening to the interlocutor's face.

The research *justifies* impact of word formation phenomena and forms in the online space on the normative language, leading to a certain change in language norms and, indirectly, stereotypes of communicative behaviour in the Japanese linguistic and cultural environment. Among these phenomena, several have been highlighted: [RA nukikotoba]: simplifications that eliminate the distinction between five-stage and one-stage verb conjugations, serving as a means to unify the verb conjugation system; "new adjectives" 「新しい形容詞, which simplify traditional word-formation and inflection methods and are used as derivational bases; semi-predicative adjectives 「ナ

形容詞」, which word-formation allows the incorporation of foreign vocabulary without altering their forms when creating new words; adverbs of degree; abbreviations as a means of linguistic economy; written forms from social networks.

The perspective of the further research is the study of word-formation innovations at the phonetic level, as well as the study of word formation in youth sociolects in comparison with other groups of limited social use vocabulary.

Keywords: abbreviation, affixal derivation, grammatical changes, borrowing, lexical and semantic method of word formation, linguistic and cultural environment, metaphor, language game, youth sociolect, social gender, methods of morphological word formation, sociolect of the network space, stimulating vocabulary, written and spoken communicative form, Japanese language.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації

Кравець, О. І. (2020a). Діахронічний аспект дослідження соціолектів у сучасній лінгвістиці. *Вчені записки Таврійського університету ім. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації*, 31(70), 104–110.

Кравець, О. І. (2020b). Соціолект субкультури аніме у лінгвокультурному середовищі Японії. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*, 45(2), 218–223.

Кравець, О. І. (2021a). Лексичні особливості молодіжних соціолектів у сучасній японській мові. *Науковий вісник Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія: Філологічні науки (мовознавство)*, 16, 68–72.

Кравець, О. І. (2023a). Молодіжний соціолект мережевого простору та його письмова форма як атрибут сучасної японської молодіжної субкультури. *Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія Філологія*, 1, 63–73.

Кравець, О. І. (2023b). Словотвір як спосіб поповнення словникового складу молодіжних соціолектів у сучасній японській мові. *Мова. Література. Фольклор*, 1, 24–32.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

Кравець, О. І. (2020c). Молодіжний соціолект як репрезентантор субкультурної ідентичності. В *Інженерія знань як фактор міжкультурної кооперації України з Японією, КНР і Республікою Корея* : Матеріали І-ї міжнародної науково-практичної відеоконференції, Київ, 26 листопада 2020 р. (с. 51–51). Видавничий центр КНЛУ.

Кравець, О. І. (2020d) Молодіжні соціолекти як одна із форм існування молодіжної мови. В *Ad orbem per linguas. До світу через мови* : Матеріали

міжнародної науково-практичної конференції, Київ, 17-18 червня 2020 р. (с. 141–142). Видавничий центр КНЛУ.

Кравець, О. І. (2021b). Англомовні запозичення в японському молодіжному соціолекті. В *Інженерія знань як фактор міжкультурної кооперації України з Японією, КНР і Республікою Корея* : Матеріали II міжнародної науково-практичної відеоконференції, Київ, 1-2 грудня 2021 р. (с. 84–85). Видавничий центр КНЛУ.

Кравець, О. І. (2021c). Соціально-історичний аспект розвитку молодіжних соціолектів в Японії. В *Ad orbem per linguas. До світу через мови* : Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 13-14 травня 2021 р. (с. 179–181). Видавничий центр КНЛУ.

Кравець, О. І. (2022). Словотвірна модель 「ることば」 [RU КОТОВА] як продуктивний спосіб японського молодіжного словотвору. В *Ad orbem per linguas. До світу через мови Матеріали Міжнародної науково-практичної відеоконференції*, м. Київ, 25 травня 2022 р. (с. 131–133). Видавничий центр КНЛУ.

Кравець, О. І. (2023c). Словотвір як спосіб поповнення словникового складу молодіжних соціолектів у сучасній японській мові. В *Ad orbem per linguas. Наративи сучасної України у світовій геополітиці* : Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, Київ, 18-19 травня 2023 р. (с. 170–171). Видавничий центр КНЛУ.

ЗМІСТ

АНОТАЦІЯ.....	2
ABSTRACT.....	8
СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ.....	14
ВСТУП.....	19
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ МОЛОДІЖНИХ СОЦІОЛЕКТІВ У ЛІНГВОКУЛЬТУРНОМУ СЕРЕДОВИЩІ ЯПОНІЇ.....	27
1.1 Соціальний діалект: сутність та місце в мовній ієрархії.....	27
1.1.1 Тлумачення соціолекту в світовій лінгвістиці.....	27
1.1.2 Трактуювання соціолекту в японському мовознавстві.....	31
1.2 Молодіжний соціолект: онтологічні характеристики та типологія.....	34
1.3 Фактори виникнення та еволюція японських молодіжних соціолектів.....	55
Висновки до Розділу 1.....	69
РОЗДІЛ 2 МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ЯПОНСЬКОГО МОЛОДІЖНОГО СОЦІОЛЕКТУ В АСПЕКТІ ЙОГО СЛОВОТВОРУ І ФУНКЦІОНУВАННЯ.....	72
2.1 Матеріал дослідження і методологія вивчення японських молодіжних соціолектів.....	73
2.2 Етапи дослідження.....	75
2.3 Спеціальні лінгвістичні і соціолінгвістичні методи дослідження японських молодіжних соціолектів і особливостей їхнього функціонування.....	76
2.3.1 Метод аналізу молодіжних абревіатур.....	76
2.3.2 Метод деривативного аналізу і структурні методики компонентного аналізу і аналізу за безпосередніми складниками.....	78
2.3.3 Емпіричні методи аналізу в японській соціолінгвістиці.....	80
2.3.4 Метод соціолінгвістичного анкетування.....	83
Висновки до Розділу 2.....	85
РОЗДІЛ 3 ВНУТРІШНІ ТА ЗОВНІШНІ СПОСОБИ ПОПОВНЕННЯ СЛОВНИКОВОГО СКЛАДУ ЯПОНСЬКИХ МОЛОДІЖНИХ СОЦІОЛЕКТІВ..	87
3.1 Скорочення форми матеріального репрезентанта як засіб реалізації економії японської мови.....	91

3.1.1 Усічення як спосіб творення нових японських соціолектних одиниць.....	92
3.1.2 Граматикалізоване серединне усічення "-ра-нукі котоба" як часткова десуфіксація.....	101
3.1.3 Ініціальна абревіація "стиль КУ" як гібридний спосіб скорочення у сучасній молодіжній мові Японії.....	106
3.2 Афіксація як засіб розвитку конотативного значення в японських молодіжних соціолектах.....	112
3.2.1 Дієслівна суфіксація: "-ру-котоба" 「ることば」, суфіксоїди -суру 「～する」 та -цуку 「～つく」.....	114
3.2.2 Прикметникова суфіксація: традиційні та нові форманти.....	122
3.2.3 Іменникова суфіксація за допомогою питомих та запозичених формантів.....	132
3.2.4 Префіксація з підсилювальною функцією у молодіжному словотворі.....	139
3.4 Використання іноземних запозичень у молодіжній лексиці.....	144
3.5 Редуплікації 畳語 (jyo:go) в японському молодіжному мовленні.....	150
3.6 Периферійні способи поповнення японського молодіжного соціолекту.....	152
3.7 Лексико-семантичний спосіб словотворення у мовленні японської молоді..	157
Висновки до Розділу 3.....	165
РОЗДІЛ 4. ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ МОЛОДІЖНИХ СОЦІОЛЕКТІВ У ЛІНГВОКУЛЬТУРНОМУ СЕРЕДОВИЩІ СУЧАСНОЇ ЯПОНІЇ.....	169
4.1 Писемно-розмовна комунікативна форма молодіжного соціолекту мережевого простору 打ちことば (uchikotoba).....	169
4.1.1 Графічні інновації-соціолектизми, отримані шляхом гібридного методу введення з клавіатури.....	174
4.1.2 Мережеві ініціальні абревіатури.....	179

4.1.3 Неправильна конвертація 誤変換 (gohenka) як засіб мовної гри у мережєвих соціалектах.....	179
4.1.4 Розщєплення ієрогліфів в молодіжних соціолєкт мережєвого простору.....	181
4.1.5 Експресивні і емотивні мережєві символи як засоби контекстуалізації.....	182
4.2 Інноваційні параметри функціонування сучасного молодіжного соціолєкту мережєвого простору в усній формі.....	186
4.3 Взаємовідносини молодіжних соціолєктів та стандартної японської мови.....	199
Висновки до Розділу 4.....	209
ВИСНОВКИ.....	212
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	218
СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ.....	231
ДОДАТОК А.....	232
ДОДАТОК В.....	237

ВСТУП

Дисертацію присвячено виявленню особливостей японських молодіжних соціолектів з огляду на специфіку їхнього словотвору і функціонування у мережевому просторі.

Проблема некодифікованих сфер мови, що продукують мовні явища, не представлені у нормативних граматиках, набула особливої актуальності у межах новітньої антропоцентричної парадигми, зі зміщенням зацікавленості дослідників від вивчення мови як системи до мови суб'єктів мовлення і комунікації. Соціальна неоднорідність сучасних суспільств, що включають групи, відмінні за критеріями соціолінгвальних змінних – вікових, професійних, класових параметрів, віддзеркалена у мові й мовленні різних соціальних спільнот, у тому числі молодіжних угруповань. Прагнучи до самоідентифікації, молодь створює мову, що суттєво відрізняється від унормованих варіантів, за своєю експресивністю, емотивністю, креативністю, експериментуванням з формами й значеннями на всіх рівнях мовної стратифікації, включаючи проміжний рівень словотвору. Це створює унікальні молодіжні соціолекти, які у японській лінгвістиці позначені вакамоного. За спостереженням Йонекави Акіхіко (米川明彦), "вакамоного" використовується молоддю віком від 12-13 до 25-30 років в умовах невимушеного спілкування, включає сукупність граматичних, лексичних та фонетичних особливостей мови і є здебільшого незрозумілою для представників інших вікових категорій.

Підвищена зацікавленість науковців до вивчення молодіжних соціолектів зумовлена словотвірною і семантичною унікальністю новотворів, складністю їхнього синхронного опису (Neuland, 1994, pp. 78–98), через динамічність та несталість соціолектизмів з безперервним оновленням та поповненням синонімічних рядів, а також, здатністю молоді створювати власні мовні стандарти, що впливають на літературну мову та на неологізацію мовного складу загальнонаціональної мови.

З огляду на це, у вітчизняній та світовій лінгвістиці проблема мови молоді висвітлюються у таких аспектах, як творення і функціонування молодіжних соціолектів у зв'язку з соціальною варіативністю мови і стратифікаційної, і ситуативної (Іноуе, 1994; Йонекава, 1998; Мазе, 2003; Такебаяші, 2011; Хірояма, 1992, 1994; Хоріо, 2015; Labov, 1972; Trask, 1994) диференціація різновидів соціалекту за критеріями віку (школярі, студенти тощо), соціальної приналежності (професії), гендерними і територіальними ознаками (місто, село), за параметром ступені освіченості носіїв соціалекту тощо (Касахара, 1977; Kerswill, 1996; Kratz, 1964, p. 193; Pujolar, 2001; Seymour, 1969, p. 14) вплив соціалекту на формування і консолідацію групової ідентичності (Grabias, 1994; Ставицька, 2005); взаємозв'язок між соціалектами й реєстрами мовлення (Lewandowski, 2010; Schlobinski, 1995), проблема експресивного соціалекту – як навмисно, так і ненавмисно закодованого (Grabias, 1994, p. 139); взаємозв'язок молодіжних соціолектів з іншими соціалектами (Ямагучі, 2020; Kotsinas, 1997; Androutsopoulos, 1998) та мовами субкультур у зв'язку з диференціацію соціолектів на загальний і специфічний для певної соціальної групи (Kołodziejek, 2006, p. 35-42); специфіка взаємодії соціолектних фонологічних, лексичних і дискурсивних особливостей (Schwitalla, 1994) тощо.

Одним з актуальних напрямів сучасної лінгвістики, включаючи японістику, є вивчення граматики соціолектизмів (Laks, 1983; Scholten, 1988; Stenström, 1997), у тому числі словотвірних одиниць і способів соціолектного словотворення (Кітіхара, 2008, 2009, 2012; Мацумото, 1979, 1998; Мацумото, 2006; Хатояма, 2008, 2009, 2012; Ямада, 1963). Зокрема, науковцями досліджуються такі способи творення молодіжних соціолектизмів, як словоскладання, аббревіація, метафоризація і метонімізація (Verdelhan-Bourgade, 1991), специфіка граматичної адаптації у молодіжній мові запозичень (Eble, 1996), аналізуються продуктивні структури у формуванні слів та ідіом (Androutsopoulos, 1998), особливості творення синонімів, зв'язок між елементами соціалекту, особливо дієсловами, і нестандартними морфологічними явищами (Cheshire, 1982; Rampton, 1995), досліджуються процеси граматикалізації у соціалектах (Androutsopoulos, 2000; Stenström et al., 2002).

Натомість комплексне дослідження японського молодіжного соціолекту з огляду на процеси абревіації, деривації, утворення кладних та складнопохідних лексичних одиниць і зважаючи на особливості функціонування соціолекту у мережевому просторі і його креативного потенціалу для нормативної мови не було предметом окремої наукової розвідки, в тому числі у японському мовознавстві.

Отже, **актуальність** даного дослідження зумовлена його суголосністю з новітніми напрямками сучасної соціолінгвістики з огляду на зростання соціально-комунікативної значущості та частотності використання мови молоді в різних сферах, що стимулює зміни у лексичному складі сучасної японської мови та інноваційні процеси в її граматичній системі.

Об'єктом дослідження виступають молодіжні соціолекти у лінгвокультурному середовищі Японії.

Предметом вивчення є словотвірні особливості японських молодіжних соціолектів та їх функціонування у мережевому просторі.

Мета дослідження полягає в комплексному вивченні молодіжних соціолектів сучасної японської мови в словотвірному і функційному аспектах.

Досягнення поставленої мети передбачає розв'язання таких завдань:

– розробити теоретико-методологічні засади вивчення молодіжних соціолектів;

– обґрунтувати онтологічні характеристики та типологію молодіжних соціолектів;

– розробити комплексну методику дослідження словотвору молодіжної мови сучасної японської мови;

– систематизувати способи словотворення і словотвірні моделі японських молодіжних соціолектів із визначенням ступеня їхнього впливу на нормативну японську мову;

– проаналізувати особливості функціонування молодіжних соціолектів у сучасному мережевому просторі.

Матеріал дослідження складають 1187 лексичних одиниць сучасних японських молодіжних соціолектів, виокремлених шляхом суцільної вибірки з широкого кола вебсайтів, які збирають нові молодіжні слова, таких як Sanseido jiten, You-Can New Words and Buzzwords Awards, Mynavi Teens та numan, а також з соціальних мереж Facebook, Twitter. До корпусу соціолектизмів для аналізу також залучено 143 лексичні одиниці, зібрані під час польового дослідження – інтерв'ю та анкетування японської молоді, у період з жовтня 2022 року по червень 2023 року. Аналіз способів молодіжного словотворення та визначення їх продуктивності було здійснено із залученням 568 лексичних одиниць, виокремлених з бази даних розділу "Молодіжна мова" щорічного журналу 「現代用語の基礎知識」 "Базові знання сучасної термінології" за останні 7 років, починаючи з випуску за 2017 рік і закінчуючи виданням за 2023 рік.

Комплексна методика дослідження інтегрує загальнонаукові, спеціальні лінгвістичні й соціолінгвістичні методи, а саме: *метод деривативного аналізу* для виокремлення найбільш продуктивних словотвірних моделей і способів словотворення; *метод аналізу ініціальних аббревіатур* з метою ідентифікації й класифікації типів і груп аббревіатурних моделей; структурні *методики компонентного аналізу* для виявлення семного складу соціолектних номінацій та аналізу за безпосередніми складниками для встановлення компонентного складу похідних і складних слів; *метод соціолінгвістичного інтерв'ювання й анкетування* з метою з'ясування специфіки функціонування молодіжних соціолектів, ставлення до нього японської молоді, визначення джерел його запозичення, розподілу за сферами та частотністю використання. Для визначення ступеня продуктивності різних способів словотворення в молодіжній мові застосовується *метод кількісних підрахунків*.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що в роботі *вперше* у вітчизняному і закордонному сходознавстві, зокрема у японістиці, здійснено комплексне дослідження способів словотворення молодіжного

соціолекту і його функціонування у мережевому просторі з обґрунтуванням такого мовного утворення як цілісного, органічного складника лексичної системи сучасної японської мови.

Уперше обґрунтовано і всебічно розглянуто поняття писемно-розмовної форми як варіанту молодіжного соціолекту мережевого простору, у якому просодика усного мовлення іконічно відтворюються паралінгвістичними засобами.

Новим є запропонований алгоритм аналізу японського молодіжного словотвору у ракурсі поєднання соціолінгвістичних методів, методик структурного і деривативного аналізу і методу, базованому на теорії концептуальної інтеграції.

Доведено, що найпоширенішими способами словотворення у японських молодіжних соціолектах визначено абревіацію, утворення акронімів, суфіксацію, словотвірну адаптацію запозичень відповідно до норм творення соціолектизмів.

Встановлено, що соціолектизми, які створюють способи мовної гри, утворені через редуплікацію оноματοпоетичних лексем, використання паронімії та каламбурів, ненормативної перестановки морфем, контамінації, метафоризації та метонімізації.

Запропоновано новий підхід щодо інтерпретації похідних семантично амбівалентних одиниць категорії 「語尾」"постфіксів" у ракурсі прагматичних стратегій позитивної і негативної ввічливості.

Встановлено, що творення соціолектизмів мережевого простору здійснюється за допомогою засобів неправильної конвертації через схожість нотації звукових гіперполів; перетворення на основі графемної подібності ієрогліфів, із заміною похідних символів кількома графемами із розширенням семантики похідного елементу, використання піктограм, символів, адаптованих варіантів японських стилів письма і різномовних абеток, поєднання ієрогліфа з абревіатурами й акронімами від англійських слів.

Визначено способи словотворення, що впливають на нормативну мову через уніфікацію системи дієвідмін; спрощення традиційних способів творення лексем, оптимізацію форм з реалізацією принципу мовної економії, адаптацію іншомовної лексики, не порушуючи її форм.

Практичне значення дослідження полягає у можливості застосування його результатів у сучасному термінознавстві – в аспекті внеску роботи у висвітлення проблем утворення, функціонування та використання соціально маркованої лексики; у соціолінгвістиці – зважаючи на здійснену у праці систематизацію соціолектних одиниць з огляду на особливості їх носіїв та ситуацій спілкування; у дериватології – в аспекті розв'язання проблем систематизації способів словотворення сучасної японської мови.

Матеріали дослідження можуть бути використаними під час викладання японської мови як іноземної, зокрема для розробки теоретичних та практичних курсів "Лінгвокраїнознавство", "Лексикологія", "Практика перекладу" тощо; при укладанні методичних посібників та тематичних словників. Планується укладання японсько-українського словника молодіжної соціолектної лексики.

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження апробовані на шести міжнародних наукових конференціях: Міжнародній науково-практичній конференції "Ad orbem per linguas. До світу через мови" (17-18 червня 2020, Київ); Міжнародній науково-практичній відеоконференції "Інженерія знань як фактор міжкультурної кооперації України з Японією, КНР і Республікою Корея" (26 листопада 2020, Київ); Міжнародній науково-практичній конференції "Ad orbem per linguas. До світу через мови" (13-14 травня 2021 Київ); Міжнародній науково-практичній відеоконференції "Інженерія знань як фактор міжкультурної кооперації України з Японією, КНР і Республікою Корея" (1-2 грудня 2021, Київ); Міжнародній науково-практичній конференції "Ad orbem per linguas. До світу через мови" (25 травня 2022, Київ); Міжнародній науково-практичній конференції "Ad orbem per linguas. До світу через мови" (18-19 травня 2023, Київ).

Публікації. Основний зміст дисертації достатньою мірою висвітлено в одинадцяти авторських публікаціях виконаних одноосібно (4,75 др. арк.), п'яти наукових статтях, опублікованих у наукових фахових виданнях України (4 др. арк.) та шести тезах доповідей на науково-практичних конференціях (0,75 др. арк.).

Структура й обсяг роботи. Дисертація складається з анотацій двома мовами, списку опублікованих праць автора, вступу, чотирьох розділів, висновків, списку використаної літератури 189 позицій, з яких 161 іноземними мовами, списку джерел ілюстративного матеріалу 11 найменувань, 2 додатків. Повний обсяг дисертації – 239 сторінок, основний зміст викладено на 199 сторінках.

У вступі обґрунтовано актуальність теми дослідження, сформульовано мету і завдання, об'єкт і предмет, схарактеризовано методи дослідження та фактичний матеріал, розкрито наукову новизну, теоретичне і практичне значення одержаних результатів, указано форми апробації і структуру роботи.

У першому розділі "Теоретичні засади дослідження молодіжних соціолектів у лінгвокультурному середовищі Японії" висвітлено специфіку мови молоді у контексті соціолінгвістичних категорій, визначено дефінітивні ознаки молодіжних соціолектів та вивчено їхні класифікації за різними критеріями, виокремлено основні чинники виникнення та еволюції молодіжної мови.

У другому розділі "Методологія дослідження японських молодіжних соціолектів у аспекті їхнього словотвору і функціонування" визначено джерела і критерії відбору корпусу матеріалу для аналізу; обґрунтовано комплексну методичку і розкрито етапи дослідження.

У третьому розділі "Внутрішні та зовнішні способи поповнення словникового складу японських молодіжних соціолектів" визначено і систематизовано найпродуктивніші способи і моделі творення вакамоного – японських молодіжних соціолектів, із висвітленням морфологічних та лексико-семантичних особливостей похідних одиниць і з оглядом на їхнє використання у мовленні сучасної молоді.

У четвертому розділі "Особливості функціонування молодіжних соціолектів у лінгвокультурному середовищі сучасної Японії" проаналізовано особливості й взаємодію писемно-розмовної та усної комунікативних форм японських молодіжних соціолектів мережевого простору із виявленням впливу словотвірних інновацій на розвиток японської мови.

РОЗДІЛ 1
ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ
ДОСЛІДЖЕННЯ МОЛОДІЖНИХ СОЦІОЛЕКТІВ
У ЛІНГВОКУЛЬТУРНОМУ СЕРЕДОВИЩІ ЯПОНІЇ

1.1 Соціальний діалект: сутність та місце в мовній ієрархії

1.1.1 Тлумачення соціолекту в світовій лінгвістиці. Проблема вивчення мови молоді набула особливого значення у лінгвістичному і міждисциплінарному вимірах наприкінці ХХ – початку ХІ століть у зв'язку зі значним прискоренням темпів розвитку сленгу у різноманітних лінгвокультурах, що вплинуло на зміни в лексиці різних країн. Фокусування науковців на проблематиці молодіжного соціолекту співголосне пріоритетам сучасної антропоцентричної парадигми – з посиленням інтересу науковців до специфічної для молоді картини світу, молодіжної субкультури, а також до таких асоційованих із творенням молодіжних соціолектів лінгвістичних проблем, як мовна гра, новотвори, мовно-комунікативні девіації тощо.

Не в останню чергу інтерес лінгвістів до вивчення проблематики мови молоді викликаний тим, що соціолект у певний спосіб символізує свободу людини (Ноеу, 2005, р. 155), що виявляється, зокрема, і в експериментах із значеннями і формотворенням на рівні словотвору, із створенням "девіантних" та "екзотичних" одиниць (Albrecht, 1993).

Проблема вивчення молодіжної мови набуває статусу міждисциплінарної, залучаючи дослідження з етнографії комунікацій, конвєрсаційного аналізу, лінгвокультурології, дискурсивного і наративного аналізу (Eckert, 1997; Schlobinski, 1989; Pujolar, 2001; Georgakopoulou, 1999). Однак найбільш ретельно молодіжний соціолект вивчається сучасною соціолінгвістикою у ракурсі соціолінгвістичної варіативності, інтеракційного підходу із фокусом на стилі мовлення конкретних груп однолітків, соціолектів у їхньому протиставленні

як унормованій стандартній мові, так і вернакулярнам (Kotsinas, 1994). У соціолінгвістичному ракурсі вивчаються такі проблеми молодіжної мови, як порівняння мовлення молоді з мовою інших вікових груп (Dubois, 1992; Kerswill, 1996; Rickford et al., 1991), соціолінгвістична стратифікація лексики підлітків (Eckert, 2000; Lee, 1989; Stenström et al., 2002), взаємозв'язок між соціолектами і змінами мовної системи (Chambers, 1995; Eckert, 1997; Romaine, 1984), між молодіжною мовою і соціально-економічною класовою диференціацією (Androutsopoulos, 1998; Lee, 1989; Stenström, 1997) тощо.

Узагальнення підходів до вивчення молодіжного соціолекту дозволяє визначити його як стійкий набір певних лексичних одиниць і правил їхньої побудови, що вживається в неформальному спілкуванні представників певної статусно-вікової субкультури, відрізняється експресивністю, емотивністю, має низку словотвірних особливостей, що відрізняють його від літературної мови і вернакулярних мов.

У сучасній лінгвістиці велика увага приділяється проблематиці вивчення соціальної варіативності мови на всіх її рівнях, що безпосередньо пов'язане із питанням соціальної диференціації суспільства зважаючи на те, що мова є соціальним феноменом, який ніколи не існував поза суспільством.

У мовно-філософському вимірі дослідження соціолекту у зв'язку з соціальною варіативністю мови суголосні з ідеєю мови як соціального феномену, що перебуває у безпосередньому зв'язку з суспільством, відображає його диференціацію і, відповідно, піддається соціальному розшаруванню із виникненням різних форм або соціальних варіантів мови. На ідеї соціальної природи мови наголошував ще В. Гумбольдт, визначаючи мову як "людиновірний" елемент, що є "сполучною ланкою" між індивідуумами, між окремим індивідуумом і нацією, між дійсністю і минулим (Humboldt, 1999, p. 22). Варто зазначити, що у ролі такої сполучної ланки між індивідами Гумбольдт розглядав і молодіжний сленг, зазначаючи "прихильність молодих людей до сленгу" (Bloomfield, 1933 / 1984). За М. Гайдеггером, "сутність людини прихована у мові" (Гайдеггер, 2007) як "домі буття", в якому живе людство.

Значення мови для соціальної ідентифікації людини імпліковано у концептуалізації мови Л. Вітгенштайном як "форми життя" і соціальних практик (Вітгенштайн, 1995).

На соціальній природі мови наголошували представники французької соціологічної школи мовознавства (Meillet, 1953), з обґрунтуванням зв'язку між варіантами мови, суспільним устроєм та різновидом та людським мислення у процесі розвитку цивілізації і наголошенням на тому, що причиною зміни значення слів є не внутрішні зрушення контексту й не психологічні процеси, а саме соціальні фактори.

Молодіжний соціолект розглядався у зв'язку з поняттям соціальної варіативності В. Лабовим, який одним із перших досліджував "структуру й розвиток мови в соціальному контексті мовної спільноти" (Labov, 1972, pp. 237–252), простеживши взаємовідношення між такими феноменами, як: соціально-економічний клас та етнічна група; соціально-економічний клас та стиль мови; соціально-економічний клас та вік; стать та стиль мови; вік та етнічна група тощо. Науковець експериментально доводить залежність фонетичної варіативності сучасного американського варіанту англійської мови від соціальної зумовленості мовців і стилістичних умов мовлення, продемонструвавши, у який спосіб соціальний тиск постійно діє на структуру мови, яка розвивається через механізми "імітації та гіперкорекції" (Labov, 1966, pp. 3–28). Грунтуючись на своїх експериментальних дослідженнях, В. Лабов (1972) доходить висновку, що молодіжне мовлення, для якого найтипівішою є частота розмовних фонологічних процесів, таких як скорочення голосних, асиміляція тощо, є найстійкішою, порівняльно з іншими, вернакулярною системою (Labov, 1972b).

Значення соціальної диференціації форм існування мови підтверджується виокремленням окремого розділу соціолінгвістики – соціолектології (соціальної діалектології). Для термінологічного позначення соціально-маркованої підсистеми мови певної групи в науковий обіг вводиться поняття соціального діалекту/соціолекту (J. K. Georgakopoulou & A. Georgakopoulou, 2003; Labov,

1966; Macaulay, 2001; Wilkoń, 2000) як лекту, який вважається пов'язаним із соціальним походженням носіїв, а не з географічним походженням" (Trudgill, 2003, p. 122). У більш ширшому значенні, з розширенням кола носіїв соціолекту, усвідомлює такий різновид мови Р. Макдевід. Науковець визначає соціолект як "узвичаєний у певному мовному суспільстві субваріант мови, який внаслідок дії окремих суспільних сил є характерним для певних етнічних, релігійних та економічних груп індивідуумів з певним рівнем та типом освіти" (McDavid, 1966). Така форма мови є виявом соціолінгвального варіювання на лексичному рівні і постає як набір лексичних одиниць, які використовуються соціально-економічним класом, професією, віковою групою чи іншою соціальною групою (Wolfram, 2004).

Отже, для визначення соціолекту базовим є поняття типу "мовної спільноти", імпліковане у визначенні Р. Макдевіда позначенням "групи індивідуумів". Поняття типу "мовної спільноти" також метонімічно характеризується категорією соціального типу, оскільки соціальне значення має не те, що говорить мовець, а те, ким він є, і коли він це говорить (Labov, 1966). Найкраще розробленим поняття "мовної спільноти" постає у межах інтеракційної соціолінгвістики і визначається як "одномовна або багатомовна" група людей, взаємозв'язаних соціальними, культурними і економічними зв'язками, наділена рухливістю та мінливістю, із визнанням всіма її членами спільних мовленнєвих засобів (Gumperz, 1971, p. 223). Мовленнєві засоби, що використовуються членами співтовариства, в свою чергу визначаються низкою факторів не лише соціального, а й біологічного та психологічного характеру: місцем народження, професією, рівнем освіти, віком, статтю, темпераментом тощо.

Таке усвідомлення зв'язку між соціолектом і типом мовної спільноти суголосне з визначеннями вітчизняних науковців. Зокрема, О. Д. Петренко трактує соціолект як "основну одиницю соціальної стратифікації мови", що реалізується в різних комунікативних ситуаціях групою мовців, які об'єднані сукупністю спільних соціальних ознак (Петренко, 2009, сс. 39-49). Л. Ставицька

визначає соціальний діалект як "різновид мови, вживаний як засіб спілкування між людьми, пов'язаними тісною соціальною або професійною спільністю, тобто це мова певної соціальної групи. Найістотнішим чинником, що зумовлює виникнення соціальних діалектів, є соціальна неоднорідність суспільства, яке має різноманітні виробничо-професійні, а також вікові групи" (Ставицька, 2005).

1.1.2 Тракткування соціолекту в японському мовознавстві. Ідею щодо соціальної варіативності японської мови висловив у свій час японський мовознавець Кікудзава Суео (菊沢季生), який диференціював мову за регіональним, ієрархічним, професійним, віковим, статевим критеріями (小矢野哲夫, 2006). У своїй статті "Наукові дослідження японської мови" (1933) 「国語の科学的研究に就て」 науковець увів поняття "фазові слова" 位相語 (isougo) на позначення мови, яка використовується людьми певної "мовної спільноти" і різниться залежно від того, яка група мовців та в якій ситуації її використовує.

Специфічною, у порівнянні з європейською та американською традицією, є концепція функціонування мови в соціумі, представлена таким провідним напрямком японського мовознавства, як "Школа мовного існування" 「言語過程説」, що розвивається з 1940-х років ХХ ст. Термін "мовне існування" трактується як "буття людини, що виявляється в її діях, пов'язаних із мовленнєвою комунікацією, які становлять повноцінність людського буття як соціального існування у його протиставленні тваринному світу" (Shibata, 1975). Головне завдання концепції "мовного існування" полягає у здійсненні аналізу мовленнєвих особливостей людини щодо процесів, які відбуваються у суспільстві (柴田武, 1957), тобто з'ясуванні того, як мова у соціальному житті використовується стосовно людської поведінки (真田信治, 2015). Самобутність поглядів японської соціолінгвістичної традиції пояснюється передусім тим, що система японської

мови підпорядкована під ієрархічно організоване суспільство, в якому за представниками певних вікових та соціальних прошарків закріплюються узвичаєні норми мовленнєвої поведінки. Також відомі неспростовні докази, що соціолінгвістика 社会言語学 як окрема сфера наукових досліджень почала своє існування в Японії іще наприкінці 1940-х років ХХ століття, тобто на декілька років раніше офіційної дати виникнення галузі. Такий стан речей констатують, зокрема, американські соціолінгвісти В. Лабов і Д. Хаймс, які стояли біля витоків соціолінгвістичних учень (真田信治, 〃. 209).

Певні відмінності в осмисленні поняття соціолекту відзначають японську лінгвістичну традицію, представлену, зокрема, видатним представником "Школи мовного існування" Шібата Такеші (柴田武), який одним з перших в японістиці у своїй праці "Мова що народжується в побуті колективу/групи" (1956) використав термін 「集団語」 (shyudango) на позначення соціальних варіантів мови (в перекладі на українську означає «мова групи "). Слід зазначити, що поняття "група" японцями трактується значно ширше, ніж в українській мові, групою може бути сім'я, університет, компанія, країна. Під мовою групи/колективу Т. Шібата розумів, головним чином соціолекти. Така мова значною мірою залучає іноземні слова та притаманна певній групі з тісними внутрішніми зв'язками (柴田武, 1957, 〃. 92). У своїх подальших дослідженнях Т. Шібата розглядав поняття "мова групи " 集団語 "спеціальна мова" 特殊語, "мова соціуму" 社会語, "фазові слова" 位相語 як еквівалентні поняття.

Про мову як соціальне явище, говорив, спираючись на твердження Т. Шібата, і японський мовознавець Йонекава Акіхіко (米川明彦), який запропонував увести термін 「社会集団語」 (syakaisyudango) на позначення "мови соціальної групи" (що в повній мірі є синонімічним з укр. "соціолект"),

що властива певній соціальній групі (поза родинними та територіальними зв'язками) та функціонує не лише під впливом соціальної чи професійної належності, але й також пов'язана з біологічними, психологічними, освітніми, виховними і культурологічними чинниками (柴田武, 1957; 米川明彦, 1998).

А. Йонекава запропонував мовні варіації в межах соціальних груп, якими і нині послуговуються японські лінгвісти:

- 反社会的集団の語 "мова асоціальних груп" (犯罪用語・不良用語など "мова злочинців; погані слова");
- 職業的集団の語 "мова професійних груп" (業界用語・職場語) "галузеві/промислові терміни; мова робітників, робочих місць");
- 趣味娯楽集団の語 "мова груп за інтересами/розваги" (釣り・野球ファン "рибаки; спортивні фанати");
- 若者集団の語 "мова молодіжних груп": (キャンパス語 або 学生言葉 "мова молоді, що навчається", яка включає 中学生言葉 "мову учнів середньої школи", 高校生言葉 "мову учнів старшої школи", 学生用語 "мову студентства"; いわゆる ギャル言葉 "так звана дівоча мова", яка включає в себе OL 言葉 "мову молодих офісних працівниць", ギャル語 "мову дівчат", 女子大生の言葉 "мову студенток"; 若い男性社会人の言葉 "мову молодих чоловіків". Слід зазначити, що останню групу лінгвіст характеризує, як рідкісну (米川明彦, 1998, ぺぺ. 16-17).

Проаналізувавши підходи щодо витлумачення поняття соціальних діалектів, із урахуванням японської соціолінгвістичної традиції, запропонуємо розширену версію наведеної на початку підрозділу дефініції соціолекту, під яким ми розуміємо історично усталений, відносно стійкий для певного періоду соціально зумовлений варіант національної мови, що репрезентує культурний

досвід та моделі мовленнєвої поведінки, притаманні носіям певних соціальних груп, не пов'язаних регіональним походженням, детермінований соціолінгвальними характеристиками його носіїв і низкою чинників соціального, біологічного, психологічного характеру і визначається специфічними мовленнєвими особливостями у лексичній, граматичній і фонетичній структурах, які вирізняють його з поміж інших варіантів мови.

Отже, матеріал підрозділу дозволив запропонувати визначення молодіжного соціолекту як історично усталеного, відносно стійкого для певного періоду соціально зумовленого варіанту національної мови, що репрезентує культурний досвід та моделі мовленнєвої поведінки, притаманні молоді, детермінований соціолінгвальною зміною віку, є засобом самоідентифікації і консолідації у власну групу з відмежуванням від групи "чужих" і характеризується специфічними особливостями у лексичній, граматичній і фонетичній структурах, маркованими експресивністю, грою слів, нестандартністю, які вирізняють такий соціолект з поміж інших.

Поняття соціолекту категоризується у контексті таких соціолінгвальних понять, як "мовна спільнота", соціальний тип, соціолінгвістичні змінні, стратифікаційні підмови, соціальна варіативність. Японська соціолінгвістична традиція відзначена певними відмінностями в усвідомленні поняття молодіжного соціолекту, що виявляються у конкретизації в ономасіологічній структурі термінів на позначення молодіжної мови вікового критерію, професійної або гендерної ознак, а також у трактуванні мови молоді у широкому розумінні, і у вузькому сенсі – як лексики, яка вживається лише в умовах невимушеного спілкування.

1.2 Молодіжний соціолект: онтологічні характеристики та типологія

Попри ґрунтовні, на перший погляд, дефініції терміну соціолект, слід зазначити його певну неоднозначність, оскільки до категорії соціальних діалектів відносять майже всі соціальнозумовлені варіанти мови незалежно від

їхніх структурних та функційних особливостей. Традиційно до соціолектів зараховують різні варіанти розмовної або стилістично зниженої мови. Так, у понятті соціолекту об'єднують такі різні за своїм поняттєвим обсягом форми мови, як сленг, жаргон, реєстр, аргі тощо (Wolfram, 2004).

Складниками соціолектів, що найчастіше виокремлюється за критерієм віку, постає молодіжна мова або «молодіжні соціолекти», що відображають специфіку життя певного покоління та виступають засобом групової ідентифікації і розмежування різних груп молоді, утворюючи форму самовираження. Мова молоді займає особливе місце у мовній варіативності, оскільки саме вона чинить все більш відчутний вплив на літературну мову, саме в ній зароджуються та накопичуються процеси, які відображають соціальні, культурні, політичні реалії суспільства та характеризують мовну ситуацію у певний період її розвитку. Молодіжні соціолекти, що відображають соціальні процеси та соціально-психологічні установки суспільства, марковані експресивністю, грою слів, нестандартністю.

У світовій лінгвістиці спостерігається певна лінгвістична традиція щодо номінації молодіжних соціолектів. Так у германістиці вказане явище носить назву німецька молодіжна мова "deutsche Jugendsprache" (Heinemann, 1980; Ehmann, 2005; Neuland, 2008; Achilles, 2008). Перші згадки про Studentsprache, Burschensprache "студентська мова", яка пройшла шлях від мови школярів та студентів і до сучасної молодіжної мови Німеччини, містяться у працях К. Ф. Б. Августина (1795), Ф. Клюге (1895), Д. Мейер (1894), Р. Айленберга (1901), Ф. Мельцера (1928). У французькій лінгвістичній традиції молодіжний соціолект ототожнюється з *langue des jeunes*, в італійській – з *lingua dei giovani*, в шведській – з *ungdomsspråk*, в британській традиції – з *teenage talk* або *teenage speech* Ф. Мішель (1856), Л. Сенан (1912).

У вітчизняній соціолінгвістиці найбільш поширеними термінами для позначення молодіжної мови є молодіжний сленг або молодіжний жаргон. Першим документом, де описується соціолект молоді, зокрема семінаристів, є "Нариси бурси" М. Г. Пом'яловського (1862–1863), яка фіксує факт існування

мови семінаристів як набору специфічних мовленнєвих концептів, лексичних засобів, що відрізняють форму спілкування цієї групи від інших. У історично-побутовому романі "Пан Халявський" (1839) Г. Ф. Квітка-Основ'яненко фраза "молодіжний жаргон" використана при описі "Таємної мови семінаристів", учнів богословських шкіл в XVIII – XIX ст. Семінаристи додавали до кожного слова суфікс "ми", що перетворювало їх мову на "мову конкретного змовника".

Як об'єкт дослідження молодіжні соціолекти привертають увагу дослідників пострадянського простору тільки на початку ХХ століття. Це було зумовлено тим, що революція і громадянська війна залишили багато безпритульних дітей, на мову яких впливають тюремні та злочинські жаргони стаючи невід'ємною частиною шкільного спілкування. Саме цей період і став початковою фазою вивчення молодіжних соціолектів. Найбільш динамічні зміни у молодіжному середовищі, що в значній мірі вплинули на соціолект молоді, відбулися у період застою 1970-1980-х років, який породив різні неформальні молодіжні рухи, і "хіпі" створили свій "системний" сленг як мовний жест протистояння ідеології того часу.

У японістиці молодіжна мова визначається як варіант соціальних діалектів 「若者言葉」 (wakamonokotoba) "вакамонокоотоба", що у прямому перекладі на українську мову означає "молодіжна мова" (井上史雄, 1994). Такий варіант виокремлюється поряд із нормативною мовою 標準語 і її стратифікаційно зумовленою приналежністю до певної соціальної групи. Стратифікаційні підмови, у свою чергу, розділяють на соціальні діалекти 社会方言 і територіальні діалекти 地理方言, які мають обмежену сферу поширення і характеризуються стилістично забарвленою лексикою щодо нормативної мови.

Під терміном "молодіжний соціолект" у японській лінгвістиці розуміють варіант мови зі здебільшого лексичними характеристиками та фонетичними, граматичними (у меншій мірі, обумовленими віковим та світоглядним

критеріями, який, як правило обслуговує неформальну сферу спілкування. Сам термін 若者 "молодь" позначає певне покоління, тобто вказує на віковий критерій, тим самим вирізняє склад і атрибути користувачів 若者言葉, їхнє ставлення до обставин, в яких вони використовують вакамоноого. Через застосування специфічної мови молодь чітко окреслює своє місце у суспільстві. На думку Кояно Тецуо (小矢野哲夫) (1990), вакамонокотоба – "це не лексика, яка обов'язково використовується тими, хто досяг віку 若者, а лексика, яка є модною в даний час і використовується тими, кого називають молодими людьми (小矢野哲夫, 1990).

Окрім позначення мови молоді як 「若者言葉」 (wakamonokotoba) букв. пер. "молодіжна мова", у японістиці використовуються такі дефініції, як 「若者語」 (wakamonogo), 「若者用語」 (wakamonouyogo), які вживаються синонімічно.

До того ж, є ціла низка термінів на позначення молодіжної мови, у яких віковий критерій конкретизований професійним або гендерним, наприклад: キャンパス用語 "мова студентів університету", 女子大生用語 "мова студенток", コギャル語 "мова школярки" тощо. Ф. Іноуе (1988) до вакамонокотоба відносив слова які "часто використовуються молодими людьми, а представниками інших поколінь майже не вживається", "слова, характерні для молоді". У ширшому сенсі вакамоноого містить мову та поведінку сучасної молоді (井上史雄, 1994, 頁. 3).

За визначенням Йонекава Акіхіко (米川明彦) (1996, 1998), яким здебільшого послуговуються японські лінгвісти, 「若者言葉」 (wakamonokotoba) – це соціальне явище у сучасній японській мові, "мова неформального спілкування молоді віком від 12-13 (середнього шкільного віку) до 25-30 років, незрозуміла

іншим поколінням японського суспільства, яку використовують для стимулювання бесіди, характерним для якої є відхилення від норм стандартної японської мови та "розвага, гра", і яка зумовлена сукупністю лексичних, фонетичних і граматичних особливостей". Науковець розглядає мову молоді у широкому 若者語 та вузькому 若者言葉 розумінні: 若者語 – це молодіжна мова, яка належить певній віковій категорії та детермінується сукупністю фонетичних, граматичних і лексичних особливостей; 若者言葉 позначає лексику, яку молодь використовує лише в умовах невимушеного спілкування (米川明彦, 1996; 米川明彦, 1998).

У подальших своїх дослідженнях А. Йонекава (2000, 2009), Т. Кояно (2006) досліджують вакамоного з погляду приналежності до 集團語 – мови певної соціальної групи. Однак, слід пам'ятати, що є значна частина молодіжної лексики, яка поширилася за межі молодіжних груп і почала використовуватися людьми різних поколінь (米川明彦, 2000; 米川明彦, 2009; 小矢野哲夫, 2006).

Узагальнюючи різні підходи японських лінгвістів щодо терміну "вакамоного", Кувамото Йоджі (桑本裕二) (2013) виокремлює три основні погляди на визначення молодіжних соціолектів:

- 1) До носіїв молодіжних соціолектів належать всередньому люди віком від приблизно 15 до 20 років.
- 2) Лексика "вакамоного" не завжди прив'язана до певної групи за інтересами (субкультури).
- 3) На диференціацію молодіжної лексики не впливає фактор віку, оскільки певна частина такої лексики вживається представниками старших поколінь (桑本, 2013).

Слід зауважити, що стосовно пункту (2) Й. Кувамото уточнює: "соціолектна лексика є лексикою обмеженого використання та функціонування

в межах певної групи носіїв, разом з цим вона вільно взаємодіє з різними іншими лексичними одиницями і процесами всередині мови" (桑本, 2013, ぺ. 115).

Наприклад, orz (おろず、おろつ、おあず) – "лексика мережевого простору" 「NS用語」 (SNS yougo), яка є широко вживаною серед молоді в інтернет спілкуванні у значеннях "розчарування, пригнічений стан, зневіра, занепасти духом", вийшла за межі молодіжних спільнот і вживається користувачами різних вікових категорій, як в інтернет спілкуванні, так і в живому мовленні. Іншим прикладом може слугувати 黒歴史 "букв. чорна історія" – лексика аніме アニメ用語 у трансльованому з квітня 1999 по квітень 2000 р. популярному аніме 「∀ガンダム」 (∀ Gundam), 黒歴史 "чорною історією" герої аніме називали війни, які відбувалися в минулому. Згодом, у повсякденній японській мові 黒歴史 номінацією "чорна історія" почали називати історії, події, про які мовець волів забути, викреслити із спогадів і взагалі не торкатися згадуваної теми; 萌え (moe) "укр. проростати, давати проростки", лексика субкультури Отаку – "асоціюється з соціолектом Отаку", а в 2002 році внесена до словника "Базові знання сучасних термінів" 言語用語の基礎知識]; 萌え визначається як напрямок у сучасній японській субкультурі отаку, скерований на створення персонажів аніме, манга, які здатні викликати емоційний відгук та прихильність аудиторії.

Цікавою є думка Й. Кувамото щодо актуальності терміну молодіжної мови у часовому просторі. На думку лінгвіста, саме визначення поняття "молодіжна мова" потребує змін відповідно до вимог часу, до цього спонукає сама сутність явища вакамонокотоба (桑本, 2013).

У вивченні феномену молодіжного соціолекту іще існує багато лакун, і одним із дискурсивних питань залишається питання визначення цього поняття із його відмежуванням від суміжних термінів, таких як арго, сленг, жаргон,

діалект тощо. Ураховуючи, що молодіжний соціолект є об'єктом нашого дослідження, вважаємо за необхідне конкретизувати поняття *"молодіжний соціолект"*, надати йому чітке осмислення та диференціювати з поміж суміжних з ним термінів "арго", "жаргон", "сленг". Як уже зазначалося раніше, у сучасній лінгвістиці термінологічне значення цих понять може як розмежовуватися, так і вживатися синонімічно. Результати вивчення наукових джерел, аналіз словникових тлумачень, у яких трапляються ці терміни, вказують на нерозривний зв'язок та постійний перетин змістових обсягів понять "арго", "жаргон" і "сленг". Разом з цим вони є доволі різними, відзначені власною специфікою і, відповідно, мають інтерпретуватися по-різному. Відтак виникає природне запитання стосовно того, який термін найчіткіше розкриває сутність мови сучасної молоді.

На підставі нашого аналізу підходів дослідників щодо використання вищезначених суміжних понять можемо стверджувати, що мова молоді не є жаргоном, оскільки молодість не пов'язана з професією, а також не є тотожною до арго, оскільки молодіжній мові, як правило, не притаманна утаємниченість з метою захисту власної групи. Натомість, у багатьох працях японських лінгвістів термінопоняття сленгу і арго або ототожнюються, або сленг розглядається як похідний варіант від арго, про що йдеться у наступному підрозділі цього розділу.

На відміну від жаргону і арго, диференційною ознакою молодіжного соціолекту в межах системи мови є наявність вікової стратифікації. Саме наявність означення "молодіжний" є визначальним у більшості трактувань мови молоді, що підкреслює віковий критерій, за яким сленг відмежовується від суміжних термінів. Такий критерій є віддзеркаленням атрибутивних компонентів синонімічних термінів на позначення сленгу: молодіжна мова, молодіжний сленг, студентський сленг, мова підлітків, тощо.

У японській мові віковий критерій виражений у номінаціях 女子大生用語 "мова студенток коледжу", 女子高校生語 "мова старшокласниць", 女子小学生語 "мова учениць молодших класів" тощо. У кожному суспільстві, залежно

від певних історичних передумов та культурних особливостей соціуму, соціально-вікові межі можуть значно різнитися. Молодіжна мова не є однорідною і з погляду соціальної приналежності. У японістиці вивчаються "молодіжні соціолекти молоді, що навчається" 学生語, "мова жінок - працівниць офісів" OL 用語, мова субкультурних угруповань オタク用 тощо.

Молодіжний соціолект формується як відображення предметного світу молодіжної спільноти, його структури, діяльності, функціонуючи як інструмент пізнання і фіксації соціокультурних цінностей.

Мова молоді постає як складно організована структура, яка включає до свого складу декілька підсистем залежно від приналежності її носіїв до певної соціальної, соціально-професійної або гендерної групи, має відмінності залежно від сфери/способу використання (米川明彦, 1998).

Саме віковий аспект підкреслюється у більшості позначень японських молодіжних соціолектів: 中学生 "мова школярів", 高校生 "мова старшокласників", 大学生 "мова студентів" тощо.

У наведеному вище визначенні вакамоного, яким послуговуються японські лінгвісти, вказано вікові рамки молодіжних соціолектів від 13-15 до 25-30 років (Йонекава, 1998). При цьому слід зазначити, що японські науковці виділення вікових рамок вважають умовними, оскільки вікова категорія позначає не тільки хронологічний вік, а і соціальний стан мовця, діапазон соціальних ролей, характер його діяльності тощо.

Європейські і американські науковці зазначають дефінітивні особливості молодіжного соціолекту на лексичному, фонологічному, морфологічному або синтаксичному рівнях мови (Dai & He, 2010, p. 111). Зокрема, на фонологічному рівні сленг відзначений такими процесами, як скорочення голосних, асиміляція, неправильний наголос, нестандартні інтонаційні моделі тощо (Stenström, 1997; Androutsopoulos, 1998). Лексичний рівень характеризується експресивно-оцінними

номінаціями, запозиченнями із діалектних вернакулярних мов, адаптацією іншомовних слів, використанням табуйованих слів, вульгаризмів, лайливих лексем (Androutsopoulos, 1998, pp. 416–417; de Klerk, 1997; Stenström et al., 2002). Словотвір відзначений нестандартними способами словотворення, скороченнями, надлишковими афіксами (Androutsopoulos, 1998; Boyer 1997).

Японському молодіжному соціолекту як репрезентативному засобу спілкування молоді притаманна низка лексичних особливостей, які вирізняють його з поміж інших варіантів стандартної мови. Характерними рисами молодіжного спілкування, що втілюють прагнення молоді до самовираження, є неформальний, невимушений, жартівливий тон розмови, високий ступінь емоційності і експресивності. Покликаючись на дослідницьку базу молодіжних соціолектів японських лінгвістів 米川 明彦 (1998), 井上 文雄 (1994) 桑元裕二 (2003), 堀尾佳以 (2015) ми виділили основні характерні риси японських молодіжних соціолектів, притаманних лінгвокультурному середовищу сучасної Японії: корпоративність лексики, її експресивність, емоційність, оціночні конотації, відхилення від мовних норм, свобода та гра, динамічність і недовговічність.

Корпоративність лексики 中者内のことば демонструє належність мовця до групи 「内者」 (uchi) "своїх", тим самим робить мову секретною, незрозумілою для дорослих та 「ヨソ者」 (yoso mono) "чужих, сторонніх людей" (米川明彦, 1998; 米川明彦, 2009), у такий спосіб перетинаючись з арго. Мова, якою користуються носії в середині групи, є основною ознакою корпоративності і виявляється у вживанні лексики, яка є незнайомою 「ヨソ者」 [yoso mono] для зовнішньої групи – "чужих, сторонніх людей" та має відтінок 「隠語」 (ingo) "арго". ヨソ者 "чужі" не розуміють, а інколи і критикують молодіжну лексику, яка трапляється в ЗМІ або у мовленні молоді у повсякденному житті. До "чужих" зараховують не тільки незнайомців, але близьких і знайомих, якщо їх не об'єднує почуття

товариськості та спільних інтересів. У такий спосіб реалізується потреба протиставити свій колектив усім іншим та ідентифікувати свою належність до групи. З одного боку, така поведінка допомагає створити щирість стосунків між членами спільноти, підкреслює вікову та психологічну єдність молодих людей, а, з іншого боку сприяє протиставити себе представникам старших поколінь, що послуговуються загальноприйнятими формами спілкування. Це дає підстави говорити про інгретивну та конспіративну функції молодіжного соціолекту. Вивчення молодіжної лексики за ознакою корпоративності дозволяє розрізняти загальний молодіжний соціолект (лексика, яка використовується у всіх молодіжних об'єднаннях і групах) та молодіжний соціолект субкультур (лексика, притаманна певній спільноті).

Іншою диференційною ознакою молодіжного соціолекту є його експресивність, емоційність, оцінність 会話促進, які роблять мову молоді оригінальною, відособленою і незвичною для пересічного носія. Вакамоного визначається наявністю великої кількості лексики, яку молодь використовує для стимулювання й полегшення розмови, розваги, створення і зміцнення власного іміджу. Використання цієї лексики, яка забезпечує невимушену інтеракцію, дозволяє "зняти з мовців" можливі звинувачення у відхиленні від мовних правил, дозволяє отримувати задоволення від розмови 会話のノリの為の言葉 "досл. пер. вакамоного як стимул для розмови". Намагаючись зробити свою мову більш експресивною і оригінальною, молодь використовує різні способи лексичного поповнення. У цьому зв'язку, Йонекава Акіхіко зазначає, що "молоді важливо не тільки щось сказати, але й також те, як сказати". Тобто особливістю молодіжних соціолектів є прагнення до експресії, нестандартного самовираження та емоційного спілкування: "все добре, поки весело" (米川明彦, 2009, 〃. 575).

Наступною ідентифікаційною ознакою молодіжного сленгу є відхилення від мовних норм, свобода та гра 規範からの自由と遊び. Японський молодіжний соціолект є продуктом модернізації сучасної Японії, його виникнення та поширення

припадає на найбільш радикальні зміни в країні. Молодь найбільш радикально виступає за особисту автономію та свободу від традиційних норм у різних сферах життя. Прагнення молоді відхилитися від загальноприйнятих норм та правил, прагнення до змін та до повної самостійності в значною мірою знайшло своє вираження у соціолекті молоді. Окрім цього, творення експресивних еквівалентів стандартної лексики віддзеркалюють зміни у суспільстві, що зумовлює не лише появу нової лексики на позначення нових молодіжних реалій, але й передбачає певні відхилення від стандартних мовних норм під час творення такої лексики. Порушення молоддю норм відбувається несвідомо, під впливом емоцій, відповідно, вакамонокотоба завжди виходить за межі стандартів нормативної мови, тим самим демонструючи динамічність, відкритість та новаторство у словотворі.

Іншою характеристикою, що вирізняє мову молоді з поміж інших варіантів мовної системи, є динамічність і недовговічність スピード消滅. Молодіжні соціолекти не є сталою системою, вони постійно поновлюються. З'явившись на певному етапі суспільного розвитку, вони швидко старіють, виходять з вжитку, інколи разом з реаліями, які вони позначали, а натомість з'являються новотвори, що денотують нові явища, об'єкти та цінності. Певні реалії можуть втрачати свою значимість для молоді, а деякі, навпаки, є більш стійкими у використанні, як, наприклад, соціолекти шанувальників аніме, манга, соціолект мережевого простору, тощо. Про динамічність та нестійкість молодіжної мови, для якої зміни є сутнісною характеристикою, говорять Ф. Іноуе (1994), Н. Ямагучі (2007), Й. Кувата (2003) та інші. Іноді новоутворену молодіжну лексику порівнюють з "модними словами", які мають тенденцію з плином часу переходити в "мертві слова". У цьому зв'язку, Кояно (2002) розглядає мову молоді як "частину модних слів", дуже мінливу і нестабільну групу лексики, з нефіксованими межами спільноти комунікантів (小矢野, 2002). Швидкоплинність молодіжного сленгу пояснюється не лише віковим чинником, але також і проявом конфлікту поколінь. Молодіжні соціолекти еволюціонують, кожне нове покоління вживає

нові слова, створює нові засоби комунікації. Разом з цим, деякі лексичні одиниці успадковуються наступними поколіннями молоді (山口仲美, 2007).

Відповідно до досліджень Нагасе Джіро (永瀬治郎), молодь користується новоутвореною лексикою від 3 до 5 років. Водночас, тривалість життя "стилістично нейтральної лексики" є набагато довшою, оскільки вона може використовуватися наступними поколіннями на противагу "стилістично зниженій лексиці" 遊び言葉. Такий стан речей дослідник пояснює підвищеним почуття належності до певної спільноти де коло користувачів є набагато вужчим (永瀬治郎, 1999, ʘ. 15). На основі аналізу корпусу слів, зібраних у розділі "Молодіжна мова" у виданні "Базові знання сучасної термінології" 「現代用語の基礎知識」 за 1980 – 2008 роки, науковці дійшли висновку, що приблизно 70% слів функціонували протягом двох років або менше, і 80% – протягом трьох років. (米川明彦, 2009, ʘ. 582).

Іншу групу відмінних ознак молодіжного соціолекту виокремлює у своєму дослідженні вакамоноґо Юджі Кувамото (桑本裕二). Зокрема, виділяються такі характеристики: (桑本, 2003):

1. Широка сфера використання, поширеність поза межами соціальної групи. Словник молодіжної лексики може містити у собі слова, що виражають, як емоційне задоволення, так і душевний дискомфорт. Отже, такі слова завдяки своїй семантиці і конотативним значенням використовуються у розмовах, не обмежених конкретними ситуаціями, і у подальшому частина з них виходить за межі молодіжних соціолектів та закріплюється, як в розмовній, так і нормативній японській мові.

2. Зміна лексичного значення. Особливістю словникового складу мови молоді є слова, які набули нового, протилежного лексичного значення порівняльно з позначеннями аналогічних реалій загальнонаціональними словами.

Тобто у молодіжних словах може відбуватися зміна лексичного значення, стилістичної і емоційної конотацій питомого варіанту загальнонаціональної мови.

3. Неоднозначність висловів 曖昧な表現. Така особливість молодіжного соціолекту є суголосною з традиційним японської лінгвокультури, прагненням уникнути лексики і мовленнєвих актів, загрозливих для "обличчя" співрозмовника. З цією метою японці вживають евфемізми, що дозволяє уникнути стверджувальної, категоричної відповіді. Молодіжні слова 曖昧な表現 також задовольняють таким критеріям, як "мовна гра" ことば遊び і "стимулювання розмови" 会話のノリ. У своїй комунікації, що є формою розваги і задоволення, молодь прагне у будь який спосіб "рівняти кути", що виявляється у евфемістичності молодіжного соціолекту. Наприклад, вислів 面白いかも-, де かも- є способом уникнення категоричного твердження, у якому мовець вуалює свої почуття, щоб не образити співрозмовника.

4. Лексика запозичена з вуст кумирів. Для молоді притаманним є пошук нового, цікавого, створення власної унікальності, також через своє ототожнення з трендами у музиці, спорті, телебаченні, комп'ютерних іграх, аніме, манга. Уособлення з кумирами досягається завдяки запозиченню вживаних ними новотворів, що робить перших прямими посередниками у створенні молодіжної лексики. Однак, за спостереженнями Ю. Кувамото, такий пласт лексики, незважаючи на його комічний, жартівливий характер, надовго не затримується у категорії "поширених слів" 流行語 (ryūkōgo) і швидко виходить зі вжитку або переходить до категорії "групова мова" 「コ-ホ-ト語」 (ko:ho:togo) (桑本裕二, 2003). Із цього приводу влучно висловився Кояно: "щодо модних слів, то як тільки закінчується тренд, закінчується і слово" (小矢野, 2002).

Серед інших ознак молодіжних соціолектів дослідники визначають нечіткість меж їхнього використання та відкритість, тобто молодіжні соціолекти

постійно перебувають в зіткненні і взаємодії з просторіччям, іншими соціолектами, регіональними діалектами і з унормованими варіантами японської мови.

Аналізуючи молодіжні соціолекти науковці, як Іноуе (1994), Йонекава (1998), Кояно (1994), Л. Ставицька (2005), Харада (2013), Eble (1996), Eckert (1989), Halliday (1978), Jespersen (1964), Labov (1982), Фуміо (1994), по-різному підходять до їхнього упорядкування, розмежовуючи соціолектну лексику за різними критеріями. Відповідно, існує низка класифікацій, у яких молодіжна мова упорядкована за системно-мовними ознаками семантики, синтаксису, словотвору, а також класифікації за соціолінгвальними змінними – професійним спрямуванням, віком, соціальною статтю, корпоративними інтересами представників певної субкультури тощо. Будь-яке впорядкування лексичних одиниць у групи не є остаточним, оскільки поповнюється іншими параметрами, змінюється чи подається в іншому тлумаченні.

Як ми зазначали вище, однією з основних характерних ознак молодіжного соціолекту є динамічність, рухливість та нестійкість. Іноуе Фуміо (井上史雄), беручи за основу вказаний критерій, запропонував класифікацію молодіжної лексики за вживаністю у часовому просторі та тенденціях її відтворення наступними поколіннями із прогнозуванням того, "що буде зі словами через десятиліття" (井上史雄, 1994).

Зокрема, науковець виділяє в межах молодіжного соціолекту чотири основні групи.

1. Швидкозмінні модні слова 一時流行語 (ichiji hayarikutoba) – лексичні одиниці, які використовуються певним поколінням молоді, але при переході в іншу вікову категорію виходять з ужитку і в подальшому не використовуються наступними поколіннями. До них належать: 「新語」(singo) "нові слова", 「時事用語」(jij iyougo) "слова актуального вжитку", 「流行言葉」(hayarikutoba) "популярні слова" тощо. Творення та поширення цих лексичних одиниць пов'язане

з виникненням короткочасних трендів або популярного в певний період явища. Швидкозмінні модні слова через короткий проміжок часу застарівають та виходять з ужитку молодіжного мовлення. Як приклад можна навести слова, які набули широкого поширення серед молоді у 1970-х роках, так звані 「野菜語」 (yasaigo) "слова-овочі": 話がピーマン (букв. розмова болгарський перець) – "пуста, незмістовна розмова" (асоціація з перцем, який пустий всередині); 話がトマト (букв. розмова помідор) – "брехливі розмови" (асоціація з людиною, яка червоніє коли бреше); 話がキャベツ (букв. розмова капуста) – "складна, багат шарова розмова". "Слова-овочі" вийшли зі вжитку і перестали використовуватися молоддю уже на початку 1980-х років минулого століття.

2. Мова певного покоління молоді 若者世代語 (wakamonosedaigo) – молодіжна лексика, яка з часом деузуалізується при переході молоді в іншу вікову категорію, але продовжує використовуватися представниками наступних поколінь. Репрезентативними прикладами можуть слугувати: а) студентська лексика: キャンパス用語 "мова студентського кампусу", у тому числі – ガクド "студентська їдальня" - лексична одиниця утворена за допомогою способу словоскорочення від еквівалентного за значенням стандартного 学生食堂; "мова студентів" 学生用語, наприклад, コソ指 "під час заняття непомітно вести Інтернет-листування"; б) мова старшокласниць 女子高校生語 – 桜卒 "у день випускної церемонії дарувати юнакові бант зі своєї шкільної форми".

Характерним для вказаної групи соціолектів є те, що зміна поколінь призводить до переходу до іншої мовної спільноти: чим молодшими є мовці, тим більше соціолектної лексики вони використовують, і, навпаки, чим старшими вони стають, тим меншим є вживання в їхньому лексиконі молодіжної мови. У цьому зв'язку, визначальним для вживання мови певного покоління стає

психологічний чинник з огляду на те, що підлітки через використання сленгу набувають впевненості у собі, стверджуючи свою належність до соціально-вікової групи, а у представників старших курсів університетів відбувається певна зміна.

3. Групова мова コーホート語 (ko:ho:togo) – лексика, яка при переході в іншу вікову категорію не виходять з ужитку, а залишається у лексиконі, таким чином символізуючи певне покоління, але надалі не відтворюється наступними поколіннями. На позначення групової мови використовуються номінації「生き残った流行語」(ikinoko:ta ryukougo) "уцілілі, збережені модні слова"; 世相語 "слова, у яких відображаються фази життя". Когортні слова, як правило, пов'язані з іменами героїв аніме, манга, і артистів, ведучих популярних на певний період телепередач тощо і постають підґрунтям для опису соціальних умов та звичаїв кожної епохи. Наведемо приклади: ぜいたくは敵だ！ "Розкіш – це ворог!" трактується у тому сенсі, що розкіш є ворогом японського народу і її слід знищити. Це гасло, яке широко рекламували в передвоєнні роки, а також у роки японського продовольчого буму, є актуальним дотепер серед представників старших поколінь, але реінтерпретується як гасло боротьби з ожирінням та хворобами, пов'язаними із переїданням шкідливої їжі. Іншим прикладом є слово「ナウい」(nauī) (*англ.* "now") "негайно, зараз, цієї ж миті", що стало широковживаним після вилучення лексеми "Свобода" із гасла "Свободу негайно" フリーダム・ナウ , яке було проголошено під час антивоєнного руху у В'єтнамі (на початку 1970-х років ХХ ст.). Спочатку ナウい використовували лише у значенні "зараз", але згодом воно набуло більш поширеного значення. Наприклад, така атрибутивна лексема використовується у словосполученнях NOW なエクステリア (ekusteriya) "новітній дизайн", ナウいギャル "сучасні дівчата"; ナウな問題 "злободенні питання" тощо (宮地裕 監, 2002).

4. Зміна мови 言語変化 (gengohenka) – тенденція за якої слова утворені молодими людьми певного покоління і надалі не стають так званими "мертвими словами", відтворюються наступними поколіннями молоді і, водночас, не виходять із вжитку покоління тих, хто створює таку лексику, при їхньому переході у наступну вікову категорію. На позначення цієї групи молодіжного соціолекту використовують терміни 新方言 (shinhougen) "букв. нові діалекти", 確立した新語 (kakuritsu) "букв. усталені неологізми", ら抜き言葉 "букв. слова з опущенням "ра"". Особливість такої лексики полягає у тому, що, з'явившись у словнику молоді, нові лексичні одиниці набувають поширення, а деякі з них проникають у загальнонародну мову. Іноуе Фуміо зазначає, що таку групу важко розпізнати серед молодіжних соціолектів, оскільки різниця між новими соціолектами та усталеними неологізмами виявляється у швидкості поширення та забування (井上文雄, 1994, ペペ . 15-16). Наведемо такі приклади: заперечна частка з негативним відтінком ~じゃんか утворилася від загальнонародної форми заперечення ~じゃない. У процесі поширення か "ка" було вилучено із такого виразу, який, відповідно, набув скороченої форми ~じゃん. Сьогодні ~じゃん вживається у повсякденній комунікації представників різних соціальних прошарків ти вікових категорій. Наприклад, 確立した新 "букв. усталені неологізми" – 「パソコン」 (pasokon) скорочення від 「パーソナルコンピュータ」 (pa:sonaru konpyu:ta), яке стало частиною загальнонародної мови. У розмовній мові широко використовуються, але ще не визнані як норма мови 「ら抜き言葉」 (ranukikotoba) "букв. слова без "ра"" – потенційний та спонукальний спосіб дієслів, що відмінюються з додаванням складу "ра": 見られる (mirareru) → 見れる (mireru), 食べられる (taberareru) → 食べれる (tabereru), 来られる (korareru) → 来れる (koreru). Явище ら抜き言葉 у повсякденному мовленні японської молоді з'явилося на початку 90-х років

минулого століття. Сьогодні воно є поширеним в усному мовленні представників різних поколінь, на телебаченні, в рекламі тощо. Такий стан речей викликає неабияку стурбованість японських лінгвістів. Адже з погляду стандартної японської мови ら抜き言葉 вважаються неправильними і такими, що розхитують норми мови.

Іноуе Фуміо, наголошує на тому, що класифікація мови молоді, базована на критерії часового простору, є відкритою, оскільки мова молоді не є сталою і постійно поповнюється все новими мовними явищами (井上史雄, 1998). Джерелами поповнення постають 短縮語 "слова-абревіатури", SNS 用語 "соціолект мережевого простору", KY 式日本語 "стиль KY", 打ち言葉 (англ. Typed Language) тощо.

Окрім класифікації за критеріями функціонування молодіжних соціолектів у часовому просторі, поширеними є таксономії молодіжних соціолектів за соціолінгвістичними змінними.

Зокрема, існує низка досліджень, які класифікують молодіжні соціолекти за конкретною молодіжною групою: 小西編 (1998) "мова кампусу студентів коледжу" 「専修大学のキャンパスことば」; 永瀬編 (2000), 中東 (2002); "мова студентів кампусу Кюсюського університету" 「九州大学のキャンパスことば」; 岡田 (2011), 小矢野哲夫 (1994) зосереджував увагу на мові студенток університетів, 原田幸一 (2013) здійснив поділ лексики キャンパス用語 "слова студентського кампусу" за спектром використання, 井上逸兵 (2005) запропонував класифікацію молодіжного комп'ютерного сленгу користувачів Інтернету відповідно до стилістично-тематичних особливостей такої лексики.

Окремою класифікацією є поділ молодіжних соціолектів за сферою функціонування у соціальній комунікації із виділенням таких груп:

1. Загальний молодіжний соціолект 若者語 – який становить інтегративний засіб комунікації молодіжних спільнот, які в своїй єдності утворюють одну велику групу "молодь". Загальний молодіжний соціолект, яким користується переважна частина японської молоді, виходить за межі нормативної японської мови і є віддзеркаленням японської молодіжної лінгвокультури, що виражається у молодіжній лексиці, молодіжному мовленнєвому етикеті, моделях комунікативної поведінки. Загальні молодіжні соціолекти диференціюються, у свою чергу, на такі підгрупи:

1. Мова учнівської молоді та студентства キャンパス言葉・学生語;
2. Мова молодих дівчат та мова офісних працівниць ギャル語・OL 言葉 (OL – аббревіатура від office lady) на позначення "жінки, що працює в компанії" або "жінки, яка їздить на роботу";
3. Мова молодих чоловіків 若い男性社会人の言葉;
4. Соціолекти мережевого простору SNS 用語. Беручи до уваги реалії сьогодення, а також результати власного дослідження вважаємо за доречним розширити дану класифікацію, виділивши окрему групу молодіжної лексики за сферою вживання – молодіжний соціолект мережевого простору SNS 用語.

2. Соціолект молодіжних субкультур – група соціолектної лексики, що є обмежено-вживаною і функціонує у рамках певного мовного співтовариства носіїв, які є представниками певної субкультури. На позначення такої групи молодіжного соціолекту в японській мові використовуються терміни: □リ-タ用語 "мова субкультури Лоліта", 原宿ガールズ用 "мова дівчат Хараджюку", 暴走族語 "мова байкерів", アニメオタク語 "мова субкультури аніме", 漫画オタク語 "мова субкультури манга".

Японські молодіжні субкультурні спільноти є надзвичайно цікавим лінгвокультурним феноменом з вираженою опозицією до основної,

загальноприйнятої традиційної культури. Такі спільноти мають власну культурну систему цінностей, кожна з яких є унікальною. Розмаїття субкультурних спільнот у Японії цілком виправдано, адже японська молодь володіє значною кількістю продуктів масової культури, які можливо по різному продукувати. Сучасні японські молодіжні субкультури асоціюються з косплеєм, мангою, аніме, іграми тощо, залучаючи для обслуговування кожної з таких форм культури специфічні соціолекти.

Межа між виокремленими групами не є чіткою, оскільки асоційована з ними лексика має рухомий характер, з міграцією елементів мовних варіантів з однієї групи в іншу. Соціолектна лексика водночас є обмежено-вживаною і такою, що легко вступає у взаємодію з лексичними одиницями як усередині одного варіанту мови, так з декількома підмовами. Думка стосовно дифузності меж між групами соціолектів висловлюється, зокрема, А. Йонекава. Науковець пропонує розділяти соціолекти за сферою і умовами використання з позиції належності до різних угруповань за спільністю інтересів. Відтак, пласт лексичних одиниць японської учнівської молоді дослідник поділяє на: キャンパス用語 "мова студентського кампусу", 学生語 "студентська мова", 女子大生用語 "мова студенток", 女子高生用語 "мова дівчат старшокласниць", ギャル語 "мова дівчат школярки" (米川明彦, 2009, ぺぺ. 15).

Вагоме значення для характеристики молодіжних соціолектів є вивчення способів їхнього лексичного збагачення. Словотвір є одним із способів поповнення лексичного складу молодіжних соціолектів, який, з одного боку, реалізується у межах мовної системи і відображує процеси, які відбуваються у стандартній мові, а з іншого – репрезентує ознаки, не характерні японській унормованій мові.

Грунтовну класифікацію способів словотворення японських молодіжних соціолектів представив А. Йонекава, що поділяє пласт вакамоного на дві групи:

1) Новостворена лексика, яка не має аналогів у стандартній японській мові
「既存の語とは無関係な新語の造語」;

2) Лексика, утворена з наявних у нормативній мові лексичних одиниць 「既存の語を利用した新語の造語」.

Серед найбільш продуктивних моделей молодіжного словотвору науковець визначає способи морфологічного словотвору, включаючи афіксацію, аббревіацію, запозичення словоскладання, і редуплікацію. Неморфологічний або лексично-семантичний спосіб словотворення реалізується через семантичне розщеплення слова і утворення омонімів (米川明彦, 1998, 2009, 2022).

Вищезазначена класифікація частково використовуватиметься у практичній частині нашого дослідженні для визначення найбільш продуктивних способів словотвору японської молодіжної лексики.

Матеріал підрозділу дозволив дійти таких висновків. Дефінітивні особливості молодіжного соціолекту визначаються на лексичному, фонологічному, морфологічному, синтаксичному і дискурсивному рівнях. Основні ознаки сучасного японського молодіжного соціолекту включають корпоративність лексики, її експресивність та емоційність, оціночні конотації, відхилення від мовних норм, свобода та гра, динамічність і недовговічність, широка сфера використання, поширеність поза межами соціальної групи, зміна лексичного значення на протилежне денотативному і конотативному значенням питомих слів загальнонаціональної мови, евфемістичність нечіткість меж використання та відкритість, із взаємодією з просторіччям, іншими соціолектами, регіональними діалектами і з унормованими варіантами японської мови. Систематизація молодіжної мови здійснюється за різними критеріями: за системно-мовними ознаками семантики, синтаксису, словотвору; за соціолінгвістичними змінними – професійним спрямуванням, віком, соціальною статтю тощо; за критерієм "часового простору" та тенденцій наслідування; за способами словотворення.

Для молодіжного соціолекту характерними є обмеженість кола носіїв, динамічність, вибірковість семантичних полів та сфери вживання, наявність власного словотвору, що в свою чергу і дозволяє виділити його в окрему підсистему загальнонародної японської мови.

1.3 Фактори виникнення та еволюція японських молодіжних соціолектів

Молодіжний соціолект є одним зі складників процесу розвитку мови, саме тут зароджуються і накопичуються процеси, які відображають реалії суспільства та характеризують мовну ситуацію в певний період її розвитку. Мова молоді безпосередньо залежить від реалій життя, "зміни у мові викликані змінами у суспільстві" (渡辺友左, 1981).

У цьому підрозділі ми з'ясуємо, як народжуються молодіжні соціолекти і чому молодь створює нові лексичні одиниці.

Рушійним чинником виникнення молодіжних соціолектів, на думку Ямагучі Накамі (山口仲実), є об'єднання молоді в різноманітні групи за спільністю думок, спрямованих проти встановлених правил, соціальних умовностей або традиційних цінностей, що на рівні соціолектного словотвору втілюється у прагненні відхилитися від загальноприйнятих мовних норм (山口仲実, 2020, ^°. 184-194).

На думку Акіхіко Йонекава, щонайкраще причини виникнення мови молоді можна охарактеризувати, враховуючи психологічний, соціальний та історичний чинники виникнення "вакамоного" (米川明彦, 1998). Зупинимося на розглядові кожного з таких факторів.

Психологічний чинник

Причини виникнення та особливості функціонування молодіжних соціолектів важко визначити, не враховуючи психологічні ознаки їхніх носіїв, у свою чергу, асоційовані з віковими характеристиками. У сучасних японських психолінгвістичних дискурсах процеси психосоціального розвитку особистості досліджуються ґрунтуючись на ідеї, висловлені в "Концепції особистості" Е. Х. Еріксона. Зокрема, науковець виділив стадії розвитку особистості з урахуванням конкретного культурного середовища та розмежував поняття "групова ідентичність" як результат включення підлітка у соціальну групу

і "еґоїдентичність" як відчуття цілісного особистісного/індивідуального "я". В залежності від історичних, економічних, культурних особливостей суспільства стадії розвитку за віковим критерієм можуть різнитися (エリック・H・エリックソン, 2017). Сучасні дослідники, спираючись на зрушення в соціально-економічних та соціально-психологічних умовах суспільства, підкреслюють тенденцію щодо прискорення фізичного і психологічного розвитку, що в свою чергу впливає як на розширення кордонів молодості, так і на скорочення меж підліткового віку. Такі процеси в японській соціолінгвістиці позначаються терміном 「モラトリアム人間」 [moratoriumu ningen], що в перекладі означає "люди пільгового періоду". Вислів став поширеним у Японії з кінця 1970-х років минулого століття завдяки провідному японському психоаналітику школи Фрейда, Кейґо Оконоґі (小此木啓吾, 2010). Пільговий період побудови ідентичності відзначений пошуком відповідей на питання, "хто я, і який я", на цій стадії особистість перебуває в процесі нормативної кризи самовизначення. У нашому дослідженні, посиляючись на концепцію Касахари Йоміші (1977) (笠原嘉, 2011), категорію молодь ми розглядаємо як соціальну групу людей з нижньою віковою межею 13-14 років і верхньою віковою межею біля 30 років (ранній підлітковий період 13-16 років – 中学生の言葉; середній підлітковий період 17-20 – 高校生の言葉; 20-до 30 років – молодь, яка досягла біологічного дозрівання, але іще не досягла соціального 若い社会人の言葉). Лінгвісти, услід за дослідниками вікової психології, визнають, що зміна поколінь молоді відбувається кожні сім років Касахара (1977), Такебаяші (2011), внаслідок чого відбуваються зміни у змістовному наповненні і формальному вираженні соціолекту.

Молодіжні соціолекти зумовлені психологічними чинниками, притаманними певному віковому періоду, відображають реалії навколишнього середовища, значимі для молоді, і є засобом її самовираження. Своєрідне використання

мовних засобів допомагає молоді розпізнавати "своїх" і "чужих", отримувати відповідний статус у своєму середовищі, виконуючи одну з головних функцій молодіжного соціолекту – самоствердження особистості в соціумі/суспільстві. Молодь вирізняється – експресивністю, неврівноваженістю емоцій, небажанням бути, як усі, внаслідок чого продукуються новотвори, які не є зрозумілими для "непосвячених". У цьому зв'язку, Іноуе Фуміо зазначає, що існування молодіжної мови насамперед пояснюється психічними особливостями, характерними для підліткового віку. На думку науковця, молодь не зв'язана мовними конвенціями і більш охоче, ніж дорослі, сприймає інші способи висловлювання та має менший психологічний опір новим елементам. Молодь, яка перебуває в стані мораторію 「モラトリアム人間」 (moratoriumu ningen), не повністю інтегрована в сучасну соціальну систему, менше соціально обмежена, разом з цим має більше свободи у сприйнятті нових речей, у тому числі і соціолектних новотворів (井上文雄, 1994).

Отже, прагнення до самовираження з набуттям світоглядних орієнтирів і психологічної впевненості постає як одна з головних причин виникнення молодіжних соціолектів.

Психологічний стан підлітків на етапі їхнього дорослішання пов'язаний з активними змінами фізіологічного розвитку. Підвищується зацікавленість до анатомічних і фізіологічних змін, що знаходить пряме відображення у соціолектній лексиці. Тіло людини, зовнішній вигляд, образ завжди у центрі уваги носіїв молодіжного соціолекту раннього підліткового періоду, особливо у дівчат. Наприклад, вираз まな板 (manaita) "(букв. обробна дошка) занадто худа", ワカパイ (wakarai), "(букв. молодий пиріг) занадто молодий, недосвідчений), トド (todo) "(букв. сивуч) лінивий", イケメン (ikemen) "стильний, крутий юнак" використовується у рекламі, в чоловічих і жіночих журналах.

Піддаючи аналізу психологічні чинники виникнення соціолекту молоді, варто зазначити наявність суб'єктивізму щодо оцінки навколишнього світу

і власного місця в ньому, юнацького максималізму, високого рівня емоційності. Не маючи права на нецензурні слова, вибудовуючи бар'єр між собою, батьками і представниками старших поколінь, відмовляючись визнавати обмеження накладені суспільством, молодь вводить у повсякденне спілкування власну лексику соціолектні одиниці стилістично зниженого та експресивного характеру для підвищення своєї значимості і відмежування від групи "чужих". Наприклад, використання молоддю прислівника 全然 (kanzen) в стверджувальному значенні 全然大丈夫 (kanzen daijobu), 全然 O (kanzen ok), 全然楽しかった (kanzen tanoshikatta) є відхиленням від норми стандартної японської мови, адже за правилами граматики 全然 (kanzen) це прислівник, який вживається лише у формі заперечення.

З розвитком інформаційно комунікативних технологій поширення серед молодіжних соціолектів набули лексичні одиниці, появу яких пов'язують з психологічними причинами – захопленням знаковими для молоді фігурами мистецтва, культури, політики і прагненням їх наслідувати. Це сприяє поширенню і проникненню у словник молоді слів і виразів, які знаменитості проголошують зі сцени, екранів телевізорів, використовують на сторінках соціальних мереж тощо. Наприклад, слово かまちよ (kamachyo), що є скороченою формою かまってちょうだい і означає "будь ласка, приділи мені увагу; подивися на мене". Воно набуло широкого вжитку приблизно у 2012 році після того, як його вперше вимовила телеведуча Куміко Фунаяма, а сьогодні часто використовується молоддю як в усному розмовному мовленні, так і в електронному листуванні.

Соціальний чинник

Соціальний чинник являється у створенні відсутніх у мові слів на позначення конкретного соціального явища, вподобань або атмосфери певної епохи із подальшим поширенням таких слів серед населення (桑元裕二, 2006).

З огляду на історію молодіжних соціолектів Японії, важливою віхою є 1970-ті роки ХХ століття. У японському суспільстві в період високого економічного зростання, який тривав до початку 1970-х років, високі позиції займали стандарти сумлінності, доброчесності, результативності, відданості. Економічні успіхи країни, її збагачення призвели до втрати чеснот. Перетворення суспільства на споживче, розважальне, де люди можуть насолоджуватися життям, стало наслідком проголошеної урядом країни програми "суспільства суцільного благоденства" (桑本裕二, 2003; 2013). Зміни, які торкнулися всіх страт суспільства, найбільшої динаміки набули у молодіжному середовищі "нового покоління японців" – 新人類 (sinjinrui). Таке покоління, народжене після 1960 р., виросло в епоху високого економічного розвитку, в умовах достатку. Отже, характерними ознаками були висока емоційність та прагнення брати участь лише в тому, що приносить задоволення. За спостереженнями А. Йонекави, саме перехід до розкутого суспільства "споживача" дав новий поштовх розвитку молодіжного словотвору – із зміною слова "радикальними способами" та розвитком おしゃべり文化 (oshaberī bunka) "культури мовлення" у такий спосіб, щоб "у розмові був сенс і задоволення"(米川明彦, 1998, ㇿ.38). Молодь уподобала спілкуватися, утворюючи нові слова або змінюючи значення загальноживаної лексики, використовуючи слова не як засіб комунікації, а як спосіб розваги. Молодь насолоджувалася продуктом "економічного дива" і вакамонокотоба використовувала як 会話のノリ (kaiwa no nori) "стимулювання бесіди". Для забезпечення гумору, ігрового компоненту у мові молоді є велика кількість гіпербол 大げさな表現 (ogesana hyōgen). Наприклад: ～しまくり (～simakuri), ～かよー！ (～kayo:), де афікс на позначення перебільшення використовується в кінці речення з метою інтенсифікації виразу; так звані "підсилюючі вирази" 強調表現 – 鬼すごい (oni sugoi) часто вживається

як прислівник, що описує силу обурення (порівнюється з демоном), 鬼 (oni) в перекладі на українську означає "демон, чорт, диявол"; "нові оригінальні алегорії/фігуральні вирази" 新 奇 な 比 喩 表 (aratana hiyuhyogen): シングルベル (shinguru beru) (букв. одинокий дзвіночок) – (一人で過ごすクリスマス) "проводити Різдво наодинці".

У різних сферах суспільства зруйновано кордони, з'явилися нові цінності, відбулася зміна ролі чоловіка і жінки в суспільстві. ユニセックス化 (yunisekkusuka) "зміна гендерних ролей" у молодіжному мовленні стала епохою, коли жінки ідентифікують і описують чоловіків. Якщо раніше чоловіки називали жінок 毛ノ (mono) "річ", наприклад: おれのモノ "моя річ", キズモノ "(букв. річ з подряпинами) недоброчесна дівчина" 売れ残り "(букв. розпродано) дівчина, яка довго не виходить заміж" і в такий спосіб надавали жінкам негативної оцінки, то тепер, навпаки, жінки висловлюються про чоловіків як про продукт і комерцію: キープ君 (kiiru kun) – "хлопець, якого дівчина тримає при собі, поки не знайде кращого", 「キモ男」 (kimootoko) "огидний, неприємний хлопець".

Важливе значення у розвитку молодіжних соціолектів мають соціальні чинники: розвиток сфери послуг, інформаційних технологій, виникнення та поширення субкультурних угруповань, глобалізація суспільства. Серед уподобань молоді дуже швидко набули поширення кафе-ресторани швидкого приготування, магазини цілодобового обслуговування, зросла зорієнтованість на брендові речі. Назви закладів, брендів із їхнім метонімічним переносом на споживачів стали джерелом поповнення молодіжного соціолекту новою лексикою, що утворювалась різними способами словотвору:

1) шляхом *скорочень*, наприклад: マクドナルド (makudonarudo) "мережа ресторанів швидкого харчування "Макдональдс"; マック (makku) скорочення

від マクドナルド переважно використовується у регіоні Канто (діалект Канто); マクド (makudo) скорочення від マクドナルド переважно використовується у регіоні Кансай (діалект Кансай); アルバカ (arubaka) "дівчина, яка з ніг до голови одягнена в одяг відомих брендів" є скороченням від назви модного бренду одягу 1980-х років ALBA ROSA, バカ (baka) в перекладі означає дурень і додається до слова щоб підкреслити зверхність;

2) *транспозиції* наприклад: численні транспозиції від マクドナルド "Макдональдс" – マクル (makuru) "піти в "Макдональдс", マク (maku ben) "вчитися, робити уроки в "Макдональдс", マク茶 (makutya) "пити чай в "Макдональдс", オケル (okeru) "сходити поспівати в Караоке", スタバる (sutabaru) "сидіти в кафе "Старбакс" і пити каву" тощо.

Процеси глобалізації, які відбувалися в японському суспільстві у другій половині 1920 століття, носили масовий характер і принесли значущі зміни у лінгвістичну ситуацію країни. Одним із проявів цього процесу можна назвати використання у мові молоді іноземних запозичень, що стають невід'ємним складником молодіжного лексикону в моделях комунікативної поведінки, зумовленої стандартами та ідеалами, які виникли у молодіжному суспільстві. Англіцизми є одним із основних джерел поповнення молодіжних соціолектів і відображають нові реалії у сфері економіки, науки, техніки, культури, і разом з цим прискорювали адаптацію нових термінів. Запозичення з англійської в японській мові становили більше 80% серед всіх запозичень (Shibatani, 1990, p. 148). Копіюючи американську молодь, на вулицю виходять хіпі, що також сприяло вишуканому словотвору молоді. Цей період у студентських колах отримав назву フーテン (futen) "період бунтарства молоді". Разом із загальною емансипацією соціального життя і швидким розвитком наукових технологій з'являються нові види дозвілля. Молодь об'єднується у неформальні групи

за спільними інтересами, стилем життя, цінностями з переважними вподобаннями певних музичних течій, культурних напрямків. Розквіт культур *магга* та *аніме* став поштовхом для розвитку нового виду спілкування з використанням 言葉遊び (kotoba asobi) "мовної гри": 早口言葉 "скоромовки", なぞなぞ "загадки", 尻取り "підхоплення з кінця слів по ланцюжку", 洒落 "каламбур", 「はさみ言葉」 "букв. слова затиснуті між реченнями", さかさ言葉 " слова перевертні" тощо.

У останні роки ХХ століття відбувається зміна комунікативних каналів. Поява пейджерів, мобільних телефонів, поширення інтернету стали невід'ємною частиною соціального побуту, стимулювали новий виток у словотворі молоді, який сьогодні відповідає особливостям соціальної ситуації і компетентності молоді. Поширеним у молодіжному соціолекті постає таке новітнє явище, як інтернет-сленг, що почав формуватися наприкінці минулого століття та, видозмінюючись, розвивається дотепер. Для японського молодіжного соціолекту мережевого простору характерна велика кількість аббревіатур, використання цифр, букв латиниці, слів з особливим записом за допомогою 絵文 (emoji). Таке застосування у словах графічних символів, ідеограм, смайлів започатковане в Японії і набуло надзвичайного поширення у світі (斯琳, 2008). Кінець ХХ століття варто зазначити як період розквіту молодіжних соціолектів, притаманних певній молодіжній субкультурі. Починаючи з початку ХІ століття, панівною сферою молодіжних соціолектів дослідники називають служби соціальних мереж (ССМ) (Twitter, Instagram, Tik Tok, YouTube, Line, Facebook). Саме тут народжується, розвивається і проникає в розмовну молодіжну мову найбільша кількість новостворених молодіжних соціолектизмів.

Отже, досліджуючи мову в діяхронії і динаміці, лінгвісти дійшли висновку, що молодіжні соціолекти не є автономним утворенням, а прямим віддзеркаленням співвідношення суспільних настроїв певного історичного періоду з мовою (井上文雄, 1994, ʘ. 26).

Історичний чинник

Розглядаючи японські молодіжні соціолекти з погляду історії, дослідники пояснюють їх виникнення як результат Реставрації Мейдзі (1868-1889). Разом із модернізацією всіх сфер життя відбувається і звільнення людини від різних обмежень та норм, що відобразилося і в мові, яка беззаперечно потребувала свободи, необхідної для ідеологічних змін, нового стилю життя та діяльності. Молодіжні соціолекти зі своїми віковими, гендерними, субкультурними вподобаннями є віддзеркаленням бажання вивільнитися із традиційних слів та значень.

Згідно з дослідженнями А. Йонекави (1996) підґрунтям японських молодіжних соціолектів слід вважати мовлення дівчат-старшокласниць та дівчат-студенток, які внаслідок соціально-економічних реформ також стали новітнім явищем того часу. Прагнучи визначити себе у суспільстві та приймати безпосередню участь у змінах, які відбувалися в країні, дівчата намагалися надати своїй мові м'якості та ввічливості, використовуючи у спілкуванні такі звороти, як てよだは言葉 (teyodawa kotoba). У кінці речення для підсилення експресивності елегантності виразу додавалося ～てよ (teyo), а при вираженні незгоди чи роздратування 「～だは」 (dawa) Цікавим є факт, що у першій половині Мейдзі такі звороти у своїй вимові використовували гейші та діти зі старої частини міста, за що часто піддавалися критиці. Уже з другої половини Мейдзі згадувані вирази набули поширення серед студенток, а, згодом, і серед дівчат із вищих прошарків суспільства. Спосіб творення лексики ることば, який започаткований дівчатами, є надзвичайно поширеним нині і є одним із символів, що репрезентують сучасне вакамого.

Мові юнаків-студентів епохи Мейдзі властива наявність великої кількості запозичених західноєвропейських слів. Це пов'язано з реформами, які проводилися в країні, та навчальними програмами у старшій школі і університетах, де велика увага приділялася іноземній мові. Зокрема, роман 「当世書生氣質」 (dousei shyosei

katagi) "Сутність роману" (1885) Цубоучі Шьойоу (坪内逍遥), що відображує тогочасне життя молоді, знайомить читачів зі специфічними юнацькими лексемами, так званими 階層語 (kaiso:go) – "ієрархічними словами", які були притаманні молодій еліті і дозволяли їй "розрізняти своїх" (Бондаренко, 2005).

Як наслідок попередніх реформ, для епохи Тайшьо характерним було панування запозичень із німецької мови. Переймаючи досвід західноєвропейської цивілізації для формування наукової сфери, зокрема медицини, запрошувалися лікарі із Німеччини для лікування та навчання студентів. Примітним є те, що частина студентських соціолектів того часу залишається широковживаною і сьогодні, використовуючись не тільки молоддю, а й людьми різного віку. Крім того, така лексика внесена до національних словників японської мови не як слова обмеженого вжитку, а як лексичний шар 外来語 (gairaigo) – корпус лексики в японській мові, який поєднує в собі запозичення з інших мов, окрім китайської мови. Наприклад: アルバイト (arubaito) (нім. Arbeit) перекладається у значенні "підробіток, додаткова робота". У сучасній молодіжній мові використовується також скорочений варіант バイト (baito); ウイルス (uirusu) (нім. Virus); リウマチ (riumachi) (скорочення від нім. Rheumatismus). Характеристикою соціолектів цього історичного періоду є жіночі соціолектизми. Здобуваючи все більше прав у суспільстві, долаючи заборони щодо вимови в голос слів інтимного потаємного характеру, дівчата з метою приховати інформацію використовують 「隠語」 [ingo] (букв. пер. таємна лексика). Прикладом слугує лексема, утворена шляхом словоскладання змішаного типу (із використанням твірних основ англійської і японської мов) インハラベビ- (in hara bebi:) де イン англійське (in) "в" + ハラ (hara) з японської "живіт" + (bebi) з англійської "дитя". Утворений композит у перекладі означає "вагітна" і дослівно означає "в животі дитя". Новотвори того часу, що набули поширення, були зібрані та укладені у перші словники соціолектної

лексики: *モダン語漫画辞典* (1931) містить студентську лексику та її тлумачення; *社会百科尖端大事典* (1932) вводить до свого складу лексику дівчат-студенток та старшокласниць.

Поразка Японії у Другій світовій війні принесла кардинальні зміни. Крах реакційної політичної системи, режим американської окупації, руйнування феодального анахронізму, культурна переорієнтація – все це не могло не позначитися на мовній ситуації. Мова студентів повоєнних років увібрала риси воєнного періоду зі значної кількістю запозичень з німецької. Наприклад, *ゲル* (*geru*) – *お金* (поширене серед юнаків); *キッセン* (*kissen*) – (*キス*) поширене серед дівчат. До того ж, післявоєнний безлад сприяв появі у молодіжній студентській мові кримінального жаргону/арго злочинців. Наприклад, *ハクイ* (*haku*)

(*良い*) "хороша, красива жінка". Цікаво зазначити, що в епоху Едо *ハクイ* як секретне слово злодіїв використовувалося на позначення хорошої поживи, здобичі або хорошої жінки, яку можна купити за певну ціну. *ハクイ* стає соціолектизмом у післявоєнні роки, використовуючись юнаками-студентами у значенні «гарна, красива жінка». Іншим прикладом соціолектизму, похідного від арго, є *ヤバ* (*yabai*). Спочатку таке слово використовувалося у кримінальних прошарках. Згодом через "поганих хлопців" 1950-х років минулого століття лексема набула поширення, використовуючись у значенні "небезпечний, ризикований". Сьогодні *ヤバ* вживається молоддю у різних словоформах у значенні "дуже хороший, прекрасний". Варто зазначити, що у 2002 році *やばい* увійшло до "Японської енциклопедії сучасних слів" [現代用語基礎知識] як молодіжний термін (米川明彦, 2017) Утім, більша частина поширеного у 1970-ті роки соціолекту "період протестів серед молоді" – *ツッパリブーム* (*sippari bu:mu*] вийшла з ужитку і зараз належить до мертвої мови.

Післявоєнний період суттєво вплинув на мову не лише юнаків, але й дівчат. Дівчата-студентки поводитися і розмовляли розкуто, порівняно із традиційними стандартами комунікативної поведінки японських жінок. Мова дівчат-студенток вирізнялася майстерністю у словотворі, у дотепних, жартівливих словах з великою кількістю скорочень і запозичень. Наприклад, студентки університету Кеййо, на позначення свого університету використовували номінацію "11", що була утворена шляхом декількох скорочень. 11 – номер літери K у англійській абетці – 慶応大学 — 慶大 — K大 — 11; 人並み — 一七三 (ヒトナミ) — > √3 "бути як пересічна людина, звичайний, ні хороший ні поганий"; 豆ページ "бути дурним, дурна голова", із поділом ієрогліфу 頭 на дві частини - 1) 豆 "боби" та 2) 頁 "сторінка".

1960-ті роки ХХ століття визначилися для молоді як епоха студентської активності та опозиційних настроїв. Радикальна налаштованість студентів, які приймали участь у потужному політичному протестному русі, знано позначилася на молодіжних соціолектах, переважну кількість яких склали студентські. На радикалізацію сленгу у цей історичний період вказують такі номінації, як 男子主導の言葉 (dansisyudou no kotoba) "мова чоловіків лідерів", 学生運動用語 (gakusei undou yougo) "мова студентського спортивного руху" フーテン用 (fu:ten yougo) "мова молодих бунтарів" тощо. У лексиконі студентів того часу майже не відчувалася гендерна відмінність, їхня мова була позбавлена гумору, вирізнялася грубими фамільярними відтінками, включала велику кількість патріотичних слів. Наприклад: マイター (maita) "людина яка роздає листівки", ひよる (hiyoru) "боятися, тремтіти, бути наляканим", ラリる (rariru) "сприйняти безлад", オルグる [oruguru] "організовувати".

1970-ті роки відзначені розчаруванням у студентському русі, основу якого склали чоловічі групи, що, у свою чергу, посилювало недовіру до студентської

мови і призвело до втрати її значення. На новому етапі розвитку сучасних молодіжних соціолектів в Японії створюються соціолектизми, призначені для забезпечення легкості, неупередженості розмови – 会話のり "стимулювання розмови". Окрім того, у системі молодіжного сленгу спостерігається значне збільшення "питомої ваги" жіночих соціолектів, поштовхом до чого стає така подія 1975 року, як "Міжнародний рік жінки", що привернула увагу суспільства до руху ウーマンリブ (u:man ribu) "свобода жінкам". Із підвищенням статусу жінки популяризуються соціолекти дівчат-старшокласниць, студенток, учениць коледжів, жінок-службовців. Разом із зростанням активності жінок такі соціолекти стають постійним джерелом поповнення системи молодіжних соціолектизмів. Прикладом є слово O L (oeru) "(англ. office lady) жінка службовець", яке вперше з'явилося у молодіжному середовищі на позначення жінок-працівниць великих компаній центральних районів Токіо. Сьогодні ця аббревіатура є загальноживаною, і її включено до національних словників японської мови (堀内克明, 2013, 頁. 138).

На тлі економіки "мильної бульбашки" на межі 1980-х років, японська молодь насолоджувалася продуктами економічного розквіту. У спілкуванні широко використовувалися швидкозмінні аббревіатури і вигадливі вирази, спрямовані на завоювання популярності, а мова перетворилася із засобу комунікації на розвагу. Світові історичні зміни усіх сфер життя, спричинені появою цифрових технологій наприкінці ХХ століття, дуже швидко були адаптовані в життя молоді, яка першою прийняла платформи соціальних мереж як один із основних засобів спілкування. На відміну від старших поколінь, молодь прагне виставляти своє життя на загальний огляд, у такий спосіб чітко окреслюючи свою соціальну ідентичність. Відповідно, ССМ стає основною формою спілкування молоді і провідним чинником створення новітньої молодіжної лексики.

Отже, спостерігається чіткий корелятивний зв'язок між певним історичним періодом і специфікою молодіжного соціолекту, що визначає почуття і відношення

молоді до тих чи інших політичних і соціальних явищ у різні часи. Від початку зародження вакамоного, кожне наступне десятиліття можна проаналізувати через соціолектисми, поширені у відповідний проміжок часу. І навпаки, за допомогою соціолектів, поширених у певний історичний період, можна реконструювати соціальну ситуацію в країні, оскільки молодіжна мова маркує найбільш актуальні реалії і цінності часу, у якому вона створена.

Матеріал підрозділу дозволив дійти висновку про те, що серед основних чинників виникнення і розвитку "вакамоного" виділяються психологічний, соціальний та історичний. Психологічний чинник пов'язаний із особливістю пільгового (у термінології японських науковців) періоду побудови ідентичності, відзначеного пошуком засобів самовираження, відповідного статусу у групі "своїх", самоствердження особистості в суспільстві самовираження. Серед соціальних чинників, що впливають на утворення і розвиток молодіжного соціолекту, визначені зміни суспільства на споживче, розважальне, із використанням слів не як засобу комунікації, а як способу розваги, зміна ролі чоловіка і жінки, розвиток сфери послуг, інформаційних технологій, виникнення та поширення субкультурних угруповань, глобалізація суспільства, поява нових комунікативних каналів. Серед історичних чинників визнана специфіка таких періодів, як Реставрація Мейдзі із модернізацію усіх сфер життя і віддзеркаленням молодіжними соціолектами бажання вивільнитися із традиційних словоформ та значень; епоха Тайшю та повоєнні роки, відзначені післявоєнним безладом, що сприяв появі у молодіжній студентській мові кримінального арго злочинців, а також жіночих сленгізмів-арготизмів; 1960-ті роки ХХ століття як епоха студентської активності та опозиційних настроїв із радикалізацію сленгу; 1970-ті роки, відзначені розчаруванням у студентському русі, що сприяло до втрати радикального значення студентської мови і до створення соціолектисмів, призначених для забезпечення легкості, неупередженості розмови; період економіки "мильної бульбашки" на межі 1980-х років із творенням соціолектисної лексики для завоювання популярності і як засобу розваги; поява цифрових технологій наприкінці ХХ століття, із перетворенням ССМ на основну форму спілкування молоді і провідний чинник створення новітньої молодіжного соціолекту.

Висновки До Розділу 1

1. Проблема вивчення молодіжної мови є однією з центральних в соціолінгвістичних дослідженнях і набула міждисциплінарного виміру з огляду на її суголосність з актуальною антропоцентричною парадигмою. У праці конкретизується визначення молодіжного соціолекту як відносно стійкого для певного історичного періоду і соціально обумовленого варіанту національної мови, що репрезентує світосприйняття, культурний досвід та моделі мовленнєвої поведінки, притаманні молоді, детермінований низкою соціолінгвістичних змінних з провідним параметром віку, є засобом самоідентифікації і консолідації у групу "своїх" з відмежуванням від "зовнішньої" групи і характеризується специфічними лексичними, граматичними і фонетичними особливостями, маркованими експресивністю, грою слів, нестандартністю, які вирізняють таку форму мови з-поміж інших. Методологічним підґрунтям щодо усвідомлення соціолекту як соціолінгвістичного феномену є мовно-філософські ідеї Гумбольдта, Гайдеггера, Вітгенштайна і французької соціологічної школи мовознавства стосовно соціальної природи мови і її функції у соціальній ідентифікації людини.

2. Специфіка японської соціолінгвістичної традиції виявляється у встановленні детерміністичного зв'язку між усталеними нормами мовленнєвої поведінки і певними віковими та соціальними прошарками у ієрархічно організованому японському суспільстві. Поняття мовної спільноти, ключове для визначення типів соціолектів, є більш узагальненим в японістиці, порівняльно з його дефініцією в наукових школах інших країн, оскільки поширюється на такі сукупності людей, об'єднаних різними спільними зв'язками, як сім'я, інституція, компанія, країна тощо.

3. Поняття соціолекту розкривається у контексті таких соціолінгвістичних категорій, як "мовна спільнота", соціальний тип, соціолінгвістичні змінні (вік, професія, стать, клас, статус тощо), стратифікаційні підмови, соціальна варіативність.

4. У японській соціолінгвістиці термінопоняття на позначення молодіжного соціолекту мають гіпо-гіперонімічну структуру, оскільки, поряд з інваріантним компонентом віку, в них наявні варіативні ознаки – професійна, гендерна та ін., завдяки яким у позначеннях конкретизуються типи такого соціолекту. Відмінностями відзначена і диференціація у японістиці широкого (традиційного) і вузького – як лексики, яка вживається лише в умовах невимушеного спілкування, розуміння молодіжної мови. Важливим є висновок японських науковців про те, що на диференціацію молодіжної лексики не впливає фактор віку, оскільки певна частина такої лексики вживається представниками старших поколінь.

5. Молодіжний соціолект має специфічні особливості на лексичному, фонологічному, морфологічному, словотвірному, синтаксичному і дискурсивному рівнях, що вирізняють його з-поміж інших форм мови. Ідентифіковані такі ознаки японського молодіжного соціолекту, як корпоративність, відхилення від мовних норм, свобода та гра, динамічність і недовговічність, експресивність, емоційність, оцінність, поширеність поза межами соціальної групи, евфемістичність, нечіткість меж використання та відкритість, із взаємодією з просторіччям, іншими соціолектами, діалектами і з унормованою лексикою.

6. Систематизація молодіжного соціолекту здійснюється на підставі різних параметрів: системно-мовних, соціолінгвістичних змінних, способів словотворення, типу молодіжної групи (загальний молодіжний соціолект і соціолект молодіжних субкультурних угруповань – із подальшою розгалуженою диференціацією груп у межах кожного типу), варіювання тривалості у часі. Останній критерій дозволяє виокремити швидкозмінні модні слова, мову певного покоління молоді, групову мову і усталений сленг.

7. Серед основних чинників виникнення і розвитку "вакамоного" виділяються психологічний, соціальний та історичний. Психологічний чинник пов'язаний із віковими особливостями творців і користувачів молодіжного сленгу, що перебувають у пошуках власної ідентичності, засобів самовираження і самоствердження у групі "своїх", характеризуються бажанням відрізнятись,

максималізмом, наслідуванням мовлення іконічних фігур. Соціальні чинники творення і розвитку "вакамоного" стосуються зміни ролі чоловіка і жінки в суспільстві, перетворення суспільства на споживче і розважальне, розвитку інформаційних технологій, глобалізації суспільства, появи нових комунікативних каналів, із виникненням Інтернет-сленгу, культури манґа та аніме, що сприяли розвитку сленгу з використанням "словесної гри" 言葉遊び (kotobaasobi). Серед історичних чинників виокремлені: а) вплив на модернізацію усіх сфер життя періоду Реставрації Мейдзі, що сприяло соціолектним запозиченням і експериментам з формами і значеннями соціолектних новотворів; б) занепад і безлад епохи Тайшю та повоєнних років – із появою у молодіжній мові кримінального жаргону і арготизмів; в) підйом студентської активності та опозиційних настроїв у 1960-тих роках ХХ століття – із радикалізацією сленгу, зникненням у ньому гендерної маркованості, появою грубих фамільярних форм; г) розчарування у студентському русі у 1970-ті роки з втратою значення протестної "чоловічої" студентської мови, що призвело до створення соціолектизмів для забезпечення невимушеної розмови, до підвищення ролі жіночих соціолектів; д) економіка "мильної бульбашки" з економічним розквітом на межі 80-х років – із трансформацією молодіжного соціолекту із засобу комунікації на спосіб розваги, що вплинуло на творення швидкозмінних аббревіатур і вигадливих виразів для завоювання популярності; е) поява цифрових технологій наприкінці ХХ століття, із поширенням інтернет спілкування і соціолекту, асоційованого з сервісом соціальних мереж (ССМ) як основної форми комунікації молоді.

Основні положення та висновки першого розділу відбито в одноосібних публікаціях дисертантки (Кравець, 2020а, 2020d, 2021с).

РОЗДІЛ 2
МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ
ЯПОНСЬКОГО МОЛОДІЖНОГО СОЦІОЛЕКТУ
В АСПЕКТІ ЙОГО СЛОВОТВОРУ І ФУНКЦІОНУВАННЯ

Попри постійну зацікавленість науковців ненормативними варіантами мови, дослідження молодіжних соціолектів є менш системним, ніж, наприклад регіональні діалекти, розмовна мова тощо. Підтвердженням цього слугують значні розбіжності в термінології та в критеріях щодо підходів науковців до методології дослідження молодіжної мови, наявність лакун в теоретичному та лексикографічному описі молодіжної соціолектної лексики.

Разом з цим, мова молоді однією з перших реагує на всі соціальні, культурні, технологічні зміни та використовує інноваційні механізми моделювання та удосконалення мовної картини її носіїв. Важливість проведення соціолінгвістичних досліджень серед молоді є беззаперечною, оскільки саме вони являють собою діагностичне підґрунтя для об'єктивної оцінки явища молодіжного соціолекту та його співіснування з нормативною мовою у контексті постійних змін соціального життя суспільства. Ефективність таких досліджень перш за все залежить від репрезентативності та достовірності отриманої інформації, тобто від того, наскільки ретельно витримано процедури підготовки та проведення дослідження. Досліджуючи мову молоді, необхідно враховувати особливості цієї соціальної спільноти, а саме віковий критерій, оскільки він співвідноситься з іншими важливими параметрами, такими як соціальний, освітній, культурний тощо.

У цьому підрозділі ми розглянули методику дослідження молодіжного соціолекту в сучасній японській мові з урахуванням комунікативних інтересів респондентів, а саме японської молоді. Вибір методів дослідження зумовлений, з одного боку, загальним спрямуванням сучасної лінгвістики на комплексне вивчення японських молодіжних соціолектів і, з іншого боку, необхідністю

досягнення завдяки інтегративній методиці мети і завдань дисертаційної праці. Обираючи методику для нашого дослідження, ми залучили численний досвід науковців у обраній сфері (柴田武, 1978).

2.1 Матеріал дослідження і методологія вивчення японських молодіжних соціолектів

Матеріальною базою дослідження слугував корпус лексики 568 що нараховує мовних одиниць молодіжного соціолекту), вибраний із розділу "молодіжна мова" щорічного журналу "Базові знання сучасної термінології" [現代日本語の基礎知識] за останні 7 років, починаючи з випуску за 2017 рік і закінчуючи виданням за 2023 рік.

Процес обробки матеріалу здійснювався в декілька послідовних етапів:

- 1) збір матеріалу дослідження із залученням аудиторного та польового методів;
- 2) визначення тематичних груп і класифікаційних рубрик;
- 3) верифікація і лінгвістична інтерпретація даних;
- 4) кількісні підрахунки, в тому числі частоти виростання соціолекту і способів його словотвору.

Розроблена у дослідженні методика аналізу словотвору й особливостей функціонування японського молодіжного соціолекту спирається на загальнонаукові методи та методологію лінгвістичних досліджень (Глущенко, 2010, 2014; Голубовська, 2012) у форматі системно-мовної парадигми із залученням окремих методів функціональної парадигми для виявлення комунікативно-прагматичного потенціалу молодіжного сленгу в залежності від типів його словотвірних моделей.

У праці застосовувалася низка загальнонаукових методів (Кислий, 2009). Дедуктивно-індуктивний метод використовувався з метою аналізу і синтезу наукових концепцій, що стосуються визначення і структурування молодіжного соціолекту і його позиціонування в системі базисних понять сучасної

соціолінгвістики, враховуючи специфіку підходів до усвідомлення цього явища в японістиці. Описовий метод з залученням способів зовнішньої інтерпретації уможливив порівняння особливостей функціонування тієї чи іншої лексичної одиниці в мові молоді та в нормативній японській мові. Використовувалися такі описові методи, як спостереження – з метою відбору одиниць матеріалу, узагальнення, спрямоване на синтез подібних словотвірних характеристик й способів словотвору японського сленгу для подальшого його розподілу за класифікаційними рубриками та підгрупами. Інтерпретація даних здійснювалася на етапі тлумачення даних інтерв'ю і анкетування, а також розподілу матеріалу за критеріями частотності словотвірних моделей і аналізу специфіки функціонування молодіжного соціолекту у лінгвокультурному середовищі сучасної Японії. Прийом класифікації був залучений для інвентаризації систематизації ідентифікованих одиниць і способів їхнього словотвору. Гіпотетико-дедуктивний метод дозволив сформулювати гіпотезу стосовно лінгвокультурних особливостей японського молодіжного соціолекту і його словотвірних моделей.

Спеціальні лінгвістичні (Алексенко, 2020) і соціолінгвістичні методи (Шібата Такеші 柴田武, 1978; Санада Шінджі 真田信治, 2006) включали метод аналізу словотвірних скорочень, метод деривативного аналізу, структурні методики компонентного аналізу й аналізу за безпосередніми складниками; метод аналізу словникових дефініцій, етимологічний аналіз; метод стилістичного аналізу, спрямованого на дослідження соціолекту, базованого на "мовній грі", а також соціолінгвістичні методи відкритого анкетування і інтерв'ювання.

Отже, корпус лексики із 568 мовних одиниць молодіжного соціолекту, власноруч сформований за матеріалами термінологічної періодики, підлягав обробці та аналізу із застосуванням загальнонаукових і спеціальних лінгвістичних методів, що уможливило верифікацію і інтерпретацію даних із визначенням тематичних груп соціолекту, способів його словотвору і розподілу за частотою вживання груп і словотвірних моделей.

2.2 Етапи дослідження

Методи дослідження використовувалися на трьох послідовних етапах аналізу.

Перший етап присвячений окресленню науково-методологічних засад дисертаційної праці, а також визначенню факторів впливу на формування і розвиток японського молодіжного сленгу, що здійснювалося за допомогою загальнонаукових методів і міждисциплінарної методології, зокрема, історико-генетичного методу, що уможливив послідовне розкриття властивостей, функцій і змін соціологічної й історичної реальності з огляду на її вплив на створення і розвиток японського молодіжного соціолекту.

Другий етап дослідження базувався на низці методів лінгвістичного аналізу, використаних з метою виявлення продуктивних для сучасної японської мови способів словотвору молодіжного соціолекту із визначенням їхнього впливу на нормативну японську мову.

На цьому етапі провідними були метод аналізу словотвірних аббревіатур/ скорочень, метод деривативного / словотвірного аналізу і таксономічний метод, що уможливив класифікації молодіжного соціолекту на підставі різних критеріїв, структурні методики компонентного аналізу й аналізу за безпосередніми складниками, метод аналізу словникових дефініцій, елементи методу стилістичного і етимологічного аналізу.

Для третього етапу аналізу, спрямованого на визначення функційного аспекту молодіжних соціолектів у лінгвокультурному середовищі сучасної Японії, провідним був соціолінгвістичний метод анкетування і відкритого інтерв'ю.

Отже, аналіз словотвору японських молодіжних соціолектів включає три послідовних етапи, що корелюють із вирішенням основних завдань дисертаційної праці – окресленням теоретичних засад дослідження, виокремленням словотвірних особливостей молодіжних соціолектів зважаючи на вплив соціолектизмів-новотворів на нормативну японську мову; визначенням специфіки функціонування молодіжного соціолекту у лінгвокультурному середовищі сучасної Японії, насамперед у мережевому просторі.

2.3 Спеціальні лінгвістичні та соціолінгвістичні методи дослідження японських молодіжних соціолектів й особливостей їхнього функціонування

2.3.1 Метод аналізу молодіжних абревіатур. Застосована у праці методика аналізу молодіжного соціолекту, створеного на основі абревіатур, інтегрує метод аналізу абревіатур, утворених з японських слів, словосполучень і висловлень, і метод аналізу акронімів, утворених з початкових латинізованих букв слів японських словосполучень/висловлень, що репрезентують стиль K Y 式日本語.

Метод аналізу абревіатур залучає визначення й аналіз типів і груп абревіаційних словотвірних моделей 「略語」 залежно від ініціальної, медіальної або фінальної позиції компонента, що підлягає відсіченню, розвиваючи і конкретизуючи алгоритм аналізу, запропонований японськими дослідниками Т. Нішіо (西尾, 1980) і А. Йонекава (米川明彦, 2009, 2022) (米川明彦, 2009). Грунтуючись на підходах японських лінгвістів і з огляду на специфіку матеріалу дослідження, ми пропонуємо модель аналізу, спрямованого на диференціацію типів абревіатурних моделей на три групи:

1. Скорочення одного складника простого/складного слова 一部を省略;
2. Скорочення двох і більше складників простого або складного слова 二か所以上を省略; що утворені способом коренескладання, основоскладання та їх комбінацій;
3. Скорочення висловлень/речень 文や句を省略.

Відповідно до застосованого нами методу аналізу абревіатур ланки аналізу, залежно від групи абревіатурної моделі включають:

Для групи 1: триланкова модель аналізу з ідентифікацією та інтерпретацією абревіатур з усіченням кінцевого елемента слова 下略 (karyaku); усіченням середнього елемента слова 中略 (chu:ryaku) і усіченням початкового елемента слова 上略 (jyo:ryaku).

Для групи 2: п'ятиланкова модель аналізу із ідентифікацією і інтерпретацією абревіатур з усіченням кінцевого елементу першої й другої частин складного слова 「複合語の各要素の下部を省略」; усіченням початкового елементу першої й другої частин складного слова 「複合語の各要素の上部を省略」; усіченням кінцевого елементу першої частини й початкового елементу другої частини складного слова 「複合語の前項要素の下部と後項要素の上部を省略」; усіченням кінцевого елементу першої частини складного слова 「複合語の前項要素の下部だけを省略」 й усічення кінцевого елементу другої частини складного слова 「複合語の後項要素の下部だけを省略」.

Для групи 3: триланкова модель аналізу абревіації етикетних висловів, словосполучень і фразеологізмів із розглядом у межах кожної ланки типів усічення початкової, середньої, кінцевої частин.

Другий застосований у праці метод аналізу абревіатур молодіжного соціолекту сфокусований на реконструкції акронімів/ініціальних абревіатур 「頭文字語」 відповідно до стилю К У з використанням початкових латинізованих букв слів японських словосполучень/фраз.

Наприклад, абревіатура 「КУ」 [keiwai] записана латиницею від японського фразеологізму 「空気が読めない」 [Ku:kiga Yomenai] "не володіти ситуацією, не розуміти почуття іншої людини": 「彼が КУ だ」 "він зовсім не володіє ситуацією" (北原保雄, 2008).

Застосований нами метод аналізу ініціальних абревіатур ґрунтується на методиці аналізу, запропонованій Я. Кітахарою, що класифікує способи словотвору 「КУ 語」 на підставі одиниць вихідного матеріалу для скорочення (北原保雄, 2008), виділяючи три типи акронімів стилю К У: 1) Синтагму 「文節」

[bunsezu]; 2) Слово 語 [go]; 3) Частини слів, з яких утворено нове слово. Ланки аналізу, асоційовані з методом ідентифікації ініціальних абревіатур, у нашому дослідженні доповнені, у порівнянні із моделлю Я. Кітахари, аналізом двокомпонентних і багатокомпонентних акронімів, що є похідними від базисної ініціальної абревіатури – наприклад, 「KYKK (=空気読めないことに気が付かない)」 "не усвідомлювати нерозуміння ситуації".

Отже, на основі прийомів аналізу абревіатур, запропонованих японськими дослідниками, у праці розроблений власний алгоритм аналізу скорочень як способу словотвору японського молодіжного соціолекту, що, залежно від групи абревіатурної моделі, включає специфічні дослідницькі ланки.

2.3.2 Метод деривативного аналізу і структурні методики компонентного аналізу і аналізу за безпосередніми складниками. Компонентний аналіз спрямований на виявлення комбінації смислових компонентів або сем на позначення ознак номінованого предмета (явища, ситуації) і передбачає процедуру розщеплення значення слова на складові частини (Кочерган, 2010, с. 385; Алексенко, 2020, с. 14–15).

У нашій дисертаційній праці компонентний аналіз застосовувався на етапі визначення семного складу сленгізмів-комполітів із двома твірними основами, що денотують родові й атрибутивне-видове значення, а також гіперо-гіпонімічних зв'язків у семантичній структурі молодіжних соціолектних номінацій, що поєднують різні абревіатури, одна з яких має родові значення, а інша (атрибутивна до неї) звужує обсяг родового значення видовим. Ланки компонентного аналізу включають ідентифікацію сем, що визначають семантичний обсяг родового і видового понять; упорядкування ідентифікованих сем за критерієм "родо-видове"; визначення додаткових конотативних сем соціолектизмів з емоційним, експресивним і оцінним значенням. У соціолектних номінаціях конотативні значення є важливим компонентом їхньої семантичної структури, що виражає емотивно-оцінне ставлення молоді до дійсності.

Експресивний потенціал молодіжного соціолекту дозволяє говорити про те, що конотативний компонент може міститися не на периферії семантичної структури соціолектних новотворів, а бути частиною ядра таких лексем. Як зауважує Н. І. Бойко, експресивно забарвлена лексика має складнішу структуру, ніж нейтральна лексика, і фундаментом експресивності лексичної одиниці є складові її семантичної структури.

Наприклад, в акронімі 「KYB (=空気読めないバカ)」 "дурень, ні в чому не розуміється" поєднуються такі компоненти, як 「KY」 [keiwai], що позначає інтегративну сему "нерозуміння", "не володіння ситуацією", спільну для всіх складних акронімів з таким компонентом, і диференційну сему, позначену 「バカ」 [baka], зі значенням людини, що характеризується такими ознаками. Крім того, номінація містить конотативну сему негативної оцінки, що виражає емотивнооцінне ставлення до номінованого сленгізмом типу людини.

Компонентний аналіз застосовувався у поєднанні з формально-структурним методом "аналізу за безпосередніми складниками", що полягає у поступовому членуванні мовної одиниці (слова, словосполучення, речення) на складники, яке продовжується доти, доки не залишаться нерозкладні елементи (Bloomfield, 1933 / 1984; Кочерган, 199, 225–230).

В аспекті аналізу словотвірних моделей аналіз за безпосередніми складниками залучався у дослідженні для встановлення компонентного складу композитів і похідних слів – як "прийом подання словотвірної структури слова і синтаксичної структури словосполучення» у "вигляді ієрархії складових елементів" (Алексенко, 2020, с. 10).

Відповідно, такий аналіз є допоміжною ланкою у здійсненні деривативного або словотвірного аналізу, що використовувався у праці для встановлення механізмів творення одиниць молодіжного соціолекту, визначення найбільш продуктивних словотвірних моделей і способів словотвору.

Отже, комплексна методика аналізу японського молодіжного соціолекту інтегрує метод словотвірного аналізу зі структурними методиками компонентного аналізу для ідентифікації семантичного складу новотворів-сленгізмів і аналізу за безпосередніми складниками для визначення компонентного складу складних і похідних слів.

2.3.3 Емпіричні методи аналізу в японській соціолінгвістиці.

Соціолінгвістичні методи є інструментальними у виявленні особливостей лінгвокультурної спільноти, яка використовує цю мову. Своєю чергою, без знання таких особливостей, неможливо правильно зрозуміти зміни в структурі мови. Як влучно висловився з цього приводу У. Лабов, мовні зміни відбуваються в соціальному контексті, і "неможливо спочатку проаналізувати структурні зв'язки всередині мовної системи, а потім розглядати зовнішні чинники" (Лабов 1975).

З огляду на те, що молодіжні соціолекти є явищем соціолінгвістики, яка вивчає мовні явища та використання мови у взаємозв'язку з людиною, що живе в культурному суспільстві, у нашому випадку у японському суспільстві, доцільним є залучення саме японського підходу до вивчення даного мовного феномену. Як ми уже зауважували раніше, японські соціолінгвістичні розвідки були започатковані до народження самої галузі соціолінгвістики. Провідним напрямком таких досліджень з 40-х років 20 ст. постає "Школа мовного існування" 「言語過程説」 [gengo katei setsu], що з'являється на противагу структуралізму та іншим лінгвістичним напрямкам, які розглядають мову поза зв'язком з людиною, а соціальні фактори залучаються при проведенні окремих досліджень. Центр уваги японських лінгвістів у межах вищезгаданої теорії "мовного існування" спрямований на життя і мовну поведінку людини саме у японському суспільстві, на противагу західній традиції, яка з самого початку прагне до універсальності й визначення структур, які можуть застосовуватися до типологічно різних мов. Як наслідок, японська соціолінгвістика залишається

загадковою сутністю для закордонних науковців, а соціолінгвістика, запозичена з Європи та США, має тенденцію обмежуватися впровадженням та застосуванням до японської мови закордонного наукового досвіду, і не має значного впливу до традиційної японської соціолінгвістики (Shibamoto, 1985).

При цьому слід зазначити, що вчення японських науковців вирізняється певним специфічним підходом до вивчення функціонування мови в соціумі. У дослідженнях для аналізу реального "мовного існування" японістами застосовується детально розроблена методика та система тестів, які дозволяють відібрати інформантів-носіїв мови, здатних репрезентувати ті чи інші соціальні, вікові та професійні групи. Видатний представник школи мовного існування Шібата Такеші одним з перших в японській лінгвістиці у своїй праці "Мова, що народжується в побуті колективу/ групи" (柴田武, 1978) використав термін 「集團語」 [shyudango], що в перекладі означає "мова групи". При проведенні соціолінгвального аналізу мовних спільнот потрібно неодмінно враховувати поняття "групи", яке японцями трактується у широкому сенсі і визначає чітку межу між "своїми" 内 (uchi) та "чужими" 外 (soto). Під мовою групи Т. Шібата головним чином розглядав різні соціолекти, тобто мову, яка штучно створена та притаманна певній групі з тісними внутрішніми зв'язками.

Науковці сходяться на думці про те, що японська соціолінгвістика не має єдиної інтегрованої теоретичної бази для вивчення мовної поведінки людей. З цієї причини у цій галузі, як правило, переважають емпіричні дослідження та аналіз даних, з меншим акцентом на теоретичних міркуваннях (Шібата, 1982; Санада, 2012). Характерною рисою лінгвістичних досліджень в Японії, якщо порівнювати із закордонними, є те, що вони не висувають гіпотез, а лише намагаються поглянути на реальну ситуацію через накопичення даних: "найважливіше в дослідженні – це об'єктивні дані. Теорія, яка не ґрунтується на даних, – це просто порожня теорія" (真田信治, 2012, ^6). На особливу увагу, в цьому зв'язку, заслуговує діяльність "Національного інституту японської мови

та лінгвістики" 「国立国語研究所」, чії дослідження забезпечують дані для здійснення японської мовної політики. Соціолінгвістичні дослідження інституту ґрунтуються на концепції "мовного існування", мають прикладну спрямованість і визнаються у світовій лінгвістиці. Інститут фокусується на масовому зборі та аналізі даних щодо використання мови соціальними спільнотами та їхніми членами в повсякденному житті, вивчаючи вплив відмінностей соціального середовища та соціальних умов на мовне життя спільнот та їхніх членів.

Дослідження проводяться за детально розробленою методикою, яка дозволяє добирати значну кількість інформантів за соціальними, віковими, психологічними характеристиками. Зокрема, масштабне дослідження щодо використання спільної мови, проведене в префектурі Фукусіма у місті Шіракава в грудні 1951 року за допомогою індивідуальних інтерв'ю з 635 особами, стало новаторським у своїй спробі виміряти ступінь використання спільної мови окремими особами та дослідити зв'язок між ними та культурними умовами (соціально-демографічними характеристиками). 1951 рік, коли було опубліковано звіт про результати дослідження, можна вважати епохальним в японській соціолінгвістиці [真田 信治, 陣内 正敬, 渋谷 勝己, 杉戸 清樹, 1992].

Інститут широко застосовує методи корпусної лінгвістики 「国立国語研究所」, здійснюючи збір матеріалів для статистичного аналізу мови, що засвідчують її дійсний стан. Корпусні дослідження, що враховують соціальні, психологічні та біологічні чинники мови, дозволяють зосередити увагу на спілкуванні як прикладному інструменті комунікації в цілому, не обмежуючись окремими словами або реченнями. Такі дослідження вже давно завоювали популярність серед лінгвістів, в тому числі дослідників японських молодіжних соціолектів.

Отже, методологічним підґрунтям для застосування у нашій дисертаційній праці соціолінгвістичних методів дослідження молодіжного соціолекту є теоретичний і практичний добуток японської соціологічної "Школи мовного існування" 「言語過程説」, що фокусується на емпіричних дослідженнях

із детальною розробкою методики та системи тестів, які дозволяють визначити параметри використання групами й спільнотами спільної мови, у такий спосіб досліджуючи зв'язок між лектами й культурними та соціально-демографічними характеристиками соціальних, вікових та професійних груп.

2.3.4 Метод соціолінгвістичного анкетування. У ході нашого дослідження застосовано польовий збір даних з їхнім подальшим кількісним та якісним аналізом: особистісні інтерв'ю з носіями японського молодіжного соціолекту та відкрите анкетне опитування.

Збір даних проводився при особистому інтерв'юванні у декілька етапів.

Респондентами обрано молодь 16-27 років. 164 опитаних включали 72 юнаків і 91 дівчат. З метою забезпечення максимальної об'єктивності даних інформанти обиралися з врахуванням широкого вікового діапазону. Анкетування проводилося у місцях гуртування молоді у відомому молодіжному кварталі, де на вихідні збирається молодь з різних міст, що різняться за своїми вподобаннями.

Метою анкетування було з'ясування ставлення молоді до молодіжної мови. Інтерв'ю включало низку питань, що могли варіюватися залежно від одержуваних відповідей. Питання були розбиті на порівняно взаємопов'язані за тематикою блоки: джерела запозичення соціолектизмів; сфери їхнього використання; частота використання; відношення до вживання соціолекту і нормативної мови тощо. Кількість відкритих питань варіювалася в межах 20–30. Кожен блок питань спрямовано на отримання інформації про індивідуальний досвід вживання соціолекту опитуваними юнаками й дівчатами. Питання сформульовано у такий спосіб, щоб надати респондентам можливість розгорнутої, за їхнім бажанням, відповіді.

Соціолінгвістичний метод анкетування здійснювався на шести етапах.

Етап 1: Проведення опитування з метою отримання характеристик респондентів, визначення цільового респондента та типу інформації для анкетування.

Етап 2: Розроблення анкети.

Етап 3: Проведення попереднього інтерв'ю та опитування на основі спостережень за живим спілкуванням (20 респондентів) з метою ближче познайомитися з молодими людьми й відкоригувати зміст анкети для зменшення ймовірності помилок під час наступного основного опитування.

Етап 4: Опрацювання результатів інтерв'ю та анкетування, здійснення їхнього якісного аналізу із визначенням недоліків, виправлення питань, на які важко дати відповідь, розробка опитувальника для основного анкетування.

Етап 5: Проведення анкетування на місці, ідентичному з попереднім.

Етап 6: Здійснення якісного і кількісного аналізу отриманих даних, оформлення результатів із впорядкуванням зібраної інформації.

Анкета, складена японською мовою, включає такі питання з можливістю вибіркової відповіді (див. Додаток А):

1. Чи ви розумієте, що означає термін "молодіжна мова"?
2. Як часто ви використовуєте молодіжну мову у повсякденному спілкуванні?
3. Чому ви використовуєте молодіжну мову?
4. У яких ситуаціях ви найчастіше використовуєте молодіжну мову?
5. Звідки ви берете нові молодіжні слова?
6. Дехто каже, що мова молоді руйнує норми літературної мови. Яка ваша думка?
7. Будь ласка, запишіть декілька, на вашу думку, молодіжних слів, які ви часто використовуєте у своєму повсякденному житті.
8. Чи використовуєте ви вирази, наведені праворуч? Якщо використовуєте, то в якому значенні?

Отже, у праці застосовані соціолінгвістичні методи анкетування у поєднанні з попереднім інтерв'ю з респондентами для коригування змісту анкети для зменшення ймовірності некоректних питань в основному опитуванні. Анкета включає 8 відкритих запитань, впорядкування і аналіз відповідей на які уможлиблює визначити критерії оцінки молоддю вживаного сленгу, частотність його використання, типові комунікативні ситуації застосування, джерела і канали запозичення.

Висновки до розділу 2

1. Корпус матеріалу для аналізу формувався на базі 568 мовних одиниць молодіжних соціолектів, що репрезентує різні способи словотворення і словотвірні моделі. Одиниці вибрані із щорічного журналу "Базові знання сучасної термінології" 「現代用語の基礎知識」 за останні 7 років.

2. Дослідження виконувалося у рамках системно-мовної парадигми із залученням окремих методів функціональної методології. На трьох послідовних етапах дослідження, що корелюють з його основними завданнями, визначено теоретичні засади дисертаційної праці, а також чинники формування і розвитку японських молодіжних соціолектів за допомогою загальнонаукових і міждисциплінарних методів; ідентифіковано і скласифіковано продуктивні для сучасного японських молодіжних соціолектів способи і моделі словотворення та обґрунтовано їхній вплив на нормативну японську мову із залучення спеціальних лінгвістичних методів; з'ясовано особливості функціонування молодіжних соціолектів у лінгвокультурному середовищі сучасної Японії, у тому числі за допомогою соціолінгвістичних методів анкетування і відкритого інтерв'ю.

3. Комплексна методика дослідження інтегрує загальнонаукові методи зі спеціальними лінгвістичними методами, включаючи: метод аналізу аббревіатур і акронімів з метою ідентифікації й класифікації типів і груп аббревіатурних моделей; структурні методики: компонентного аналізу для виявлення семного складу соціолектних номінацій; аналізу за безпосередніми складниками для встановлення компонентного складу похідних і складних слів; метод деривативного аналізу з метою виокремлення найбільш продуктивних словотвірних моделей і способів словотворення. Додатково залучалися методи аналізу словникових дефініцій, елементи методів етимологічного і стилістичного аналізу, а також метод кількісних підрахунків частотності вживання молодіжних соціолектів та їхніх словотвірних моделей.

4. Метод соціолінгвістичного інтерв'ювання й анкетування залучався з метою з'ясування специфіки функціонування молодіжних соціолектів й об'єктивації ставлення японської молоді до молодіжної мови, визначення джерел її запозичення, сфер використання і розподілу за частотністю використання.

Основні положення та висновки другого розділу відбито в одноосібних публікаціях дисертантки (Кравець, 2021а, 2020с).

РОЗДІЛ 3

ВНУТРІШНІ ТА ЗОВНІШНІ СПОСОБИ ПОПОВНЕННЯ СЛОВНИКОВОГО СКЛАДУ ЯПОНСЬКИХ МОЛОДІЖНИХ СОЦІОЛЕКТІВ

Молодіжний соціолект є одним із найбільш активних каналів поширення мовних новотворів у лексичному складі мовної системи, забезпечуючи її динамічність і адаптованість до змінних реалій життя. Молодіжна мова впливає на постійне поповнення словникового складу не тільки на периферії мовної системи, але й сприяє розвитку її ядра, нормативної мови. Дуже влучно з цього приводу висловлювалася Л. Ставицька, "в усьому своєму соціосемантичному розмаїтті – це не просто "холодини" словникових значень, а своєрідна картина світу, потужна семіосфера певного часового зрізу культури, що відкриває у слові смислову перспективу як концентрат соціокультурного, духовного, психологічного клімату епохи. У лінгвокультурному просторі жаргонної лексики екзистує окрема людина, покоління, етнос" (Ставицька, 2003, с. 12).

Науковці зазначають, що джерелом поповнення молодіжного словникового складу та виникнення неологізмів у мові молоді є словотвір, який несе в собі дві основні функції: емоційно-експресивну та власне номінативну (米川明彦, 1996, №. 92), у такий спосіб опосередковано уможлиблюючи реалізацію комунікативної функції під час використання сленгізмів-новотворів у мовленні. Попри те, що всі словотвірні процеси у досліджуваних соціолектах відбуваються так само як і в загальнонародній мові, оскільки молодь спирається на нормативну мовну систему й у своєму прагненні до оновлення, творчості, оригінальності вдається до абсолютно нових, відмінних від традиційних, форм словотвору. Тобто, молодіжний соціолект як підваріант загальнонаціональної мови, має власні правила словотворення, словозміни і шляхи поширення.

Дослідження японських молодіжних соціолектів та способів їхнього словотвору дозволяє простежити тенденції формування мовних та соціокультурних пріоритетів сучасної молоді, що впливають на процеси розвитку загальнонаціональної мови.

Молодіжний словотвір 「若者語の造語法」 (wakamonogo no zougoho) у сучасній японській мові є надзвичайно цікавим феноменом. Визначаючи явище мовної системи, він, відповідно, відображає процеси, які відбуваються у літературній мові. Водночас молодіжний словотвір виявляє цілий спектр особливостей, не притаманних нормативній японській мові. Зокрема, відхиленням від усталених мовних норм присвячено дослідження вакамоного, здійснене А. Йонекава, який визначає молодіжну словотворчість як "живий експеримент", вбачаючи свободу від норм передусім у вільному, незалежному використанні слів, формуванні новотворів та переосмисленні наявних термінів (米川明彦, 1998, с. 18–19).

Японській нормативній мові притаманна складна розвинена система словотвору, що послуговується способами творення слів за допомогою афіксів, основоскладання та коренескладання, використання словотвірних та словозмінних морфем щодо різних частин мови (іменники, дієслова) та широкого вживання аббревіації як в усному, так і в письмовому варіантах мови. При цьому слід враховувати особливість лексичного складу японської мови, дещо незвичний поділ лексичних одиниць за походженням на три шари лексики (Kageyama, Kishimoto, 2016)

1) 和語 (wago) японські слова, створені з власне японських елементів (споконвічно японські слова, питомі лексеми);

2) 漢語 (kango) японські слова, утворені з елементів, запозичених з китайської мови;

3) 外来語 (gairaigo) слова, запозичені з інших мов, окрім китайської.

Слід зазначити, що іноземні запозичення з фонологічного погляду повністю

японізовані, з відповідним чином вставленими або доданими голосними та з коригуваннями приголосних.

Кожний шар лексики відзначений власними фонологічними та семантичними характеристиками.

Нові лексичні одиниці в японській мові творяться за допомогою таких способів:

- 1) морфологічний спосіб словотвору (афіксація, складання коренів та основ, скорочення, редуплікація);
- 2) морфолого-синтаксичний спосіб (конверсія);
- 3) лексико-семантичний спосіб (виділення нових значень слова);
- 4) лексико-синтаксичний (лексикалізація словосполучень) (Комарницька & Комісаров, 2012, с. 218).

Особливості японського словотвору зумовлені специфікою японської мови. Попри відсутність складної системи флексій і відмінювань на основі узгодження, що характеризують флективні й полісинтетичні типи мов, японська мова вирізняється розвинутими способами та процесами словотворення, що перетинають межі морфології, синтаксису, семантики та фонології. Отже, термін "словотвір" використовується тут у широкому значенні, охоплюючи широкий спектр внутрішніх способів поповнення словникового складу. Японська мова має велику кількість конкатенативних і неконкатенативних процесів словотворення, які створюють складні слова шляхом з'єднання, афіксації, конверсії, флексії, усічення та інших механізмів, які часто у різний спосіб реалізуються у відмінних лексичних шарах – "ваго", "канго" і "гайрайго". Крім того, аглютинативний характер японської мови ускладнює ідентифікацію "слів" в унітарній манері, як у європейських мовах (Haruo, 1995; Samuel, 1975; Shinkichi, 1972).

У молодіжному словотворі, як і в літературному, номінативні процеси відбуваються відповідно до потреб носіїв, які ними послуговуються, а усталені явища утворюють власну систему. Безумовно, творення молодіжних соціолектів має цілу низку своїх особливостей, що відрізняються від загальнонаціональної мови за причинами свого виникнення, особливостями формування

та функціонування дериваційних моделей. Вживання специфічної лексики для створення відчуття групової ідентичності, вираження незалежності та свободи від прийнятих у суспільстві норм створює тенденцію до проявів унікальності в процесі словотвору і слововживанні.

Питання словотвору у японському молодіжному соціолекті вивчають японські лінгвісти сьогодення. Зокрема, Хоуін (方韻) досліджує використання у цьому словотворі запозичень зі стародавньої японської мови 「古語」 (kogo) (наприклад, いとおかし = 非常におかしい "дуже дивний"). Іноуе Іппей (井上逸兵) (2006), Мацуда Кендзіро (松田謙次郎) (2006) вивчають молодіжний словотвір мережевого простору, Кітахара Ясуо (北原保雄) (2008) аналізує творення слів способом "стиль КУ" тощо.

Ґрунтовну класифікацію способів словотвору молодіжних соціолектів японської мови представив А. Йонекава (米川明彦, 1996; 米川明彦, 2009). Науковець розподіляє пласт вакамоного на дві групи: 1) новостворену лексику, яка не має аналогів у стандартній японській мові; 2) лексику, створену на базі вокабуляру стандартної японської мови, виділяючи морфологічний та лексикосемантичний рівні як найчастотніші. У нашому подальшому дослідженні для здійснення структурного аналізу японського молодіжного словотвору та визначення його найчастотніших способів ми частково спиратимемося на вищезазначену класифікацію способів молодіжного словотвору А. Йонекава.

У цьому розділі здійснена спроба систематизувати та визначити найпродуктивніші способи творення японських молодіжних соціолектів із фокусом на морфологічних та семантичних особливостях словотвору вакамоного і з оглядом на його використання у мовленні сучасної молоді (див. Додаток А).

3.1 Скорочення форми матеріального репрезентанта як засіб реалізації економії японської мови

У японському молодіжному словотворі одним із чільних засобів поповнення лексичного складу соціолектів є словотвірні скорочення. Аналіз даних розділу "Вакамоного" щорічного журналу "Базові знання сучасної термінології" 「現代用語の基礎知識」 за 7 років, починаючи з випуску за 2017 рік і закінчуючи виданням за 2023 рік показав, що з 568 підданих аналізу 364 слів утворені способом скорочення, що складає 64% від загальної кількості. Тобто кожне 2-ге слово у молодіжній мові є скороченням.

За визначенням "Енциклопедії досліджень японської мови" 「日本語学研究事典」, скорочення 「略語」 (ryakugo) – це спосіб словотвору, зумовлений усіченням частини наявного слова/словосполучення для утворення коротшої словоформи, при цьому новостворене слово зберігає початковий зміст (日本語学研究事典, 2007, 頁. 170). Тенденція до скорочення слів є природним і закономірним явищем, зумовленим економією мовних засобів у процесі комунікації. Поширення складних, багатокомпонентних найменувань спричинює процес скорочення, а його сутність полягає в утворенні нових лексичних одиниць через усічення. У результаті чого, складна за структурою одиниця, перетворюється на аббревіатуру, вихідна частина якої за значення та обсягом інформації рівноцінна новоствореній (Комарницька, 2012). У нашому дослідженні скорочення та аббревіатури розглядатимуться як абсолютні синоніми. Досліджуючи явище аббревіації та аналізуючи причини їх виникнення на матеріалах японської мови, Х. Кубодзоно зазначав, що "мотивацією здебільшого слугує, прагнення "економити", оскільки вимова довгого слова є обтяжливою, що і призводить до утворення нових слів шляхом скорочення" (窪園, 2002; 窪園, 2002).

Окрім зазначеного принципу мовної економії зумовленої прагненням носіїв мови полегшити власні мовленнєві зусилля, "оптимізувати передачу інформації" (Селіванова, 2011, с. 440–441), частотність використання молоддю аббревіацій, яка призводить до порушення загальноприйнятих мовних норм, постає атрибутом молодіжної лінгвокультури. На таку функціональну ознаку аббревіацій вказує, зокрема, А. Йонекава. Науковець зазначає, що слова, які використовуються в обмеженому соціальному середовищі, мають занижений стилістичний окрас, надаючи висловлюванням більшої образності і місткості, забезпечуючи емоційну розрядку і гру слів (米川明彦, 1996). При цьому, як зауважує К. Моріока, аббревіації не роблять мову спілкування незрозумілою, адже в аббревіатурі неодмінно закладена надмірна інформація, яка вказує на зв'язок з семантикою вихідного слова, що дозволяє говорити коротко і бути зрозумілим (森岡健二, 1988).

У своїй праці "Дослідження соціолектів" 「集団語の研究」 (shyudangono kenkyu) А. Йонекава наголошує на тому, що поширенню аббревіацій серед молоді сприяє надзвичайно швидкий розвиток сучасного суспільства, що вимагає ефективності й оптимізації, у тому числі мовленнєвих дій і моделей комунікації. Молодь у таких умовах не лише прискорює свою розмову, а й скорочує слова, щоб збільшити темп розмови, у такий спосіб полегшуючи сам процес спілкування. Крім того, молодь використовує вакамоного, щоб отримати задоволення від спілкування, пожвавити розмову, оскільки скорочення слів різними способами надає їм відмінного від наявних звучання та форми, що робить їх цікавішими. Унаслідок цього виникають так звані "плаваючі слова" і "слова для розваги" (米川明彦, 2009, ^.592).

3.1.1 Усічення як спосіб творення нових японських соціолектних одиниць. У сфері вакамоного, як і в нормативній японській мові, з огляду на неординарність лексичного складу японської мови (3-и шари лексики)

фіксується велика кількість способів творення скорочень. А. Йонекава запропонував класифікувати молодіжні абрєвіатури за правилом урахування частини слова або висловлення, яка опускається, виділяючи відсічення початкової, середньої або кінцевої частини слова, чи елемента слова. Окрім цього, як окрему групу науковець визначає ініціальні абрєвіатури 「頭字化」 (kashirajika) (米川明彦, 2009, 頁. 592). У такий самий спосіб диференціює абрєвіаційні моделі Нішію Торая (西尾, 1980).

Словотвірні моделі 「略語」 (ryakugo) аналізуються у нашій праці залежно від усіченої частини слова, словосполучення або речення. Загалом ґрунтуючись на зазначених класифікаціях, ми водночас модифікуємо їх із метою чіткішого структурного аналізу, визначаючи у межах типів абрєвіатурних моделей три групи:

1. Скорочення одного складника простого/складного слова 「一部を省略」;
2. Скорочення двох і більше складників простого/складного слова 「二か所以上を省略」;
3. Скорочення висловлювань 「文や句を省略」.

Відповідно до алгоритму нашого дослідження, докладно розглянемо підгрупи кожної з виокремлених груп.

1. Аналіз способів скорочення одного складника простого/складного слова 「一部を省略」 дозволив ідентифікувати певні особливості усічення в абрєвіатурах молодіжного соціолекту кінцевого, середнього і початкового елементів слова.

1.1 Усічення кінцевого елемента слова 「下略」

Серед абрєвіатур вакамоного вихідні одиниці 「略語」 з усіченням кінцевого елемента слова становлять більшу частину загальної кількості інших типів скорочень. Це пояснюється збереженням значного обсягу інформації з частини вихідної одиниці, яка, на відміну від інших типів абрєвіатур є легко відновною.

Це підтверджується спостереженнями Suzuki Шюнджі (1996) стосовно скорочення кінцевої частини при утворенні аббревіатури, який зазначає, що "перша частина зберігається, оскільки це робить її семантику прогнозованішою". Іншими словами, люди з більшою ймовірністю згадають оригінальне слово, коли бачать аббревіатуру "front reserved", тому що "front reserved" має початкову частину оригінальної форми (鈴木, 1996). Нові лексичні одиниці, утворенні в результаті усічення, складаються здебільшого з 3-х мор, наближаючись у такий спосіб до фонетичної структури власне японських лексем. Вихідною частиною для новостворених аббревіатур вакамоного виступає лексика усіх шарів японської лексики, як у чистому вигляді, так і в гібридній формі:

вихідна частина ваго: おそろ (い) "жахливий, страшний"; 色ち (がい) – "змінитися з лиця, змарніти від страху чи подиву"; もとかの (女) – "колишня дівчина"; まっぴ (だか) – "пустоголовий (досл. голий)"; なる (ほど) – "насправді, дійсно, ось як";

вихідна частина канго: 頑張 (れ) "Доклади зусиль! Тримайся!"; 自己満 (足) "самовдоволення, пихатість"; 素晴ら (しい) "чудовий, прекрасний, бездоганний";

вихідна частина тайрайго: キャラ (クター) "персонаж п'єси, аніме, манго тощо"; オール (ナイト) "заклад, який працює всю ніч"; ダー (リン) "коханий"; フー (タロー) "безробітний, який, незважаючи на працездатний вік, не хоче працювати"; ワンパ (ターン) "одна спроба, використовують в безальтернативних ситуаціях".

1.2 Усічення середнього елемента слова [中略]

Редукуванню слів шляхом середнього елемента простого або складного слова підлягають здебільшого довгі і часто вживані слова. Це спричинено

складністю відтворення вихідного показника, оскільки є ризик нерозуміння з боку співрозмовника. Значну частину аббревіатур даного типу складають прикметники. Більшість скорочених прикметників мають негативнооцінні конотації. Такий спосіб дає можливість називати речі своїми іменами в завуальованій або ж у жартівливій формі, що пом'якшує ставлення до предмета / особи. У традиційної якості концепції обличчя і ввічливості через такі аббревіатури реалізується стратегія негативної ввічливості (Brown & Levinson, 1987), що дозволяє уникнути акту, загрозливого для обличчя інтерактанта.

вихідна частина ваго: きわ (ど) い "небезпечний, загрозливий"; 懐 (かし) い "ностальгічний., теплі спогади"; むず (かし) い "складний, заплутаний"; 面 (し) ろい "цікавий"; 恥ず (かし) い "соромний, стидкий, ганебний"; きわ (ど) い "підозрілий, не викликає довіри";

вихідна частина канго: 社 (会) 学 "соціологія";

вихідна частина гайрайго: キャン (ペン) ギャル "дівчина, яка знімається в рекламі";

вихідна частина змішаного типу: 面ど (う臭) い "набридливий, скучний, нецікавий"; フラ (ンス) 語 "французька мова"; 生け (てる) 面 "красивий чоловік, який має визнання серед дівчат"; いた (ずら) メール "лист спам"; アポ (イントメント) 取り "запис на співбесіду".

1.3 Усічення початкового елемента слова 「上略」

У порівнянні зі словами з усіченням кінцевого та середнього елемента, опущення початкового елемента є менш продуктивним способом творення аббревіатур, що пояснюється труднощами при відновленні вихідного слова. Формування таких слів пояснюється їхніми функціональними особливостями, а саме: 1) вихідна частина аббревіатури є гайрайго, наприклад, (テ レ)フオン

"телефон"; 2) аббревіатури утворені з метою приховати зміст, щоб надати слову загадковості та секретності наприклад, 空き巣(空(キス)) "крадіжка зі зломом"; 3) аббревіатури з вилученим початковим елементом слова, призначені для уникнення омофонічних колізій з іншими словами, наприклад, 煮 (キリ) "видаляти, спустошувати".

вихідна частина ваго: (友)達 товариш; (使い) 走り (вимова)「ばしり」 хлопчик на побігеньках; (喫茶) 店 кафе; (ふ) ざけんな жартівливий, комічний; (はん) ばされる піддатися домаганням на вулиці;

вихідна частина канго: (睡) 眠楽 спляча красуня;

вихідна частина гайрайго: (サラ) リーマン клерк, офісний працівник; (ヘル) メット каска; (エレ) ベタ ліфт; (フ) リーター люди, які не мають постійної роботи (щоб мати більше вільного часу).

2. Усічення двох і більше елементів складного слова 「二か所以上を省略 представлені різноманітними моделями, що зумовлено неоднорідною структурою складних слів, які утворені шляхом словоскладання та їх комбінацій.

2.1 Усічення кінцевого елемента першої і другої частин складного слова 「複合語の各要素の下部を省略」

Характерною для цього типу аббревіатур, утворених усіченням першої і другої частин складного слова, є редукована модель – (2 мори + 2 мори), що є типовим для нормативної японської мови:

вихідна частина ваго: そ (れ) ま (じ) ? "це дійсно так?";

вихідна частина канго: 一 (方) 通 (行) "односторонній рух"; 学 (生) 食 (堂) "шкільна їдальня"; 留守 (番) 電 (話) "автовідповідач"; 援 (助) 交

(際) "фінансова підтримка"; 遠 (距離) 恋 (愛) "кохання на відстані"; 了解
「リ (よう解) 」 "зрозуміло";

вихідна частина гайрайто: ダン (ス) パ (-チー) "танцювальна вечірка";
アメ (リカン) ドラ (マ) "американський серіал"; イメ (-ジ) ソン (グ) "популярна
пісня"; ゲー (ム) セン (タ) "ігровий центр"; アイ (ス) コ (-ヒ) "холодна кава";
ス (-) パ (-) モ (デル) "топмодель"; モラ (ル) ハラ (スメント) "моральне
насильство";

вихідна частина змішаного типу: いた (ずら) 電 (話) "жартівливий
телефонний дзвінок"; 卒 (業) アル (バム) "випускний альбом"; 日 (焼け) サロ
(ン) "солярій"; 学 (生) 割 (引) "студентська знижка"; 切れ (る) 寸 (前)
"на межі нервового зриву"; 同 (じ) クラ (ス) "однокласники"; 一 (般) ピ (-ブ
ル) "пересічні люди"; 家事 (労働) ハラ (スメント) "домашнє насильство".

2.2 Усічення початкового елемента першої і другої частин складного слова 「複合語の各要素の上部を省略」

вихідна частина ваго: (自動) 車 (学) 校 "автошкола";

вихідна частина гайрайто: (セ)ブン(ス)ター "люди нової генерації".

2.3 Усічення кінцевого елемента першої частини і початкового елемента другої частини складного слова 複合語の前項要素の下部と後項要素の上部を省略

вихідна частина ваго: 気も (ち) (悪) い "відчувати огиду";

вихідна частина канто: 学 (生) (会) 館 "будинок студентства";

вихідна частина гайрайто: バラ (エティ) (アイ) ドル "жінки – кумири
естради, парадного, комічного шоу";

вихідна частина змішаного типу: アル (バイト) (買) 春 "підробляти повією";

2.4 Усічення початкового елемента першої частини і кінцевого елемента другої частини складного слова 「複合語の前項要素の上部と後項要素の下部を省略」

вихідна частина канго: (自) 宅通 (学) "шлях зі школи додому";
 (一) 般教 (養) "загальна освіта"; (第) 一外 (国語) "перша (основна) мова, яка вивчається"; (試) 験勉 (強) "підготовка до іспиту";

вихідна частина гайрайго:

вихідна частина змішаного типу: (コン) ビニ弁 (当) "ланч, обід в коробочці куплений в мінімаркеті";

2.5 Усічення кінцевого елемента першої частини складного слова 「複合語の前項要素の下部だけを省略」

вихідна частина змішаного типу: パーティ (券) "квиток на вечірку";

2.6 Усічення кінцевого елемента другої частини складного слова 「複合語の後項要素の下部だけを省略」

вихідна частина канго: 朝一 (番) "зранку"; 自己中 (心) "еґоцентричний";

вихідна частина змішаного типу: 家事手つ (だい) "допомога по домогосподарству";

3. Скорочення сталих словосполучень/речень 「文や句を省略」

Обираючи креативні способи збагачення свого словникового складу, молодь не лише вживає сталі словосполучення, але й трансформує їх. Відмовляючись від складних словотвірних структур, молоді люди, окрім

скорочення простих і складних слів, піддають редукуванню сталі словосполучення і цілі речення, використовуючи цей тип усічення для економії часових відрізків мовлення. Редукування складних сталих структур відбувається за правилом усічення їхньої початкової, середньої та кінцевої частин, що ідентифіковано в етикетних висловах (висловлення вдячності, вітання зі святами тощо), вільних та усталених словосполученнях.

Абревіатури утворені із етикетних висловів:

あり (がとう) ござ (います) "Дякую!"

あ (りがとうご) ざ (いま) す "Дякую!"

あけ (まして) おめ (でとう) "З початком Нового року!"

こと (しも) よろ (しく) "Найкращі побажання у Новому році!"

おつ (かれさま) "Дякую за роботу"

Абревіатури утворені від вільних словосполучень:

とり (あえず、) ま (あ) "як би там не було; перш за все"

あー (なるほど) ね/あー (そうだ) ね "погоджуватися з думкою іншої людини";

かな (り) やば (い) "доволі небезпечний";

半端 (じゃ) ない "стан неадекватності або відсутності як такої";

完 (全に) つま (らない) "абсолютно нудний, абсолютно нікчемний";

十八 (歳未満) 禁 (止) "заборони до досягнення 18 років (наприклад, заборона паління, вживання алкоголю тощо)";

やら (ずに) はた (ちになる) "у двадцятирічному віці не мати сексуального досвіду";

駐 (車禁止の) 取り (締まり) "правила користування автостоянкою (паркуванням)";

土壇場でキャンセル」どた（んばで）キャン（セル） "скасувати зустріч, запланований захід тощо в останню хвилину";

チヨ（-）ベリ（-）（バ）ツド "надзвичайно поганий" (аббревіатура утворена від англійських (*very, bad*) з додаванням підсилюючого префіксу 「超～」 (*chyou~*)).

Як показує аналіз скорочень цієї групи, за рахунок скорочення вихідної аналітичної одиниці у частині новотворів відбувається посилення конотативних значень – емотивного, експресивного і негативного.

Абревіатури утворені з фразеологізмів:

Усічення компонентного складу фразеологізмів у вакамоного, як і в інших типах аббревіатур, зумовлене принципом мовної економії через скорочення елементів, надлишкових з погляду певної комунікативної ситуації. Наведемо найтипівіші приклади такого скорочення.

きよ（水の）ぶた（いから飛び降りる） "прийняти сміливе, важливе рішення". У наведеній аббревіатурі спостерігається усічення окремих елементів фразеологізму, виконане завдяки можливостям контексту, а опущені елементи залишаються асоціативно у свідомості мовців. Аббревіатура 「きよ水のぶたいから飛び降りる」 (*kyomizuno butaikara tobioriru*) утворена від фразеологізму із значенням "стрибнути зі сцени монастиря Кійомідзу". У період Едо люди вірили, що якщо стрибнути зі сцени монастиря Кьомідзу, який розташований на схилі гори і не померти, то їх бажання обов'язково здійсниться. Отже, своєрідність даного скорочення виявляється у тому, що вихідний фразеологізм є, водночас, історико-культурною алюзією уможливленою асоціативне відновлення вихідного змісту;

類（は）友（を呼ぶ） "зібрання однодумців, людей зі спільними інтересами тощо";

ソー（シャルメディア）活（動） "пошук роботи через соціальні мережі, такі як Twitter, Facebook, Mixi і LINE";

民（家に宿）泊（する） "проживати в приватному будинку";

失（去）联（系） "втратити контакт, пропасти";

Отже, матеріал підрозділу дозволяє дійти висновків про те, що скорочення є найпродуктивнішим способом словотвору у сучасному японському вакамоного. Подібне явище спостерігається протягом останніх 7-ми років (2017-2023 рр.), про що й стверджують результати проведеного нами аналізу вказанні на початку цього розділу.

Закономірність скорочення слів спричинена різними внутрішньомовними та екстралінгвальними чинниками, а інтенсивність та динамічність означеного процесу дозволяє стверджувати, що скорочення як спосіб словотвору найбільше відповідає принципам мовної економії і прагматичним вимогам сучасності.

Як показує проаналізований матеріал, структурно-семантичної трансформації у сталих словосполученнях/реченнях здебільшого зазнають кінцеві елементи. Усіченню підпадають складники, які у контексті мовлення постають периферійними складниками значення твірної одиниці і відповідають лише одному з її лексико-семантичних варіантів.

Утім, попри скорочення форми і периферійних семантичних компонентів, опущені елементи твірного слова, словосполучення або висловлення асоціативно відновлюються у свідомості мовців. До того ж, окрім свого денотативного значення, скорочення набувають додаткових експресивних, оцінних і стилістично знижених конотацій, що є одним із факторів широкого використання скорочень у молодіжних соціолектах.

3.1.2 Граматикалізоване серединне усічення "-ра-нукі котоба" як часткова десуфіксація. Тенденція до раціоналізації мови економії мовних зусиль знаходить своє відображення в уніфікації граматичних форм у словотвірній системі. Одним із способів японського молодіжного словотворі, є граматичний прийом вилучення морфеми, який пропонуємо називати

граматикалізоване серединне усічення "-*ra*-нукі котоба" 「ら抜き言葉」 (RAnuki kotoba) "досл. слова без "-*ra*-", слова з випаданням "-*ra*-", що призводить до змін у нормативній японській мові.

За визначенням Іноуе Фуміо (1998, 2005), граматакалізоване серединне усічення "-*ra*- нукі котоба" – це варіант потенційної форми дієслів, який отриманий шляхом вилучення фрагмента *-ra-* з дієслівного суфікса *-rare-*, який використовується для творення потенціаліса у нормативній японській мові.

Наприклад, замість нормативних потенційних форм дієслів 「食べられる」 [taberareru] "могти їсти", 「見られる」 [mirareru] "могти бачити", 「来られる」 [korareru] "могти прийти", утворюються такі форми, як: 「食べれる」 [tabereru], 「見れる」 [mireru], 「来れる」 [koreru] (井上, 1998).

У стандартній японській мові допоміжний дієслівний суфікс 「~られる」 функційно позначає чотири форми дієслів: потенційну форму, ввічливу форму (для позначення дії 2-ї і 3-ї особи), форму пасивного стану, форму потенційно-пасивного стану. Натомість, короткий варіант 「~れる」 (geru) використовують виключно у випадку, коли допоміжний дієслівний суфікс несе функцію потенціаліса, що використовується переважно в усному молодіжному мовленні (井上史雄, 姫野昌子, 上野田鶴子, 2005, ぺぺ. 12-13). Слід зазначити, що вищезначене явище не поширюється на всі потенційні дієслова, оскільки скорочення зазнають здебільшого дієслова з двома або трьома морями, які є знатною частотнішими за дієслова з 5-ма або 6-ма морями не є частотними. На думку Кінсуї, це пов'язано з тим, що, з лінгвістичного погляду, довгі дієслова легше піддаються аналізу та поділу на смислове і допоміжне дієслово. За спостереженнями Ф. Іноуе, зміни у використанні дієслів без *-ra-* торкнулися переважно частовживаних дієслів і дієслів повсякденного вжитку (金水, 2003).

Попри сприйняття усічених дієслів "-*ра*-нукі котоба" як соціолектної лексики, яка у повсякденному мовленні японської молоді з'явилася на початку 1990-х років минулого століття, це явище має досить тривалу традицію використання. За твердженням Ф. Іноуе (1998), поява цього способу словотвору у мові токійських студентів з району Яманоте, зокрема неологізмів 来れない, 見れない була зафіксована на початку періоду Шьова (перша половина ХХ століття). Ще раніше японський мовознавець Мацушіта Дайсабуро у своїх працях стверджував, що у діалекті його префектури Шідзуока, іще у період Мейдзі використовували дієслова потенційної форми без "ра" -「逃げる, 受けれる, といふなる」(井上, 1998, ㇀. 4). Приклади раннього використання короткої форми дієслів потенційної форми згадує і Судзукі Тайшьо (1994), наводячи приклади із романів Касаї Дзендзо (період Тайшьо):「これほど手入れしたその花の一つも見れずに追ひ立てられて行く...」(鈴木, 1994).

Існують різні теорії щодо поширення серединного усічення -*ра*- нукі котоба у сучасному вакамоного. Я. Кітахара (2004) пов'язує це явище з аналогією у відмінюванні дієслів 1-ї дієвідміни (додавання дієслівного суфіксу ~れる, 行く - 行かれる), коли мовці використовують ідентичні форми відмінювання, незважаючи на нормативні правила відмінювання дієслів (北原, 2004, ㇀㇀. 120-126). Також автор зазначає, що опущення морфеми -*ра*- сприймається мовцями як полегшення у вимові (там само ст. 126). З огляду на те, що дієслівний суфікс ~られる надає дієслову більшої довготи з відтінком повторюваності, а однією з особливостей вакамоного є мовна економія, опущення молоддю фрагмента -*ра*-морфеми потенціаліса -*ра*- підтверджує загальну тенденцію до скорочень у молодіжному соціолекті. Науковцями також висловлювалася думка про те, що створенню і поширенню у соціолекті таких ненормативних варіантів сприяло

поширене вивчення молоддю англійської мови, оскільки у граматиці англійської мови пасив і потенційна форма є двома окремими формами дієслів (井上史雄, 姫野昌子, 上野田鶴子, 2005, ㇿ. 15).

Як феномен сучасного вакамоного розглядає ненормативні скорочення серединні усічення "-*ra*- нукі котоба" Я. Кітахара. За його спостереженнями, використання у спілкуванні дієслів без 「ら」 зменшується з віком. Натомість, такі слова не завжди зникають із лексикону людей, що переходять в іншу вікову категорію, наприклад, такі дієслова, як 「見れる」, 「来られる」, використовують більше 20% людей похилого віку. У свою чергу, слід зазначити, що мотиваційні чинники щодо використання дієслів без 「ら」 не є однаковими для різних вікових груп мовців (北原, 2004, ㇿ. 121). Досліджуючи молодіжну мову у різних дискурсивних групах і узагальнюючи відповіді респондентів різного віку, Н. Ямагучі (2007) виявила, що представники старших поколінь (за 50) використовували серединні усічення -*ra*- нукі котоба, щоб спровокувати своїх батьків. Утім, опитування студентів в регіонах Кюсю і Кансай показало, що сучасна молодь сприймає утворення типу 「見られる」 не як потенційну форму дієслова, а як уніфіковану граматичну форму 「見れる」 (山口仲美, 2007, ㇿㇿ. 244–245). Це, у свою чергу, підтверджує висновок С. Кінсуї про те, що молодь сприймає серединні усічення "-*ra*- нукі котоба", як нову нормативну форму дієслова у потенціалісі (金水, 2003, ㇿ.61).

Підсвідоме використання молоддю граматикалізованого серединних усічень "-*ra*- нукі котоба" залежно від ситуації та співрозмовника, пояснюється його основними функціями, які суголосні з потрактованими А. Йонекавою (2006) функціями молодіжних соціолектів загалом як мови однодумців і ровесників; засобу розваги та стимулювання бесіди; вияву свободи від будь-яких мовних норм (米川明彦, 2009, ㇿㇿ.574–575).

Відповідно до норм стандартної мови форма "-*ra*- нукі котоба" є неправильною, але, незважаючи на це, нині її використовують люди різного віку і по всій території Японії зі змінами, які прогресують незалежно від вікової та соціальної належності мовців.

З погляду соціолінгвістики, мова є мінливою, тож серединне усічення "-*ra*- нукі котоба", можна розглядати як одну із сьогоденних змін мови. За твердженням Ф. Іноуе (1994), лексика, вживана молоддю сьогодні, може використовуватися або ж не використовуватися молодими людьми після їх переходу в іншу вікову категорію (井上史雄, 1994). Лексичні одиниці з вилученим фрагментом суфікса автор відносить до групи 「言語変化」 (gengohenka) "зміна мови", до якої належать "слова, утворені молодими людьми певного покоління, які в подальшому не стають так званими "мертвими словами", а відтворюються наступними поколіннями молоді; отже, цей пласт лексики не виходить з ужитку покоління творців при переході останніх до іншої вікової категорії". Це дає підстави стверджувати, що усічення "-*ra*- нукі котоба" є хорошим прикладом ситуації, яку слід розглядати не як "мовний безлад", а як "природну зміну мови" (宇佐美, 1997, 頁. 65).

Матеріал підрозділу дозволив дійти основного висновку про те, що поширення граматичного прийому випадання фрагмента -*ra*- дієслівного суфікса -*rare*-, що початково надавала дієслову більшої кількості мор із відтінком повторюваності, пояснюється загальною тенденцією до скорочень у молодіжному соціолекті, а також вивченням молоддю англійської мови, у якій пасив і потенційна форма є двома окремими формами дієслів. Стійкість та тривалість використання граматикалізованого серединного усічення "-*ra*- нукі котоба", що вживається носіями мови різного віку і функціонує на всій території Японії, дозволяє стверджувати, що вказану форму слід трактувати не як тимчасове явище, а як вияв тенденції до спрощення граматичної системи сучасної японської мови.

3.1.3 Ініціальна аббревіація "стиль KY" як гібридний спосіб скорочення у сучасній молодіжній мові Японії. Прагнення до максимальної компресії мовних засобів вакамоноґо призводить до появи максимально коротких за своїм об'ємом скорочень –ініціальних аббревіатур. Модель таких аббревіатур постає як скорочена словоформа, яка складається з початкових латинізованих літер повнозначних лексичних компонентів японських словосполучень. Продуктивність такого способу словотвору можна пояснити тим, що, завдяки суттєвій редукції форми вираження словосполучення, ініціальні аббревіатури набувають специфічної експресивності, використовуючись як засоби виразності і мовної гри.

У межах ініціальних аббревіатур розрізняють дві групи: 1) акроніми, утворені з наявних японських слів різних шарів лексики; 2) ініціальні аббревіатури, похідні від англійських запозичень. Наприклад:

1. Ініціальні аббревіатури утворені з наявних японських слів різних шарів лексики 頭字化 (kashirajika)

Абревіатури, утворені з початкових латинізованих букв слів японських словосполучень є унікальними для молодіжного словотвору і позначаються терміном "японська мова в стилі KY" 「KY 式日本語」 [KYshiki nihongo], усічений варіант "мова KY" 「KY 語」 [KYgo]. Абревіатура「KY」 [ke:wai], записана латиницею від японського фразеологізму 「空気が読めない」 [Ku:kiga Yomenai], означає "хтось не володіє ситуацією / не розуміє почуттів іншої людини", наприклад, 「彼が KY だ」 "він зовсім не володіє ситуацією" (北原保雄, 2008). У праці ідентифіковано також низку акронімів, похідних від KY, наприклад, 「KYB (=空気が読めないバカ)」 "дурень, ні в чому не розуміється"; 「KYD (=空気が読めないけど)」 "зовсім не розумію ситуацію, але); 「KYG (=空気が読めなくてゴメン)」 "вибачте, не зовсім розуміюсь у ситуації"; 「RKY (=リアルに空気が読めない)」 "хтось

абсолютно не володіє ситуацією"; 「KYKK (=空気読めないことに気が付かない)」 "хтось не усвідомлює свого нерозуміння ситуації".

Одиниця "KY" з'явилася на початку XXI століття і широко використовувалася в межах соціолекту школярів старших класів. У 2007 році, після відставки Кабінету Міністрів Шіндзо Абе, ЗМІ почали широко застосовувати цю аббревіатуру, критикуючи невдалу політику колишнього уряду, що призвело до масового використання нового слова і стало передумовою виникнення нового словотвірного явища у молодіжній мові (香川, 2012).

Важливим чинником зародження ініціальна аббревіація "стиль KY" у мові молоді вважають поширення Інтернету та мобільного спілкування. Утім, слід зазначити, що латинізовані акроніми не є словотвірної інновацією, породженою виключно вакамоного, на підтвердження чого можна навести численні приклади. Зокрема, у середині XX ст. моряками Імператорського флоту Японії використовувалася номінація「MMK」(Motete Motete Komaru) "бути надзвичайно популярним у протилежної статі, з відтінком самовихваляння, що викликає роздратування". Наступним прикладом може слугувати акронім「NHK」(Nihon Housou Kyu:kai) "японська національна телерадіокомпанія", який згодом у молодіжному середовищі через деаббревіацію набуває такого значення: 「NHK」→ (Nihon Nikikomori Kyu:kai). Попри існування акронімів за межами молодіжного мовлення, 「KY 式日本語」 цілком виправдано називати інноваційним словотвірним явищем молодіжних японських соціолектів.

За своєю унікальністю KY значно відрізняється від словотвірних процесів, як у молодіжному словотворі, так й у традиційних способах словотвору загальнонаціональної мови. Вважаємо, що саме цим зумовлена класифікація способів словотвору 「KY 語」 Я. Кітахари, інструментарієм якої постають одиниці вихідного матеріалу для скорочення (北原保雄, 2008, ㄝㄝ. 2-4) і на яку ми спиралися, виокремлюючи типи KY-акронімів.

1. *Синтагма 文節 (bunsezu)* (абревіатури записані латиницею із виразів як японського, так і англійського походження):

「ATM (=あんたタバコ持っとん)」 "ти маєш сигарети?"; 「AM (=後でまたね)」 "до зустрічі, пізніше"; 「DD (=誰でも大好き)」 "затятий фанат"; 「BIU (=僕の言うことに嘘はない)」 "в моїх словах немає брехні"; 「PSI (=パンツにシャツイン)」 "букв. сорочка, заправлена в штани "стиль чоловіків, старших за 40 років, що висміюється молоддю"; 「MK5 (=マジキレル5秒前)」 "бути трохи роздратованим"; 「ODD (=お前、大学どうする)」 "які твої плани щодо вступу до університету?"; 「KKY (=急に会話が止む)」 "різко перервати розмову"; 「KGY (=今日学校休み)」 "сьогодні в школі вихідний"; 「SN (=仕方ない)」 "нічого не поробиш"; 「MMH (=目を見て話さない；目を見て話す)」 "розмовляти, не дивлячись у вічі; розмовляти, дивлячись у вічі"; 「MM (=まじめんどくさい)」 "дійсно дратує";

2. *Слово 語 [go]* (абревіатури записані латиницею зі слів, близьких за значенням):

「KKM (=きまぐれ・きままに・まったりと)」 "до становлення повноліття проводити час безтурботно, безклопітно"; 「DTN (=だるい・つらい・ねむい)」 "кволий – стомлений – сонний"; 「KNH (=教科書・ノート・筆記用具)」 "підручники, зошити"; 「KME (=かっこいい・モテる・エロい)»; 「OBK (=オトコ・ブランド・金)」 "економічний бум".

3. *Частини слів, від яких нове слово є похідним*, тобто ініціальних абревіатури, утворені на основі наявних абревіатур;

「FM (=ふたまた)」 "намагання робити дві справи одночасно"; 「AKB (=秋葉原 (アキバ))」 "стиль Акіхабара"; 「DSI (=ださい)」 "грубий, некультурний,

неотесаний"; 「JK (=自動改札 (罪を憎んで、人を憎まず)); 「WH (=話題変更)」 "зміна теми розмови".

Аналіз трьох типів ініціальних абревіатур дозволяє дійти висновку про те, що при творенні ініціальних абревіатур КУ найбільш поширеним є усічення кінцевої частини вихідного компоненту. Коректність такого спостереження підтверджується поясненням причин частотності цієї особливості словотвору Харуо Кубодзоно. Науковець зазначає, що початкова частина вихідного компоненту містить найбільш значну інформацію, яка й дозволяє ідентифікувати усю твірну одиницю. Отже, опущення початкової частини ускладнюватиме відновлення вихідного слова. Натомість, у кінцевій частині компоненту змістовна інформація майже відсутня. Отже, її усічення суттєво не впливатиме на відтворення значення (窪園, 2002, 頁. 88).

Соціолектизми, які представляють "стиль КУ", є повноцінним ініціальними абревіатурами, тож у молодіжному мовленні вони, як і звичайні слова, виконують певні граматичні (синтаксичні) і семантичні функції, що проілюстровано наведеними прикладами їхнього використання у мовленні.

A: 特に誰が好きですか？ "Хто тобі найбільше подобається?"

B: まあ D D ですね。"Ну, мені подобаються всі". У цьому прикладі「DD」"подобаються всі" використовується як предикативний компонент, який, до того ж, пов'язаний з оцінними конотаціями.

У виразі, 「MY (=マジやる気) でがんばります。」 "Я збираюся зробити все, що в моїх силах", 「MY」 (серйозна мотивація) відіграє роль компонента колокації-модифікатора, який не лише конкретизує значення слова, але й надає йому емоційної конотації.

A: 「愛ってさ A T M だと思わない？」 "Чи не думаєш ти, що кохання може виводити з себе?"

B: 「そうだね、顔はカワイイのに何気に毒舌だったりするしね。」 "Так, буває зустрінеш дуже вродливу, але із гострим язиком."

Омонімічна аббревіатура 「ATM」 трапляється в нормативній японській мові, де вона функціонує на позначення банкомату. Натомість, у вакамоного така ж сама аббревіатура має зовсім інше значення: 「ATM (=あいつたまたまにむかつく)」 "він/вона мене інколи дратує", що є незрозумілою для сторонніх та старших людей і належить до характерних виразів "стилю KY. Цікавим є приклад аббревіатури, що складається з набору англійських лексем і записана латиницею: 「FMG (Father Money Get) (=あいつたまたまにむかつく)」 (отримувати гроші від батька). Варто зазначити, що вихідна одиниця відсутня в англійській мові.

Функціонування "стилю KY" як поширеного способу словотвору ми пояснюємо низкою чинників, а саме:

1. Можливістю висловлюватися завуальовано, згладжуючи грубощі. Наприклад, коли хтось хоче попередити товариша, що у нього стирчить волосинка з носа і тим самим не засмутити його, дуже зручним буде акронім з експресивною конотацією 「ND (=鼻毛出てる)」 "до сл. із носа стирчить волосся". У такий спосіб молодіжні акроніми функціонують як засоби реалізації стратегій негативної ввічливості із дотриманням максими тактовності (Leech, 1983), щоб зберегти "обличчя" співрозмовника.

2. Потребою обмінюватися інформацією за допомогою лексики, що розпізнається лише співрозмовником і є незрозумілою для "непосвячених". Використання унікальних виразів підкреслює групову належність, допомагає творенню товариських відносин у групі "своїх". Отже, такий чинник застосування стилю KY реалізує стратегію позитивної ввічливості, коли акронім є засобом конструювання групи «своїх» і відмежування від групи "чужих".

3. Прагненням виділитися з натовпу, тим самим демонструючи свою ідентичність, впевненість у собі і відмінність від інших, що притаманне молоді. Наприклад, серед школярок-старшокласниць поширеним є соціолект, що відповідає

саме цій віковій категорії: 「JK (=女子高生)」 "школярки-старшокласниці", у зміст якого дівчата вкладають позитивно-конотоване значення「JK = 自分たちを好んで、自分たちは特別だ」 "ми кращі, ми особливі" (北原保雄, 2008, へ. 6).

4. Потребою в оптимізації спілкування, можливістю насолоджуватися словесною грою, використовуючи спілкування як розвагу, з уживанням акронімів як словесної гри, засобу гумору і зацікавлення співрозмовника у бесіді.

Прикладами можуть слугувати такі аббревіатури, як:「3M (=マジでもう無理)」 "я дійсно більше не в силі..." на позначення складності у виконанні певних завдань: 「この暑いのに 10 キロ走れたって、そんなの 3M」 "пробігти 10 кілометрів при такій спеці, це не під силу"; 「PK (=パンツ食い込む)」 "букв. з'їсти штани, що позначає надмірне заняття якоюсь діяльністю": 「体育座り長くしていると P K しがちだよ」"будеш багато сидіти/займатися у спортзалі – «з'їси штани».

Серед вагомих причин виникнення ініціально аббревіації "стиль K Y" слід зазначити стрімкий розвиток технологій, що спричинив значні зміни як у світі в цілому, так і в японському суспільстві. З появою комп'ютерів японці під час набору тексту почали використовувати клавіатуру □-マ字 [romaji] "латиниця". Тож для молоді з її постійним прагненням до нового, пошуком шляхів відрізнитися це стало підставою для створення унікального способу словотвору. Листування в інтернеті за допомогою СМС, а також мобільних телефонів, де на маленькому екрані можна розмістити об'ємний аббревіатурний текст, стали невід'ємною частиною життя, що спричинило розвиток новотворів для економії часу написання, місця і коштів. Таку радикальність використання K Y молоддю Я. Кітахара влучно охарактеризував японською приказкою 「一石何鳥」 "Одним камінцем одразу вбити декількох птахів" (北原保雄, 2008, へ. 9).

Незважаючи на велику популярність ініціальних абревіатур "стилю К У" серед молоді, більшість із таких має дуже короткий термін використання і належить до групи швидкозмінних модних слів「一時流行語」(itijiryukougo), що пояснюється семантичною загадковістю цієї лексики і складністю у відновленні форми і значення твірних компонентів (桑本, 2014).

Як показує матеріал підрозділу, основними одиницями для творення ініціальних абревіатур у японському молодіжному соціолекті є синтагма, слово і раніше утворені абревіатури. Найпоширенішим способом словотвору акронімів КУ є усічення кінцевої частини вихідного компоненту, оскільки така частина є найменш інформативною у змістовому плані. Ініціальні абревіатури виконують у висловленнях певні синтаксичні і семантичні функції і набувають завдяки суттєвій редукції вихідної форми експресивних, оцінних і емотивних конотацій. Факторами високої продуктивності словотвору типу КУ 語 є можливість завдяки таким акронімам висловлюватись завуальовано, що корелює із максимою тактовності негативної ввічливості для збереження "обличчя" співрозмовника; криптофорність ініціальних абревіатур як маркера внутрішньогрупової ідентичності, що реалізує стратегію позитивної ввічливості конструювання групи "своїх"; прагнення продемонструвати власну ідентичність; оптимізація спілкування.

3.2 Афіксація як засіб розвитку конотативного значення в японській розмовній лексиці

Афіксальна деривація – це спосіб творення слів за допомогою афіксів. Типологічно японська мова є аглютинативною, що впливає на специфіку її афіксального словотворення, зокрема, на превалювання суфіксальних способів деривації над префіксальними. У сфері словотворення складні та похідні слова поширюються словотвірними формантами (Kageyama 1982; Namiki 2001; Shimada 2017).

У японській мові, на відміну від більшості мов світу, афіксальний спосіб словотвору поступається за частотністю продуктивним моделям скорочення, однак, разом з абревіатурами та англомовними запозиченнями, афіксальна деривація є одним із трьох способів молодіжних соціолектів і складає 43% (244 лексими) від загальної кількості таких засобів.

В "Енциклопедії досліджень японської мови" 「日本語学研究事典」 зазначено, що в нормативній японській мові афікси поділяються на префікси「接頭辞」(settoji), які стоять перед основою слова, і суфікси「接尾辞」(setsuoji), які стоять після основи. Щодо "інтерфіксів" 「接中辞」(setsuchyuji), вважається, що в японській мові їх не існує, але такі форманти ідентифіковані у молодіжному словотворі (日本語学研究辞典, 2007, ^.^165).

У сучасній молодіжній мові спостерігається використання афіксів як літературного стандарту (наприклад, дієслівний суфікс 「～する」(suru) прикметниковий суфікс 「～っぽい」(ppoi), іменникові 「～ちゃん」(chyan) та інші), так і низка афіксів, так і не характерних для нормативної японської мови або з нестандартним використанням (наприклад, дієслівна суфіксація "-ру-котоба" (米川明彦, 2019, ^.^638-640).

Завдяки використанню афіксів у молодіжному словотворі досягаються експресивність і емотивність молодіжного мовлення, що, як неодноразово зазначалося лінгвістами, є однією з характерних особливостей молодіжних соціолектів (Береговська, 1996; Іноуе, 1994; Ставицька, 2005; Йонекава, 2009 та інші).

Спираючись на класифікацію продуктивних для молодіжного словотвору словотвірних афіксів, запропоновану А. Йонекавою (米川明彦, 2009) визначимо і проаналізуємо ідентифіковані у праці типи афіксації.

3.2.1 Дієслівна суфіксація: "-ру-котоба" 「ることば」, суфіксоїди -суру 「～する」 та -цуку 「～つく」. У мові молоді постійно створюються нові дієслова, частина з яких є тимчасовими, а частина з часом поповнює загальнонаціональну мову. За результатами нашого аналізу, одним із найпродуктивніших способів словотвору сучасному вакамоноґо є дієслівна суфіксація "-ру-котоба" 「ることば」 (RU kotoba) (букв. "слова на РУ", що набула широкого вжитку у мові молоді з 1980-х років). За спостереженнями японських лінгвістів (米川 (2009), 窪 蘭 (2002), 鄭 香 蘭 (2008), 堀 尾 (2014; 2022), дієслівний суфікс "-ру-котоба" є найуживанішим дериваційним суфіксом у молодіжному словотворі й одним із репрезентантів сучасного "вакамоноґо".

Важливо зазначити, що у нормативній мові суфікс "-ру-котоба" 「～る」 (ru) є формотворчим, натомість, у молодіжному словотворі функціонує як словотвірний суфікс, за допомогою якого утворюються нові дієслова через приєднання дериваційного елемента до субстантивної частини мови (іменника, займенника тощо). Такий афікс маркує належність похідних слів до дієслів 1-ї групи дієвідмінювання у стандартній японській мові, оскільки при утворенні словоформи дієслова на -ру- корінь залишається незмінним. Такі дієслова ілюструють зміни в системі 「言語変化」 (gengohenka) (堀江佳以, 2022, ぺ. 23). Наприклад, 「ヤフる」 (yafuru) від Yahoo (пошукова система), відмінюється як 「ヤフります, ヤフらない, ヤフれば, ヤフろう」. Поза тим, до першої дієвідміни належить більша частина дієслів японської мови, тож молодим людям не потрібно замислюватися над відмінюванням новостворених дієслів (飯野 公一, 杉田 洋, 恩村 由香子, 森吉 直子, 2003). Завдяки цьому вказана форма є надзвичайно поширеною у молодіжному мовленні та використовується майже всіма молодіжними соціальними групами.

У реченні за своєю синтаксичною роллю дієслова на "-*pu*-" 「*ることば*」 постають присудками і є носіями предикативності, наприклад, 「*ウイキル*」 (*wikiru*) "подивитися у Вікіпедії" 「*分からなかったらウイキってよう*」 "Якщо не знаєш, подивися у Вікіпедії."

Дані, отримані в результаті здійсненого аналізу, дозволяють стверджувати, що основою для творення молодіжної лексики за допомогою суфіксу 「*～る*」 слугують слова з усіх шарів японської лексики – запозичені слова, власне японські слова і китаїзми.

1) запозичення (外来語) –*ググる* (*guguru*) "вести пошук в Google", напр., 「先生にレポートググってコピペしただけのバレたし」 --"Учитель викрив списування/копіювання з Google; 「*デコる*」 (*dekoru*) "прикрашати, уквітчати, декорувати" від англійського (*decoration*), напр., 「*ケイタイデコったわー*」 (досл. пер.) "декорувати мобілку"; 「*オケる* (*カラオケ*)」 (*okeru*) "піти поспівати в караоке", 「*ういる*」 (*uiru*) (*англ. will*), 「*コピる*」 (*kopiru*) (*англ. copy*) "копіювати", 「*テクる*」 (*tekuru*) (*англ. technique*) "демонструвати майстерність", 「*タクる*」 [*takuru*] (*англ. taxi*) "їхати на таксі", *ダブる* (*daburu*) (*англ. double*) "подвоювати", 「*パニクる*」 (*panikuru*) (*англ. panic*) "панікувати", 「*ミスる*」 (*misuru*) (*англ. miss*) "помилятися", 「*マクる*」 (*makuru*) (*Macdonald's*) "піти в Макдональдс";

2) власне японські слова (和語) – 「*ごちる*」 (*gochiru*) від японського 「*ごちそうする*」 – "пригощатися"; 「*神る*」 (*kamiru*) на позначення "бути приголомшливим/наділеним надлюдськими здібностями або зовнішністю", що є результатом метафоричного переносу властивостей Бога на людину;

міжмовним синонімом з української до цього слова є "поцілований Богом" 「神が
 かつている」; 「イモる」 (imoru) - в японському молодіжному соціолекті походить
 від слова 「芋」 (imo), яке означає "картопля". У контексті соціальних мереж
 та онлайн-платформ 「イモる」 може означати, що якась особа раптово стає
 популярною або відомою через певну подію, відео або пост. Асоціація з картоплею
 (imo), яка виростає в землі; 「オタる」 (otaru) походить від слова 「お宅」 (otaku),
 яке спочатку вказувало на " відданого фаната", зазвичай фаната аніме, манги,
 відеоігор або інших поп-культурних явищ. Соціолектизм 「オタる」 (otaru)
 як дієслово вказує на дію або стан фанатизму; 「しゃしゃる」 (shyashyaru) походить
 від словосполучення 「しゃしゃり出る」 (shyashyari deru), і має декілька значень:
 "втручатися або починати щось робити навмисно та активно, виступаючи
 на перший план, перебираючи на себе всю увагу"; "нав'язувати власний погляд
 або інтереси іншим людям".

3) китаїзми (漢語) – 「散歩る」 (sanporu) "прогулюватися", 「拒否る」
 (kyohiru) "відмовлятися, відхиляти угоду"; 「キヨドる (挙動)」 (kyodoru) "вказує
 на стан хвилювання, нервозності або неспокою в певній ситуації"; 「詐欺る」
 (sawaru) в японській мові походить від слова 「詐欺」 (sagi), що означає
 "шахрайство, обман". Коли використовується дієслово 「詐欺る」 (sawaru), то мова
 йдеться про дію обману або шахрайства.

Нижче детальніше розглянемо всі різновиди 「ることば」, а саме поєднання
 слів/усічень різних частини мови та слів різних категорій з 「～る」 (~ru), тобто
 творення нових дієслів від різних класів японської лексики.

На відміну від нормативної японської мови, де діють морфологічні обмеження щодо поєднання кореневих морфем з дериваційними елементами, у молодіжному словотворі такі правила відсутні. Визначення типів творення нових дієслів у формі на "-ру-" спирається у праці на класифікацію варіантів словозміни у сучасному вакамоноґо, розроблену К. Хоріо (堀尾佳以, 2015).

1. від усічених дієслів 動詞 (の省略) – 「コクる」 (kokuru) усічене дієслово 「告白する」 (kokuhakusuru) "зізнаватися в симпатії, коханні"; 「しくる」 (sikuru) від 「しくじる」 (sikujiuru) – "зазнати поразки, невезіння"; 「欠る」 (kezuru) від японського 「欠ける」 "отримати незадовільну оцінку"; 「ツボる (壺)」 (zuboru) – "давитися зі сміху".

2. від запозичень 借用語 – 「リムる」 (rimuru), усічене запозичення 「リムーブ」 (remove) використовують у значенні "перервати контакт, відмовитися від дружби, від акаунту у соцмережах". У 2020 році це слово посідало 3-є місце серед найуживаніших молодіжних соціолектизмів; 「ディスる」 (disuru) – "критикувати, погано про когось відгукуватися" (від. англ. сленгового *diss*); 「チキる」 (chikiru) – "мати страх перед кимось/чимось, тремтіти від страху, боятися" (від англ. *chicken*); 「タピる」 (tapiru) – "пити коктейль з тапіокою" (у 2019 році це дієслово посідало 3-є місце у молодіжному соціолекті за частотністю свого вживання).

3. від іменників 名詞: 「事故る」 (jikoru) – "спричинити аварію"; 「皮肉る」 (hinikuru) – "іронізувати, кепкувати"; 「グチる」 (gutchiru) – "скиглити, плакатися, скаржитися, бідкатися"; 「黄昏る」 (tasogareru) – "бути розгубленим, незібраним від втоми"; 「カメる (亀)」 (kameru) – "зволікати, запізнюватися, не квапитися, бути "загальмованим", тугодумом"; 「チクる」 (chikuru) – "доносити, ябедничати"; 「ブタる」 (butaru) – "потовстіти".

4. від предикативних прикметників 形容詞 – 「ほそる」 (hosoru) – худнути, дотримуватися дієти, 「かめる」 (kameru) "повільний, незгарбний", 「まざる」 (mazuru) – "зазнати невдачі, потрапити в неприємну ситуацію"; 「工口る」 (erogu) може використовуватися, наприклад, для опису сексуальної поведінки, виразу власної сексуальності;

5. від власних назв 固有名詞: 「デ二る」 (deniru) – "іти в сімейний ресторан "Denny's"; 「コカる」 (kokaru) – "пити Coca Cola"; 「ドナる」 (donaru) – "іти в Макдональдс"; 「アサヒる」 (asahiru) – каламбур від назви газети 「朝日新聞」, що означає "фабрикувати, фальсифікувати факти". Дієслово було створено для того, щоб висміяти газету "Асахі шінбун", яку підозрювали у фабрикації статей.

6. від ономаі 擬音語:

「パクる」 (pakuru) – привласнювати чужі ідеї, думки від ぱくぱく "хапати повітря ротом", 「ウダる」 (udaru) – "постійно говорити про щось безглузде або неважливе", 「ゴチャる」 (gochyaru) – робити безлад, непорядок, плутанину, рейвах (ごちゃごちゃ); 「グダる」 (gudaru) – робити щось марно, безрезультатно, марно витратити час. В Інтернет-спілкуванні таку лексему часто використовують у формі "gudaguda" (グダグダ); 「ピヨる」 (piyoru) – термін, який використовують у відеоіграх і аніме для опису стану нездатності персонажу рухатися через збентеження, замішання, зніяковіття.

7. діалектизми 方言 – 「いきる」 (ikiru) від Кансайського діалекту 「意気がる」 "набрати гарної форми, бути активним, спроможним". Із поширенням соціальних мереж цедієслово вийшло за межі регіону і набуло широкого вжитку у мові молоді, але з протилежним значенням: в інтернет-сленгу та у повсякденному

мовленні значення лексеми набуло негативних конотацій, виражаючи сумнів у спроможності;

8. *жаргонізм* 隠語 – 「ガチる」 (gachiru) "робити щось із натхненням, докладати максимум зусиль", походить від「がちんこ」, що у жаргоні бійців сумо означає серйозний, важливий бій.

З огляду на здійснений аналіз можна дійти висновку, що усічена субстантивна частина (корінь) складається з двох мор (рідше – з трьох мор), при цьому скорочується здебільшого фінальна частина основи. Отже, особливістю дієслівної суфіксації "-ру- котоба" є тенденція до триморфемних слів (винятки – чотири мори), що дає можливість інноваційну словотворчу модель "2 мори + る" (виняток "3 мори + る").

Функціонування у сучасному вакамоного великої кількості 「ることば」, сприймається його носіями як "символ" виразності, що втілює принцип мовної економії: "чим коротша тривалість звучання, тим вища виразність" (木通隆行, 2003). З огляду на те, що характеристиками мови молоді є "відхилення від норми", "гра слів", закономірним є той факт, що творення дієслів за допомогою суфіксу 「～る」 займає провідну позицію з погляду простоти використання у словотворі та подальшого поширення. Цілком виправданою є думка К. Хоріо щодо унікальності дієслівної суфіксації "-ру- котоба" як окремого способу молодіжного словотвору. Як стверджує науковець, на це вказує чимала кількість дієслівних дериватів на "-ру-", новоутворених через дериваційний суфікс 「～る」. Не менш важливим є також те, що завдяки молодіжному соціолекту вироблені певні правила творення 「ることば」, які розширюють можливості японських дієслів (堀尾佳以, 2008).

Вербальний суфікс *-суру* 「～する」 (suru)

У дослідженнях японського словотворення використанню дієслова "*-суру*" 「する」 (suru) як словотвірного форманта приділяється значна увага науковців Ito (2002), Kageyama (1988), Kageyama (1999), Shibatani (1988), Sugioka (2002), які пояснюють, у який спосіб, поєднуючись із запозиченими і питомими одиницями у японській мові, такий суфікс створює певні типи дієслів, як перехідних, так і неперехідних.

Спосіб творення слів з використання самостійного дієслова 「～する」 (~suru) як словотвірного суфікса є одним із найбільш продуктивних у сучасному вакамоного. На відміну від нормативної мови, 「～する」 приєднується не тільки до іменників, в тому числі до тих, які зазвичай не є твірними у японській мові, а й до інших морфологічних класів японської лексики, що дозволяє створювати дієслова-новотвори (北原, 2003, 356-358).

Завдяки дієслівній транспозиції, слова, що належать до різних частин мов, набувають категорійного значення дієслова, із різними семантичними класами дериватів: дієслова емотивно-оцінного ставлення, почуттів, способу життя, соціальних або особистісних взаємин, що, у свою чергу, категоризуються на різні лексико-семантичні розряди.

Наприклад, 「アタックする」 (atakku suru) (від англ. *attack*) – "зізнаватися у почуттях, освідчуватися у коханні"; 「ゴールインする」 (gouruin suru) (від англ. *goal in*) – "досягати мети"; 「フィットする」 (fitto suru) (від англ. *fit*) – "пасувати до чогось (до статури тощо)"; 「お嫁さんする」 (oka:san suru) – "бути заміжньою"; 「主婦する」 (syufu suru) "бути домогосподаркою, вести домашнє господарство (про жінок)"; 「孝行息子する」 (koukou musuko suru) – "виконувати обов'язки сина"; 「受験生する」

(jyukensei suru) – "здавати іспити"; 「OL する」 (OL suru) – "працювати в офісі (про молодих жінок)"; 「青春する」 (seisyun suru) – "бути молодим, юним, повним надій".

Отже, лексичне поєднання запозичених і питомих одиниць з 「～する」 у молодіжному соціолекті японської мови створює не лише особливу модель вербалізації, завдяки якій з'являються нові і зручні у вживанні здебільшого відіменникові дієслова, але й нові фразеологічні сполучення.

Вербальний суфікс -цуку 「～つく」 (tsuku)

Унікальним для молодіжного словотвору є дієслівний суфікс "-цуку" 「～つく」 (tsuku), який приєднується здебільшого до скорочених одиниць оноματοпеїчної лексики і додає новому значенню негативно-оцінних конотацій. Соціолектні дієслова у формі на 「つく」 молодь використовує для вираження негативних емоцій, спрямованих на людину, поведінка якої піддається критиці, висміюванню, доріканням.

Наприклад, 「ぐずつく」 (guzutsuku) – "бути егоїстичним до батьків"; 「にやつく」 (niyatsuku) – "самовдоволено посміхатися"; 「いらつく」 (iratsuku) – "дратуватися, нервувати через чийсь вчинки, що виводять із терпіння"; 「ぐらつく」 (guratsuku) – "викликати збентеження, замішання, нестабільність, невірноваженість"; 「ばたつく」 (batatsuku) вказує на дію або стан "плескання" і може в різних контекстах мати кілька можливих значень: 「心臓がばたつく」 (shinzō ga batatsuku) вказує на те, що серце б'ється нерівномірно через страх або збудження; 「びくつく」 (bikutsuku) – "жахатися, страхатися, боятися"; 「べたつく」 (betatsuku) – "нав'язувати (змушувати кого-небудь робити щось усупереч бажанню)".

Отже, компонентний аналіз дієслів, утворених за допомогою суфікса 「～つく」 (tsuku), дозволяє розподілити всі ідентифіковані деривати на 2 лексико-семантичні групи дієслів: дієслова емоційного стану і дієслова ставлення, які, у свою чергу, диференціюються на такі розряди, як дієслова соціальних 「べたつく」 (betatsuku) і особистісних 「ぐずつく」 (gudsutsuku) взаємин.

У моделях негативної ономапопеї суфікс 「～つく」 характеризується високою продуктивністю, що пояснюється простими правилами його приєднання до кореня та значним емотивно-експресивним потенціалом новостворених дієслів. Зокрема, лексема 「オラオラする」 (oraorasuru) ; 「オラる」 [oraru] використовується у значенні "поводитися зверхньо, пихато, самовпевнено", що, залежно від контексту мовлення, може асоціюватися як із негативними, так і з позитивними оцінними конотаціями; 「オラつく」 (oratsuku) – позначає зарозумілу, агресивну, безпринципну й нешанобливу у ставленні до інших поведінку людини. На відміну від オラる, модель 「～つく」 використовують виключно у ситуації, коли поведінка людини піддається критиці, доріканню, висміюванню тощо.

3.2.2 Прикметникова суфіксація: традиційні та нові форманти.

За морфологічними та синтаксичними ознаками японські прикметники поділяють на три підкласи:

1) предикативні прикметники 「い形容詞」 (ikei youshi), які за своєю синтаксичною функцією постають присудками, що закінчуються на 「い」(i) та функціонують у формі присубстантивного означення;

2) напівпредикативні прикметники 「な形容詞」 (nakei youshi), які є частиною складного присудку у формі присубстантивного означення,

що закінчуються на дефіс на 「な」 (na). Прикметники цього класу відзначаються високою продуктивністю, оскільки значна частина таких слів походить від китайських або запозичених лексем;

3) непередикативні прикметники 「連体詞」 (rentaishi), які не виконують синтаксичної ролі присудку або його частини і є невідмінюваними (Nishiyama, 1999, pp. 183–222).

У стандартній японській мові передикативні та напівпередикативні прикметники мають чіткі правила відмінювання. Однак, молодь, нехтуючи правилами, при творенні нових прикметників застосовує прийоми, які полягають у заміні відсіченого кінцевого елемента різних частин мови (здебільшого іменника або дієслова) новим компонентом, що є більш екзотичним і не характерним для нормативної мови (堀尾佳以, 2015 ^{.31}).

Аналіз фактичного матеріалу показав, що поширеними для творення прикметників у мові японської молоді є як власне японські твірні слова, так і лексеми, що походять із англійської або китайської мов. У результаті можуть утворюватися такі змішані ад'єктивні лексичні одиниці, що сформовані злиттям власне японського слова, китаїзму або елемента, запозиченого з англійської 「～い；～っぽい；～な/の；～げ；～系；～チック；～フル；～レス тощо」.

Розглянемо виокремлені у дослідженні словотвірні суфікси, що вживаються у молодіжному соціолекті, з огляду на їхні морфологічні і деривативні властивості, емотивно-оцінні конотації і джерела походження твірних слів.

Прикметниковий суфікс 「い」 (i) у молодіжному соціолекті виконує словотворчу функцію, надаючи слову нового значення або переводячи його в іншу частину мови. Такий суфікс не відповідає наявних у японській мові правилам словозміни прикметників. Також варто зазначити, що у нормативній мові 「～い」 не виконує словотворчої функції. Усі зазначені функціональні властивості зумовлюють відмінність новостворених молодіжних прикметників

від "традиційних", що підтверджується, зокрема, спостереженнями К. Хоріо (堀江佳以, 2022).

Молодіжний словотвірний суфікс 「～い」 є продуктивним і приєднується до слів усіх шарів японської лексики, із превалюванням китайських або запозичених з інших твірних основ. Відмінною морфологічною ознакою нових молодіжних прикметників є саме їхній спосіб творення, при якому майже всі слова або вирази піддаються скороченню з подальшим додаванням молодіжного словотвірного суфіксу 「～い」.

Наведемо приклади поєднання запозиченого елемента та власне японського い: 「ナウい」 (nauī) – соціолектна одиниця, яка в перекладі означає "сучасний, модний". Прикметник утворений шляхом поєднання англійського слова [now] та словотворчого прикметникового форманта 「～い」. У такий самий спосіб утворені похідні одиниці, що використовуються як синонімічні до наведеного прикметника: 今い (imai), ニューい (newī); 「チルい」 (chirui) (від англ. chill out) на позначення "розслаблений (про стан душі), спокій, хороший (про настрої)". Цей новотвір визнаний, за дослідженням словника "Сансейдо" 「三省堂」, як найпоширенішою соціолектна одиниця 2021 р. (三省堂, 2021). 「エモい」 (emoī) – використовують у значенні різних невиразних емоцій (хвилювання, самотність, ностальгія, враження, кохання, сум тощо). За даними словника "Сансейдо" у номінації "Нові слова року" 2016 року エモい посіло 2-е місце в рейтингу широковживаних вакамоного у повсякденному житті японської молоді (三省堂, 2016). У результаті 「エモい」 майже витіснило з ужитку носіїв мови таку історично усталену синонімічну одиницю на позначення невиразних емоцій, як 「やばい」 [yabai]. Серед чинників, що зумовили вибір носіями

соціолектного варіанту замість нормативного можна зазначити такі: більш широкий семантичний обсяг новоствореної одиниці: 「工毛い」 виражає різноманітний спектр емоцій, як негативних, так і позитивних, особливо спокійних, у той час як витіснений усталений варіант 「やばい」 використовується на позначення здебільшого негативних емоцій; мелозвучність та іноземне походження, що надає слову більшої експресивності; 「プロい」 (puroi) (від англ. professional) – "який є професіоналом своєї справи"; 「テクい」 (tekui) (від англ. technical) – "майстерний, вправний, спритний", синонім 「上手だ」 (jyoudsuda); 「グロい」 (guroi) – "жахливий, моторошний, огидний, химерний" (вживається для опису предметів/явищ, на яких зображено кров, внутрішні органи та інші страхітливі речі). Прикметник, утворений шляхом скорочення англійського запозичення 「グロテスク」 (grotesque) та додавання 「～い」, є частотним у використанні молоддю, що є фанатами аніме та манги.

Наступна група дериватів, ідентифікованих на основі аналізу матеріалу, утворюється способом *поєднанням власне японського слова або китаїзму та японського い*. Наприклад: 「ばらい」 (barai) – "краса приваблива про дівчину", що утворюється поєднанням іменника 「ばら」 (bara) "троянда" з прикметниковим суфіксом 「～い」; 「ちゃらい」 (chyarai) – "грайливий, кокетний, чепуристий". Таке слово є похідним від скороченого редуплікативного прислівника 「ちゃらちゃら」 (chyarachyara), до якого додається афікс 「～い」; 「いもい」 (imoï) використовується на позначення людей, які не мають відчуття стилю, провінціалів (від 「いも」 "картопля"). На початку епохи Хейсей також використовувався у значенні "відстій, некрутий, не дуже"; 「謎い」 (nazoï) означає "незрозумілий і утворений

шляхом додавання 「～い」 до іменника「謎」 (nazo) "загадка". У соціолекті використовується у комунікативних ситуаціях непорозуміння, коли мовець не розуміє, про що йому говорять; 「キモい」 (kimoī) – "неприємний", що є скороченням від словосполучення 「気持ちが悪い」 (kimochi ga warui) і використовується для вираження огиди.

Здійснений аналіз дозволяє класифікувати творення молодіжних соціолектів за допомогою прикметникового суфіксу на 3 групи за типом скорочення:

1. Просте скорочення, коли твірна лексична одиниця 「和語, 漢語, 外来語」 скорочується із шести-п'яти мор до трьох. У наведених вище моделях словотвору такий тип здебільшого відповідає першій групі похідних одиниць, утворених поєднанням запозиченого елемента та власне японського い. Такий тип скорочення можна проілюструвати соціалектними словами 「ナウい」 (nauī), 「チルい」 (chirui), 「エモい」 (emoī), 「プロい」 (puroi), 「テクい」 (tekui), 「グロい」 (guroi).

2. Відсутність скорочення, із додаванням прикметникового суфіксу 「～い」 до твірних слів 「和語, 漢語, 外来語」. Репрезентантами такого типу є здебільшого одиниці другої із виокремлених груп, що утворені поєднанням питомого японського слова або китаїзму та японського い: 「ばらい」 (barai); 「ちゃらい」 (chyarai); 「いもい」 (imoī); 「謎い」 (nazoi).

3. Скорочення складних слів/ висловів:

1) 「略語 + い (2 мори) + 略語 + い (2 мори)」;

2) 「略語 + い (2 мори) + 略語 + い (2 мори)」;

3) 「略語+略語 + い (2 мори)」。 Наприклад, 「エロかつこいい」 (erukakkoī) – "сексуально привабливий"; 「キモかわいい」 (kimokawaii) – словоскладання

скороченого виразу 「気持ち悪い」 "моторошний" і слова 「可愛い」 "милий" на позначення стану, коли огидно, моторошно і в той же час мило. (такий стан називають моторошно милим). 「かちよもい」 (kacyomoi) – скорочення від композита 「か(なり) + ちよ(う) + (き)もい」 "надзвичайно огидно".

Функціонування в молодіжному мовленні слів, створених поєднанням скорочень і афіксів створює несподіваний ефект і викликає емоційно-оцінну реакцію.

Серед інших продуктивних суфіксів у творенні японського молодіжного соціолекту у праці виокремлені такі словотвірні форманти, як суфікси 「～げ, ～つぱい」, суфікси ступеню 「～フル」 (furu) і 「～レス」 (resu).

Проаналізуємо зазначені форманти з огляду на їхнє граматичне і конотативне значення.

Суфікс 「～げ」 використовують при творенні прикметників із значенням "щось є тим, чим здається". Незважаючи на те, що прикметники, утворені за допомогою суфікса, передають ознаки, асоційовані з раціоналізацією і об'єктивною оцінкою стану справ (за зовнішніми характеристиками), такий суфікс водночас додає похідним словам емотивно-оцінних конотацій. Суфікс 「～げ」 не притаманний нормативній японській мові і за своїм значенням є синонімічним граматичному 「らしく見える」 "виглядати, здаватися як...". Наприклад: 「悲しげ」 "який здається сумним, засмученим, скорботним"; 「いわくありげ」 "здається, йому є, що сказати"; 「心配げ」 "який здається стривоженим, неспокійним, бентежним"; 「楽しげ」 "який здається радісним, веселим"; 「美しげ」 "який здається вправним, майстерним, умілим / смачним, апетитним"; 「寂しげ」 "який здається дуже самотнім" 「食べたいげ」 "який здається дуже голодним"; 「言いたいげ」 "який, здається, хоче щось сказати".

Словотвірний суфікс 「～っぽい」 у стандартній японській мові вказує на ступінь інтенсивності прикметника, натомість, у молодіжних соціолектах використовується виключно як ознака схожості з певним предметом, здебільшого з негативною конотацією. Наприклад: 「水っぽい (つべ) 」 (mizuppoi) – "яка зовні або манерами схожа на офіціантку з бару (про дівчину)". Наведена лексема утворена на основі асоціації з виразом 「水商売」 "робота в нічних закладах"; 「芋っぽい」 (imorpoi) "який поводить як селюк, провінціал"; 「遠慮っぽい」 (enryuorpoi) – "занадто стриманий, ані риба, ані м'ясо"; 「Hっぽい」 (Echippoi) – "сексуально стурбований". Синонімічним суфіксу 「～っぽい」 (~ppoi) є традиційний суфікс 「～くさい」 (~kusai). Оскільки 「～くさい」 є прикметником, то додавання його до інших частин слова змінює нове слово на прикметник. Основною функцією 「～くさい」 у молодіжному словотворі є підсилення негативно-оцінних конотацій. Наприклад, 「忘れたっぽい」 (wasuretapoi) "який, здається, забув" з використанням суфіксу 「～くさい」 набуває форми 「忘れたくさい」 (wasuretakusai) із значенням посиленого бажання забути чи відокремитися від чогось, що викликає негативні емоції чи спогади.

Окрім власне японських одиниць, молодь послуговується й запозиченими твірними суфіксами. Найбільш продуктивним серед запозичених суфіксів у молодіжному словотворі є 「～チック」 (chikku) (від англ. -tic), який можна співвіднести з японським 「～的」 (teki). Такий словотвірний формант приєднується до основи або кореня одиниць всіх шарів японської лексики і несе оцінне навантаження, утворюючи напівпредикативні прикметники.

Матеріал аналізу показав, що найпоширенішими способами твореннями молодіжного соціолекту із використанням суфіксу 「～チック」 є:

1) поєднання власне японського елемента та запозиченого суфікса: 「乙女チック」 (otomechikku) на позначення дівчини, яка виглядає як діва і має виражені риси жіночності;

2) поєднання китаїзму із запозиченим суфіксом: 「変チック」 (henchikku) у значенні "дивний, дивакуватий"; 「漫画チック」 (mangachikku) – означає "схожий на мангу". Використовується, щоб описати ситуації, предмети або стилізацію, які нагадують стиль зображення та оповідання, типовий для японських манг, тобто щось, що виглядає як з манги чи коміксу.

3) поєднання запозиченого елемента та запозиченого суфікса: 「アニメチック」 (animechikku) "анімешний"; 「ロマンチック」 (romanchikku) "романтичний"; У твірному слові поєднується запозичений суфікс із англіцизмом; 「SFチック」 (sfchiku) (від англ. science fiction) "фантастичний, утопічний, вигаданий".

Окрім 「～チック」, у своєму словотворі молодь використовує також запозичені суфікси ступеню 「～フル」 (furu) (від англ. full) і 「～レス」 (resu) (від англ. less), які підсилюють наявність або відсутність певних якостей: Наприклад, 「パワフル」 (rawafuru) – "енергійний, могутній"; 「ハートフル」 (hattofuru) – "переповнений добротою та любов'ю, використовується для опису сердечного посилення, сердечної підтримки, сердечної історії тощо"; 「元気レス」 (genkiresu) – "млявий, безпристрасний, неактивний, втомлений".

Окрім позначення певної ознаки із посиленням її інтенсивності, в японському молодіжному соціолекті продуктивними є суфікси, що виражають інших спектр значень – стану, родо-видової (гіпо-гіперонімічної приналежності).

Суфікс -теру 「てる」 (teru) приєднується до іменної частини дієслів або ж до іменників і виражає станк в рамках поширеної серед японської молоді

словотвору "терутеру котоба" 「てるてる言葉」 (teruteru kotoba) – із творенням лексичних одиниць за допомогою приєднання суфіксу 「～てる」 (~teru) до іменників. За своєю граматичною формою похідні одиниці є дієсловами, але за атрибутивними ознаками і синтаксичною функцією корелюють з прикметниками. Наприклад, 「ごりってる」 (goritteru) від 「ゴリラ」 (gorira) "горила", що набуває значення "негарний, схожий на мавпу"; 「きよどってる」 (kyodotteru) "підозрілий про поведінку" від 「拳動」 (kyodou) "манера поведінки"; 「ビヨってる」 (biyotteru) "збентежений, розгублений" від 「ビヨコ」 (biyoko) "курча".

Метафорично вмотивований суфікс 「～てる」 надає похідному слову експресивно-конотативного значення, оскільки створює певний образ, що, у свою чергу, оптимізує комунікацію, прискорює темп розмови, оскільки образні висловлювання не потребують додаткової експлікації стану речей, відчуттів тощо. Наприклад, 「土ってる」 (tsuchitteru) від 「土」 (tsuchi) "земля" використовують у значенні "який виглядає непривабливим без косметики"; 「オニってる」 (onitteru) – "жахливий" від 鬼 (oni) "чорт, біс".

Суфікс китайського походження 「～系」 приєднується, як правило, до кангових іменників та позначає належність до певної системи, групи, роду тощо. Молодь, якій притаманні порушення будь-яких традицій, створює нові, некоректні з погляду традиційного словотвору соціолектні одиниці, приєднуючи 「～系」 до слів / елементів слів різних класів та шарів японської лексики.

Наведемо характерні приклади соціолектизмів, утворених за допомогою 「～系」, що репрезентує видовий зв'язок номінацій-новотворів із родовими поняттями. 「原宿系」 (harajyukukei) позначає належність до стиль Харадзюку,

особливістю якого є старий або перешитий одяг; 「かわいい系」 (kawaiikei) "яка має дитяче кругле миловидне обличчя, що випромінює спокій та дружелюбність". Така номінація імплікує зв'язок образу дівчини зі "стилем няшності" або "милої стилізації". Це модний стиль, який акцентує на милих та чарівних елементах в одязі, макіяжі, аксесуарах та навіть в образі поведінки. Стиль 「かわいい系」 популярний серед молоді і часто включає яскраві кольори, милі малюнки, м'які форми та інші елементи, щоб створити чарівний і привабливий вигляд; 「ありえない系」 (arienaikēi) "неймовірний, неосяжний про стиль або образ"; 「乙女系」 (otomekēi) "яка належить до дівчачої субкультури Отоме (про дівчинку)". Нині терміном 「乙女系」 позначають жіночі романи, мангу, аніме романтичного жанру; 「ロルキャベツ系」 (ro:rukyabetsukei) – "який зовні виглядає спокійним але в середині кипить агресією". Така номінація імплікує зв'язок позначеної людини з певною психотипною категорією.

З погляду прагматики мовлення одиниці цієї групи функціонують як засоби пом'якшення актів, загрозливих для "обличчя" інтракванта.

У цьому зв'язку, Ямагучі Накамі, називаючи такі новотвори неграматичними "квазі-суфіксами", пов'язує їх широке використання з психологією молодих людей. На думку вченого, молодь є вразливою, тож евфемізує свої висловлювання, утримуючись від особистісних нападів на іншу людину 山口中味, 2007, 頁. 138).

Окрім 「～系」, у мові молоді можна зустріти і інші вирази з квазі-суфіксами: 「おうち帰りたい病」 – "який тужить за домівкою"; 「イチゴは先に食べる派」 (itigohasakinitaberuha) – "який залишає приємний після смак.

Отже, продуктивними в японському молодіжному соціолекті є суфікси на позначення стану і родо-видової належності, що сприяють створенню похідною одиницею певного образу, виражаючи експресивні конотації, функціонують як евфемістичні засоби пом'якшення негативного ефекту для "обличчя" комунікантив.

3.2.3 Іменникова суфіксація за допомогою питомих та запозичених формантів. У японських молодіжних соціолектах досить розвинений словотвір іменників. Соціолектні суфіксальні іменники можуть бути мотивовані дієсловами, прикметниками, іменниками, в деяких випадках є іншими частинами мови.

Іменниковий суфікс *-sa* 「～さ」 з граматичною функцією перетворення інших частин мови в іменники є продуктивним способом поповнення словникового складу молодіжного соціолекту. Традиційно суфікс 「～さ」 використовують з прикметниками в атрибутивній та предикативній формах як афікс творення іменників. Натомість, аналіз фактичного матеріалу показав, що існують певні відмінності у використанні цього суфікса у молодіжному словотворі, наприклад, 「甘さ」 (amasa) "доброта", 「辛さ」 (tsurasa) "труднощі", 「悲しさ」 (kanashisa) "скорбота".

Так, унікальним для молодіжного словотвору є транспозиційний **суфікс "-mi" 「～み」 [mi]**, який за своїм походженням є ад'єктивним афіксом, що, зберігаючи лексичну семантику прикметника, змінює частиномовну належність твірного слова на іменник, надаючи йому категорійного значення предметності. Наприклад, 「つらい」 (tsurai) "важкий, сповнений труднощів, неприємностей" – 「つらみ」 (tsurami) "труднощі, горе, неприємності"; 「やばい」 (yabai) "небезпечний, ризиковий" – 「やばみ」 (yabami) "небезпека, ризик"; 「悲しい」 (kanashii) "сумний, скорботний" – 「悲しみ」 (kanashimi) "сум, скорбота"; 「嬉しい」 (ureshii) "радісний" – 「嬉しみ」 (ureshimi) "радість"; 「うまい」 (umai) "смачний, умілий" – 「うまみ」 (umami) "смак, уміння"; 「深い」 (fukai) "глибокий" – 「深み」 (fukami) "глибина".

Суфікс *-mi* 「～み」 є синонімічним нормативному суфіксові *-sa* 「～さ」 (~sa), через який утворюються іменники з простим значенням ступеню стану. Натомість, *-mi* молодь наділила більшою валентністю на морфологічному рівні,

де процесу субстантивзації підлягають не лише прикметники, але й інші частини мови. До того ж, номіналізація через *-mi* утворює іменники з особливим значенням, наприклад,「甘み」(amami) "солодкий смак", що літературною мовою звучить як「甘い味」(amai aji),「丸み」(marumi) "кругла форма" –「丸い形」(marui katachi),「かゆみ」(kayumi) "відчуття свербіння, сверблячки" –「かゆいという感覚」(kayuitouiu kankaku). Інакше кажучи, це не просто номіналізація, а "опредмечення" реального відчуття, що в свою чергу пояснює причини широкого вжитку молоддю цієї форми. Окрім відхилення від граматичної норми, використання *-mi* умотивовано його додатковим лексико-семантичним навантаженням, що передає похідному слову грайливий відтінок значення, підкреслюючи жартівливий характер мовлення, що є важливим атрибутом комунікації молоді. Іншою не менш важливою функцією суфікса *-mi* є його використання для надання твірному слову евфемістичного значення під час висловлення побажання. У загальнонародній японській мові бажання виконання якоїсь дії, такі як, наприклад, "хочу їсти"「食べたい」(tabetai), "хочу піти додому"「帰りたい」(kaeritai) виражається за допомогою дієслівного суфікса「～たい」(~tai). Такі вислови є прямим вираженням бажання, позначенням стану, в якому перебуває мовець. З іншого боку, використання словотвірної моделі з суфіксом *-mi* надає молодіжному мовленню певної евфемістичності, пом'якшуючи спосіб висловлення бажання.

Проаналізуємо моделі творення молодіжних слів з використанням суфікса「～み」, що диференціюються у праці на три типи: власна назва +「み」, загальна назва-іменник +「み」 та загальна назва-дієслово +「み」.

1. *Власні назви* + *-mi*「み」 використовуються на позначення особистості, характеру, зовнішніх характеристик суб'єкта, спираючись на локальний контекст і контекст фонових знань:「今日の服、菅田将暉みがある」 – "Мій одяг сьогодні

в стилі Сугаї Масакі" або "Моє сьогоднішнє вбрання схоже на стиль Сугаї Масакі", тобто мовець одягнений у стилі актора, що підкреслює його унікальність. У цьому прикладі власна назва виконує функцію алюзивно-прецедентного для молоді феномену, із залученням фонових знань, пов'язаних із образом актора і співака Сугаї Масакі. Тобто у вказаному контексті вираз інтерпретується у такий спосіб, що стиль або зовнішній вигляд мовця, що вживає новотвір, нагадують стиль Сугаї Масакі або мають схожі елементи чи деталі (більш конкретно значення встановлюється вже у локальному контексті міжособистісного спілкування).

2. *Загальна назва-іменник + -мі* 「み」 використовується на позначення узагальнених соціальних образів. Наприклад, в аніме та мангізододання 「み」 дозволяє глибше розкрити стереотипні образи – такі, як "батьки" 「親」 (oya), "вчитель" 「先生」 (sensei), "член суспільства" 「社会人」 (syakaijin). Зокрема, номінація 「父親みがある」(chichioyamigaaru) означає "є щось від батька всередині" або "є риси, схожі на батька", тобто вказує на подібність або наявність певних характеристик, які можна асоціювати з батьком.

3. *Загальна назва-дієслово + -мі* 「み」 використовується для вираження згоди та одногосності. Наприклад, 「分かりみ」 є поєднанням дієслова 「わかる」 (wakaru) "розуміти, знати" із суфіксом 「～み」 і застосовується у значенні "глибоке розуміння". Вислів 「分かりみ」 (wakarimi) останнім часом вживається не тільки в розмовній молодіжній мові та соціальних мережах, але також є поширеним у пресі і на телебаченні. Молодь використовує слово у різних ситуаціях: 1) висловлюючи згоду з іншої стороною; 2) показуючи розуміння певного змісту; 3) роблячи акцент на симпатії та порозумінні з кимось.

У творенні соціолектних іменників беруть участь не лише власне японські суфікси, а й **запозичені**, зокрема **англійські** [~ing, ~er]. Використання

запозичених суфіксів гайрайго є винятком із правил нормативної мови і, маркуючи іменники, утворені від дієслів, іменників, прикметників вони, як правило, додають жартівливі оцінні конотації, підсилюють колорит нестандартної лексики.

Запозичений з англійської мови **субстантивний суфікс** 「～イング」 [~ing] (англійський субстантивований суфікс) є особливо продуктивним при творенні віддієслівних іменників, які позначають дію, тривалість процесу або результат дії: 「ハラヘツチング」 (harahe:chingu) "голод, бажання поїсти"; 「困リング」 (komaringu) "проблема"; 「サボリング」 (saboringu) "саботаж, неявка"; 「ブラツチング」 (bura:chingu) (від ぶらぶらする) "ледарювання, дармоїдство"; 「オケテイング」 (oketingu) "похід у караоке"; 「我慢にング」 (gamaningu) "терпіння". Також є випадки приєднання 「～イング」 до слів інших частин мови, в тому числі й до іменників: 「だいじょうびング」 (daijyoubingu) "ситуація коли все добре"; 「ひまツチング」 (hima:chingu) "вільний час, дозвілля, пауза"; 「シカツテイング」 (shikattingu) "впевненість, твердість, ясність".

Маркованість суфіксів 「～ラー」, [~er] як запозичених, що відчувається носіями соціолекту, пояснює їхню експресивність і емотивні конотації, що в свою чергу надає соціолектним одиницям на позначення суб'єкта дії або особи з певними характеристиками жартівливого, іронічного відтінку значень. Наприклад: 「アムラー」 (amura:) "фанат співачки Наміє Амуро" нині так називають її фанатів"; 「カツラー」 (katsura:) "людина в перуці"; 「ジエアラー」 (jiera:) "пасажир компанії JR"; 「タオラー」 (taora:) "людина з рушником на голові"; 「プラダー」 (purada:) "поціновувач бренду Прада"; 「ポエマー」 (poema:) "поет"; 「マジラー」 (majira:) "шопоголік"; 「ユニクラー」 (yunikura:) "пошановувач Юнікло".

Отже, поширеність у словотвірних моделях японського соціолекту запозичених з англійської суфіксів 「～イング」, 「～ラー」 що є винятком із правил системно-нормативного словотвору, пояснюється експресивно-емотивними іронічно-жартівливими конотаціями, яких набувають похідні номінації завдяки таким суфіксам через їхню відчутну маркованість як іноземних запозичень.

3.2.4 Префіксація з підсилювальною функцією у молодіжному словотворі. У японських молодіжних соціолектах окрім суфіксів при афіксальному словотворі використовують велику кількість префіксів, які виражають ступінь інтенсивності дії, наприклад, 「超～/チヨ～, 鬼～, めちゃ～, マジ～, スパ～」 та інші.

Підсилювальні префікси притаманні літературній мові, разом з цим їхнє ненормативне використання стає все більш популярнішим у молодіжних соціолектах. Спираючись на надане визначення, проаналізуємо використання таких префіксів у мові молоді з огляду на творення за їхньою допомогою нових соціолектних одиниць.

Твірний префікс 「超～/チヨ～」 (chyou) у мові молоді приєднується до слів різних частин мови передаючи значення неординарності і/або радикальності (Комарницька Т. К., 2012). У японській мові є ціла низка синонімічних виразів із подібним значенням 「すごく, すご, すげ」 у молодіжному варіанті, 「とて, 非常に」 та інші, але у молодіжному мовленні перевага надається двоморному варіанту 「超～/チヨ～」, який за силою звучання багато в чому переважає багатоморні. Як зазначає Т. Кідосі, наводячи згадувані нами приклади, виразність слова зростає прямо пропорційно до зменшення кількості мор, що підкреслює його образність (木通隆行, 2003, ぺ. 252).

Наприклад: 「超グンジョー」 (chyou gunjyo) описує сильно пригнічений, стан, настрій, базуючись на асоціації з 「グンジョー」 (gunjyo) "приглушений синій колір";

「超チル」(chyou chiru) "максимально розслаблений, спокійний стан"; 「超むかつく」(chyou mukatsuku) "страшенно дратівливий"; 「超うまい」(chyou umai) "першокласний".

Іншим прикладом використання твірного префікса 「超~/チヨ～」(chyou) є вираз 「超チルなラッパー」(chyou chiruna rappar), який з'явився в ТікТок у 2021 році і набув надзвичайної популярності серед дівчат-старшокласниць вживаючись у значенні "супер розслаблений репер" або "дуже спокійний репер". 「超」 позначає вищий рівень або інтенсивність, а 「チル」(chiru) є соціолектним скороченням, що походить від англійського слова "chill out" "розслаблятися".

Словотвірний префікс「鬼～」(oni) (букв. чорт, диявол) у молодіжному соціолекті використовують у лексемах-новотворах на позначення найвищого ступеня вираженого ними поняття, у значенні "занадто, непомірно, дуже". Наприклад; 「鬼やばい/やば」(oni yabai/yaba) використовують як у негативному, так і в позитивному значеннях, що залежить від контексту. Але найчастіше молодь використовує лексему, щоб висловити захоплення, здивування або враження від чогось у позитивному значенні. Слово 「やばい」(yabai) відповідає таким поняттям, як "круто", "приголомшливо", "неймовірно". 「鬼」є інтенсифікатором слова 「やばい」, тож цей вислів буквально означає "надкруто" або "наднеймовірно"; 「鬼電」(oni den) – "набридливий, надокучливий, настирливий телефонними дзвінками"; 「鬼かわいい」(oni kawaii) "надзвичайно, надзвичайно красива".

У сучасному вакамоноґо нами визначена низка інших префіксів, наприклад 「スパ～、マジ～」(supa, maji), які позначають надзвичайну важливість чогось/когось: 「スパダリ」(supadari) – образ чоловіка, який добре освічений,

забезпечений, високий, красивий, тобто є ідеальною особистістю. У 2021 році такий новотвір займав 4-ту сходинку серед найбільш поширених слів молодіжного соціолекту. З погляду словотвору це є скорочення де 「スパ〜」 префікс утворений від запозиченого з англійської 「スーパー」 [super].

Іншим соціолектизмом, що використовує словотвірний префікс є вираз 「マジ卍」 (majimanji), що виражає піднесений настрій. Префікс 「マジ」 (maji), що підкреслює емоційне навантаження, поєднаний з 「卍 (まんじ)」 (manji) – свастика, релігійний символ в індуїзмі та буддизмі, який у Японії є позитивним символом добробуту і щастя. Не менш поширеною є номінація 「マジパない」 (majipanaï), яку використовують у значенні "дійсно відмінний" у формі скорочення від 「マジで半端(はんぱ)じゃない」.

Свого часу К. Хоріє здійснив розгорнутий аналіз ступеневих прислівників, що дозволило виділити нову групу прислівників ступеня " (堀江佳以, 2022, 〆〆. 63-69). До нових ступеневих прислівників науковець відносить, з одного боку, прислівники ступеню, які притаманні нормативній мові, але набули нового значення у вакамоного, і, з іншого боку, прислівники ступеня, які раніше не були прислівниками, у цю групу віднесено і префікси 超~, 鬼~, マジ~ (堀江佳以, 2022, 〆〆. 63-69).

Отже, здійснений у підрозділі аналіз уможливив виділити новоутворені соціолектні підсилювальні префікси, які виконують модифікаційне значення у молодіжному словотворі. Тобто ми можемо спостерігати модифікацію вихідного значення, наприклад, його підсилення або послаблення, пом'якшення якості тощо. Здійснений аналіз засвідчує, що у словотворі вакамоного переважають префікси, які виражають ступінь інтенсивності ознаки, якості, дії тощо, підсилюючи вихідне значення слова.

3.3 Словоскладання в японській молодіжній мові: продуктивні моделі

Наступним продуктивним способом словотворення у молодіжних соціолектах є **словоскладання**, яке передбачає поєднання двох або більше основ. Цей спосіб має свою специфіку у японській мові через можливості використання трьох шарів лексики (ваго, канго, гайрайго, інколи всіх одночасно). При цьому молодь поєднує, здавалося б непоєднувані лексеми із повністю або частково збереженою формою.

Окремим структурним типом складних слів є контамінації в основі яких лежить поєднання цілої або усіченої основи одного слова з усіченою основою іншого. Відтак контамінацію ми розглядаємо в роботі у ширшому контексті словоскладання.

За критерієм залучення ваго, канго і гайрайго у процес композиції ми виділяємо такі структурно-етимологічні моделі:

1) "ваго + гайрайго" 「和語 + 外来語」, наприклад: 「いけメン」 (いけ + man) – композит використовується для опису "красивого та стильного молодого чоловіка" (часто вживається молоддю у контексті кінематографа, телебачення, манги та розважальної індустрії в Японії, щоб висловити захоплення зовнішністю та чарівністю молодих чоловіків);

2) "ваго + ваго" 「和語 + 和語」: наприклад, 「置き去り」 (okisari) – композит використовується на позначення "залишення без уваги, залишення на самоті";

3) "канго + гайрайго" 「漢語 + 外来語」: наприклад, 「こちゃ」 – композит утворений від「個人チャット」 "приватний чат в Line";

4) "гайрайго+ваго" 「外来 + 和語」: наприклад, 「ツイ禁」 (zuikin) "заборона на використання Twitter), що є контамінацією「ツイッター」(Twitter) і「禁止」(kinshi) "заборона";「ギャップ萌え」 (gyappu moe) "сильна прихильність до певної людини

або речі", що здебільшого використовується в контексті японських аніме, манги та поп-культури, коли виникає інтерес до певної особистості або персонажа через різницю між їхню передбачуваною та непередбачуваною поведінкою; 「Line 外し」 (Line hazushi) "форма цькування у мережі Line шляхом змушування певного учасника покинути групу", що може вживається також у широкому розумінні для позначення розриву стосунків або припинення спілкування з кимось (Line – популярний додаток для обміну повідомленнями та дзвінків, що широко використовується в Японії та інших країнах).

5) "гайрайго + гайрайго" 「外来語 + 外来語」: наприклад, 「デコトラ」 (dekotora) позначає вантажівки з яскравою і креативною лівреєю, зокрема у субкультурі тюнінгерів вантажівок (від англіцизмів 「デコレーション」 (decou:shyon) "прикрашання" і 「トラック」 (toracku) "вантажівка").

Як показує аналіз, при всіх типах словоскладання загальним лексичним значенням новоствореної одиниці є сума значень твірних основ, що дозволяє експресивно виражати думки мовця. Складні слова використовуються в молодіжному сленгу для створення унікальних ідентифікацій, позначення певних стилів чи тенденцій, а також для вираження емоцій та думок про нові речі та події.

Контамінація 混交 (konkou)

Контамінація 「混交」 (konkou) як один із частотних прийомів словесної гри у молодіжному словотворі був поширений в кінці XX і на початку XI століть. За твердженням А. Йонекава, останнім часом дана модель, як і 「語呂合わせ」, менше приваблює молодь, і їхнє використання поступово занепадає (米川明彦, 2009, 頁. 597). Контамінація як спосіб творення молодіжних соціолектів полягає в об'єднанні частини одного слова з частиною (цілим словом) іншої лексичної

одиниці для продукування нової лексеми, значення якої ґрунтується на сумі значень вихідних частин, наприклад, 「うりふたご」 (urifutago) 「うりふたつ+ふたご」.

Подібні утворення містять у своїй семантиці фамільярні, принизливі, іронічні конотації і є результатом об'єднання скорочення і складання основ. Контамінація визначається у праці як процес зрощення/злиття двох слів із випадінням кінця першої або початку другої лексичної одиниці, або ж одночасним випадінням ініціального і фінального елементів. У процесі контамінації задіяні всі шари японської лексики.

З огляду на наведене визначення нами виокремлено 4 структурні типи моделей контамінації:

1) випадання кінця першого і початку другого елемента, що є найбільш частотним типом: 「ウッキー」 (ukki) – (嬉しい+ラッキー) "радісний, щасливий"; 「おしゃばり」 (osyabari) – (おしゃべりで+でしゃばり) "балакун, говорун, докучливий, нав'язливий"; 「おはこんばんちは」 (ohakonbanchiwa) – (おはよう+こんばん+こんにちは) "об'єднані в одне слова привітання за цілий день (добрий ранок, добрий вечір, добрий день)". Така контамінативна одиниця створена для зручності, уможливлуючи привітання протягом дня однаковим виразом незалежно від часу; 「パーペキ」 (pa:peki) – (パーフェクト+完璧) "бездоганний, майстерний, вищого ґатунку"; 「ことな」 (kotona) – (こども+おとな) (дитина + дорослий = дитина, яка веде себе по дорослому);

2) випадає тільки початок другого елемента: 「デブス」 (debusu) – (デブ+ブス) об'єднує два слова: "デブ" (debu) – це соціолектизм, який означає "товстий" або "грубий" (від англійського слова "chubby" або "fat"); "ブス" (busu) – сленгова номінація, що означає "непривабливий" і походить від японського слова "醜い"

(minikui) із значенням "потворний, незлагоджений". Об'єднуючись в одній одиниці "デブス" два слова створюють нову одиницю, що вказує на особу, яка водночас є товстою і непривабливою.

3) при контамінації випадає кінцевий елемент першого слова: 「オタキング」

(オタク+キング) (фанат + король) – людина, яка захоплюється чимось до фанатизму, через це її вважають високим фахівцем;

4) міжслівне співпадіння, коли кінець першого слова за формою співпадає з початком другого, що унеможливорює визначити те, який елемент є опущеним. Наприклад, 「うりふたご」 (urifutago) 「うりふたつ+ふたご」 – метафора, яка позначає схожість між рідними (обличчя батьків, дітей, братів, сестер) подібно до гарбуза, розділеного на дві половинки.

Композити утворені за допомогою іменників звертання

「君」 [kun], 「ちゃん」 [chyan] 「男」 [otoko] є мовними засобами форм ввічливості (гоноративами) нормативної японської мови, в основі яких лежить протиставлення ввічливих та неввічливих граматичних та лексичних форм, які наділені диференційними ознаками. Характерно, що для людей похилого віку призначенням ввічливих форм є вираження шанобливості, а молодь використовує такі форми у функції маркерів поділу за соціальними ознаками. Своєрідне використання цих одиниць у молодіжних соціолектах, здебільшого дівчатами, дозволяє в лаконічній формі та найповніше охарактеризувати образ з позитивного або із негативного боку.

Аналіз фактичного матеріалу показав, що використання таких іменникових компонентів у мові молоді відрізняється від їхнього традиційного значення і несе здебільшого відтінок негативної оцінки – приниження, незадоволення, зневаги, тощо. Так, у своєму загальноприйнятому значенні іменник 「君」 використовується, коли людина звертається до чоловіка, який молодший або перебуває на нижчій соціальній або організаційній сходинці, ніж той, хто говорить. У молодіжному

соціолекті цей іменник у постпозиції надає іменнику який його передує іншого значення. Наприклад, 「赤丸君」 [akamaru kun] позначає хлопця, який, на думку дівчини, є перспективним для стосунків. Номінація 「アッシー君」 (asshi kun) використовується на позначення хлопця, який є зручним / корисним, але не є коханим для дівчини у їхніх романтичних взаєминах (ця лексична одиниця була поширена в роки економічного підйому, проте зараз майже не використовується). Синонімічною є номінація 「キップ君」 (kipru kun), що позначає хлопця, до якого у дівчини немає почуттів, але вона тримає його біля себе про всяк випадок.

Подібним чином, слово 「パセリ君」 (paseri kun) є зневажливим позначенням чоловіків, які вийшли зі шлюбного віку, так і не одружившись, і порівнюються з петрушкою, що залишилася на тарілці недоторканою їжею. Вказана номінація є цікавою з погляду своєї ономасіологічної структури, внутрішньої форми. Іменник 「～君」, що традиційно використовується для звернення до інших людей, додаючись до власного імені людини, вживається тут у поєднанні з позначенням несподіваного об'єкта, в нашому випадку з петрушкою 「パセリ」. Отже, окрім негативнооцінних конотацій, властивих 「君」 у молодіжному мовленні, номінація 「パセリ君」 стає жартівливим та креативною одиницею.

За аналогією номінація 「ギャル男」 (gyaruotoko) використовується на позначення чоловіків, які мають жіночий стиль / образ: 「ギャル男」 описує молодих чоловіків, які дотримуються стилю та способу життя, характерних для японської модної субкультури 「ギャル」 (gyaru), прототипом якої стала популярна в кінці ХХ ст. дівчача субкультура Гяру, що асоціюється з яскравим макіяжем, кольоровим одягом, високими підборами та іншими виразними елементами стилю.

Ще одна лексема – 「ゲロ男」 (gerotoko) використовується на позначення чоловіків, які викликають огиду. Негативнооцінною конотацією відзначені також такі соціолектисми, як 「ださい男」 (dasaiotoko) у значення "неотесаний/невихований/ некультурний/ немодний чоловік" та 「ドメ男」 (domeo), що в період економічного розквіту Японії використовувався як принизливе позначення чоловіків, які ніколи не виїздили за кордон (скорочення від англійського "domestic", яке пізніше набуло значення "чоловік, який здійснює домашнє насильство").

Незважаючи на те, що іменники звертання, як правило, передають негативнооцінні значення, у праці ідентифіковані приклади вживання їх молоддю у композитах з позитивнооцінними конотаціями: 「ペき男」 (peki otoko) "ідеальний чоловік" (скорочення від 完璧); 「いくらちゃん」 (ikura chyan) називають людей прискіпливих щодо рахунків, розрахунків; 「りかちゃん」 (rika chyan) від вислову 「理科系出身の女」 (rikakei shyu:shinno onna) "високоосвічена жінка".

3.4 Використання іноземних запозичень у молодіжній лексиці

Процеси інтернаціоналізації, які відбувалися в японському суспільстві у другій половині ХХ ст., сприяли значущим змінам як у культурі країни загалом, так і в лінгвокультурі Японії. Одним із проявів цих процесів є проникнення запозичень гайрайго здебільшого англіцизмів американського варіанту, у японські соціолекти. Застосування англіцизмів стало своєрідною манерою мовленнєвої поведінки, зумовленою стандартами та ідеалами молодіжного середовища. Існує два методи асиміляції іноземних слів: метод передачі та метод відмінювання, до того ж, японська мова транслітерує іноземні слова за допомогою катакани.

Запозичення входять до складу лексичного шару 「外来語」 [gairaigo] японської мови і стосуються інкорпорації лексем з інших мов (окрім китайської), передусім англійської, що відрізняються від японських слів графічним маркуванням. Зазвичай, гайрайго записують катаканою (рідше – латиницею), що допомагає пересічному японцю вирізняти належність слова, тому в літературі на позначення таких лексем можна також зустріти термін "катаканаго" 「カタカナ語」 (Комарницька, 2012, сс. 124-127).

А. Йонекава у своєму дослідженні словотвору вакамоного запозичення позначає терміном 「借用語」 (shyakuuougo) (букв. "запозичене слово") (米川明彦, 1998, 2009, 2022). Причини проникнення запозичень у мову молоді пояснюються їхньою прагматикою. Перш за все, вони кваліфікують мовця у соціальному плані, виконують функцію кодування інформації, а також несуть у собі експресивну та емоційно-оцінну функції. За словами Ф. Іноуе, запозичена лексика, якою рясніють сучасні молодіжні соціолекти, є різноманітною за своєю природою з великою кількістю елементів мовної гри, та дуже умовним зв'язком між позначуванним і позначенням. Така лексика має виражену культурну маркованість, оскільки пов'язана зі звичками, смаками, системою цінностей країн Заходу та Америки (Nakagawa, 1999).

Одним із визначальних факторів запозичення можна назвати моду, суспільні тренди, бажання звернути на себе увагу за допомогою використання англіцизмів, імітування мови героїв аніме, манги, наслідування мови відомих артистів тощо. Часто у своєму соціолекті молодь використовує запозичення як протест проти словесних штампів, одноманітності та буденності, як бажання вирізнитися і виокремитися. У прагненні до вживання малозрозумілих слів і виразів у формі запозичень, Ш. Хаяші вбачає забезпечення герметичності молодіжної спільноти і конспірації у певних соціальних і професійних сферах (林, 2011).

Іншомовні слова в лексиці японської мови, їхні словоформи і значення перебувають під впливом фонологічної будови, лексичної та граматичної структур. Процес запозичення включає перехід лексем з однієї мови в іншу, під час якого відбувається взаємодія фонологічних систем двох мов. Зміни, які відбуваються з запозиченнями в японській мові, відображають особливості її фонологічного устрою та функціонування фонологічних одиниць, таких як мора і склад (中川, 2006). Відтак, запозичені лексеми піддаються адаптації згідно з законами фонетики японської мови.

При цьому варто підкреслити оригінальну, відмінну від літературної асиміляцію суто молодіжних запозичень. Процеси запозичення іншомовної лексики піддаються таким самим фонетичним правилам, що і в нормативній мові, а от семантичні зміни несуть доволініший характер. Якщо у нормативній мові потреба у запозиченні пов'язана з відсутністю нових понять, які потрібно найменувати, або тим, що іноземне слово краще за японське передає певне поняття, то мовою молоді передусім запозичуються неологізми, що можуть утворювати синоніми-дублети до іншомовних лексем, а також розмаїття словотвірних моделей на основі іншомовних елементів. Варто зазначити, що у результаті засвоєння іншомовного слова часто відбувається його словотвірна і фонологічна "японізація" – зокрема, через появу додаткових голосних після приголосних, запозичення "подовжуються". Відповідно, запозичення є зазвичай значно довшими за власне японські слова та китаїзми, відтак зазнаючи скорочення до двох-чотирьох мор, що є характерним для японських лексем (石綿, 2001).

Традиційно запозичення з'являються як наслідок контактування культур, при якому відбувається інкорпорація як нейтральної, так і стилістично маркованої іншомовної лексики. Натомість, відмінністю запозичень у молодіжному соціолекті є інкорпорація насамперед неологізмів. Примітним є те, що велика кількість запозичених соціолектизмів досить швидко застарівають у мові молоді. Наприклад, соціолектизм 「ナウい」, який був поширений у 1970-х

роках і від якого на основі мовної гри утворено цілу низку похідних 「ナウ」 (nau), 「ナウな」 (nauna), 「ナウっちい」 (nau:chii), сьогодні 「ナウい」 (nauі) у значенні новітній молодь не використовує.

Аналіз фактичного матеріалу показав, що японський молодіжний соціолект збагачується запозиченими або у транслітерованій формі, або зі змінами структури і/або семантики.

За критерієм змін, яких зазнає запозичена молодіжна лексика зібрані нами соціолектизми можна поділити на п'ять груп.

1. *Запозичення з семантичними змінами* – це запозичення наявних іншомовних слів або виразів, що зазнають семантичних змін у цільовій мові і використовуються молоддю у значенні, відмінному від оригінального. Наприклад, 「スマート」 (sumato), що означає англійською "стильний" (англ. smart), у японській молодіжній мові позначає не просто стильну, а і сексуально привабливу людину; 「アプリ」 (aruri) із значенням "додаток" або "програма" (англ. application), вказує у японській молодіжній мові на залежність від смартфонів додатків, а також на особу, яка користується багатьма додатками або проводить багато часу в онлайн-середовищі; 「バイキン」 (baikin) (від англ. biking) у японському молодіжному сленгу вказує на неприємну або незграбну особу, але звучить, як англійське слово "biking".

2. *Запозичення із фонетичними змінами* з метою адаптації до фонетики японської форми, що поділяються на: а) заміну відсутніх у японській приголосних, наприклад: 「コンプレックス」 (konpure:kusu) "комплекс" (від англ. complex).

Як в англійській мові, так і в японському молодіжному сленгу 「コンプレックス」 вказує на комплекс невпевненості в собі; б) додавання голосних звуків з метою досягнення силабемності структури письма і вимови відповідно до структури японської мови, наприклад: 「モーニング」 (moningu) (ранковий секс, інтимна

активність) замість англійського morning; в) створення псевдоангліцизмів за допомогою питомих англійських складнів, поєднання яких, однак, не зафіксоване в англійській мові, наприклад: 「バイキンマン」 (baikinman) "вікінг" (від англійського Viking та man).

3. *Усічені запозичення*, що становлять собою скорочення простих й складних слів або виразів за тими ж правилами, що і молодіжна власне японська лексика. Унікальним для японських молодіжних соціолектів є різне поєднання шарів лексики ваго, канго, гайрайго у наслідок чого з'являються одиниці, які є скороченнями трьох і більше твірних основ. Наприклад, 「チヨベリバ」 від 「超 + ベリ-(very) + バッド(bad)」 "надзвичайно поганий"; 「チヨベリグ」 від 「超+very+good」 "надзвичайно хороший" і скорочення від п'яти слів 「チヨベリガンブロン」 від 「超 + ベリ-(very)+画面 + 不細工 + ロング(long)」 "надзвичайно бридкий хлопець із довгим волоссям". Загалом, за результатами нашого дослідження, було ідентифіковано, що сьогодні спостерігається тенденція до зменшення кількості усічень іншомовного походження. Водночас причини цього явища іще потребують наукового підтвердження та обґрунтування. На наш погляд важливим рушієм вказаної тенденції стала пандемія коронавірусу і зумовлене нею закриття кордонів.

4. *Запозичені ініціальні аббревіатури*, що є формою скорочення складних слів, словосполучень або речень до ініціальних літер їхніх компонентів, які записуються латиницею 「ローマ字」 (romaji). Ці одиниці становлять скорочення із подальшим вилученням ініціалів, водночас запозичена лексема може складатися як із суто запозичених слів, так і включати компоненти змішаного типу. Наприклад, IT (ice cream tabeyou) "з'їмо морозива"; ROM [Read Only Man] "люди, які не беруть участі в інтернет-чатах, а лише читають те, що пишуть інші".

5. *Запозичення які стають твірною основою для суфіксації.* У процесі приєднання японського форманта творяться як дієслова, що належить до категорії "-*ру* котоба" або як іменники утворені за допомогою англомовних суфіксів. У першому випадку довгих іншомовних слів до звичних для японської мови трьохморних слів вбачається природним. Наприклад, 「デート」 [deto] – англійське слово "date", що означає "побачення, зустріч". Нова одиниця 「デートる」 [detoru] вживається в молодіжному сленгу у значенні "іти на побачення із потенційним партнером"; а 「ショップ」 [shoppu] – англійське слово "shop", яке позначає "крамницю" в афіксальній формі 「ショップる」 [shyoppuru] набуває значення "ходити по магазинах"; 「スリル」 [suriru] – англійське слово "thrill", яке позначає "захоплення", в афіксальній формі 「スリる」 (suriru) отримує нове значення "відчувати захоплення або проживання захопливий момент". У другому випадку засобом афіксації запозичених слів стають англомовні суфікси (~er), (~ing) та (~ee). Наприклад, 「2ちゃんネラー」 (2chyanera) "людина, яка постійно відвідує популярний Інтернетсайт"; 「アニマー」 (anima:) "фанат аніме"; 「ジエアー」 [jiara:] "людина, яка користується потягами компанії JR"; 「リッチー」 [ri:chi:] "заможна людина"; 「ラジャリング」 (rajyaringu). Продуктивність вказаних суфіксів досягається за допомогою незвичних для літературної мови словотвірних комбінацій, коли поєднання нейтральних елементів утворює стилістично забарвлене слово. Наприклад: 「デュアラー」 (dyuara:) "людина, яка веде подвійне життя"; 「ネイチャー」 (neitya:) "людина з волоссям без сивини».

Перераховані вище особливості мови молоді, яка використовує іншомовні слова, засвідчують, що у цільовій мові англіцизми мають значення, відмінні від мови-джерела, із диференціацією значення, яке стосується тільки одного

лексико семантичного варіанта вихідного слова, афіксацією вже запозиченої лексеми, скороченням вихідного слова, словосполучення або речення шляхом усічення або ініціальної аббревіації і нівелюванням оригінальних фонетичних особливостей іноземних слів.

3.5 Редуплікації 疊語 (jyo:go) в японському молодіжному мовленні

Одним із видів видозміненого словотвору, характерного для молодіжних соціолектів, є редуплікація 「疊語」 [jyogo]. Редуплікація 「疊語」 – це фонеморфологічне явище, яке полягає у повному або частковому повторенні морфеми чи цілого кореня (основи), можливим є також повторення цілого слова (Комарницька & Комісаров 2012, с. 249). У сучасній японській мові редуплікація представлена численним класом ономапоєї (понад 2000 лексичних одиниць), морфологічною особливістю яких є переважання чотириморфних слів з двоморною основою (Kadooka, 2009).

У японських молодіжних соціолектах явище редуплікація відіграє роль особливого експресивного прийому словотвору, що є засобом варіювання лексичного значення з підвищенням його інтенсивності, посиленням образності і метафоричності.

Молодь використовує редуплікацію, щоб зробити мову через повторення звуків ритмічною і цікавою, "насолоджується творенням нових слів і їх звучанням" (米川明彦, 2009, 頁. 590).

Аналіз фактичного матеріалу дозволив виділити дві моделі творення молодіжних редуплікацій:

1. Редуплікації, утворені з наявних у нормативній мові засобів: наприклад, 「あげあげ」 (ageage) "стан високої напруги, ейфорії, настрою, що викликає бажання танцювати, співати тощо" широко використовувався серед діджеїв у дискотеках, на радіо і з часом набрав широкої популярності серед молоді (від. あげる); 「ゲゲ

□] (gerogero) "неприємні почуття, почуття огиди"; 「サクサク」 (sakusaku) "діяти швидко, жваво, без зволікань" є синонімом літературного 「さっさと」 (sa:sato); 「ダルダル」 (darudaru) (від だるい) "млявий, слабкий, стомлений" походить від англійського слова "dull". У молодіжній мові (darudaru) використовується для опису того, як щось або хтось є нудним, монотонним, нецікавим. Соціолектизм може вживатися як прикметник або дієслово, вказуючи на нудний, бездіяльний стан речей / особи; 「ボケボケ」 (bokeboke) "зовсім вижити з розуму, з'їхати з глузду" (від. ぼける); 「萌え萌え」 (moemoe) "прояв симпатії до персонажів манга, аніме з по-дитячому гарненькими обличчями"; 「ラブラブ」 (raburabu) "про романтичні почуття, кохання" (від англ. love); 「ださださ」 (dasadasa) "грубий, некультурний, невихований" (від просторіччя ださい); 「箱箱」 (hako hako) "улюблена донька" 「箱入り娘」 (буков. "дівчинка в коробці"), "дівчинка, яку голублять, плекають батьки".

2. Редуплікаційні утворення, що передають суб'єктивне позначення образу об'єкта чи явища через звукові асоціації: 「ウルウル」 (uruuru) "очі, вологі від сліз, очі повні сліз", використовують для опису великих, красивих очей дівчат в манга і аніме (привілеї красивих дівчат); 「シャカシャカ」 (syakasyaka) "спортивний термоодяг із нейлону" – номінація ґрунтується на основі асоціації із звуком, який виникає при ході або бігові; 「チヨメチヨメ」 – комічне слово, фонетизація символів 「〇・×・※・*」 із завдань популярної у 1980- х роках шоу-вікторини "Ai Ai Game", що використовується молоддю у значенні "флірт між жінкою та чоловіком"; 「パカパカ」 (paka paka) телефон, "розкладушка-фліп" – номінація утворена на основі асоціації із звуком при відкриванні і закриванні телефону; 「ホゲホゲ」 (hogehoge)

"виснажений стан"; 「ルンルン」 (runrun) "гарний, піднесений настрій", часто використовується як фразеологізм 「ルンルン気分」 (runrunkibun); 「ギンギン」 (gingin) "бути в піднесеному настрої, повним енергії". Слово 「ギンギン」 може застосовуватися в різних контекстах, включаючи розмови про сексуальну напругу або загальну енергію і піднесення.

У японських молодіжних словотворах більшість соціолектних редуплікаційних утворень за структурними типами є повними редуплікаціями-словами, що складаються з двічі повторюваного елемента. Подвоєнню може підлягати: 1) морфема, що виступає аналогом десемантизованого слова: наприклад, 「カミカミ」 (kamikami) позначає стан, коли людина не може нормально розмовляти через хвилювання (жувати репліки); 2) корінь (основа): 「うまうま」 (umauta) дуже смачно (подвоєння від うまい); 3) значиме слово: 「類々」 (ruirui) "споріднена душа" (подвоєння від 類 (тип, клас, сорт)).

Використання редуплікації у сучасному вакамоноґо тісно пов'язане з бажанням певної соціальної групи виділитися, бути оригінальними в позначенні повсякденних предметів і явищ. Це дає підстави розглядати редуплікацію не лише як лексичний матеріал для поповнення молодіжного соціолекту, але й як вияв менталітету та культури молоді.

3.6 Периферійні способи поповнення японського молодіжного соціолекту

Однією із помітних тенденцій сучасного вакамоноґо є процес поповнення молодіжного лексичного складу через словотвірні прийоми "словесної гри". Словесна гра, за дефініцією А. Йонекава 「言葉を遊ぶ」, є "розважання зі словами", що є засобом розподілу "своїх" і "чужих" та зміцнює значиму для молодих людей групову і вікову солідарність (米川明彦, 2009, 頁. 78).

Словесну гру слід розглядати як комплексне вербальне явище, що ґрунтується на свідомій трансформації звукової оболонки лексичних одиниць задля їх повного / часткового уподібнення іншим словам / виразам. У молодіжному словотворі одиниці, утворені через гру слів, є певною мірою модифікованим варіантом лексики літературної мови, які зазнали переосмислення, у такий спосіб породжуючи нові комічні асоціації.

Як ми уже неодноразово згадували, соціолектам притаманна образність та виразність, тож окрім традиційних словотвірних засобів (афікси, скорочення, словоскладання тощо) для сучасного вакамоного важливими є також нетрадиційні номінації, утворені грою слів: пародії, пароніми, каламбур, метатеза, контамінація, заміна складу тощо.

Пародії もじり.

Одним із прийомів словесної гри є пародії「もじり」(mojiri), базована на творенні нових слів, фонетично близьких до вихідного слова, але відмінних за значенням. Прийом「もじり」використовують для створення сатиричного, іронічного ефекту. При цьому, чим більш несподіваним є поєднання двох значень, тим інтенсивнішими є іронічні конотації.「おかね・もち」(okanemoti) "заможна людина" →「おこね・もち」(okonemochi) шляхом фонетичної зміни (фонем *か* на фонему *こ*), компонент вихідної одиниці *おかね* (okane) "гроші" було змінено на *おこね* (okone) "людина, яка має зв'язки, блат" (сленг від「こね」-「コネクション」), в результаті чого утворено нову комічну асоціативну одиницю.

Пародійні словотвірні моделі за звуковою та семантичною близькістю нами поділено на такі типи:

1. *Пародії японською мовою*: 「西表山猫」(iriomoteneko) "іріомотейська дика кішка, підвид бенгальської" → 「裏表山猫」(uraomoteneko) "дві сторони

обличчя/душі, (темна сторона)". Ідіоматичний вираз буквально перекладається як "гірський кіт на передньому і задньому плані" і використовується для опису людей або ситуацій, коли характер або наміри суперечливі або непередбачувані; 「汚職」 (osyoku) "корупція" від 「汚食」 (osyoku) "забруднена їжа"; 地味ん党 (jiminto:) "угруповання, зібрання скромних невиразних (сірих) людей" від 「自民党」 (jiminto:) "ліберально-демократична партія". Основне слово 「地味」 (jimi) означає "скромний, простий, непомітний". Фонетична зміна, що є способом гри звуками та зміною звучання для створення комічного ефекту, відбувається у такий спосіб: 「地味ん党」 (jiminto:) використовує заміну звуку 「い」 (i) на 「ん」 (n), що робить його більш виразним і ближчим до вимови слова з англійської мови "committee" (комітет). 「地味ん党」 (jiminto:) може вказувати на політичну або громадську організацію, яка, зазвичай, демонструє нудні заходи, і це створює гумористичний контраст з основним словом 「地味」 (jimi), яке вказує на скромність.

2. *Змішані пародії*: 「シングルベル」 (shinguruberu) "одинак", що утворюється поєднанням слів "одинак" і "дзвіночок"; 「必殺遊び人」 "людина, яка занадто любить розваги"; 「口先女」 "занадто балакуча дівчина, говорить без зупинки": 「ノンチッチ」 (nonchichi) – пародійне позначення, що є графічною модифікацією однойменного слова. "モンチッチ" (monchichi) - це ім'я популярного лялькового персонажа, який відомий своєю маленькою зовнішністю та великими очима. У пародійній номінації 「ノンチッチ」, 「モン」 (mon) змінено на 「ノン」 (non), і це призводить до іронічного значення. Такий новотвір використовується для опису жінок з невеликими грудьми. Саме 「ノン」 у цьому контексті вказує на те, що груди невеликі або відсутні.

Творення паронімічно базованих номінацій у японському молодіжному соціолекті є інтенційним, використовуючись молоддю для надання новоствореному вислову більшої комічності та експресивності.

Метатеза 倒置 (touchi)

У японських молодіжних соціолектах, А. Йонекава розглядає інверсію 「倒置」 (touchi) як порушенням звичного порядку складів у будові слова, з метою підсилення емпатичного ефекту і емоційній виразності 米川明彦, 1998, 頁. 55). У сучасному вакамоного такий словотвірний прийом є малопродуктивним. Здебільшого його використовують підлітки, яким притаманна емоційна нестабільність, безглузді вчинки, що визначається мовною поведінкою. Наприклад, まいうー (うまい) "смачно"; ほさる (さぼる) "саботувати, прогулювати"; めんご (ごめん) "вибачте"; グラサン(サングラス) "сонцезахисні окуляри; じんがい (がいじん) "іноземець".

Каламбур 語呂合わせ (gotoawase)

Каламбур 「語呂合わせ」 є типом лінгвістичної гри, сутність якої полягає в поєднанні двох несумісних значень в одній словоформі. У праці ідентифіковані каламбури, що виконують різні функції: розваги, гумору, засобу творчого самовиразу молоді, способу продукування складних або абстрактних ідей на основі створення асоціацій між різними словами чи поняттями. Наведемо приклади каламбурів з огляду на особливості їхнього творення і функціонування в японському молодіжному соціолекті: 「そんな話はよしなよ」 (sonnahanasi yosinayo) "досить про це говорити" → 「そんな話は吉野家」 (sonnahanasi Yosinoya) – японський ідіоматичний вираз, що використовується для вираження ситуацій або розмов, які є настільки нудними або нецікавими, що нагадують відвідування

ресторану швидкого харчування "Yoshinoya", де подають недорогі страви, зазвичай з рисом та яловичиною. Вихідна лексема 「そんな話はよしなよ」 піддалася модифікації, де її оболонка трансформувалася шляхом зміни порядку складників її звукових елементів через фоносемантичне зближення з новим неочікуваним асоціативним контекстом; 「やっぱりパセリ」 (yappari paseri) (букв. все одно петрушка) – використовується у значенні "все одно, без різниці, хай там що, одна холера". У цьому випадку ефект каламбуру досягнуто через фонетичну близькість/римування 「ぱり パセリ」 (paripaseri). 「わけわかめ」 (wakewakame) від 「わけが分からない」 (wakewakanai) "взагалі нічого не розумію" – вираз використовується для вираження нерозуміння або здивування відносно до якоїсь ситуації чи події. Наприклад, 「彼の言っていることはわけわかめだ」 "Те, що він говорить, зовсім незрозуміло."; 「このゲームのルールはわけわかめ」 "Правила цієї гри цілком незрозумілі". Каламбур 「わけわかめ」 ґрунтується на графічній подібності між словами, що мають схожу вимову. Вимова слова 「わけわかめ」 подібна до вимови слова 「わけが分からない」 де 「わけ」 означає "не розумію суть" або "не розумію, що відбувається". Схожість у вимові цих двох фраз створює гумористичний ефект, оскільки слово 「わけわかめ」 звучить, ніби воно є відгомонам слова 「わけが分からない」. У результаті виникає гра слів, що додає гумор і іронію до виразу. До того ж, іронічний ефект підсилюється тим, що каламбур звучить подібно до більш формального виразу 「わけが分からない」.

Зважаючи на вищезазначені приклади, ми бачимо, словотвірній формі 「語呂合わせ」 притаманне неочікуване поєднання двох несумісних значень у одній фонетичній формі. Важливими елементами якої, є, з одного боку, однакове

звучання, а, з іншого, семантична невідповідність між двома словами. Метою каламбуру у молодіжних соціолектах є створення комічного і гумористичного ефекту, завдяки чому спілкування набуває унікальності.

3.7 Лексико-семантичний спосіб словотворення у мовленні японської молоді

Одним із способів творення молодіжного соціолекту є неморфологічний спосіб, за якого звукова оболонка твірної одиниці залишається незмінною, але така лексема набуває нового значення й стає похідною (Горпинич, 1999, с. 131). У творенні слів лексико-семантичним способом не застосовують спеціальних словотворчих засобів, а формантом виступає зміна семантики. Твірне слово не зазнає змін на формальному рівні фонетичних та граматичних характеристик, а змінюється лише її лексичне значення. Різновидом таких перетворень є метафора, метонімія та синекдоха, які розрізняють за показником абстрактності (松本, 2003).

Аналіз лексико-графічних джерел нашого дослідження засвідчив, що у порівнянні з морфологічними способами словотвору, зміна семантичного значення стандартизованих одиниць є менш продуктивним способом творення молодіжної соціолектної лексики. Для позначення актуальних понять молодь здебільшого використовує уже існуючі в нормативній мові лексичні одиниці, не порушуючи їх форму, а переосмислюючи їх значення метафорично та метонімічно. При цьому варто зазначити, що зважаючи на самотність світосприйняття та психологію носіїв, характер таких переосмислень є специфічним.

Д. Лакофф та М. Джонсон зазначають, що **метафора** є універсальним явищем для всіх реєстрів комунікації, вона наділена експресивністю і є результатом креативних зусиль мовця, спрямованих на формування нових концептів на підставі схожості з раніше сформованими (Lakoff & Johnson, 1940).

Морфологічна структура метафор японського молодіжного соціолекту характеризується різноманітністю структурних моделей. У праці ми ґрунтуємося на класифікацію, запропоновану М. Ітоу (伊東, 2010), що диференціює метафори японських молодіжних соціолектів за концептуальною ознакою, в залежності від типу схожості та характеру змістовних відносин.

За таким критерієм нами виокремлені чотири основні типи концептуальних метафор.

1. Концептуальна ознака відчуття, стан (аналогія з 5-ма відчуттями):

「痛い」(itai) (букв. боляче): 1) "стривожений, неспокійний стан"; 2) "бути в дуже скрутному становищі". Вхідний джерельний простір метафори – відчуття болю, цільовий простір – складні обставини; простір спільних ознак – біль спричинює такий самий дискомфорт і неспокій, як незручні обставини; 「胸熱」(muneatsu) (букв. полум'яні груди) "почуття хвилювання, радості, палке захоплення чимось/кимось". Вхідний джерельний простір метафори – вогонь, цільовий простір – почуття (емоційного піднесення); у просторі спільних ознак інтенсивність внутрішніх почуттів асоціюється з інтенсивністю або гарячістю вогню, що допомагає виразити сильні емоції або пристрасть у виразний спосіб. На етапі завершення і розробки бленду інтеграція вхідних просторів опосередкована конвенційними метафорами, що символічно виражають пристрасть або ентузіазм, наприклад, "心から燃える" (kokoro kara moeru), що означає "горить з серця" або "горить з ентузіазму"; 「塩対応」(siotaiou) (букв. сумісний з сіллю, солоність) – використовують для опису різкої, нетовариської манери, холодної поведінки, грубої або позбавленої доброзичливості. Метафора включає вхідний джерельний простір – їжа (сіль), вхідний цільовий простір – поведінка людини, простір спільних ознак: певний ступінь різкості або грубості в мовленні або поведінці може зіпсувати міжособистісні відносини подібно до того, як зіпсованою є пересолена їжа; невинуваті очікування від комунікації,

що втрачає свій "смак" через манеру поведінки співрозмовника; 「闇落ち」 (yamiochi) "людина, яка прожила частину свого життя з вірою в добро, справедливість, але після певної події стає на шлях зла". Метафора включає вхідний джерельний простір – темрява, відсутність світла та вхідний цільовий простір – людина (що переходить на бік зла); простір спільних ознак – приховувати злісні напрями подібно до того, як ховатися і темряві. У просторі бленду інтеграція вхідних просторів на етапі завершення і розробки бленду опосередкована конвенційною символічною метафорою "Зло – це Темрява";

「へこむ・なえる・しょげる・落ちる」 (hekomu, naeru, syogeru, otiru) "депресія, стан невпевненості в собі, відсутність мотивації"; 「重い」 (omoi) "важка психологічна відповідальність"; 「チキン」 (chiken) (досл. курка) "трус";

2. Концептуальна ознака простору, часу, місця:

「昭和」 (shyouwa) (букв. період в історії Японії з 1926 р. по 1989 р.). Використовується на позначення чогось, що вийшло з моди, ностальгічне, а також ретростилю й асоційованої з ним атмосфери.

3. Концептуальна ознака за кольором, формою. 「パンダめ」 (pandame) "яскравий макіяж очей, схожий на панду"; 「チョーグンジョー」 (chyougunsyou) – колір "глибинно синій" (інколи також використовують 「ブルー」 (bru:)); використовується для опису пригніченого або зневіреного настрою, а з додаванням підсилювального префікса 「超～」 позначає ще сильніше депресивний настрій; 「はにわルック」 (hanivarukku) – це стиль носіння трикотажних штанів під спідницею, завдяки чому фігура виглядає як ханіва (глиняна фігурка); 「ビームサーベル」 [bi:masa:beru] (букв. променева шабля) – це вигадана зброя, яка з'являється в аніме-серіалі "Гундам"; 「プ〇ミネってる」 (puomitetteru) схожість кучерявого (пружинистого волосся) з сонячним протуберанцем.

4. Концептуальна ознака за характеристиками якості і способу дії:

「裏友」(uratomo) – використовується на позначення товариша, з яким не зустрічаються віч-на-віч, зазвичай це друзі по листуванню, інтернет-спілкуванню через месенджери, чат. Джерельний простір метафори – 「裏」(ura) "за спиною", цільовий простір – 「友」(tomo) друг; простір спільних ознак: подібно до того, що "за спиною" не можна побачити перед собою, спілкування з інтернет-другом неможливо віч-на-віч; 「空気君」(ku:kikun) – "непримітна, нецікава особа (непомітна як повітря)"; 「冷奴」(hiyayakko) (букв. холодний, як тофу) "холодна за почуттями людина"; 「加温器」(kaonki) (букв. зволожувач повітря) – метафоричне позначення "людини, яка сильно пітніє"; 「キラースマイル」(kira:sumairu) "убивча посмішка". Джерельний простір – посмішка (зовнішній прояв зазвичай позитивних емоцій та доброзичливості), цільовий простір – вбивство. У простір спільних ознак інтегруються такі характеристики, як "посмішка може бути прихованою і небезпечною (як знаряддя вбивства)"; 「チャラ字」(tyaraji) неохайні, написані нашвидкуруч ієрогліфи, від (чарачара) "легковажний"; 「ベタ」(beta) "встрягти, залипати на одному місці, не розвиватися, не рухатися вперед"; 「折れる・心が折れ」(oreru, kokorogaoreru) (букв, ламатися, зламане серце) використовують у значенні "впадати в депресію, втрачати мотивацію".

Завдяки динамічності та спонтанності метафорична лексика молодіжної мови набуває нової форми та нової граматичної оболонки, утворюються нові словотвірні моделі, які є новотворами з розширеним значенням. Особливої уваги заслуговують складні соціолектизми з елементами усічення, де в одному слові поєднується об'єкт і дія. Наприклад, 「ドン引き」(donhiku) (букв. не тягни) утворено поєднанням скороченого англійського don't "ні" і японського 「引く」

(hiku) "тягнути" та означає "змусити оточуючих відчувати себе збентеженим через те, що сказав або зробив щось таке, що одразу ж псує атмосферу місця", використовуючись у негативному сенсі "руйнувати дружню атмосферу". Слово, завдяки поєднанню гайрайго і ваго, набуває іронічних конотацій. Метафора побудована на основі переносу ознаки "ухилитися" із джерельного простору у цільовий простір "атмосфера спілкування". Останнім часом часто можна зустріти метафоризацію у сфері мережевого простору. Наприклад, 「アイドル」 (aidoru) – ця метафора вказує на популярних молодих артистів, які мають велику кількість шанувальників. Вона може використовуватися для обговорення популярних осіб у різних сферах, таких як музика, кіно або спорт; 「キャッチボール」 (kya:chi bo:ru) позначає взаємодію або обмін ідеями між особами, схожий на гру у ловлю м'яча.

Продуктивність метафор у молодіжному словотворі можна пояснити з огляду на теорію двох універсалів ввічливості (позитивної і негативної) П. Браун і С. Левінсона (Brown & Levinson, 1987). Позитивна ввічливість створює "позитивне обличчя", на основі демонстрування взаємного інтересу співрозмовників один до одного і використання маркерів конструювання "спільної групи". Негативна ввічливість створює "негативне обличчя", відсторонення, "не нав'язування", утримання дистанції і прагненням збереження як автономії співрозмовника, так і особистісної (Brown, 1987). Зважаючи на те, що використання соціолектних метафор зміцнює солідарність і згуртованість їхніх носіїв, такі засоби вторинної номінації є орієнтованими на позитивну ввічливість.

Іншим різновидом семантичної деривації є **метонімія** як слово, значення якого переноситься на найменування іншого предмету, що перебуває з ним у певному зв'язку. К. Сето (1997) визначає метонімію як свого роду перенесення властивостей предмета чи явища на інший предмет, який асоціюється з першим за суміжністю: товар/предмет – матеріал; абстрактне – образне; вміст – те, що вміщує; частина – ціле; причина – результат; автор – твір (瀬戸, 1997).

Покладаючись на класифікацію К. Сето (1997), проаналізуємо метонімію молодіжних соціолектів за характеристиками ідентифікованими у метонімічному словотворі молоді: темпоральною суміжністю, просторовою суміжністю та суміжністю за відмінними рисами. Зазвичай завдяки метонімії молодь із назви об'єкту утворює дієслово, що позначає дію, яка здійснюється в цьому об'єкті.

1. Темпоральна суміжність: 1) за назвою закладу харчування та дії: 「ジヨナ」 (jyonaru) "(коли) їсти в "Jonathan's"", 「スタバル」 (sutabaru) "(коли) сидіти з чашкою кави в "Starbucks"", 「モスル」 (mosuru) "(коли) іти їсти гамбургер в "Mos Burger"", 「吉ル」 (yoshiru) "(коли) поїсти гюдон в "Йошіноя"", 「マクル」 (makuru) "(коли) іти їсти гамбургер в "Макдональдс""; 2) за назвою асоційованих з проведенням часу місць та дій, причин та наслідків тощо: 「セブル」 (seburu) "(коли) іти в міні маркет "7eleven" купувати продукти", 「ジベタリアン」 (jibetarian) "(коли) сидіти на землі і вести розмови", 「ググる」 (guguru) ("коли) вести пошук в Google", 「スマから」 (sumakara) "(коли) іти в Караоке поспівати пісні гурту "Smap"".

2. Просторова суміжність: 1) ціле в частині: 「くるぶし」 (kurubushi) "короткі шкарпетки (до щиколотки) для кросівок", 「諭吉・諭吉先輩」 (fukudzawa) "купюра в 10000 єн", 「半ケツ」 (hanketsu) "сидіти вдвох на одному місці", 「美白」 (bihaku) "біла людина"; 2) частина в цілому: 「がしる」 (gashiru) скорочення вислову "закочування очей", "сльози при закочуванні очей"; 「空気が読む」 (kuki ga yomenai) "читати повітря" або "читати атмосферу" цей вираз використовується для опису здатності читати невербальні сигнали, настрої або емоції інших людей у певній ситуації, а також реагувати на це відповідним чином. На наш погляд, ця номінація є прикладом метонімії, що поєднує ознаки метафори і метонімії.

Метафоричним компонентом новотвору є асоціативна спільність ознак "значення повітря для людини" і "збереження гармонії в спілкування", що в японському суспільстві суттєво залежить від здатності "зчитувати" невербальні сигнали, настроїв інших людей. Метонімічний компонент полягає у тому, що повітря є частиною атмосфери (у буквальному сенсі).「しびしび」 "донорський центр біля станції Шібуя".

3. Суміжність за характеристиками: 「ディスコ」 (disuko) "люди в G-черевиках і G-джинсах, які вважаються одягом епохи Диско"; 「ペラ」 (pera) "брехун, оскільки в її розповідях багато брехні"; 「しゃかしやか」 (shyakashyaka) "нейлонові спортивні штани, які шелестять".

Більшість наведених прикладів метонімії з морфологічного погляду є скороченнями, що є характерним для молодіжного соціолекту. Зокрема, багато іменників скорочені до 2-х мор за способом дієслівної суфіксації "-*ру*- котоба", завдяки чому із назви об'єкта утворюється дієслово на позначення дії, яка здійснюється в цьому об'єкті. Іншими словами, замість складного виразу із докладним описом дії, застосування прийому метонімії дозволяє висловлюватися коротко, із семантичною конденсацією змісту. Крім того, метонімічні новотвори дозволяють співвідносити нестандартні суміжні характеристики, утворювати нові смішні і цікаві слова, що реалізують позитивну ввічливість та експресивність.

До лексичної метонімії відносять і таку фігуру мовлення, як **синекдоха**, що передбачає перенесення значення з цілого на його частину. Синекдохи розглядаються японськими науковцями або як частина метонімії, або як окремий прийом, базований на інклюзивному родо-видовому зв'язку (佐藤, 1978; 瀬戸, 1997; 松本, 2003). У такому аспекті синекдоха визначається як метафора, яка утворює видові відношення 「類」 [rui] з більш загальною метафорою з родовим

значенням для представлення більш конкретного значення (вид) 「種」 [shyu], або, навпаки, використовує більш конкретне видове значення 「種」 [shyu] для вираження загального родового значення (松本, 2003). Тобто, синекдоха, як стверджує К. Сето (1997), є семантичним телескопічним явищем, заснованим на інклюзивних відносинах між більшими і меншими категоріями (瀬戸, 1997).

Таку тенденцію ми спостерігаємо у молодіжних соціолектах, наприклад, у метонімічних виразах 「飛べっ」 (tobe-) (букв. лети) "викрик, коли мовець хоче, щоб інша людина зникла"; 「死ね・逝く」 (shine) (букв. помри) "вираз, схожий на крик, коли мовець ось-ось досягне своєї межі гніву"; 「萎え」 (nae) (букв. впасти духом) "викрик, коли почуття зникають і немає сил для боротьби". Окрім цього, як особливість синекдохи у мові молоді, спостерігається перенесення значення з 「類」 (rui) на 「種」 (shyu), для чого часто використовують власні іменники. Для підвищення експресії та заради розваги і задоволення від спілкування метонімії застосовують багато відомих імен. Наприклад, 「パリってる」 (paritteru) "пурхати як Періс Хілтон"; 「會根る」 (soneru) "ненажерливість" – перенос за суміжністю ознак, асоційованих з кулінарною програмою Гяру Соне та її телеведучою.

Отже, аналіз матеріалу підрозділу уможливив дійти висновків про те, що продуктивними способами лексико-семантичного словотвору є метафори, метонімії. За ознаками джерельних просторів виокремлені 4 основні типи концептуальних метафор, що відносять у цільовий простір ознаки відчуття, стану; простору, часу, місця; кольору і форми; якості і способу дії. Типи метонімії ідентифіковані за темпоральною суміжністю, просторовою суміжністю і суміжними характеристиками. Продуктивним механізмом утворення метонімії є перенесення характеристик з об'єкта на дію, яка здійснюється в цьому об'єкті.

Висновки до розділу 3

1. Скорочення є найпоширенішим способом словотворення у японських молодіжних соціолектах, який відповідає принципам мовної економії та прагматичним потребам молоді у стислості й експресивності висловлень. Серед типів скорочень виділяємо усічення одного, двох і більше складників простого/складного слова, скорочення етикетних висловів, вільних сполучень й фразеологізмів. Усічення складників простих слів здійснюється за трьома групами аббревіатурних моделей – з усіченням кінцевого, середнього і початкового елементів. Усічення складників композитів ґрунтується на шести аббревіатурних моделях. Скорочення складних конструкцій відповідає аббревіатурним моделям усічення їхньої початкової, середньої та кінцевої частин, із найбільшою продуктивністю останньої моделі. Загальною тенденцією у скороченнях є вилучення периферійних складників значення твірної одиниці. Завдяки скороченню відбувається посилення конотативних значень новотворів – емотивного, експресивного і негативнооцінного.

2. Ініціальні аббревіатури визначаються як скорочені словоформи, що складаються з початкових латинізованих літер повнозначних лексичних компонентів словосполучень, виражають різні типи конотативного значення і виконують синтаксичні функції у складі висловлення. У праці диференціюються ініціальні аббревіатури, утворені з наявних японських слів різних шарів лексики і похідні від англійських запозичень. Найчастотнішими є ініціальні аббревіатури "стилю КУ", представлені синтагмами, словами і ініціальними аббревіатурами від раніше утворених скорочень. Поширеною моделлю у творенні ініціальних аббревіатур КУ є усічення кінцевої частини вихідного слова, який містить у порівнянні з початковою частиною, найменший обсяг інформації, не впливаючи на відтворення цілісного значення. З погляду прагматики мовлення молодіжні ініціальні аббревіатури реалізують стратегію позитивної ввічливості, маркуючи групову ідентичність, та стратегію негативної ввічливості із дотриманням максими тактовності для збереження "обличчя" співрозмовника.

3. Чинниками поширення у новотворах японських молодіжних соціолектів граматиалізованого серединного усічення "-*ра*- нукі котоба" є загальна тенденція до скорочень під час творення соціолектизмів, а також популярність у японської молоді англійської мови, де пасив і потенційна форма є двома окремими формами дієслів. Скороченню найчастіше підпадають дієслова з двома або трьома морами, рідше з п'ятьма та шістьма морами. Граматиалізованого серединного усічення "-*ра*- нукі котоба" як часткова десуфіксація сприяє уніфікації граматичної системи сучасної японської мови. Вказана форма вживається носіями різних вікових категорій на всій території Японії та сприймається молоддю - не як граматичне поєднання дієслова і допоміжного дієслова *-rareru-*, а як уніфікована граматична форма самостійного дієслова у потенційній формі.

4. У молодіжному словотворі суфіксальні способи деривації значно перевищують префіксальні, що пояснюється аглютинативним типом японської мови. Серед продуктивних дієслівних суфіксів ідентифіковані "*-ру*- котоба", "*-суру*", "*-цуку*". Словотвірний суфікс *-ру*- котоба використовується з такими твірними одиницями, як усічені дієслова, іменники, запозичені слова, предикативні і напівпредикативні прикметники, ономотопеїчні лексеми, діалектизми, жаргонізми тощо. Суфікс вказує на належність похідних слів до дієслів першої групи дієвідмінювання, та його використання пов'язане з усіченням похідної одиниці до двох мор (рідше – до трьох). Словотвірний суфікс *-суру* утворює семантичні групи дієслів емотивнооцінного ставлення, почуттів, способу життя, соціальних або особистісних відношень, що, своєю чергою категоризуються на різні лексико-семантичні розряди. Суфікс *-цуку* приєднується до скорочених одиниць ономотопеїчної лексики, продукуючи дві лексикосемантичні групи дієслів: емоційного стану і ставлення, зазвичай з негативнооцінною конотацією, які диференціюється на такі розряди, як дієслова соціальних і особистісних відношень.

5. Поширеними прикметниковими дериватами у японському молодіжному словотворі є ад'єктивні лексичні одиниці, що сформовані злиттям власне японського слова, китаїзму або елемента, запозиченого з англійської: "*-і*", "*-ппоі*",

"-ге", "-кей", "-фуру", "-ресу". Серед прикметникових суфіксів у молодіжних соціолектах продуктивним є суфікси "-і", що приєднується до скорочених твірних одиниць – здебільшого китаїзмів та запозичених слів із скороченням простих слів з п'яти-шести мор до трьох мор, складних слів; суфікси "-ге", "-ппой" та суфікси ступеню "-фуру", "-ресу", суфікс вираження стану "-теру" та суфікс «родо-видової приналежності» "-кей" китайського походження.

6. Серед продуктивних іменникових суфіксів ідентифікований номіналізуючий транспозиційний суфікс "-мі", який є ад'єктивним за своїм походженням і використовується у трьох моделях творення: власна назва + мі; іменник + мі; дієслово + мі. Виокремлені запозичені (англомовні) суфікси (~ing, ~ee, ~er), суфікс ступеню (~full, ~less, ~tic) утворюючи предикативні та напівпредикативні прикметники на основі таких деривативних моделей: поєднання власне японського елемента та запозиченого суфіксу; поєднання китаїзму з запозиченим суфіксом; поєднання запозиченого елемента та запозиченого суфіксу. Застосування суфіксів, особливо запозичених, порушує правила японського нормативного словотвору, чим пояснюється експресивність й емотивні конотації.

7. Підсилювальні префікси 超 ~/チヨ, 鬼~, めちゃ~ у молодіжних соціолектах використовують у лексемах-новотворах на позначення найвищого ступеня вираженого ними поняття, у значенні "занадто, непомірно, дуже" і є унікальними для молодіжного словотвору.

9. Специфіка способу словоскладання у японському молодіжному соціолекті полягає у використанні трьох шарів лексики ваго, канго, гайрайго із різною комбінацією експонентів такої лексики у складі композита. Креативність словоскладання виявляється у поєднанні твірних морфем або лексем, які не поєднуються в унормованій мові, що дозволяє позначати унікальні і нові поняття, поширені у молодіжній культурі.

10. Серед особливостей іншомовних запозичень ідентифіковані синоніми-дуплети з іншомовних слів, інкорпорація неологізмів, словотвірна, семантична і фонологічна адаптація запозичень із подовженням запозиченого слова через

появу додаткових голосних після приголосних, що спричинює його скорочення до двох-чотирьох мор. За способами творення диференціюються запозичення з семантичними і фонетичними змінами у цільовій мові, ініціальні аббревіатури, вихідні конститутивні одиниці яких можуть бути як запозиченими, так і включати одиниці мішаного типу; морфологічні зміни у вигляді субстантивації та вербалізації.

11. Своєрідним джерелом поповнення молодіжного соціалекту є його творення за допомогою редуплікацій, що диференціюються на такі типи: як подвоєння кореню, лексеми або морфеми; пародійні слова, що ґрунтуються на явищі паронімії; перестановка морфем; контамінації як злиття двох слів із випадінням кінця першої або початку другої лексичної одиниці, або ж одночасним випадінням ініціального і фінального елементів; засоби вторинної номінації – метафора із виокремленням чотирьох типів концептуальних метафор, метонімія, синекдоха.

Основні положення та висновки третього розділу відбито в одноосібних публікаціях дисертантки (Кравець, 2021b, 2022, 2023b, 2023c).

РОЗДІЛ 4

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ МОЛОДІЖНИХ СОЦІОЛЕКТІВ У ЛІНГВОКУЛЬТУРНОМУ СЕРЕДОВИЩІ СУЧАСНОЇ ЯПОНІЇ

4.1 Писемно-розмовна комунікативна форма молодіжного соціолекту мережевого простору 打ちことば (uchikotoba)

Молодіжний соціолект впливає на динаміку розвитку сучасної мовної системи, оскільки, з одного боку, він є продуктом суспільства, показником соціальних змін, з іншого, відображує його дійсний стан. Наголошуючи на взаємозв'язку процесів розвитку суспільства і мови молоді, А. Йонекава (米川明彦) зазначає, що "сучасну епоху можна описати як епоху молодіжного соціолекту", адже саме мова молоді є своєрідним семантичним маркером, який позначається на кожному поколінні, характеризує цінності тієї чи іншої епохи, які надалі впливають на мовну систему (米川明彦, 2022). Мова молоді існувала завжди, але в різних суспільствах була різною, тому, говорячи про молодіжні соціолекти, ми апелюємо до сучасного глобального мережевого розвитку, характерними для якого є мобільність та динамічні зміни на всіх рівнях. Саме у площині зазначених парадигм вагомою і перспективною сферою лінгвістичних досліджень розвитку мови є вивчення молодіжного соціолекту мережевого простору.

Новітні технології визначають спосіб життя та культуру сучасної японської молоді, що своєю чергою позначається на тенденціях використання мережевої термінології японських молодіжних соціолектів, і варто очікувати, що така тенденція зберігатиметься досить тривалий час. Джулі Коулман із цього приводу зазначала, що мова молоді безпосередньо залежить від сьогоденних реалій життя, адже саме в ній "випробовується те, що завтра може потрапити

до національного словника. З появою комп'ютерів, інтернету молодь першою сприйняла особливості цієї мови й пристосувалася до нових умов комунікації, у такий спосіб розширюючи свій лексичний склад. На сьогодні невідомо, що буде актуальним і визнаним завтра, але, безперечно, це буде відображено у словнику молоді" (Coleman, 2012, pp. 64–65).

Серед зібраного під час дослідження фактичного матеріалу ми виявили значну кількість соціолектних одиниць, пов'язаних із новітніми технологіями, зокрема соціальними мережами, які достеменно розкривають зв'язок молодіжних соціолектів зі стилем життя молоді та соціальними змінами. Наприклад, 「インスタ」 [insuta] "Instagram", 「インスタ系」 [insuta kei] "гарний вигляд в Instagram", 「グルチャ」 [guruchya] "груповий чат в Line", 「う p する」 [urusuru] "завантажувати файл в Інтернет", ツイッター [zui:tara] "користувач Twitter", 「BFF」 (аббревіатура від [Best Friend Forever]) "найкращий друг назавжди", яку використовують при листуванні в Line, Instagram, Twitter, Facebook, 「リア弁」 [ria ben] "реальне життя, а не віртуальний світ".

Багато з наведених лексичних одиниць, що утворилися на сторінках інтернету, надалі вийшли за межі мережевого простору.

Вищезазначена лексика є новітнім явищем як у нормативній японській мові, так і у сучасних молодіжних соціолектах та має цілу низку визначень: 「インターネットスラング」 [inta:netto surangu], 「ネット語」 [netto go], 「ネット方言」 [netto hougen], 「ネットスラング」 [netto sursngu], 「2ch 語」 [ni tya go], 「ネットスピック」 [netto supiku] тощо. У японських лінгвістичних колах останнім часом досить поширеним терміном на позначення молодіжної мови мережевого простору є, 「若者語の SNS 言葉」 [wakamonogo no SNS kotoba] (досл. пер. "молодіжна мова ССМ" – це слова або вирази, які функціонують у молодіжних спільнотах

мережевого простору для позначення дій, об'єктів, явищ, взаємно ідентифікуються, а щоденне їх використання як засобу комунікації трансформує спілкування серед молодого покоління (黒田, 2021, 〆〆. 238–239). У нашому дослідженні для позначення цього нового феномену використовуватиметься термін "молодіжні соціолекти мережевого простору".

Спільноти мережевого простору О. Такамото (高本 條 治) поділяє на дві великі групи, перша з яких пов'язана з добре розвиненою мережевою інфраструктурою, яка використовується в адміністративних службах, комерційній діяльності, громадській діяльності, ЗМІ, а також у повсякденному житті. У цьому випадку це майже синонім терміна "інформаційне суспільство". Друга група – це спільноти у значенні індивідуального спілкування людей, які беруть участь в обміні інформацією через канали інтернету із залученням служб соціальних мереж (Line, Twiter, Instagram, Tik Tok, YouTube, Facebook та ін.), використовуючи різні форми комунікації: обмін файлами, відео, голосові повідомлення, миттєві повідомлення. Таке спілкування, опосередковане соціальними мережами, має власні особливості, відмінні від традиційного прямого спілкування (高本, 2006). Саме на лексиці другої групи, а саме молодіжному соціолекті мережевого простору, зосереджене наше дослідження.

Мережева комунікація займає передові позиції у структурі повсякденного спілкування молоді, про що свідчать результати опитування щодо користування соціальними мережами молоддю, яка навчається, проведеного дослідницькою медіакомпанією TesTee Lab. Результати опитування, опубліковані у жовтні 2022 року, засвідчують, що 4226 респондентів (серед яких 97,3% учнів середніх класів, 98,9% старшокласників і 97,9% студентів), відповіли, що вони користуються соціальними мережами у повсякденному спілкуванні (株式会社 TesTee, 2022). Узагальнення результатів анкетування серед японської молоді, проведеного у рамках нашого дослідження, щодо користування молодіжною лексикою в мережевому просторі показало, що із 164-х опитаних респондентів 73,8%

використовують молодіжну лексику, спілкуючись через соціальні мережі, та 66,4% розглядають мережеву комунікацію як джерело поповнення їхнього словника новими соціолектними одиницями. Лише 2,9% респондентів відповіли, що взагалі не використовують молодіжну мову.

Стрімке проникнення сервісів соціальних мереж, таких як Instagram, Line, Facebook, Twitter та інші змінило міжособистісне спілкування та спілкування спільнот, зросла масовість комунікації, значно збільшилася частота дружніх практик незалежно від місця перебування та мови. Молодь першою почала використовувати візуальні можливості вираження почуттів і емоцій онлайн засобами напівписьмового шрифту 「顔文字」 смайликів, стікерів, статусів, максимально наближуючи їх до вербального спілкування. Надалі поєднання вербальних елементів із візуальними іконічними символами, які доповнюють значення один одного та виконують ефект емоційного впливу, сприяли лексичній трансформації письмової форми інтернет-комунікації в усну форму спілкування молоді. Так звані, 「ラクな表現」 (rakunahyougen) легкі і зручні слова, фрази і текстові позначення, створені для спілкування на інформаційно-комунікаційних пристроях, з часом вийшли за межі екранів і стали використовуватися усно. Молодіжні соціолекти 「ラクな表現」, пов'язані з мережевим спілкуванням, характеризуються великою кількістю скорочень й акронімів та є типовою ознакою японських молодіжних соціолектів останніх років (米川, 2016).

Лексика для цього етапу дослідження була відібрана з широкого кола веб-сайтів, які збирають нові молодіжні слова, таких як Sanseido Jiten, You-Can New Words and Buzzwords Awards, Mynavi Teens та numan. Водночас, у досліджувальний матеріал включено слова, зібрані під час польового дослідження у період з жовтня 2022 року по червень 2023 року на основі інтерв'ю та анкетування японської молоді. Ця лексика використовується молодими людьми, і в повсякденному усному спілкуванні, і в молодіжному мережевому

просторі та є взаємно трансформованою, переходячи із писемної форми мережевого соціолекту до усної й навпаки. Деякі слова стали загальноновживаними. Аналіз уможливив виявлення трансформації у молодіжних соціолектах сучасної Японії, що дозволило розмежувати усну та письмову форми молодіжної мови, виділивши дві основні комунікативні групи його функціонування:

1. Писемно-розмовна комунікативна форма молодіжного соціолекту мережевого простору 「打ちことば」 (uchikotoba)

2. Молодіжний соціолект мережевого простору усної форми

При цьому зазначимо, що сучасні молодіжні соціолекти слід розглядати на межі усної і писемно-розмовної форм, оскільки для мови молоді характерним є взаємодія та взаємодоповнення двох форм мовленнєвого спілкування. У цьому розділі розглянемо молодіжні соціолекти мережевого простору, тобто їхню писемно-розмовну комунікативну форму.

Одним із чинників збільшення кількості мережевої лексики є поширення персональних комп'ютерів, засобів інтернет-комунікації завдяки розвитку інформаційних технологій. Такі технології уможливили нотацію ієрогліфів в мережевому просторі шляхом конвертації та проєктивного перетворення, що сприяло відхиленню від традиційних норм використання ієрогліфів (伊東, 2015). Інноваційні зміни з огляду на процеси перетворень у стандартній японській мові були пов'язані з появою програмних забезпечень, а саме АТОК і MS-IME. Багатошарова структура японського письма (ієрогліфи 「漢字」, хірагана 「平仮名」, катакана 「片仮名」) отримала такий інструмент, як японська система конвертації.

Лексика мережевого простору пов'язана з перетворенням символів, предикативним перетворенням, що мають високий потенціал використання і швидко поширюються в результаті онлайн взаємодії. Зокрема, І. Курода (2011) розглядає лексику мережевого простору як розширення семантичного, фонологічного або графемного полів, що ґрунтується на їхній схожості або близькості, чи то семантичне поле, фонологічне поле або граматичне поле (黒田, 2021).

Японський молодіжний мережевий дискурс є одним зі складників широкого поняття мережевої комунікації та має особливу "третю" форму мовлення – "писемно-розмовну", де функцію інтонації (парамови) беруть на себе паралінгвістичні засоби, які надають висловленню експресивно-емоційного забарвлення. Молодіжна лексика, створена на сторінках соціальних медіа для мережевого використання, візуалізована шляхом набору на клавіатурі, окрім характеристик безособовості та асинхронності, відзначається "високим рівнем самобутності та декоративністю". Ю. Танака позначає таку лексику терміном 「打ちことば」 (uchi kotoba) (田中ゆかり, 2016). 「打ちことば」 має не означену межу між "письмовою мовою" та "розмовною мовою", але не використовує інформацію вербального спілкування та парамову. Щоб компенсувати ці недоліки, 「打ちことば」 включає так звану "ненормативну орфографію" – як лексичні комбінації, так і творчі символи "Net Media" (піктограми, штампи та неграматичні сполучення), а також новотвори, базовані на унікальних японських стилях письма і різномовних абетках, при цьому вибір мови залежить від комуніканта (桑本, 2014).

У результаті, така модель нового способу словотворення підвищує "непрозорість" і експресивність новоствореної лексики та остаточно вливається у сучасні молодіжні соціолекти (田中, 2021).

Окрім ненормативних орфографічних і лексичних засобів, мовної гри, "непрозорість" молодіжних соціолектів зумовлена також їхньою високою залежністю від унікальних контекстів застосування і фонових знань.

З поширенням інтернету та соціальних мереж 「打ちことば」 стала повноцінною формою текстуалізації молодіжного мовлення, а багатопарова лексична структура японської мови збагатилася численними варіаціями молодіжних соціолектних одиниць через їхнє "введення" в електронні пристрої.

4.1.1 Графічні інновації-соціолектизми, отримані шляхом гібридного методу введення з клавіатури. Розглянемо молодіжні соціолекти мережевого

простору з огляду на позначення такими одиницями механізмів, пристроїв і способів передавання інформації у мережі. Гібридний метод введення з клавіатури/пристрою передбачає набір слова, при якому застосовується японська й англійська клавіатури з подальшою їхньою конвертацією. Такий метод застосовують як для введення запозиченої лексики, як у нижченаведених прикладах (а, б, в), так і для власне японських слів різних шарів лексики, як у (в, г, д, е). Слід зазначити, що конвертація слова японською мовою відбувається після введення латиниці, наприклад [waga] – 「笑う」, тому часто супутній етап конвертації залишається незмінним (приклад (е)), або ж його навмисно залишають в стані неправильної конвертації (приклад (а, б)), що своєю чергою збільшує експресивність та "непрозорість" слова.

а) 「お k」 = [OK] при перегляді різних веб-сайтів часто використовується фраза "～ってお k?", що набула значного поширення в інтернет-спільноті завдяки експресивності форми 「お k」 і легкості й швидкості введення: якщо текст нотується японською, для введення 「OK」 зазвичай не потрібно зайвий раз перемикатися на англійську клавіатуру, що призводить до економії часу.

Приклад чат-спілкування:

A: 明日の買い物は上野駅に15時集合でいい?

B: お k だよー

C: お k、授業だから急いで行くな

A: お k、気をつけて来てね

Існує думка, що 「お k」 уже є застарілою формою, оскільки молодь, особливо підлітки, останнім часом надають перевагу використанню 「おけ」.

б) 「アップ」 = (upload) позначає завантаження файлів на сервер, при введенні \bar{u} p, що є скороченням від [up load], в японському режимі, не переключаючись на англійську клавіатуру. Інколи можна зустріти комбінацію 「あ p」, але із-за відносної близькості розміщення клавіш 「アップ」 використовують частіше. Протилежна операція позначається як 「ダウンロード」 = (download), завантаження файлів з інтернету. Таке позначення також використовують у різних граматичних формах, наприклад: 「アップ主」 (у формі іменника), "завантажувач, власник завантажених даних (відео тощо)" – особа, яка розмістила такі дані, як зображення, відео та аудіофайли на дошці оголошень, анонімному FTP-сайті, сайті обміну відео тощо; 「アップる」 (у формі дієслова), "завантажувати", застосовано спосіб словотворення "-pu- котоба".

в) 「アップ」 (「アップ」 + 「乙」) є словоскладанням від 「アップ乙」 і використовується, коли хтось коментує або відзначає внесок інших користувачів, створення чи викладення контенту в інтернеті. Номінація складається з двох компонентів: 「アップ」 "завантаження файлів на сервер" і 「乙」 (「おつ」 або 「お疲れ様」) японський ієрогліф, який використовується для вираження вдячності за зусилля чи підтримку.

г) 「乙」 скорочення від вислову 「お疲れ様」= 「おつ」 "хороша робота, дякую за роботу, гарно попрацювали", яке в розмовній мові використовується іще з середини минулого століття. При наборі на японській клавіатурі набуло зазначеної форми і поширення в мережевому спілкуванні. Використовуються також більш ввічливі варіанти, такі як 「乙です」 і 「乙でした」.

1) 動画をアップロードした人に対して

「これ見逃してたんだ。う p 乙！」

2) A「面接 40 社目でようやく内定ゲットしました！」

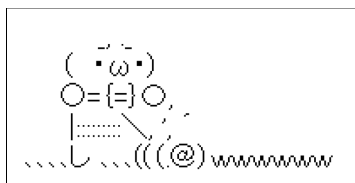
B「頑張ったな。乙」

д) 「垢」 (アカ) [aka] "обліковий запис", скорочення від (アカウント) ; записано за допомогою ієрогліфа і переважно використовується молоддю у соціальних мережах (Twitter, Line, Instagram) для позначення облікового запису. Є ціла низка похідних від 「垢」, наприклад: 「本垢」 [hon aka] "основний акаунт"; 「裏垢」 "кулуарний акаунт" (для скарг, негативних вподобань у Твіттері тощо), що є поєднанням ієрогліфа 「裏」 "інша, тильна сторона, виворіт" і власне 「垢」 зі скороченням; 「垢バン」 (aka ban) поєднання власне японського 「垢」 з англійським [ban] "заборона" або "позбавлення прав", що використовують як примусову заборону користування акаунтом проти зловмисних користувачів, які постійно створюють проблеми в ССМ; 「リア垢」 (ria aka), 「本垢」 (hon aka) "реальний акаунт у Twitter, який використовують між справжніми друзями та іншими людьми, з якими підтримуються близькі стосунки, акаунт, у якому можна ідентифікувати особу; 「ようつべ」 (youtube) "швидкий набір за допомогою хіраґани, латинізованого відеохостингу Youtube".

е) 「w」 = 「笑う」 [warau] (сміятися) є найуживаним мережевим висловом серед молодіжних соціолектизмів. Став поширеним завдяки зруності у використанні, оскільки його легко виразити одним натисканням (w) на клавіатурі. Трансформований за моделлю – 「笑う」 – [ワウ] – [wara] – [w], 「w」. Номінацію використовують як в однині, так й у множині, наприклад, 「ww」, 「www」, 「wwwww.....」. Позначення, здатне виражати інтенсивність сміху, еволюціонує

відповідно до змін емоцій – смішно, дуже смішно, смішно до сліз тощо. Слід зазначити, що "w" вживається, коли щось справді смішно, і його також можна використати, щоб висміяти когось. Візуально "wwwww" схоже на траву, тобто є іконічним знаком, тож молодь на його позначення почала використовувати ієрогліф 「草」 (kusa) (досл. "трава") і надалі розширила його креативне використання численними похідними. Наприклад, 「草原」 (прерія), 「竹」 (бамбук), 「森」 (ліс), 「山」 (гора), 「ジャングル」 (джунгли) тощо. Якщо розглянути до прикладу 「竹」 [take] (бамбук), яке також використовують у мережевому спілкуванні у значенні "смішний", замість "www" записують "TTTTT" (акронім від (take)) або катаканою "ケケケケケ" за схожістю з ієрогліфом 「竹」.

Застосування 「笑う」 у значенні "цікавий, смішний" проілюстроване нижче візуальним повідомленням.



Цікавим прикладом гібридного введення є застосування цифрової нотації як складника мовної гри, наприклад: 「やおい」 (yaoi) нотується як 「801」 (орієнтоване на жіночу аудиторію позначення манга та романів нобершьо, у яких зображується чоловічий гомосексуалізм); 「ニヤニヤ」 (niyaniya) – 「2828」 "насміхатися"; 「冷凍食品」 (reito shiyokuhin) – 「冷食」 – 「0食」 "заморожені продукти".

Отже, необхідність номінації механізмів, пристроїв і способів передання інформації у мережах є чинником створення молодіжного соціолекту, що відповідає таким критеріям як експресивність повідомлення, а також легкість та швидкість його набору на японській клавіатурі.

4.1.2 Мережеві ініціальні аббревіатури. Окремою категорією мережевого сленгу є так звана лексика 「K Y 式日本語」 (KY shiki nihongo), що є латинізованими акронімами, при нотації яких вводиться лише початкова латинська літера слова / фрази.

Наприклад:

ksnm – латинізація вислову 「くそねみ」 (kusonemi) "до біса сонний", використовується переважно в соціальних мережах;

ks 「ケ-エス」 (ke:esu) – латинізація літер 「既読スルー」 (kidoku suru) "читати" використовують у LINE і в розмовній мові у значенні "не відповідати на прочитані повідомлення";

hshs – це латинізація літер слова 「ハスハス」 (hasuhasu), використовують для позначення звуку дихання при сильному збудженні;

orz... – почуття розчарування. Літера "o" позначає голову, "r" - верхню частину тіла з руками на землі, а "z" - ноги, що стоять на колінах, зображуючи людину в стані розпачу. Таку ініціальну аббревіатуру часто використовують для вираження почуття розчарування або депресії після невдачі. Як і смайлики, "orz" можна використовувати для чіткого, разом з тим і комічного вираження своїх почуттів.

Отже, одиницями-новотворами мережевого простору є ініціальні аббревіатури з латинізацією слова / фрази.

4.1.3 Неправильна конвертація 「誤変換」 (gengohenka) як засіб мовної гри у мережевих соціолектах. Одним із цікавих механізмів поповнення мережевого молодіжного соціолекту стає останнім часом неправильна конвертація 「誤変換」 (gengohenka).

На відміну від багатьох мов світу, які в основному використовують лише алфавітні символи, японська мова має складну унікальну систему письма,

де одночасно використовується три типи символів (ієрогліфи, силабичні абетки хірагана і катакана). З поширенням комп'ютерів, текстових процесорів, мобільних засобів зв'язку, планшетних пристроїв при контекстуалізації япономовної лексики постала проблема неправильної конвертації 「誤変換」 (gohenkan). При введенні японського тексту на технічних пристроях комп'ютерне забезпечення перетворює латинські літери на суміжні кана та ієрогліфи відповідно до японської системи мови, інколи видаючи результат, не передбачений автором (ヨシナガ, 2005). Коли виникають такі помилки або "неправильні перетворення", автору необхідно їх виправити, що потребує додаткового часу і знань. До того ж неправильні перетворення, які виникають через помилки у конвертації символів або через навмисне застосування некоректної конвертації, можуть бути кумедними.

Наприклад, 「厨房」 (chuyoubou) "учень середньої школи" – неправильно конвертовано від 「中坊」 [chuyoubou]; 「〇〇しか勝たん」 "немає нічого/нікого кращого, аніж "〇〇"" – неправильно конвертовано від 「加担」 (katan); 「二重」 (niju) конвертовано від NiziU (відомий дівочий гурт з дев'яти учасниць, відібраний з 10000 конкурсантів у японсько-корейському проєкті прослуховування). У останньому прикладі неправильна конвертація спричинена тим, що набір комбінованих великих і малих літер слова "NiziU" на смартфоні може бути складним завданням; ціла низка неправильних перетворень ідентифікована від 「コロナウイルス」 [koronauirusu] "коронавірус" – 「コロナ鍋」 (неправильна конвертація 「鍋」 "кастрюля" від 「禍」 "лихо", 「下」 "спад", 「課」 "тема").

Ці приклади ілюструють заміну оригінальної нотації шляхом ненавмисного перетворення символів, тобто зміни в нотації мотивовані схожістю звукових гіперполів. Натомість для молоді неправильна конвертація постає своєрідним ресурсом у поповненні мережевого молодіжного соціолекту, що дозволяє демонструвати власну особистість та самобутність в мережевому просторі, порушуючи мовні стандарти.

Як наслідок, неправильна конвертація стає засобом мовної гри, наприклад, 「今北産業」 "я щойно приїхав тож, будь ласка, підсумуйте стан справ коротко, кількома словами" (неправильна конвертація від 「今来たばかりなので今までの流れを三行でまとめてください」); 「氏ね・市ね・氏ね」 від 「死ね」 "помри"; 「空気婦」 від 「嫁」 [yome] – 「読め」 у значенні 「空気読め」; 「希ガス」 від 「気がする」; 「杉」 – 「バカ杉」 "неперевершений дурень"; 「大人杉」 від 「～し過ぎの過ぎ」 та ін. Фактичних прикладів неправильної конвертації є значна кількість, що своєю чергою свідчить водночас про застосування мовної гри у мережевому спілкуванні молоді та про вдале приховування низького рівня знань ієрогліфіки та граматики японської мови.

Отже, одним із чинників і джерелом поповнення мережевих соціолектів є неправильна конвертація із порушенням мовних стандартів, із заміною оригінальної нотації гомофонною палеографією.

4.1.4 Розщеплення ієрогліфів в молодіжних соціолектах мережевого простору. Перетворення на основі графемної подібності ієрогліфів відбуваються із заміною символів ієрогліфів повної ширини символами катакана або ієрогліфами половинної ширини. Це нотації, при яких для введення одного похідного символу (ієрогліфа) використовують два (три) схожі символи (графеми) із семантичним розширенням від похідного. Процес перетворення ієрогліфів на символ є трудомістким.

Наприклад, 「ネ申」 від 「神」 (kami) "Бог" використовують у значенні найкращий, чудовий (як найвищий комплімент для богоподібних речей): 「この作品は本当にネ申ゲーだった」 "це витвір мистецтва", 「ネ申 Excel」 "досл. божественний Excel".

Походження, або, іншими словами, "нотаційне джерело" подібностей сягає часів текстових процесорів, коли розміри шрифтів не можна було вільно

задавати. Так народилася концепція "вираження одного ієрогліфа двома" з подальшим утворенням цілої низки слів з особливими емотивними конотаціями (黒田, 2021). Перетворення виконують функцію посилення оцінного ступеня та емоційного навантаження. Натомість деякі з них (приклади (в, е)) мають дещо слабше семантично-емоційне значення, ніж оригінальні позначення і використовуються для уникнення конфліктної комунікації. Наприклад:

(а) 「升」 за схожістю від 「チート」 (cheat) використовують у значенні обману в онлайн-грі;

(в) 「火暴」 "гніватися, лютувати" від 「爆」 (baku);

(с) 「矢口」 "мудрість, знання" від 「知」 (chi);

(d) 「信身寸」 "просити вибачення" від 「謝」 (ayama(ru));

(е) 「夕匕」 "умри, зникни" від 「死」 (shi).

Отже, як один із засобів мережевого молодіжного соціолекту ідентифіковано перетворення ієрогліфів на графемами на основі їхньої графемної подібності ієрогліфів, наслідком чого постають новотвори з емотивно-оцінними конотаціями.

4.1.5 Експресивні та емотивні мережеві символи як засоби контекстуалізації. У письмовій комунікації для вираження емоцій неможливо використовувати такі, за Д. Гамперцом (1984), засоби контекстуалізації, як паралінгвістичні (зміну тону, ритміки, моделей наголосу, інтонаційних моделей), кінетичні (міміка, жестикулювання, вираз обличчя, погляд, зоровий контакт), проксемічні (просторова відстань між співрозмовниками), що створюють контекстуальну основу ситуативних інтерпретацій і впливають на розуміння частин повідомлення через вплив на прагматичні, експресивні й емотивні конотації. У свій час Д. Гамперц, основоположник сучасної інтеракційної лінгвістики, до засобів або "підказок" для "преференційної інтерпретації" також

відносить вербальні засоби, перемикання коду і стилю. У писемній мережевій комунікації для забезпечення "перемикання" на реєстр і стиль молодіжних соціолектів використовуються засоби параграфеміки, які задають тон текстові, надаючи йому емотивних й експресивних конотацій (Gumperz, 1982). К. Міяке (三宅和子) називає такі форми "новою лінгвістичною культурою, створеною цифровим світом" (三宅, 2020). У групі таких параграфемних символів, унікальних лише для мережевого простору, виявляється креативна молодіжна творчість з елементами мовної гри. Утворені з обмежених ресурсів комунікації 「絵文字」 [emoji], 「顔文字」 [kaomoji] та є своєрідним протестом проти стандартів, які нав'язуються дорослими, що дозволяє молоді демонструвати свою особистість на просторах інтернету.

Замість того, щоб використовувати стандартні ієрогліфи, молодь створює власні, комбінуючи обмежені символи, наприклад: 「(^_^)」, 「(*^ω^*)」 "посмішка"; 「T_T」, 「(・ω・)」 "плач"; 「(^;)」 "холодний піт"; 「キターー(°▽°) ---!!」 "здивування, сильне враження"; 「U^ε^U」, 「(U ^ ω ^)」 "собака"; 「o_0」 "занадто", 「。oO」 "До зв'язку наступного разу" та ін. Крім того, використовується перетворення звичайних символів кана на малі 「あ・え・う・つ」, а також упроваджуються символи 「～・ー、、、、」 для позначення тривалості голосних звуків. Зазначені символи іконічно відтворюють паралінгвістичні засоби контекстуалізації, у такий спосіб посилюючи емоційність виразів, наприклад, 「～お」, 「お世話係、頑張るぞお」 "Вперед!, Давай прикладемо зусилля!"; 「おはよお」 "Привіт!"; 「まあ、よく無限されたものだねえ」 "схоже є певні обмеження, чи не так..."; 「ずう～つと、そばに行ってほしいい」 "хочу, щоб ти завжди,

завжди був поряд". Коли у авторів запитують, чому вони їх використовують, єдиною відповіддю є 「かわいい」- "тому, що вони милі". Різні графічні символи майже не виражають інформаційного змісту, натомість увага приділяється манері мовлення, емоційності виразу та самопрезентації в електронному повідомленні, максимально наближуючи писемну мову до розмовної із відтворенням відтінків інтонації та емоцій.

Варто зазначити, що з поширенням інтернет-комунікації, мобільних телефонів, смартфонів використання 「絵文字」 (emoji) "ілюстровані зображення (піктограми, смайли, штампи)" та 「顔文字」 (kaomoji) "комбінації букв, символів у вигляді виразів обличчя, що відповідають певним емоціям) набуло надзвичайної популярності, вийшло за межі молодіжних соціолектів і сьогодні розглядається як явище текстового мистецтва ASCII-ART (вирази з використання символів, знаків, що містяться в коді ASCII) (黒田一平, 2021, с. 252–253). Оскільки засоби зв'язку з друзями перейшли від електронної пошти до соціальних мереж та месенджерів, таких як Line, Twitter, Instagram, Facebook тощо, люди більше не витрачають час на створення складних текстів з великою кількістю піктограм, а надсилають один одному прості текстові повідомлення, наче ведуть розмову.

Для нормативної японської мови характерними є значні відмінності між усною мовою 「話し言葉」 [hanashi kotoba] і писемною мовою 「書き言葉」 [kaki kotoba]. На противагу цьому, саме у молодіжних соціолектах спостерігається тенденція найбільшого зближення писемної та усної мов. Особливо чітко це можемо спостерігати у мережевій комунікації молоді, де текстуалізація здійснюється через ті самі лексичні, граматичні та фонетичні засоби, які використовують в усному повсякденному спілкуванні. Письмовій фіксації піддаються різні форми закінчень, як граматичні, так і некоректні з погляду нормативної граматики. Наприклад:

1) граматичні форми: 「すごい」 [Sugeeeeeeeeeee!] "найкращий, неймовірний, величний"; 「弱い」 [YOEEEEEEEE!] "слабкий, не сильний"; 「うざい」 [Uzeeeeeeeeeee!] "шумний", також у значенні "заткнися!"; 「～よ！」 [~YO!] використовується, коли слухач не знає, про що йде мова, або коли висловлюється застереження; 「～ね！」 [~ne] використовується коли передбачається, що слухач знає про що саме йдеться і погоджується зі змістом. Зазначені форми увиразнюють емоційність, при цьому японські слова навмисно нотують латинськими та грецькими літерами для підсилення експресивності висловлювання;

2) неграматичні форми: 「～ちゃう」 – 「愛くるしくて抱きたくなっちゃうのよね☺」 "Вона така чарівна, що її так і хочеться обійняти"; 「じゃ」 – 「今じゃ荒川河川敷で、先生とゴルフ！」 "Зараз я граю в гольф зі своїм вчителем на березі річки Аракава! (акцентуація часу)"; 「～さ」 – 「誕生会のチケットはご用意されなかったってさ☺」 "Квиток для святкування дня народження мені взагалі не пропонували".

Отже, матеріал підрозділу дозволив дійти висновку про те, що молодіжні соціолекти є відкритим мовним прошарком нормативно занижених лексичних одиниць із яскраво вираженим експресивно-емоційним забарвленням молодіжна лексика мережевого простору пов'язана з мовною грою, передбачає навмисне маніпулювання мовними й графічними засобами для відтворення емоцій, які важко виразити, оперуючи унормованими мовними одиницями.

У підрозділі виокремлені такі засоби для писемного спілкування у мережевому просторі, як нотаційні заміни та граматикизація, використання або інтенційне створення засобів, що ґрунтуються на неправильній конвертації, перетворенні ієрогліфа на декілька символів-графем із семантичним розширенням вихідного значення. Для креативної нотації молодіжної лексики використовуються не лише наявні ієрогліфи, а й зображення, гра словами й формами, що ґрунтується на ідеографічних та фонетичних властивостях

структури ієрогліфів та їхніх компонентів. Символи-новотвори іконічно відтворюють низку просодичних характеристик усного мовлення, що маркують внутрішню групу «своїх», забезпечують експресивність мережевого сленгу.

Розглянуті нами мовленнєві особливості мережевого спілкування засвідчують, що така усно-писемна форма є не просто фіксацією усного молодіжного мовлення, певною мірою виступає як новий напрямок мовознавства у межах якого студіюється функціонування сучасної молодіжної комунікації. Віртуальний простір сьогодні є джерелом породження нових комунікаційних явищ і закономірностей, що трансформують молодіжні соціолекти унаслідок соціально-культурних змін, які відбуваються в японському суспільстві.

4.2 Інноваційні параметри функціонування сучасного молодіжного соціолекту мережевого простору в усній формі

За зміною способів комунікації з плином часу завжди стоїть культурна трансформація. І навпаки, культурна трансформація не може відбутися без стимулу комунікативних змін, що суголосне з сучасною метамодерністською парадигмою, ознаками якої є водночас, інноваційність, розмивання реєстрів і стилів та символічність засобів комунікації. Молодь як соціальна спільнота підтверджує свою індивідуальну ідентичність саме через використання мови, яка є головним інструментом передачі внутрішнього світу, цінностей, культури мовців. Молодіжний соціолект як мова повсякденного спілкування молоді є своєрідним показником культурних стереотипів, рівня розвитку, цінностей і переконань певного покоління, який можна узагальнити терміном "молодіжна культура" (米川明彦, 2009).

Як підтверджують результати аналізу, спілкування в мережі стало для молоді звичним явищем і чинником розвитку нового етапу сучасного молодіжного соціолекту, що демонструє відсутність заборон, порушення правил та норм вживання. Як стверджує Іші Куміко (石井久美子) , спостерігається

значна різниця між способами спілкування та психологією "реальних молодих людей", молодого покоління, яке виросло в інтернет-середовищі, та мовою інших поколінь (石井, 2017). З початку 21 століття японські молодіжні соціолекти набули нових, специфічних рис. Домінуюча усна форма спілкування молоді другої половини 20 століття розширила сферу функціонування і почала використовуватися в письмовій формі з частковим дотриманням певних мовленнєвих правил.

Попри функційні розходження, усній формі спілкування притаманна функція безпосередньої, миттєвої реакції, а письмовій - функція тривалої реакції. З часом письмова форма, що набула елементів розмовної молодіжної мови, поширила межі свого використання, і сьогодні ми спостерігаємо взаємодію та взаємопроникнення писемної та усної форм молодіжної мови. Йонекава такі лексичні одиниці, які утворені для спілкування на інформаційно-комунікаційних пристроях, а з часом вийшли за межі екранів і стали використовуватися усно, називає 「ラクな表現」 [rakunahyougen] "легкі й зручні слова, фрази та текстові позначення". Молодіжна лексика 「ラクな表現」, поширена з мережевої комунікації, відзначена значною кількістю скорочень і оцінно-експресивним функціоналом, є прикметною рисою японських молодіжних соціолектів останніх років (米川, 2016). Даний пласт лексики як окремий вид трансформації молодіжної комунікації, ми виділили у групу "Молодіжні соціолекти мережевого простору в усній формі".

З огляду на те, що молодіжна лексика мережевого простору писемно-розмовної форми та усної форми є взаємотрансформованою, такі форми слід, на наш погляд, аналізувати паралельно, використовуючи ідентичну дослідницьку базу.

Аналіз фактичного матеріалу показав, що певні лексичні одиниці молодіжного соціолекту увійшли до обігу усного спілкування значно пізніше їхніх аналогів мережевої лексики у письмовій формі. Наприклад, 「あーね」 [a-ne]

"Зрозуміло!", "Ось воно як/що."; 「陰キヤ」 (inkyua) "людина з похмурим, серйозним характером"; 「嗅がせ」 (kagase) "дізнаватися, вишукувати інформацію про людину на її сторінці в соцмережах". Зважаючи на це, молодіжна лексика мережевого простору усвідомлюється нами як одне з основних джерел поповнення сучасних молодіжних соціолектів.

Вивчаючи лінгвістичний феномен молодіжних соціолектів у сучасній японській мові доцільно звернути уваги на функційну спрямованість мовленнєвого коду, що використовується у молодіжному середовищі сучасної Японії. Досліджуючи японський молодіжний словотвір та його сферу використання (мережевий простір у письмовій та усній формах), серед його найбільш впливових функцій ми виокремили експресивну та функцію мовної економії.

Під експресивністю розуміють властивість певної лексики як найвиразніше передати зміст та суб'єктивне ставлення мовця до змісту розмови, до адресата, до певних явищ. У мові молоді експресивність обумовлена прагматичністю оцінного компонента, тобто можливістю виражати позитивні й негативні емоції (洞澤, 2009). Підтвердженням цього є ціла низка слововживань, завдяки яким молодь виражає позитивні та негативні емоції, пов'язані з різними емоційними станами: наприклад, 1) позитивна оцінка: 「エロい」 (eroi) "сексуальний", 「がっつり」 [gazzkuri] "рішуче, твердо", 「ガンダ」 (ganda) "з усіх сил", 「ぐうかわ」 (guukawa) "дуже милий", 「～しか勝たん」 (shikakatan) "неперевершений, найкращий"; 2) негативна оцінка 「いじられキヤラ」 (ijirarekyara) "той, про кого говорять або над ким жартують", 「うざったい」 (uzatai) "дратівливий", 「重い」 (omoi) "важкий у спілкуванні, надокучливий", 「きま Z (ぜっと)」 (kimazetto) "неприємний", 「どや顔」 (doya kao) "хвалькуватий, самовдоволенний".

Останнім часом у розмовах японської молоді примітними є унікальні для молодіжних соціолектів вирази, які передають емоції мовця у спосіб, залежний

виключно від ситуації спілкування, з урахуванням контексту й атмосфери міжособистісного спілкування, наприклад, 「～ソゴ」, 「～ぴえん」, 「～勝たん」, 「～まじ卍」, 「～みよん」, 「～たにえん」 та ін. Означені вирази є своєрідним лінгвістичним феноменом, особливістю якого є їхня прагматична складова – один і той самий вираз може виражати контрастні емоції, і без залучення фонових знань, на яких базуються інтерактанти, неможливо встановити те, чи містить вираз позитивні або негативні конотації. З граматичної точки зору дані вирази є самостійними, невідмінюваними, та за будовою слова їх доречно віднести до категорії 「語尾」 (gobi) "постфіксів" (в прямому перекладі означає "закінчення слова, фрази"). Адже саме чітка флексійна позиція із приєднанням афіксів до кінця слова, сприяє виділенню їх в окрему категорію морфів. 「語尾」 – це виняткові суфікси/закінчення, які виконують функцію кінцевої частки і, на противагу нормативним суфіксам/закінченням, не є засобами вираження модальних значень, а надають слову додаткових стилістичних конотацій (несуть емотивно-оцінне пейоративне навантаження) (高橋, 2020).

Наприклад, немає ніякої різниці за змістом між реченням 「そんなことを言ったらぴえんだよ！」 і 「そんなことを言ったら悲しいよ」, але інтерпретація усього висловлення змінюється в залежності від наявного постфікса 「ぴえん」 (pien). Оскільки його значення базується не на граматичній формі, а вилучається з контексту, то такі вирази важливо оцінювати як позитивно або негативно марковані.

Натомість аналіз матеріалу дозволив виявити приклади граматикалізації деяких з таких новотворів. Зокрема серед поширених як в мережевому, так і в усному молодіжному мовленні, варто виділити 「^oぴえん」 (pien), оноματοпоетичний термін, звуконаслідування плачу, підданий морфемізації для позначення сумних почуттів, графічне позначення 「絵文字」 "Pleading Face

(благальне обличчя) ㊦" на позначення плачу. Аналізуючи семантику такого позначення, Кудо Шюн зазначає, що воно має широкий спектр значень, і, залежно від контексту, може виражати як "сум, зневагу", так і "емоції злетів і падінь" (工藤, 2022). Водночас лінгвіст висловлює жартівливе припущення, що, попри значну поширеність вислову на момент його дослідження 「ぴえん」, він не впевнений у тому, що на час друку статті (серпень 2022) лексема не перейде в категорію мертвих слів.

На прикладах розглянемо, як молодь використовує 「ぴえん」 у повсякденній розмові:

「地元離れちゃったから寂しくて死にそうぴえん」 "Мені так самотньо далеко від дому, що хочеться померти (піен)". Даний вислів виражає смуток, самотність, а "хочеться померти" створює враження, що мовець знаходиться в занадто скрутному становищі. Втім, саме додавання 「ぴえん」 надає фонологічної м'якості та має ефект пом'якшення серйозності ситуації;

「今日のネイル可愛すぎ無理ぴえん」 "сьогоднішній манікюр занадто милий, до неможливості (піен)", мовець виражає свою радість, задоволення чимось, виражаючи свої почуття через застосування 「ぴえん」;

「（笑いながら）それってどういう意味？めっちゃくちゃ面白かった。もうほんと最高ぴえん。」 "І що це? Неймовірно було цікаво! Це дійсно круто (піен)".

Також відома ціла низка прикладів граматикизації похідних від 「ぴえん」, що набувають оцінно-експресивного навантаження:

1) позитивні емоції: 「ぴえん」 – 「ぴえんする」 (форма дієслова) 「おいしすぎてぴえんしそう」 "Це так смачно, що я відчуваю, що заплачу"; 「ぴえんな～」 (форма напівпредикативного прикметника) 「ぴえんな味」 "виражати захоплення смаком";

2) негативні емоції, для опису сумних почуттів, коли хочеться поплакати: 「ぴえぴえ」 (pieie) (редуплікація), 「ぴえみ」 (piemi) (іменник), 「ぴえみざわ」 (piemizawa) (прикметник) тощо.

Соціолектна номінація 「～マジ卍」(majimanji) "Я не можу в це повірити!, Дійсно!", що вказує на високий рівень емоцій, є доволі частотною у мові молоді протягом останніх 5-6 років. Про це свідчить той факт, що у 2017 році у щорічному конкурсі 「JCK 流行語大賞 2017」 за номінацією "найуживаніші слова року" така одиниця посіла 4 місце. Надзвичайно цікавий і унікальний спосіб підсилення емоційності виразів, який привертає увагу і своєю письмовою формою, є 「卍」 (manji) "свастика". 「～マジ卍」 є цікавим прикладом взаємопроникнення писемної і усної молодіжної мови.

Лексема утворена способом словоскладання, де 「～マジ」є соціолектизмом, скороченням від 「真面目」 (majime) "серйозний, справжній" і здебільшого вживається у значенні "дійсно?!, серйозно?!, правда?!"; 「卍」 виконує функцію модифікатора-інтенсифікатора емоційності слова та його звучання. Саме по собі 「卍」 позбавлене лінгвістичного значення, що своєю чергою збільшує навантаження на слухача, тож для інтерпретації виразу необхідна достатня інформація. В епоху Едо 「～マジ」 переважно використовувалося як залаштунковий термін для комедіантів, але у 1980-х роках лексема набула популярності як молодіжне слово. З часом, як один із способів конвертації до 「～マジ」, також стали застосовувати й ієрогліфи 「本気」 і 「真剣」. З погляду частиномовної приналежності 「～マジ卍」 має властивості прикметника або емоційного дієслова.

Особливістю 「～マジ卍」 є те, що слово може виражати як позитивні, так і негативні емоції: 1) 「ステーキ美味しすぎ!マジ卍!」 "Це неймовірно смачно!

Це дійсно так!" – використовується для вираження позитивних емоцій, коли користувач вражений смаком їжі; 2) 「iPhone 壊れた。マジ卍。」 – виражає почуття розчарування або роздратування із-за негативної ситуації, коли iPhone зламався. Таким чином, один і той самий вираз може виражати протилежні емоції.

Варто мати на увазі, що значення можуть сильно відрізнятись залежно від контексту ситуації та пов'язаної з ним інтерпретації. Кудо Шюн (工藤 俊) називає 「～マジ卍」 "чуттєвим терміном", який використовують і в позитивному і в негативному сенсі, при цьому нюанси можуть сильно відрізнятись залежно від контексту [工藤, 2021]. Зокрема, комунікативні та прагматичні властивості 「～マジ卍」 порушують максимум кількості інформації, відповідно до якої, за Г.П. Грайсом, "слід надавати стільки інформації, скільки потрібно для її легкого сприйняття" (工藤, 2022), з урахуванням конкретного комуніканта і контексту ситуації.

Натомість у своєму спілкуванні молодь порушує максимум кількості і прозорості Грайса, використовуючи це як прагматичний прийом створення амбівалентного висловлення, що поєднує позитивно і негативнооцінні конотації. Наприклад, 「あいつ、私の秘密をばらしやがった！！マジ卍むかつく！」 "Він розкрив мою таємницю! Мені дуже огидно!" – виражає інтенсивні негативні емоції, але, разом з цим, є засобом мітігації негативних емоцій.

Цікавим прикладом слугує привітання в Twitter:

「小鳥さんお誕生日おめでとう！いつも優しすぎるし超能力ですかってくらい異変に気づいてくれて マジ卍です！」, де 「マジ卍です」 використовують у значенні щирої подяки іменинниці за її доброту та "екстрасенсорні здібності" відчувати потреби друзів, і надає привітанням відчуття експресивного резонансу;

「遊びたいけど暑くてマジ卍ですわ ٩•̎•?」 "Я б пішов розважитися, але надто спекотно, і це дійсно так!".

「あいつ、私の秘密をばらしやがった！！マジでむかつく！」.

Репрезентативним прикладом реалізації експресивної функції молодіжних соціолектів є згадуваний у попередньому розділі молодіжний термін, який ми віднесли до групи молодіжні соціолекти мережевого простору – 「草」 [kusa] (досл. пер. "трава"). За даними проведеного анкетування (див. Додаток В), із 164 опитаних нами респондентів, 102 внесли 「草」 до списку слів вакамонокобота, часто вживаних у повсякденному спілкуванні. 「草」 має складну модель трансформації [笑う] - [ワラ] - [wara] - [w] - [wwwww] - [草]. Як в мережевому, так і в усному спілкуванні соціолектизм використовується у значенні "смішно; цікаво", наприклад, 「マジで草」, 「それは草」, 「めっちゃ草生えた」 "це дуже/неймовірно смішно, цікаво". У молодіжній мережевій комунікації соціолект 「草」 у різній інтерпретації існує вже близько 20 років та завдяки його унікальній формі і простоті у використанні став надзвичайно поширеним, вийшов за межі мережевого спілкування, і сьогодні достатньо визнаний, щоб бути включеним в словники молодіжної мови. Не викликає непорозумінь у повсякденному усному спілкуванні молоді і ціла низка похідних від 「草」, наприклад: 「草生える」, 「草不可避」, 「草も生えない」, 「まじ草」, 「草を禁じ得ない」, 「草に草生やすな」, 「アマゾン生える」 тощо. Слово 「草」 має низку синонімів як у нормативній мові, так і серед молодіжних соціолектів, наприклад, 「笑える」 [waraeru] "викликати сміх"; 「面白い」 [omoshiroi] "цікаво"; 「ウケる」 [ukeru] "смішний, кумедний".

Наведемо приклади його використання молоддю в усній формі:

「超巖しい先生のズボンからトイレトペーパー垂れてて草不可避」 "Зі штанів дуже сурового вчителя стирчить туалетний папір, це нестримно смішно";

「さすがにあいつの裏垢の自撮りは草だった」"Селфі того хлопця за лаштунками й справді було дуже цікавим/смішним";

「うちの上司、言うこととやっていることが違いすぎて草超えて森生える」"Те, що говорить мій бос, і те, що він робить, настільки відрізняються, що неможливо стримати сміх";

「あの動画、マジで草超えて森超えてアマゾン生えた」"Це відео надзвичайно цікаве".

Вищезначені приклади є новітнім явищем у сучасних молодіжних соціолектах за їхньою унікальною морфологічною складовою та вирізняються своїм емоційно-оцінним навантаженням. Одна і та ж лексема може виражати як позитивні, так і негативні конотації залежно від контексту повідомлення та локального синтагматичного контексту інших лексичних одиниць. Останнім часом досить поширеним серед молоді є слово 「やばい」 (yabai), яке має різне семантичне наповнення залежно від ситуації використання.

Так, 「やばい」 "О, ні!" є широко відомим у негативному значенні, коли описують щось небезпечно, негативне, неприємне, неочікуване тощо, і, завдяки своїй поширеності, використовується і старшими поколіннями, наприклад 「報告 忘れた。今日締め切りだよー。それやばい」 "О, ні, це жахливо! Я забув про звіт. Сьогодні останній день...". Однак, останнім часом молодь використовує 「やばい」 "дуже" з позитивною конотацією, наприклад, 「日本語の先生...やばい...」 "Вчитель японської мови, ну дуже крутий...!".

Отже, за допомогою 「やばい」 молодь виражає цілий спектр емоцій, які можна зрозуміти з контексту розмови, тону голосу, виразу обличчя співрозмовника. З першого погляду може здаватися, що молодь використовує його хаотично і часто без потреби, але аналіз показує, що у його використання є певна закономірність.

За морфологічною ознакою 「やばい」 є прикметником і в реченні може виступати як:

1. предикат (присудок) (приклад а; б;)
2. самостійне слово (приклад в; г)
3. прислівник (приклад д; е).

При цьому усі граматичні форми використовуються як з позитивними, так і з негативними конотаціями. Наприклад:

а) (友達と成績表を見て) 「単位少なくてマジでやばい」 "Переглядаючи лист успішності з друзями) "Ой-ой, у мене справжні проблеми... Я маю дуже мало кредитів";

б) (友達がとオシャレな格好をしているとき) 「お前、今日やばいな！」 (Коли подруга гарно вдягнена) "Ти сьогодні виглядаєш бездоганно/навдивовижу!";

в) (友達と買い物をそて、買い終わったとき) 「いっぱい買ったねー」「ほんとやーお金使いすぎたかも！やばい！」 (Після закінчення шопінгу з подругою) "Ти купила дуже багато!" - "Дійсно, я, здається, витратила забагато грошей! О, ні...!"

г) (テストでよかったとき) 「やばい！今日すごく良くできた！」 (Коли успішно виконали тест) "Вау, круто! Я сьогодні дуже добре впорався!"

д) (とても頭が痛いとき) 「「やばいくらい頭が痛い。。。」 (Коли дуже сильно болить голова) "Моя голова болить, неначе в пеклі..."

е) (信じられない程良いとき) 「この料理やばいほど美味しい」(Коли їжа дуже прийшла до вподоби) "Ця їжа настільки смачна, що майже неймовірна" (洞澤, 2009).

Отже, 「やばい」 у реченні виступає атрибутивним прикметником, який не тільки дає уявлення про ситуацію, а і оцінює її, надаючи вислову експресивності і посилюючи інтенсивність негативно- або позитивно-оціночних значень.

Причиною поширення сфери використання таких виразів серед молоді з початку 21 століття вважають збільшення кількості "спантеличених молодих людей", які не можуть висловити свої почуття прямо і через це почуваються розгубленими. Зменшення соціальної відкритості, перенесення спілкування у мережу "додає сміливості", що, своєю чергою пояснює надмірне використання експресивних паралінгвістичних засобів писемно-розмовної форми спілкуванням з її подальшою трансформацією в усну форму мережевої лексики (熊谷, 2014).

У попередніх розділах нами встановлено, що найефективнішим способом поповнення молодіжних соціолектів і спосіб мовленнєвого впливу на мережеву та усну комунікації є скорочення, що уможлиблює повідомлення великого обсягу інформації у якомога стислій та зрозумілій формі. Тобто "лінгвістична" комунікація відбувається таким чином, щоб всі її учасники могли координувати свій час і зусилля один з одним, інформація була "короткою і місткою", а спосіб передачі ефективним (尹盛熙, 2021, 〆〆. 3-5).

Скорочення як лінгвістичне явище ми спостерігаємо протягом всієї історії молодіжних соціолектів, а з розвитком інтерне комунікації потреба в економії мовних засобів зростає. Саме з метою прискорення процесу спілкування в мережі, економії текстуального простору молодь часто вдається до скороченого написання слів через опущення літер, заміну складних словосполучень простішими або скорочення цілих речень. Отже ми можемо говорити про реалізацію функцію економії часу та простору у японських молодіжних соціолектах. Скорочення, які утворилися в мережі й ігнорують всі мовні норми, молодь перенесла в усне спілкування з мінімальним обсягом мовних знаків, не втрачаючи при цьому інформаційну/змістову наповненість повідомлення. Наведемо приклади, які ми зібрали під час польового дослідження і які ілюструють дію закону мовної економії.

「それな」 [sorena] "Саме так, Так, це те, що ви мали на увазі, Так, так, це означає, що я згоден." Часто використовується в мережевому просторі

як коротка репліка, що стає фатичним засобом підтримки розмови. Наприклад, 「1 限しんどいねー」「それな！！」"Перша пара – це втомлююче, чи не так?", "Саме так!".「それな」 вважають одним із найуживаніших молодіжних соціолектизмів.「それな」 варіюється залежно від ситуації та способу спілкування та є простим у використанні. Його використовують, зокрема, коли потрібно виразити співчуття, погодитись з думкою іншої людини, прийняти швидке рішення, надати швидку відповідь або забезпечити невимушений тон розмові тощо. Саме по собі 「それな」 не є стилістично маркованим, тому, щоб додати позитивних конотацій, молодь часто поєднує його з використанням 「顔文字」 "смайли", наприклад: 「(σ≧∀≦)σ」, 「(σ ° ∇ °)σ」 "милий"; 「(σ'-ω-')σ」 "депресивний стан, сумно"; 「m9(^Д^)」, 「('_>')'_>')'_>）」 тощо.

「リ」 (ri) "зрозуміло", утворилося у мережевому просторі шляхом скорочення від 「了解」 (riyokai) → 「りよ」 (riyo) → 「リ」 [ri] як швидкий спосіб введення на клавіатурі, і, як видно зі словотвірної моделі, зазнало подвійного скорочення. Водночас утворилося нове слово, що містить елемент розмовної мови. Економія часу у випадку з 「リ」 досягається завдяки меншій кількості натискань під час введення з клавіатури. Японська клавіатура передбачає 5 натискань, англійська клавіатура 7 натискань, а у випадку з 「リ」 скорочується, відповідно, до 1 і 2-х натискань. Таке скорочення займає менше місця у повідомленні, забезпечуючи економію простору і коштів, наприклад, у телефонному листуванні.

Останнім часом доволі поширеним в усному молодіжному спілкуванні є соціолектизм 「フ□リダ」 [furogida], що використовується в мережевому просторі в телефонній розмові онлайн у значенні "я збираюся прийняти ванну,

тож я збираюся перервати свою поточну роботу на деякий час". Окрім явно вираженої функції мовної економії 「フ□リダ」, лексема є засобом реалізації негативної ввічливості – як імпліцитне виправдання, що запобігає виникненню у співрозмовника відчуття дискомфорту внаслідок раптового переривання розмови.

Наведемо інші репрезентативні приклади соціолектизмів в мережевому просторі.

「ワンチャン」 (wantyan) – це аббревіатура англійського виразу "One chance", яку використовують у мережевого сленгу для вираження ідеї "однієї можливості" або "одного шансу".

「とりま」 ← (とりあえず、まあ) є скороченням і використовується у значенні "поки що добре". Багато людей починають свою розмову зі слів "поки що" і "добре", а ще більше використовують їх як вислів, отже в результаті скорочення утворюється уніфіковане слово 「とりま」. Наприклад, 「さっき転んで膝擦りむいたんだけど、とりま消毒して絆創膏貼ったしなんとかなるっしょ。」 "Я впав і подряпав коліно, але продезінфікував його і наклав пов'язку, так що все буде гаразд."

「あーね」 "Зрозуміло; Ось воно як/що." скорочення від 「あー、なるほどね」. Результати проведеного анкетування свідчать про те, що, на думку молоді, деякі молодіжні соціолектизми, зокрема 「とりま」, 「あーね」, які виникли в усному молодіжному мовленні у процесі скорочення, стали занадто короткими, втратили свою актуальність, і їхнє використання здебільшого обмежується мережевим простором. Протилежна ситуація спостерігається з 「リ」 та 「それな」. Аналіз даних анкетування засвідчує, що з переліку слів, які респонденти використовують в усному мовленні, перше місце (116 респондентів) посіло 「リ」 і друге місце (102 респонденти) посіло 「それな」.

Таким чином, завдяки творчому використанню молодими людьми мовних ресурсів можна спостерігати процеси взаємодії та взаємопроникнення між писемною та розмовною молодіжними мовами. Прикметно, що лексика мережевого простору ґрунтується на граматичних правилах і закономірностях, характерних для неформального творення соціолектного словника молоді. Наявна молодіжна лексика та моделі словотворення використовуються в нових значеннях, відбувається явище вторинної трансформації, те ж саме відбувається у зворотному напрямку, із впливом мережевих соціолектизмів на новотвори в молодіжному усному мовленні, що інколи виходять за його межі. Такий стан речей дозволяє констатувати, що молодіжні соціолекти мережевого простору максимально наближені до реальної комунікації в усній формі мовлення.

При цьому зазначимо, що молодіжний соціолект мережевого простору, як і лексика кіберпростору в цілому, – досить новітні лінгвістичні явища, які ще не мають достатньо обґрунтованої бази для їх обговорення. Однак, ми впевнено можемо стверджувати, що практика письма молодіжного мережевого дискурсу постійно зазнає революційних змін, які, зі свого боку, привносять зміни в систему текстуалізації молодіжних соціолектів і в японську мову в цілому. К. Міяке (三宅和子) такий стан речей називає "безпрецедентною епохою", у якій письмова мова, як і розмовна, стають центральним елементом повсякденного спілкування молоді. Іншими словами, – це епоха, у якій повсякденне життя значною мірою відображається в письмовому/друкованому слові (三宅和子, 2020).

4.3 Взаємовідносини молодіжних соціолектів та стандартної японської мови

Все з часом змінюється і мова також підпадає під дію таких універсальних законів. "Кожна мова відображує своє суспільство і культуру свого часу. Слова змінюються і закріплюються, закріплюються і змінюються в процесі зміни поколінь" (井上史雄, 2006). Мовна система постійно перебуває в процесі свого

розвитку під впливом як зовнішніх, так і внутрішніх чинників. Іще В. де Соссюр у свій час обґрунтував ідею соціальної природи і її залежності від соціальних і суспільних чинників, відповідно до яких зміни у суспільній генерації неминуче породжують радикальні зміни у мовній структурі (Vendryes, 1925, p. 316).

"Зміна мови" (стандартизація мови) 「言語変化」 [gengohenka] виникає внаслідок неправильного вживання або зміни відмінювання, форми чи значення загальноприйнятої лексики, зокрема, у молодіжній мові, а також зміни, що не відповідають загальноприйнятій граматиці (堀尾, 2022, p. 21). Зміни відбуваються внаслідок мовних контактів і появи нових реалій, що фіксуються неологізмами. За твердженням У. Лабова, загальноприйнята мовна зміна – це зміна у верхньому регістрі (change from above), в той час, як нові діалекти/соціолекти є мовною зміною нижнього регістру (change from below) (Labov, 1966). Мовні зміни нижнього регістру «відбуваються на наших очах, і ми можемо безпосередньо спостерігати зміни, які завжди відбувалися в історії мови" (井上文雄, 1998).

Японська мова у своєму історичному розрізі ніколи не існувала стабільно незмінною, мовні норми, нівелюючи попередні парадигми, піддавалися трансформаціям та наповнювалися новим змістом. Поширеним поглядом у лінгвістиці минулих років було сприйняття мови молоді як такої, що перебуває в безладі (真田, 2015). Втім, молодіжні спільноти ніколи не існували повністю ізольованими від суспільства, тож і мова, якою послуговується молодь, суттєво впливає на зміни у мовній системі. Усні форми неформального спілкування молоді стали використовувати в ЗМІ, на телебаченні, у мережах Інтернет, сьогодні молодіжні соціолекти мають, хоча іще не зовсім стали, власну письмову форму, якою молодь користується у мережевому спілкуванні.

Дані проведеного нами дослідження дозволяють повною мірою стверджувати, що молодіжні соціолекти мають вагомий вплив на нормативну мову. Новостворені молодіжні слова, втрачаючи свою соціолектну маркованість,

стають широко вживаними серед інших соціальних груп, а багато з них закріплюються у словниках нормативної мови. З огляду на такий стан речей, низка японських лінгвістів 井上史雄 (2000, 2006), 湯淺 英男 (2005), (村上隆太 (1972) розглядають питання щодо впливу молодіжних соціолектів на культуру японської мови, виносячи означене питання на національний рівень. Серед сучасних дослідників молодіжних соціолектів існує дві діаметрально протилежні думки щодо впливу молодіжних соціолектів на нормативну мову.

З одного боку, схильність молодіжних соціолектів до швидких змін викликає неабияку стурбованість та критику з боку науковців та представників старших поколінь. Молодіжні соціолекти сприймають як девіантне і неупорядковане явище, яке завдає значної шкоди культурі та чистоті японської мови. Зокрема, Шімідзу Йошінорі (氏水義教) вважає, що соціолекти молоді розхитують загальноприйняті норми, призводять до мовного безладу, японська мова втрачає свою чистоту, і тому вони є негативним явищем у системі загальнонародної мови (氏水義則, 2003).

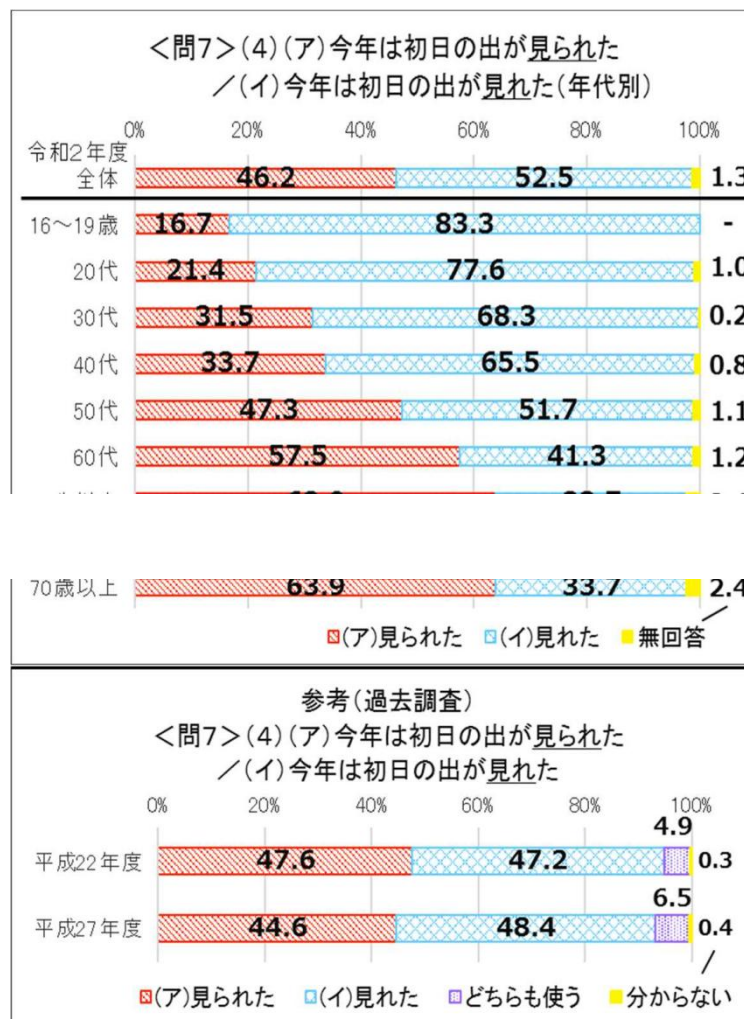
З іншого боку, апелюючи до експресивності та образності молодіжних соціолектів, які в першу чергу досягаються різноманітністю словотворчих лексем, не притаманних нормативній мові, Іноуе Фуміо, Кітахара Ясуо, Ямагучі Накамі розглядають молодіжні соціолекти як один із засобів розвитку та збагачення японської мови. На думку Ямагучі Накамі, вакамоного має відкритий характер і відзначається динамічністю, що безпосередньо відображує всі зміни і процеси, які відбуваються у суспільстві. Отже, постійно відбувається процес лексичного збагачення мови, "мовна еволюція" і правомірно вважати, що молодіжні соціолекти суттєво впливають на розвиток мовної норми (山口仲美, 2007). Іноуе Фуміо з цього приводу зазначає, що явища, про зловживання яких здійсмають галас у світі, усе одно поширюються. Кількість користувачів будь-якої нової лексики невелика, і вона сприймається як "неправильна назва" 「言い間違い」 (iimatigai) Коли кількість користувачів збільшується приблизно до 25%, слово

починає сприйматися як "зловживання" 「誤用」 (goyou); коли досягає 50% – як "неправильне використання" 「ゆれ」 [yure]; коли збільшується до 75% – як "ідіома" 「慣用句」 (kan'yoku); і коли досягає майже 100% – як респектабельне "правильне використання" 「正用」 (seiyou). Зі збільшенням вживання лексики розширюються і сфера її вживання, що є природним явищем, як і сама мова (井上史雄, 2006). Отже, молодіжний соціолект як природне мовне явище бере участь у розвитку національної мови.

Попри те, що поняття 「言語変化」 "мовна зміна", з яким пов'язують і молодіжні соціолекти, може скоріше сприймається як "безлад", ніж як існуюче правило, ретельний аналіз виявляє, що молодіжній мові притаманні усталені правила, за якими соціолекти набувають граматичних змін. Крім того, попри твердження щодо девіантності молодіжних соціолектів, у ньому наявні словотвірні форми, які не порушують певні правила граматики. Як приклад, можна невести унікальну для молодіжного словотвору форму 「ることば」 (rukotoba). Той факт, що новостворені лексичні одиниці 「ることば」 завжди мають п'яту дієвідміну, свідчить про те, що правила граматики дотримано і передаються наступному поколінню (堀尾, 2022). Іншим прикладом є слово 「事故る」 [jikoru], яке відмінюється як 「事故らない, 事故りま, 事故った」. Отже, коректним буде визначення мови молоді як такої, що не відхиляється від граматики, а радше створює нові слова відповідно до сталих правил граматики. Аналогічні процеси спостерігаються і в нормативній японській мові. Наприклад, деривація запозичених слів, коли вони вводяться в японську мову через 「ることば」, можна вважати введенням нової граматики та нових лексем в нормативну мову, що спрощує їх лінгвістичну адаптацію.

Прикладом раціоналізації сучасної системи японської мови є розглянутий нами в попередньому розділі спосіб молодіжного словотвору 「ら抜きことば」 [RAnukikotoba]. Поширення 「ら抜きことば」 Кітахара Ясуо називає природнім процесом, адже коли слова у динаміці змінюються на граматичному рівні і при цьому велика кількість молодих людей використовує дану форму, то їх важко назвати неправильними (北原保雄, 2006, ペペ. 36-59) 「ら抜きことば」 у тому вигляді, в якому її використовує молодь, слід вважати спрощенням, що усуває різницю між п'ятиступневими та одноступневими дієвідмінами (姫野昌子, 2005, ペ. 156) і є лінгвістичною зміною в бік уточнення мови. Ґрунтуючись на результаті попередніх досліджень та беручи до уваги внутрішньомовні та екстралінгвістичні чинники, Шін Союнґ (辛 昭静) характеризує 「ら抜きことば」 як "не тимчасову примху, а як зміну в напрямку раціональності японської мови", а в "невимушених ситуаціях", особливо серед молоді, це вже не соціолект, а граматична форма 「ら抜きことば」 (辛, 2002). За результатами щорічного опитування громадської думки 「国語に関する世論調査」 2020 року, що проводиться Агентством у справах культури уряду Японії, частота використання 「ら抜きことば」 спостерігається у всіх вікових групах: чим молодшою є вікова група, тим частіше вона використовує таку форму 「ら抜きことば」. Зокрема, 83.3% респондентів у віці 16-19 років використовують 「見られた/見れた」, тоді як кількість людей у віці 60 років і старше, які використовують 「見られた/見れた」, різко падає до 37,5% (див. Мал. 1). При цьому слід зазначити, що рівень використання та сприйняття 「ら抜きことば」 в обох вікових групах значно виріс у порівнянні з результатами аналогічного дослідження 1995 року. Відповідно, молодь, яка використовує ら抜

きことば」, складає 71,6% і люди, старші 60-ти, 22,6%. Люди похилого віку, які, як вважається, мають всеохопне негативне сприйняття 「ら抜きことば」 молодіжних новотворів, виявилися більш прихильними до 「ら抜きことば」, ніж можна було очікувати. Тож цілком виправданим може бути твердження, що 「ら抜きことば」 слід інтерпретувати як перехід до нормативної мови, а не як використання соціолекту у невимушених ситуаціях. Інакше кажучи, поступальне використання молоддю дієслів без 「ら」 пояснюється раціональним змінами у всій японській дієслівній системі, тенденцією до уніфікації сучасної мовної системи.



Малюнок 1. Результатами щорічного опитування громадської думки 「国語に関

する世論調査」 щодо використання「ら抜きことば」 у 2020 році.

"Лінгвістична простота використання"「言語的な使いやすさ」, яка досягається шляхом різних словотвірних скорочень, значною мірою впливає на частоту використання молодіжних соціолектів. Скорочення як один зі способів економії мовних засобів в процесі спілкування є природним явищем, що робить слова легшими для вимови й вживання, що, як вважається, впливає на збільшення частоти вживання і запам'ятовування. Більшість скорочень, як і вище згадані「ら抜き言葉」 та「る言葉」, так і інші розглянуті нами раніше скорочення「略語」,「KY 式日本語」 тощо утворюються через порушення норм загальнонародної мови в обмеженому соціальному середовищі, в усній та письмовій формах. Іншими словами, письмова форма у соціальних мережах як одна із форм існування молодіжного соціолекту, із її властивістю розповсюджуватися в усну форму спілкування, також поширюється і на звичайну лексику. Цей рух можна описати як "закон розширення зловживань". При цьому не можна однозначно стверджувати, що「る言葉」є "порушенням японської мови, а не правильною японською мовою". Існують вагомні раціональні причини для багатьох мовних змін і вони, ймовірно, триватимуть і надалі (堀尾, 2015).

Розширюють усталений діапазон лексики і так звані "нові прикметники"「新しい形容詞」, які демонструють відмінність від традиційних форм прикметників через способи словотворення, відмінювання та лексичне значення. З точки зору відмінювання нормативних прикметників спостерігається велика кількість "зловживань" при творенні「新しい形容詞」, але, з іншого боку, вони можуть бути використані як твірні основи, що дозволяє вільніше створювати нові слова. Новотвори створюють через скорочення або через використання іншомовної лексики. Завдяки лексичній особливості прикметників японської

мови і, особливо, напівпредикативних прикметників 「ナ形容詞」, які мають високі словотвірні властивості, можливим є залучення іншомовної лексики, не порушуючи її форм при творенні нового слова. Як зазначає Йонекава Акіхіко, "оскільки в японській мові мало прикметників, то молодь компенсує недолік, утворюючи нові, унікальні, інколи неочікувані слова, щоб з задоволенням їх використовувати" (米川明彦, 1998, 頁. 127). Відбувається збільшення словникового запасу за рахунок лексики, похідної від іншомовних слів, і розширення допустимого діапазону твірних частин мови. Логічним підтвердженням цієї зміни є визнання того факту, що низка зловживань, які можна вважати "неправильним" з точки зору відмінювання "традиційних прикметників", використовуються і закріплюються у молодіжній мові, а частина таких новотворів поповнює загальнонародну мову (堀尾, 2015).

На перспективу доцільним вважаємо розглянути поширені останнім часом серед молоді так звані "прислівники ступеня" 「程度副詞」 (teidofukushi), які вирізняються характерними відмінностями від традиційних. З морфологічної точки зору, підсилювальні прислівники значною мірою сприяють розширенню лексики та використанню прислівника в інших частинах мови. Наприклад, розглянуте в попередньому розділі 「やばい」 (yabai) з негативним етимологічним значенням у мові молоді демонструє позитивний імідж з високим ступенем оцінки, як негативної, так і позитивної залежно від контексту.

В оновленні лінгвістичної системи, в її змінах надважливим є середовище, в якому ті чи інші зміни відбуваються та набувають поширення, і чим вагоміший вплив тієї чи іншої соціальної спільноти в суспільстві, тим простіше і швидше ініційована нею лексика поширюється серед інших носіїв мови. Найвпливовішим фактором використання молодіжних соціолектів є їх актуальність та необхідність, диктована новими реаліями життя молоді, адже зі зміною соціальних умов змінюється і використовується ними мова. Отже, коли певний вираз тісно

асоціюється зі стилем життя молодшої людини, він має тенденцію ставати молодіжним соціолектом, тим самим збільшується частота його вживання і підвищується ймовірність його закріплення в нормативній мові. Наприклад, використання аббревіатури для позначення автомобільного навігатора 「ナビ」 [nabi] в опитуванні 1994 року становило 33,9%, але зросло до 100% у 2017 році (フレヤ, 2017). Це пояснюється широким використанням технологій з кінця минулого століття, коли технології стали невіддільною частиною повсякденного життя молоді, що, своєю чергою, призвело до збільшення потреби у відповідних в термінах. Іншим прикладом є частотність використання соціолектизму-скорочення 「卒アル」 (sozuaru) на позначення випускного альбому, яка зросла до 96,4% у 2017 році порівняльно з 18,4% у 2017 року (フレヤ, 2017). Можливо припустити, що, окрім 「ナビ」 та 「卒アル」, з тих самих причин разом із соціальними змінами зросло використання виразів, які описують відчуття, ставлення до оточуючих та поведінку молоді, наприклад, 「自己中」 [jikotyū] "еґоцентричний", 「アバウト」 [abauto] "бути не в курсі", 「お茶する」 [otysuru] "пити чай", 「どたキャン」 [dotakyan] "скасування побачення в останню хвилину", 「ぼったくり」 [bottakuri] "здирництво, встановлення непомірно високих цін" тощо.

Аналіз матеріалу нашого дослідження дозволив дійти висновку щодо того, що кожне слово-новотвір має певну асоціацію із соціальними змінами. Аргументованим прикладом щодо даного припущення є криза через пандемію коронавірусу (COVID-19), яка паралізувала весь світ і внесла величезні зміни як у словниковий склад молодіжних соціолектів, так і в японську загальнонаціональну мову в цілому. За результатами дослідження щорічного видання "Базові знання сучасної термінології" 「現代用語の基礎知識」, наприкінці 2020 року (за рік тривалості кризи), найпоширенішими новими

словами року за номінацією "Премія за нові та поширені слова 2020" 「新語・流行語大賞 2020」 стали здебільшого слова, які позначили актуальні процеси у суспільстві. Наприклад: 「3密（三つの密）」 [mizzuno mizu] "як заклик уникати закритих приміщень, місць скупчення людей та тримати дистанцію" (Премія року); 「アベノマスク」 [abeno masuku] "тканинні маски", які колишній прем'єр-міністр Сіндзо Абе роздавав усім громадянам (3 місце); 「アマビエ」 [amabie] "як оберег для запобігання зараженню коронавірусом" (4 місце); 「オンライン○○」 [online○○] будь-які події в Інтернеті (5 місце); 「鬼滅の刃(きめつのやいば)」 [kimezumeno yaiba] підкреслює глибокий зв'язок між епідеміями та демонами (від назви популярного на той час однойменного коміксу) (6 місце). І, навпаки, коли соціальні зміни роблять молодіжні соціолекти менш релевантними до способу життя молодих людей, спостерігається тенденція до зменшення використання таких лексичних одиниць. Крім того, молодіжні слова, які не мають особливої актуальності або постійної потреби у комунікативному житті молодих людей, швидше за все, стають "тимчасовими модними словами", а, згодом, і переходять до групи "мертвих слів". Наприклад, доволі поширене слово кінця 20 століття 「イタ電」 [itaden] "фальшивий, жартівливий дзвінок", що є скороченням від 「悪戯電話」 [itzuradenwa], майже вийшло із вжитку, (кількість жартівливих дзвінків серед молоді зменшилася), оскільки замість стаціонарних телефонів почали використовувати миттєві повідомлення і подібні до них засоби спілкування.

Отже, матеріал підрозділ дозволив дійти висновку про те, що зміни у соціолекті впливають на зміни у нормативній японській мові. Соціолектні новотвори будуються як відповідно до правил традиційної граматики, так і створюють власні граматичні правила, що впливають на розвиток мови. Серед

соціолектних явищ, що сприяють розвитку нормативної мови, визначені спрощення 「ら抜き言葉」, що спрощують дієвідміну, впливаючи на уніфікацію японської дієслівної системи; скорочення, що оптимізують спілкування; письмові форми із соціальних мереж; прислівники ступеня; "нові прикметники" 「新しい形容詞」, що використовуються як твірні основи; напівпредикативні прикметники 「ナ形容詞」, що дозволяють не порушуючи форм запозиченої іншомовної лексики при творенні нового слова.

Висновки до розділу 4

Основні комунікативні групи функціонування молодіжної мови у соціальних мережах диференційовані на писемно-розмовну й усну форми молодіжного соціолекту мережевого простору. Писемно-розмовне мовлення виокремлюється у розділі як "третья" проміжна форма мовлення, у якій просодичні засоби відтворюються паралінгвістичними засобами й "ненормативною орфографією", що залучає поєднання символів, піктограм, неграматичних сполучень, новотворів, що креативно адаптують японські стилі письма і різномовні абетки. Значна частина молодіжних соціолектизмів мережевого простору створена на позначення механізмів, пристроїв і способів передання інформації у мережах. Критерієм відносної сталості таких одиниць є їхня експресивність, а також легкість й швидкість набору на японській клавіатурі. Часто соціолекти утворюються поєднанням ієрогліфа і англійського слова із скороченням і акронімами та мають низку похідних. У випадку, якщо графічне позначення іноземного слова іконічно нагадує якийсь предмет, використовуються креативні номінації з використанням ієрогліфів на його позначення.

Засобом створення оригінальних соціолектизмів і прийомом мовної гри ідентифіковано неправильну конвертацію внаслідок ненавмисного або

інтенційного перетворення символів на підставі того, що зміни в нотації мотивовані схожістю звукових гіперполів. Поширеними є перетворення на основі графемної подібності ієрогліфів, із заміною похідних символів кількома графемами із розширенням семантики похідного елементу й утворенням слів з емотивними і оцінними конотаціями, а також мітігаторов для пом'якшення потенційно конфліктної комунікації.

У писемній мережевій комунікації для забезпечення "перемикання" на реєстр і стиль молодіжного сленгу молодь утворює власну параграфеміку, що іконічно відтворює паралінгвістичні титри контекстуалізації, надаючи своїм повідомленням емотивних і експресивних конотацій, що наближають писемну мову до розмовної. Чинником таких новотворів є прагнення уникнути створення складних текстів з великою кількістю піктограм,

Інноваційність сучасного молодіжного соціолекту мережевого простору в усній формі відзначена такими параметрами, як значна кількість скорочень, оцінно-експресивний потенціал, взаємна трансформація варіантів усного і писемного мережевого мовлення, творення амбівалентних одиниць, що порушують максими кількості і прозорості інформації. Реалізуючи водночас експресивну та функцію мовної економії, молодь створює амбівалентні за значенням новотвори, які, залежно від контексту фонових знань і локально-текстуального контексту повідомлення, можуть набувати або позитивних, або негативних значень. З погляду словотвору, чинником утворення таких засобів є їхня належність за будовою слова до категорії 「語尾」 [gobi] "постфіксів", що, на відміну до нормативних афіксів, не є засобами вираження модальних значень, а надають слову додаткових стилістичних конотацій залежно від контексту. Ідентифіковано граматиалізацію певних новотворів і їхніх похідних від 「ひょうしん」, що набувають оцінно-експресивного навантаження.

Зміни у соціолекті як нижньому мовному реєстрі впливають на зміни у верхньому реєстрі загальнонаціональної мови. Втрачаючи соціолектну маркованість, молодіжні слова стають широко вживаними серед інших соціальних

груп, а багато з них закріплюються у словниках нормативної мови. Комунікація у мережевому просторі випрацювала власні граматичні правила і моделі словотвору, характерні для неформального творення соціолекту. Молодіжній мові притаманні усталені правила, за якими соціолекти набувають граматичних змін і, водночас молодь створює нові слова відповідно до сталих правил граматики.

Серед соціолектних явищ, що впливають на нормативну мову, ідентифіковані [ra nukikotoba] як спрощення, що усувають різницю між п'ятиступневими та одноступневими дієвідмінами й у такий спосіб є лінгвістичною зміною в бік раціональності японської мови. Використання молоддю дієслів без 「ら」 пояснюється тенденцією до уніфікації японської дієслівної системи. Відповідно до "закону розширення зловживань" лексика японської мови поповнюється соціолектними скороченнями як одним із способів економії мовних засобів, що робить слова легшими для вимови і вживання; письмовими формами із соціальних мережах; прислівниками ступеню; "новими прикметниками" 「新しい形容詞」, які демонструють відмінність від традиційних способів словотворення, відмінювання та у лексичному значенні і використовуються як твірні основи, що дозволяють створювати нові слова. Словотвірні властивості напівпредикативних прикметників 「ナ形容詞」 у молодіжному соціолекті дозволяють залучати іншомовну лексику, не порушуючи її форм при творенні нового слова, а також розширяти діапазон твірних частин мови, завдяки чому частина таких новотворів поповнює загальнонародну мову.

Основні положення та висновки четвертого розділу відбито в одноосібних публікаціях дисертантки (Кравець, 2020b, 2023a).

ВИСНОВКИ

Молодіжний соціолект є варіантом загальнонаціональної мови, що репрезентує світосприйняття, культурний досвід та моделі мовленнєвої поведінки молоді, детермінований низкою соціолінгвістичних змінних з провідним параметром віку, є засобом самоідентифікації і консолідації у групу "своїх" і відзначається специфічними лексичними, граматичними і фонетичними особливостями, маркованими експресивністю, грою слів, нестандартністю, динамічністю. Поняття молодіжних соціолектів усвідомлюється у контексті категорії соціальної варіативності мови, що залучає такі параметри, як соціальний тип, мовна спільнота, соціолінгвальні змінні віку, професії, соціальна стать, статус, належності до певної субкультури, що зумовлює його стратифікаційні підмови.

Результати нашого дослідження стверджують, що молодіжні соціолекти як особлива функційна реалізація загальнонаціональної японської мови підпорядковуються нормам японської мовної системи. Типи соціолектів вирізняються у японській соціолінгвістиці за професійним, соціально статевим і субкультурним критеріями, а також за критерієм вікової диференціації молоді, що віддзеркалено у термінопоняттях на позначення різних підмов молодіжної мови. Молодіжним соціолектам притаманні специфічні особливості на лексичному, фонологічному, морфологічному, словотвірному, синтаксичному рівнях з відзначеними корпоративністю, мовними девіаціями, грою слів, експресивністю, емоційністю, оцінністю, евфемістичністю, динамічністю, недовговічністю і поширеністю на інші вікові категорії. Японські молодіжні соціолект класифікується за такими критеріями, як способи словотворення, тривалість у часі, параметри соціолінгвальних змінних (вікових, професійних тощо), тип

молодіжної групи. На творення і розвиток вакамоного впливають психологічний, соціальний та історичний чинники.

Комплексна методика дослідження інтегрує загальнонаукові методи зі спеціальними лінгвістичними методами, що залучалися на трьох послідовних етапах дослідження. Базисними є метод аналізу абревіатур і акронімів з метою ідентифікації і класифікації типів і груп абревіатурних моделей; структурні методики компонентного аналізу для виявлення семного складу соціолектних номінацій та аналізу за безпосередніми складниками для встановлення компонентного складу похідних і складних слів; метод деривативного аналізу з метою виокремлення найбільш продуктивних словотвірних моделей і способів словотворення; метод, базований на теорії концептуальної інтеграції для аналізу концептуальних метафор у молодіжних соціолектах, метод кількісних підрахунків частотності вживання молодіжних соціолектів і їхніх словотвірних моделей, а також метод соціолінгвістичного інтерв'ювання і анкетування з метою з'ясування специфіки функціонування молодіжного соціолекту, ставлення до нього японської молоді, визначення джерел його запозичення, розподілу за сферами і частотністю використання.

Найпоширенішими способами словотворення у японських молодіжних соціолектах визначено скорочення, афіксація, англомовні запозичення, словоскладання, творення одиниць непрямой номінації і похідних, що ґрунтуються на прийомі словотвірної мовної гри.

Абревіації ґрунтується на скороченні одного, двох і більше складників простого або складного слова, етикетних висловів, вільних сполучень і фразеологізмів відповідно до різнокомпонентних абревіатурних моделей, що реалізують принцип мовної економії і прагнення молоді до стислості, експресивності, емотивності і оцінності мовлення. Акроніми як початкові латинізовані літери повнозначних слів утворюються від питомих лексем і англомовних запозичень. Найпродуктивніші акроніми "стилю КУ" утворюються за моделлю усічення кінцевої частини вихідного слова. Скороченню через редукацію дієслівного суфіксу /-ра/ найчастіше підпадають дієслова з двома або трьома моремами, рідше – з 5, 6-ма моремами. Чинником цього словотвірного

прийому є поширеність серед японської молоді англійської мови та їх прагнення до уніфікації. Аббревіатури і акроніми є засобами стратегій позитивної ввічливості, маркуючи "внутрішню" групу, і негативної ввічливості для збереження "обличчя" співрозмовника.

У аглютинативній японській мові найпоширенішою моделлю деривації у молодіжному соціолекті є суфіксальний спосіб за допомогою дієслівних суфіксів *ることば*, *～する*, *～つく*; прикметникових суфіксів *～い*, *～げ*, *～っぽい*, у тому числі суфіксів ступеню *～フル* і *～レス*, вираження стану *～てる* і "родових зв'язків" *～系*; іменникових суфіксів *～さ*, *～み*, гонорифічних суфіксів ввічливості *君*, *ちゃん*, *男*; запозичених англійських суфіксів *～ing*, *～ee*, *～er*, суфіксу *～チック*, що співвідноситься з японським *～的*.

Дієслівний суфікс *ることば* вказує на належність похідних слів до дієслів 1-ї групи дієвідмінювання і спричинює усічення похідної одиниці до двох мор у дієсловах, іменниках, запозиченнях, предикативних і напівпредикативних прикметниках, ономатопеїчних словах, діалектизмах, соціолектизмах тощо. Суфікс *～する* є словотвірним для дієслів із семантикою емотивно-оцінного ставлення, вираження соціальних або особистісних відношень, із різними лексикосемантичними розрядами у межах семантичних груп. Суфікс *～つく* утворює лексикосемантичні групи дієслів емоційного стану і соціальних та особистісних відношень від скорочень ономатопеїчної лексики і надає новотворам негативно-оцінних конотацій.

Прикметниковий суфікс *～い* приєднується до власне японських слів, китаїзмів та іншомовних запозичень зі скороченням простих слів з 6, 5 мор до 3 мор, складних слів і конструкцій. Іменниковий суфікс *～み* є прикметниковим за походженням і утворює молодіжні соціолектизми відповідно до 3-х моделей:

власні назви + み, іменники + та み, дієслово + み; гонорифічні прикметникові суфікси ввічливості 君, ちゃん, 男 втрачають у молодіжному соціолекті своє значення як маркеру ввічливості.

На відміну від нормативної мови, де суфікси, що створюють одиниці всіх трьох частин мов, можуть бути як фомотвірними, так і словотвірними, у молодіжних соціолектах вони виконують словотвірну функцію.

Суфікси, запозичені з англійської, є ненормативним з погляду японського словотвору, завдяки чому забезпечується експресивно-емотивні конотації похідних соціолектизмів, і застосовуються у деривативних моделях, приєднуючись до власне японського слова, китаїзму або до запозиченої лексеми.

Префікси-прислівники ступеню 超~/チヨ~ [chyou] 鬼 [oni] функціонують у похідних соціолектемах на позначення найвищого ступеню ознаки スパ~, マジ~.

Спосіб словоскладання у японських молодіжних соціолектах залучає девіантне для нормативної мови поєднання твірних морфем або лексем із шарів лексики ваго, канго, гайрайго.

Запозичення підлягають у молодіжних соціолектах словотвірній, семантичній і фонологічній адаптації – з подовженням слова через появу додаткових голосних після приголосних і його подальшим скороченням до двох-чотирьох мор, а також морфологічній зміні через субстантивацію і вербалізацію.

Творення молодіжних соціолектів, що ґрунтується на прийомах мовної гри, залучає редуплікацію ономотопеїчних лексем із подвоєнням кореню, лексеми або морфеми, пародійні слова-пароніми, ненормативну перестановку морфем; каламбури, контамінації з випадінням кінця першої або початку другої лексем, концептуальні метафори чотирьох типів, метонімії і синекдохи.

Аналіз основних способів молодіжного словотворення також дозволяє стверджувати, що для словотвірних моделей, при творенні окремих соціолектних одиниць, характерним є участь двох, або декількох способів словотворення з залученням різних шарів японської лексики, одночасно. У процесі творення

нових лексичних одиниць, молодіжна мова також взаємодіє з іншими варіантами літературної мови: вернакуляр, регіональні діалекти, інші соціолекти, з яких носії молодіжних соціолектів запозичують лексику для поповнення свого словникового складу.

Проведене дослідження уможливило дійти висновку, що молодіжний словотвір є одним із самих продуктивних каналів розвитку словникового складу молодіжних соціолектів. За допомогою різноманітних словотвірних моделей молодь фіксує новітні соціальні явища та творить, як абсолютно нові лексичні одиниці, так і нові похідні слова через уже наявні лексеми літературної мови.

За сферою функціонування молодіжний соціолект у мережевому просторі розподіляється на писемно-розмовну і усну форми комунікації. У писемно-розмовній формі просодика усного мовлення іконічно відтворюються паралінгвістичними засобами, завдяки чому повідомленням надаються емотивні і експресивні конотації, що наближає писемну мову до розмовної. Чинником новотворів є легкість й швидкість їхнього набору на клавіатурі та експресивність, а також прагнення уникнути створення складних текстів з великою кількістю піктограм.

Серед унікальних засобів творення соціолектизмів мережевого простору є використання неправильної конвертації через схожість нотації звукових гіперполів; перетворення на основі графемної подібності ієрогліфів, зі заміною похідних символів кількома графемами з розширенням семантики похідного елемента, використання піктограм, символів, адаптованих варіантів японських стилів письма і різномовних абеток, поєднання ієрогліфа з абрєвіатурами і акронімами від англійських слів. Ідентифіковано творення амбівалентних одиниць, що порушують максими кількості і прозорості інформації і, залежно від контексту фонових знань і локального текстуального контексту, можуть набувати або позитивних, або негативно-оцінних значень. Словотвірною особливістю таких новотворів є їхня належність за будовою слова до категорії 語尾 "постфіксів", що, на відміну до нормативних афіксів, не є засобами вираження

модальних значень, а надають слову додаткових стилістичних конотацій залежно від контексту.

На нормативну японську мову впливають такі словотвірні явища молодіжного соціолекту, як ら抜き言葉 – спрощення, що усувають різницю між п'ятиступневими та одноступневими дієвідмінами і у такий спосіб уніфікують систему дієвідмін; "нові прикметники" 新しい形容詞, що спрощують традиційні способи словотворення і відмінювання прикметників та використовуються як твірні основи; напівпредикативних прикметників ナ形容詞, словотвір яких дозволяють залучати іншомовну лексику, не порушуючи її форм при творенні нового слова; прислівники ступеню; скорочення як спосіб реалізації мовної економії; письмові форми мережевого простору.

Систематизація молодіжних способів словотворення, за допомогою яких творяться нові соціолектні лексеми з явно вираженим емоційно-оцінним компонентом, відкриває нові перспективи у дослідженні словотвірних інновацій, зокрема на фонетичному рівні, також перспективою подальших досліджень вбачаємо аналіз словотвору у молодіжних соціолектах у порівнянні з іншими групами лексики обмеженого соціального вжитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Алексенко, С. Ф. (2020). *Конкретно-наукові методи лінгвістичних досліджень*. СумДПУ імені А. С. Макаренка.
- Бойко, Н. І. (2002). *Українська експресивна лексика в словнику, мові та мовленні*. Видавництво НДУ ім. М. Гоголя.
- Бондаренко, І. П. (2005). *Японська література : Хрестоматія* (Т. 2). Видавничий дім Дмитра Бураго.
- Вітгенштайн, Л. (1995). *Tractatus Logico-Philosophicus. Філософські дослідження*. Основи.
- Глущенко, В. А. (2014). Структура лінгвістичного методу: гомогенні й гетерогенні концепції. *Studia philologica*, 3, 5–10.
- Голубовська, І. О. (2012). Проблема методології лінгвістичних досліджень в міждисциплінарному висвітленні. *Studia Linguistica*, 6, 67–75.
- Горпинич, В. О. (1999). *Сучасна українська літературна мова. Морфеміка. Словотвір. Морфологія*. Вища школа.
- Кислий, В. М. (2009). *Методологія та організація наукових досліджень*. Видавництво СумДУ.
- Комарницька, К. Т. (2012). Аббревіація у японській мові: проюлеми номінації та класифікації. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Східні мови та література*, 18, 21–25.
- Комарницька, Т. К., & Комісаров, К. Ю. (2012а). *Сучасна японська літературна мова* (Т. 1). Видавничий дім Бураго.
- Комарницька, Т. К., & Комісаров, К. Ю. (2012б). *Сучасна японська літературна мова* (Т. 2). Видавничий дім Бураго.
- Комісаров, К. Ю. (2011). Головні семантико-функціональні особливості прикметників у сучасній японській мові. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Східні мови та література*, 17, 19–24.
- Кочерган, М. П. (1999). *Загальне мовознавство*. ВЦ "Академія".
- Кочерган, М. П. (2010). *Загальне мовознавство*. ВЦ "Академія".

- Кравець, О. І. (2020а). Діахронічний аспект дослідження соціолектів у сучасній лінгвістиці. *Вчені записки Таврійського університету ім. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації*, 31(70), 104–110.
- Кравець, О. І. (2020b). Молодіжний соціолект як репрезентантор субкультурної ідентичності. В *Інженерія знань як фактор міжкультурної кооперації України з Японією, КНР і Республікою Корея* : Матеріали I-ї міжнародної науково-практичної відеоконференції, Київ, 26 листопада 2020 р. (с. 51–52). Видавничий центр КНЛУ.
- Кравець, О. І. (2020с) Молодіжні соціолекти як одна із форм існування молодіжної мови. В *Ad orbem per linguas. До світу через мови* : Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, Київ, 17-18 червня 2020 р. (с. 141–142). Видавничий центр КНЛУ.
- Кравець, О. І. (2020d). Соціолект субкультури аніме у лінгвокультурному середовищі Японії. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*, 45(2), 218–223.
- Кравець, О. І. (2021а). Англомовні запозичення в японському молодіжному соціолекті. В *Інженерія знань як фактор міжкультурної кооперації України з Японією, КНР і Республікою Корея* : Матеріали II міжнародної науково-практичної відеоконференції, Київ, 1-2 грудня 2021 р. (с. 84–85). Видавничий центр КНЛУ.
- Кравець, О. І. (2021b). Лексичні особливості молодіжних соціолектів у сучасній японській мові. *Науковий вісник Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія: Філологічні науки (мовознавство)*, 16, 68–72.
- Кравець, О. І. (2021с). Соціально-історичний аспект розвитку молодіжних соціолектів в Японії. В *Ad orbem per linguas. До світу через мови* : Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 13-14 травня 2021 р. (с. 179–181). Видавничий центр КНЛУ.
- Кравець, О. І. (2022). Словотвірна модель 「ることば」 [RU КОТОВА] як продуктивний спосіб японського молодіжного словотвору. В *Ad orbem*

per inguas. До світу через мови Матеріали Міжнародної науково-практичної відеоконференції, м. Київ, 25 травня 2022 р. (с. 131–133).
Видавничий центр КНЛУ.

Кравець, О. І. (2023а). Молодіжний соціолект мережевого простору та його письмова форма як атрибут сучасної японської молодіжної субкультури. *Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія Філологія*, 1, 63–73.

Кравець, О. І. (2023б). Словотвір як спосіб поповнення словникового складу молодіжних соціолектів у сучасній японській мові. *Мова. Література. Фольклор*, 1, 24–32.

Кравець, О. І. (2023с). Словотвір як спосіб поповнення словникового складу молодіжних соціолектів у сучасній японській мові. В *Ad orbem per linguas. Наративи сучасної України у світовій геополітиці* : Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, Київ, 18-19 травня 2023 р. (с. 170–171).
Видавничий центр КНЛУ.

Петренко, А. Д. (2009). Социальный диалект – основа социальной стратификации языка. В А. Д. Петренко, Д. А. Петренко, Д. М. Храбскова, Э. Ш. Исаев. *Социолингвистические проблемы вариативности языка как целостной структуры* [коллективная монография] (с. 180). Украинский морской институт.

Селіванова, О. О. (2011). *Лінгвістична енциклопедія*. Довкілля.

Ставицька, Л. О. (2005). *Арго, жаргон, сленг : Соціальна диференціація української мови*. Критика.

Хайдеггер, М. (2007). *Дорогою до мови* (В. Кам'янець, Пер.). Літопис.

Albrecht, J. (1993). Esistono delle caratteristiche generali del linguaggio giovanile? In E. Radtke (Hrsg.), *La lingua dei giovani* (pp. 25–34). Narr.

Andersen, G. (1997). They gave us these yeah, and they like wanna see like how we talk and all that: The use of like and other pragmatic markers in London teenage speech". In U.-B. Kotsinas, A.-B. Stenström, & A.-M. Karlsson. *Ungdomsspråk i Norden* (pp. 83–95). Stockholms universitet, Institutionene für nordiska språk.

- Androutsopoulos, J. K. (1998). *Deutsche Jugendsprache. Untersuchungen zu ihren Strukturen und Funktionen*. Peter Lang.
- Bloch, B. (1946a). Studies in colloquial Japanese I: Inflection. *Journal of the American Oriental Society*, 66, 97–109.
- Bloomfield, L. (1933 / 1984). *Language*. University of Chicago Press.
- Boyer, H. (1997). "Nouveau français", "parler jeune" ou "langue des cités"? Remarques sur un objet linguistique médiatiquement identifié. *Langue française*, 114, 6–15.
- Brown, P. L. (1987). *Politeness : some universals in language usage*. Cambridge University Press.
- Chambers, J. (1995). *Sociolinguistic theory*. Blackwell.
- Cheshire, J. (1982). *Variation in an English Dialect. A Sociolinguistic Study*. University Press.
- Coleman, J. (2012). *The life of Slang*. Harper Collins Publisher.
- Dai Weidong, & He Zhaoxiong. (2010). *A New Concise Course in Linguistics for Students of English* (2nd ed). Shanghai Foreign Language Education Press.
- Dailey-O'Cain, J. (2000). The Sociolinguistic Distribution of and Attitudes Toward Focuser like and Quotative like. *Journal of Sociolinguistics*, 4(1), 60–80.
- Davis, S., & Tsujimura, N. (1991). An autosegmental account of Japanese verbal conjugation. *Journal of Japanese Linguistics*, 13, 117–144. <https://doi.org/10.1515/jjl-1991-0106>
- de Klerk, V. (1997). The Role of Expletives in the Construction of Masculinity. In S. Johnson, & U. H. Meinhof (Eds.), *Language and masculinity* (pp. 144–158). Blackwell.
- Dubois, S. (1992). Extension particles. *Language Variation and Change*, 4, 179–203.
- Eble, C. (1996). *Slang & Sociability*. University of North Carolina Press.
- Eckert, P. (1997). Age as a sociolinguistic variable. In F. Coulmas (Ed.), *The Handbook of Sociolinguistics* (pp. 151–167). Blackwell.
- Eckert, P. (2000). *Linguistic Variation as Social Practice*. Blackwell.
- Georgakopoulou, A. (1999). Doing youth in and through conversational narratives. In J. Verschueren (Ed.), *Language and ideology* (Vol. 1, pp. 125–142). International Pragmatics Association.

- Georgakopoulou, J. K., & Georgakopoulou, A. (2003). *Discourse Constructions of Youth Identities*. Pragmatics & Beyond New Series. Benjamins.
- Grabias, S. (1994). *Język w zachowaniach społecznych*. Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej.
- Hoey, M. (2005). *Lexical Priming: A New Theory of Words and Language*. Routledge.
- Humboldt, W. V. (1999). *On Language (On the Diversity of Human Language. Construction and its Influence on the Mental. Development of the Human Species)* (M. Losonsky, Red.). Cambridge University Press.
- Ito, T., & Sugioka, Y. (2002). *Gonoshikumi to gokeese*. Kenkyuusha.
- Kageyama, T. (1982). Word formation in Japanese. *Lingua*, 57, 215–258
- Kageyama, T. (1999). Word formation. In T. Natsuko (Ed.). *The handbook of Japanese linguistics* (pp. 298–325). Blackwell.
- Kageyama, T. (2009). Isolate: Japanese. In R. Lieber & P. Štekauer (Eds.). *The Oxford handbook of compounding* (pp. 512–526). Oxford University Press.
- Kageyama, T., & Kishimoto, H. (2016). *Handbook of Japanese Lexicon and Word Formation*. Walter de Gruyter GmbH & Co KG.
- Kerswill, P. (1996). Children, adolescents and language change. *Language Variation and Change*, 8(2), 177–202.
- Kołodziejek, E. (2006). *Człowiek i świat w języku subkultur*. Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego.
- Kotsinas, U.-B. (1997). Young people's language. Norm, variation and language change. *Stockholm Studies in Modern Philology*, 11, 109–132.
- Kratz, H. (1964). What Is College Slang? *American Speech*, 39(3), 188–195.
- Kubozono, H. (1995). *Gokeisei to on'in kōzō [Word formation and phonological structure]*. Kurosio.
- Laks, B. (1983). Langage et pratiques sociales. Etude sociolinguistique d'un groupe d'adolescents. *Actes de la recherche en sciences sociales*, 46, 73–97.
- Labov, W. (1966). *The Social Stratification of English in New York City* (2nd ed.). Center for Applied Linguistics.
- Labov, W. (1972a). *Language in the Inner City: Studies In The Black English Vernacular*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.

- Labov, W. (1972b). The Study of Language in Its Social Context. In Labov W. *Sociolinguistic Patterns* (стр. 183–260). University of Pennsylvania Press.
- Lakoff, G., & Johnson, M. (1940). *Metaphors we live by*. University of Chicago Press.
- Lee, D. (1989). Sociolinguistic Variation in the Speech of Brisbane Adolescents, *Australian Journal of Linguistics*, 9(1), 51–72.
- Leech, G. (1983). *Principles of pragmatics*. Longman Group Ltd.
- Lewandowski, M. (2010). Sociolects and Registers – a Contrastive Analysis of Two Kinds of Linguistic Variation. *Investigationes linguisticae*, 20, 60–79.
- Macaulay, R. (2001). You're like 'why not? The quotative expressions of Glasgow adolescents, *Journal of Sociolinguistics*, 5(1), 3–21.
- McDavid, R. I. (1966). Dialect Differences and Social Differences in an Urban Society. B W. Bright (Ed.), *Sociolinguistics* (pp. 324). The Hague.
- Nakagawa, A. (1999). The Use of English in the Youth Dialect: The Genius of Language Use. *Kinki University Language Institute Journal*, 8(1), 102–113.
- Namiki, T. (2003). On the expression rinse in shampoo: A new type of Japanese compound coined from English words. In Shuji Chiba et al. (Eds.), *Empirical and theoretical investigations into language: A festschrift for Masaru Kajita* (pp. 538–550). Kaitakusha.
- Neuland, E. (1994). Jugendsprache und Standardsprache. Zum Wechselverhältnis von Stilwandel und Sprachwandel. *Zeitschrift für Germanistik*, 1, 78–98.
- Nishiyama, K. (1999). Adjectives and the copulas in Japanese. *Journal of East Asian Languages*, 8, 183–222.
- Pujolar, J. (2001) *Gender, Heteroglossia and Power: A Sociolinguistic Study of Youth Culture*. Mouton de Gruyter.
- Rampton, B. (1995). *Crossing. Language and ethnicity among adolescents*. Longman.
- Rickford, J. R., Ball, A. & Blake, R., Jackson, R. & Martin, N. (1991). Rapping on the copula coffin. Theoretical and methodological issues in the analysis of copula variation in African-American Vernacular English. *Language Variation and Change*, 3, 103–132.
- Romaine, S. (1984). *The language of children and adolescents; the acquisition of communicative competence*. Basil Blackwell.

- Samuel, M. (1975/2004). *A reference grammar of Japanese*. Yale University Press.
University of Hawaii Press.
- Seymour, R. K. (1969). Collegiate Slang: Aspects of Word formation and Semantic Change. In *Publication of the American Dialect Society* (Issue 51, pp. 13–22).
Duke University Press.
- Schlobinski, P., & Niels-Ch., H. (Hrsg.). (1998). *Jugendliche und 'ihre' Sprache : Sprachregister, Jugendkulturen und Wertesysteme. Empirische Studien*.
Westdeutscher Verlag.
- Schwitalla, J. (1994). Die Vergegenwärtigung einer Gegenwelt. Sprachliche Formen der sozialen Abgrenzung einer Jugendlichengruppe in Vogelstang. In W. Kallmeyer (Hrsg.), *Kommunikation in der Stadt* (S. 467–509). De Gruyter.
- Shibata, T. (1975). On some problems in Japanese sociolinguistics: Reflection and prospect. In F. Preng (Ed.), *Language in Japanese society* (pp. 159–173).
University of Tokyo Press.
- Shibatani, M. (1990). Foreign words. In M. Shibatani. *The languages of Japan* (pp. 147–153). Cambridge University press.
- Shibatani, M., & Kageyama, T. (1988). Word Formation in a modular theory of grammar: Postsyntactic compounds in Japanese. *Languag*, 63, 451–484.
- Shimada, M. (2013). Coordinate compounds: Comparison between English and Japanese. *SKASE Journal of Theoretical Linguistics*, 10(1), 77–96.
- Shimada, M. (2017). Nihongo ni hidarigawashuyōbu no fukugōgo wa sonzaisurunoka (Does Japanese have left-headed compounds?). In Ha, Jeongil & Shimada, Masaharu & Kanai, Yuto & Nishina, Hiroyuki (Eds.), *Gengo o meguru X shō: Festschrift for Professor Hiroyuki Nishina* (pp. 40–52). Saitama University.
- Stenström, A-B. (1997). Can I have a chips please? – Just tell me what one you want: Non-standard grammatical features in London teenage talk. In J. Aarts, I. de Mönnink and H. Wekker (Eds), *Studies in English Language and Teaching* (pp. 141–152). Rodopi.
- Stenström, A-B., Andersen, G., & Hasund, I. K. (2002). *Trends in teenage talk. Corpus compilation, analysis and findings*. Benjamins.

- Sugioka, Y. (2002). Incorporation vs. modification in deverbal compounds. *Japanese/Korean Linguistics*, 10, 496–509.
- Suzuki, Sh. (1972). *Nihongo bunpō: Keitairon* [Japanese grammar: Morphology]. Mugi Shobō.
- Trask, R. L. (1994). *Language Change*. Routledge.
- Trudgill, P. (2003). *A glossary of sociolinguistics*. Oxford University Press.
- Vendryes, J. (1925). *Language : a linguistic introduction to history*. A. A. Knopf.
- Verdelhan-Bourgade, M. (1991). Procédés sémantiques et lexicaux en français branché. *Langue française*, 90, 65–79.
- Wilkoń, A. (2000). *Typologia odmian językowych współczesnej polszczyzny*. Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.
- Wolfram, W. (2004). Grammar of Urban African-American Vernacular English. In B. K. Schenider (Ed.), *Handbook of Varieties of English* (pp. 111–131). Mouton de Gruyter.
- 石井, 久美子. (2017). ウェブ上のコミュニケーションの表現と表記. *日本語学・特集：電子機器が変えつつある日本語*, 36 (10) , 42–52.
- 石綿, 敏. (2001). *外来語の総合的研究*. 東京: 東京堂出版.
- 伊東、美津. (2010). 若者ことばと比喩(石田秀美教授退職記念号). *教養研究*, 16, 1–20.
- 伊東, ひとみ. (2015). *キラキラネームの大研究*. 東京: 新潮社.
- 井上, 逸兵. (2005). *ことばの生態系: コミュニケーションは何でできているか!* 横浜: 慶應義塾大学教養研究センター.
- 井上, 史雄. (1994). 若者ことばと新方言. *方言学の新天地*. 東京, 日本: 明治書院, 3–52.
- 井上, 史雄. (1998). ラ抜きことばの背景. B 史. 井上, *日本語ウォッチング*. 東京: 岩波書

店, 2-31.

井上, 文雄. (1998). *日本語ウォッチング*. 岩波書店.

井上, 史雄., 姫野, 昌子., 上野田, 鶴子. (2005). *言語文化研究III 現代日本語の様相*. 放送大学教育振興会.

工藤, 俊. (2021). 若者ことば「マジ卍」の語用論的特徴. *英語学・英語教育研究*, 26(40), 99-112.

工藤, 俊. (2022). 「マジ卍」と「ぴえん」に映る若者の心. *ユリイカ*, 54(10), 200-208.

宇佐美, まゆみ. (1997). 対談 日本語の問題--日本語教育との接点. 「若者の言葉」. *新方言と若者語*. *月刊日本語*, 4, 60-65.

エリック・H・エリクソン. (2017). *アイデンティティ: 青年と危機*. (中島由恵, 訳.) 新曜社.

ヨシナガ. (2005). *ゆかいな誤変換*. 東京: イースト・プレス.

米川, 明彦. (1996). *現代若者ことば考*. 東京: 丸善.

米川, 明彦. (1998). *若者語を科学する*. 東京, 日本: 明治書院.

米川, 明彦. (2000). *集団語辞典*. 東京: 東京堂出版

米川, 明彦. (2009). *集団語の研究*. 東京: 東京堂出版.

米川, 明彦. (2016). 若者ことばの今. *日本語学*, 35(6), 24-33.

米川, 明彦. (2017). *俗語入門: 俗語はおもしろい!* 東京: 朝倉書店.

米川, 明彦. (2019). *平成の新語・流行語辞典*. 東京: 東京堂出版.

米川, 明彦. (2022). *集団語の研究* (T. 下巻). 東京: 東京堂出版.

永瀬治郎. (1999). 語の盛衰キャンパス言葉の寿命. *日本語学*, 14 - 24.

- 金水, 敏. (2003). う抜き言葉の歴史的研究. *言語*, 32 (4), 56-62.
- 斯琳, 黎. (2008). *現代日本語の若者語の研究*. 広島: 広島大学留学生センター.
- 北原, 保. (2004). *問題な日本語—どこがおかしい? 何がおかしい?* 大修館書店.
- 北原保雄. (2006). 日本語の最前線. B 春推諏訪、北原保雄, *日本語の現在*. 東京: 勉誠出版.
- 北原, 保雄. (2008). *K Y式日本語・ローマ字略語がなぜ流行するのか*. 大修館書店.
- 木通, 隆行. (2003). 流行語、ヒット商品の秘密は“音”にある. *中央公論*, Vol.118, No.10 (1433).
- 窪園, 晴夫. (2002). *新語はこうして作られる (もっと知りたい! 日本語)*. 東京. 岩波書店
- 瀬戸, 賢一. (1997). *認識のレトリック*. 東京: 海鳴社.
- 黒田一平著. (2021). *文字と言語の創造性: 六書からネットスラングまで*. 京都: 京都大学学術出版会.
- 桑本, 裕二. (2003 年). 若者ことばの発生と定着について. *秋田工業高等専門学校研究紀要*, 巻: 38, 113-120.
- 桑本, 裕二. (2013). 若者ことばにおける曖昧表現の形態および意味構造の変異について: テレビドラマのデータベースの通時研究への利用を目指して. 秋田工業高等専門学校. 秋田: 秋田工業高等専門学校研究紀要.
- 桑本, 裕二. (2014). 若者ことばにおける曖昧表現の形態および意味構造の変異について: テレビドラマのデータベースの通時研究への利用を目指して. *秋田工業高等専門学校*. 秋田, 68-75.

- 小松原, 哲. (2015). 言葉遊びであることへのメタ言語的言及. *語用論研究*, 33-41.
- 小此木, 啓. (2010). *モラトリアム人間の時代 (中公文庫)*. 東京, 日本: 中央公論新社.
- 小矢野, 哲夫. (1990). 若いモンのことば「現代語」. *国語展望*(84), 2-6.
- 小矢野, 哲夫. (2002). 流行語に見る今の世相. *日本語学*, 巻 : 21 号 13 (44-54).
- 小矢野, 哲夫. (2006). 若者語は集団語か. *日本語学*, 14-24.
- 柴田武. (1957). *現代社会ことば* (T. ことばの講座第 5 巻). 東京, 日本: 東京創元社.
- 氏水義則. (2003). *日本語の乱れ (集英社文庫)*. 東京: 集英社.
- 鈴木, 俊二. (1996). 外来語の略語の構造--音節・モーラ・フット・語. *国際短期大学紀要*. 東京 : 国際短期大学研究紀要, 巻 11, 21-24.
- 鈴木, 英夫. (1994). 「ら」抜けことば—みれる, おきれる—. *国文学 解釈と鑑賞*, (59/7), 67-76.
- 佐藤, 信. (1978). *レトリック感覚 : ことばは新しい視点をひらく*. 東京: 講談社.
- 真田, 信治. (2006). *社会言語学の展望*. 東京, くろしお出版.
- 真田, 信. (2015). 社会言語学・方言学. B 山. 正. 工藤 浩, *日本語要説*. 東京: ひつじ書房, 209-227
- 辛, 昭. (2002). 「ら抜き言葉」の研究概観(第 1 章 文法形式と機能の習得と使用). *言語文化と日本語教育. 増刊特集号, 第二言語習得・教育の研究最前線*, 102-119.
- 高橋, 快. (2020). インターネット上にある新語・新表現について : Twitter・Yahoo ! 知恵袋での最古例を中心に. *言語の研究*, 7, 15-32
- 笠原, 嘉. (2011). *再び「青年期」について(笠原嘉臨床論集)*. 東京, 日本: みすず書房.

- 永瀬,治郎. (1999). 語の盛衰キャンパス言葉の寿命. *日本語学*, 14-24.
- 中川, 昭. (2006). 若者言葉における外来語使用--形態的特徴について. *言語文化学会論集*. 27, 45-53.
- 中村, 桃子. (2020). 「マジヤバイっす」-社会言語学の視点から. 東京. 白澤社.
- 西尾, 寅弥. (1980). 略語の構造・ことばの省エネルギー<特集>. *言語生活*. 東京, 40-47.
- 飛田, 良文., 遠藤, 好英., 加藤, 正信., 佐藤, 武義., 蜂谷, 清人., 前田, 富祺. (2007). *日本語学研究辞典*. 明治書院, 東京.
- 林, 伸一. (2011). 異文化の受容形態としての外来語・外国語の問題: 表記と語種の観点から考える. *Journal of cross-cultural studies*. 5, 57-70.
- 姫野, 昌子, 上. 井. (2005). *言語文化研究 3: 現代日本語の様相*. 東京: 放送大学教育振興会.
- 堀尾, 佳以. (2015). *若者言葉にみられる言語変化に関する研究*. 福岡: 九州大学.
- 堀尾, 佳. (2022). *若者言葉の研究-SNS時代の言葉変化*. 福岡市: 九州大学出版会.
- 堀尾, 佳. (2022). 「若者言葉」の生成と観察. *ユリイカ*, 54 (10), 192-199.
- 堀内, 克明. (2013). カタカナ外来語/略語辞典. *現代用語の基礎知識*, 138、962.
- 堀尾, 佳以. (2008). 動詞化接尾辞「-る」について. *社会文化研究*(23), 83-91.
- 飯野, 公一., 杉田, 洋., 恩村, 由香子., 森吉, 直子. (2003). *新世代の言語学—社会・文化・人をつなぐもの*. くろしお出版.

松本, 曜. (2003). *認知意味論*. 大修館書店.

宮地, 裕 監, 甲. 監. (2002). 日本語あれこれ事典. *日本語学*, 109.

森岡, 健二. (1988). 略語の条件 *日本語学*. 東京. 明治書院, 1988 c. 4-12

山口, 仲美. (2020). *現代語の諸相 1 / 若者言葉・ネーミング・テレビの言葉ほか*. 東京:
風間書房.

山口, 仲美. (2007). *若者言葉に耳をすませば*. 東京: 講談社.

尹盛熙. (2021). *ことばの「略語」とは何か*. 東京: 大修館書店.

渡辺, 友左. (1981). *隠語の世界: 集団語へのいざない*. 東京: 南雲堂.

洞澤, 伸. 奈. (2009). *若者たちの間に広がる「やばい」の新しい用法*.

https://gifuu.repo.nii.ac.jp/?action=repository_action_common_download&item_id=68582&item_no=1&attribute_id=21&file_no=1 (дата звернення: 01. 2023)

令和 2 年度「国語に関する世論調査」の結果の概要. (2022). 文化庁:

<https://www.bunka.go.jp/index.html> (дата звернення: 03. 2023)

レヤ, マ. (30 11 2017 年). *若者語の使用率に関わる要因*. 広島大学学術情報リポジトリ:

<https://ir.lib.hiroshima-u.ac.jp/00044667> (дата звернення: 04. 2023)

<https://www.jiyu.co.jp/singo/>. (2020). (дата звернення: 04. 2023)

<https://www.jiyu.co.jp/singo/index.php?eid=00037> (дата звернення: 04. 2023)

株式会社 TesTee. (31 10 2022 年). *SNS 利用に関する調査*. TesTee Lab:

https://lab.testee.co/sns_student2022/ (дата звернення: 05. 2023)

熊 谷, 愛. (2014). *departmental bulletin paper*. IRDB:

<http://id.nii.ac.jp/1612/00001349/> (дата звернення: 06. 2023)

フレヤ, マ. (30 11 2017 年). *若者語の使用率に関わる要因*. 広島大学学術情報リポジト

リ: <https://ir.lib.hiroshima-u.ac.jp/00044667> (дата звернення: 04. 2023)

<https://www.jiyu.co.jp/singo/>.<https://www.jiyu.co.jp/singo/index.php?eid=00037> (дата звернення: 04. 2023)

香川, 七. (05 2012 年). 「KY」という流行語は、誰によって広められたのか？.

<http://www.edu-kana.com/>:<http://www.edu-kana.com/kenkyu/nezasu/no49/repo.htm> (дата звернення: 04. 2023)

国語に関する世論調査 https://www.bunka.go.jp/tokei_hakusho_shuppan/tokeichosa/kokugo_yoronchosa/pdf/93398901_01.pdf.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

現代用語の基礎知識 2017 年版. 自由国民社 (2016.12.06)

現代用語の基礎知識 2018 年版. 自由国民社 (2017.11.09)

現代用語の基礎知識 2019 年版. 自由国民社 (2018.11.08)

現代用語の基礎知識 2020 年版. 自由国民社 (2019.11.07)

現代用語の基礎知識 2021 年版. 自由国民社 (2020.11.05)

現代用語の基礎知識 2022 年版. 自由国民社 (2021.11.03)

現代用語の基礎知識 2023 年版. 自由国民社 (2022.11.05)

<https://oggi.jp>

<https://twitter.com/home>

<https://numan.tokyo>

三省堂 WORD-WISE WEB <https://dictionary.sanseido-publ.co.jp>

[<https://www.jiyu.co.jp/singo/>]

ДОДАТКИ

Додаток А

СПОСОБИ СЛОВОТВОРЕННЯ ЯПОНСЬКОГО МОЛОДІЖНОГО СОЦІОЛЕКТУ

МОРФОЛОГІЧНИЙ РІВЕНІ	
1.	Скорочення (略語) – спосіб словотворення зумовлений усіченням частини слова / словосполучення для творення більш короткої словоформи.
1.1	<p><i>Усічення компонентного складу</i></p> <p>1) Скорочення одного складника простого / складного слова「一部を省略」</p> <ul style="list-style-type: none"> • Усічення кінцевого елементу слова「下略」: おそろ (い) "жахливий, страшний"; • Усічення середнього елементу слова「中略」: きわ (ど) い "небезпечний, загрозливий"; • Усічення початкового елементу слова「上略」: (使い) 走り "хлопчик на побігеньках"; <p>2) Скорочення двох і більше складників простого / складного слова 「二か所以上を省略」</p> <ul style="list-style-type: none"> • Усічення кінцевого елементу першої і другої частини складного слова「複合語の各要素の下部を省略」: そ (れ) ま (じ) ? "це дійсно так?";

- Усічення початкового елемента першої і другої частини складного слова 「複合語の各要素の上部を省略」:

(セ)ブン(ス)ター "люди нової генерації";

- Усічення кінцевого елемента першої частини і початкового елемента другої частини складного слова 「複合語の前項要素の下部と後項要素の上部を省略」:

気も (ち) (悪) い "відчувати огиду";

- Усічення початкового елемента першої частини і кінцевого елемента другої частини складного слова 「複合語の前項要素の上部と後項要素の下部を省略」:

(自) 宅通 (学) "шлях зі школи додому";

- Усічення кінцевого елемента першої частини складного слова 「複合語の前項要素の下部だけを省略」:

パーティ (券) "квиток на вечірку";

- Усічення кінцевого елемента другої частини складного слова 「複合語の前項要素の上部だけを省略」:

朝一 (番) "зранку";

3) Скорочення сталих словосполучень / речень 「文や句を省略」

- Аббревіатури утворені з етикетних висловів:

あ (りがとうご) ざ (いま) す "Дякую!"

- Аббревіатури утворені від вільних словосполучень:

とり (あえず、) ま (あ) "як би там не було";

	<ul style="list-style-type: none"> • Аббревіатури утворені з фразеологізмів: 失（去） 联（系） "втратити контакт, пропасти".
1.2	<p>Серединне усічення "-<i>ra</i>-нукі котоба" 「ら抜き言葉」:</p> <p>見られる → 見れる "могти бачити".</p>
1.3	<p>Ініціальна аббревіація "стиль KY" 「KY 式日本語」:</p> <p>KYG (=空気読めなくてゴメン) "вибачте, не зовсім розуміюсь у ситуації".</p>
2.	Афіксація
2.1	<p>1. Дієслівна суфіксація「動詞の派生」:</p> <p>1) -<i>ru</i>-котоба 「ることば」: デコる "прикрашати" ;</p> <p>2) суфіксоїд -<i>suru</i> 「する」: 青春する "бути молодим";</p> <p>2.2</p> <p>3) суфіксоїд -<i>tsuku</i> 「～つく」: いらつく "дратуватися".</p> <p>2. Прикметникові деривати 「形容詞の派生」</p> <p>1) власне японські прикметникові суфікси: 工毛い "невизначні емоції (хвилювання, самотність, ностальгія, кохання)";</p> <p>2.3</p> <p>2) суфікси китайського походження: ありえない系 "неймовірний, неосяжний про стиль або образ";</p> <p>3) запозичені суфікси: 元氣レス "млявий, безпристрасний".</p> <p>3) Іменникові суфікси「名詞の派生」</p>
2.4	<ul style="list-style-type: none"> • транспозиційний суфікс "-<i>mi</i>" 「～み」: <p>やばみ "небезпека, ризик";</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • запозичені іменникові суфікси: だいじょうびング "ситуація коли все добре". <p>4) Підсилювальні префікси: 鬼かわいい] "надзвичайно красива".</p>
3.	<p>Словоскладання 「複合」</p> <p>1) структурно-етимологічні моделі ваго, канго і гайрайго: 置き去り] "залишення без уваги, залишення на самотності", 「個人チャット」 "приватний чат в Line", 「デコトラ」 "прикрашання";</p> <p>2) композити утворені через іменники звертання: 赤丸君 "хлопець, який, на думку дівчини, є перспективним для стосунків";</p> <p>3) контамінація 混交 (konkou) ことな (こども+おとな) "дитина, яка веде себе по дорослому".</p>
4.	<p>Іншомовні запозичення 「借用」</p> <p>1) запозичення з семантичними змінами: スマート (англ. smart), "стильний";</p> <p>2) запозичення із фонетичними змінами: コンプレックス] (англ. complex). "комплекс";</p> <p>3) усічені запозичення: チヨベリバ від 「超 + ベリー(very) + バッド(bad)」 "надзвичайно поганий";</p> <p>4) запозичені ініціальні аббревіатури: ROM [Read Only Man] "люди, які не беруть участі в інтернет-чатах, а лише читають те, що пишуть інші".</p>

	<p>5) запозичення які стають твірною основою для суфіксації: シヨツプる "ходити по магазинах";</p> <p>6) запозичення які стають твірною основою для суфіксації: リッチー "заможна людина".</p>
5.	<p>Редуплікації 疊語 (jyo:go)</p> <p>1) утворені з наявних у нормативній засобів: あげあげ "стан високої напруги, ейфорії, настрою";</p> <p>2) що передають суб'єктивне позначення образу об'єкта чи явища через звукові асоціації: ウルウル "очі, вологі від сліз, очі повні сліз".</p>
6.	<p>Периферійні способи словотворення</p> <ul style="list-style-type: none"> • Пародії 「もじり」 おかね・もち → おこね・もち "заможна людина"; • Інверсія / метатеза 「倒置」 ごめん → めんご "вибачте"; • Каламбур 「語呂合わせ」 わけが分からない → わけわかめ "взагалі нічого не розумію".
ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНИЙ РІВЕНЬ	
1.	<p>Метафори:</p> <p>闇落ち (yamiochi) "людина, яка прожила частину свого життя з вірою в добро, справедливість, але після певної події стає на шлях зла".</p>
2.	<p>Метонімію, синекдоха:</p> <p>パリってる (paritteru) "пурхати як Періс Хілтон".</p>

Додаток В

若者言葉のアンケート調査

今回の現代日本語における若者言葉の調査では、若者が何のために若者言葉を使うのか、若者言葉の語彙の源流を明らかにすることを目的としています。

お手数ですが、本アンケートにお答えいただくと幸いです。

なお、アンケート結果を処理する際、個人情報とは公開されませんのでご了承ください。お忙しいところ恐れ入りますが、調査の大切さをご理解いただき、回答にご協力いただけますよう、よろしくお願いいたします。

回答者の情報

1. 年齢	() 歳
2. 性別	<input type="checkbox"/> 男性 <input type="checkbox"/> 女性 <input type="checkbox"/> その他
3. 社会層	<input type="checkbox"/> 職業人 <input type="checkbox"/> 大学生 <input type="checkbox"/> 専門学生 <input type="checkbox"/> 高校生 <input type="checkbox"/> 中学生 <input type="checkbox"/> その他

若者言葉について

4. 若者ことばという言葉がしていますか。 相当するものに☒をつけてください。	<input type="checkbox"/> 分かります <input type="checkbox"/> 大体分かります <input type="checkbox"/> 分かりません
5. 普段会話の時に若者言葉をどのぐらい使いますか。 相当するものに☒をつけてください。	<input type="checkbox"/> よく使います <input type="checkbox"/> たまに使います <input type="checkbox"/> 全然使いません
6. 第5問で1と2を選択してくださる方、次の質問なぜ若者言葉を使うかを教えてください。相当するものに☒をつけてください。	<input type="checkbox"/> 会話が楽しく出来るから(会話を促進) <input type="checkbox"/> なんとなくカッコいい感じするから <input type="checkbox"/> 仲間意識や連帯感を強めたりするから <input type="checkbox"/> 会話が他の人にわからないから

(複数回答可)	<input type="checkbox"/> 省略がたくさんあり、話しやすいから <input type="checkbox"/> その他 _____ _____
<p>7. 若者言葉はどのような場面で良く使いますか。相当するものに☒をつけてください。</p> <p>(複数回答可)</p>	<input type="checkbox"/> 職場や学校・大学での会話の中 <input type="checkbox"/> 友達の会話のなか <input type="checkbox"/> SNSで使います <input type="checkbox"/> 外で使います <input type="checkbox"/> 家で使います <input type="checkbox"/> その他 _____
<p>8. 新しい若者言葉はどこから得ていますか？ 相当するものに☒をつけてください。</p> <p>(複数回答可)</p>	<input type="checkbox"/> 友達とのコミュニケーションから <input type="checkbox"/> SNSでのコミュニケーションから <input type="checkbox"/> アニメ、漫画、ゲームなどから <input type="checkbox"/> テレビ番組から <input type="checkbox"/> 雑誌から <input type="checkbox"/> その他 _____ _____
<p>9. 若者言葉が標準語の規範を破壊しているという意見がありますが、これについてはどう考えますか？相当するものに☒をつけてください。</p> <p>(複数回答可)</p>	<input type="checkbox"/> 標準語の乱れ <input type="checkbox"/> 正しい日本語を使えなくなる <input type="checkbox"/> 新たな若者言葉の造語法により、日本語を豊かにする <input type="checkbox"/> 仲間意識を強めたりする
<p>10. あなたが普段・日常生活でよく使う若者言葉をいくつか書いてください。</p>	_____ _____ _____ _____ _____ _____

11. 表現の感情を強調するために、右にリストアップした表現を使いますか？使っている場合、どのような意味で使っていますか？	強調表現	肯定的な意味	不定的な意味	両方とも使う
相当するものに☒をつけてください。	超～	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
(複数回答可)	鬼～	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
	めっちゃ～	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
	やばい～	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
	一生～	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
	マジだ	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
	～ぴえん	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
	～ンゴ	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
	～ゲー	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
	～しか勝たん	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

ご協力ありがとうございました。